VERGILIUS

Aeneis

AUDIOKNIHY CZ · AUDIOKNIHYCZ.CZ

Publius Vergilius Maro

Kniha první.

Zbraně i muže opěvám, jenž první od trójských břehů,
Osudem štvanec, k Itálii došel a k lavinským
pobřežím, mnoho zkoušel na souši, mnoho na moři
mocí bohů, pro věčný hněv kruté Junony;
mnoho vytrpěl i válkou, než založil město
a bohy vnesl do Latia – odkud rod Latinů,
dědové albští, odkud i vysoké hradby Říma.
Múzo, pověz mi příčiny: kterou urážkou božství,
kterou bolestí jata, královna bohů tolik ran
na muže vzácného zbožností vylila, kolik strastí
mu nachystala. Takový hněv tedy mají nebeští?
Bylo kdysi starobylé město, osidlovali ho Tyřané –
Kartágo, naproti Itálii v dálce od tiberských
ústí, bohaté zbožím a dravé v záběrech války,
o němž se praví, že Juno ze všech zemí jedno
milovala nejvíc – víc než Samos. Zde měla zbroj,
zde stál její vůz; aby zde vládla národům všem,
dovolí-li to Sudby, už tenkrát si přála a snila.
Jenže slyšela, že z trójské krve vzejde rod,
jenž jednou tyrská města podvrátí a zboří;
že odtud přijde národ širokovládný a válkou pyšný,
Libyi na záhubu: tak Parky kolem své vřeteno točí.
To ji děsilo. A nezapomínala Saturnova dcera
na dávnou válku, již vedla první u Tróje za milé Řeky –

ještě nevyhasly v její mysli příčiny hněvu a divoké bolesti.
Hluboko v srdci drží soud Paridův a potupu krásy,
a nenáviděný rod, a pocty uneseného Ganyméda.
Tím vším rozpálená Trójany, zmítané přes celou hladinu,
nedobité zbytky Danajců a nelítostného Achilla,
držela daleko od Latia. Mnoho let bloudili,
hnáni osudem, kolem všech moří, co jsou.
Tolik úsilí stálo založení římského rodu!
Sotva se Sicilský břeh ztratil z očí a oni s radostí
plachty napjali k širému moři a kovovým zobcem
rozráželi slaný příboj – tu Juno, ránu v hrudi
věčně skrývanou, mluvila sama k sobě:
„Já, zdolaná, mám upustit od svého záměru?
Nemohu krále Teukrů od Itálie odvrátit?
Zdá se, že mi to zapovídají sudby. – Ale Pallas
dokázala spálit celou argejskou flotilu
a potopit samé plavce do propasti moře,
pro jedinou vinu, pro šílenství Aianta Oileova?
Ona sama vrhla z mraků Jovův rychlý oheň,
rozmetala lodě, obrátila moře větry;
Aianta, který plameny chrlil skrze probodenou hruď,
smetl vír a nabodl ho na ostré skalisko.
A já, která kráčím jako královna bohů, Jovova
sestra i manželka, s jedním a týmž rodem tolik let
vedu válku! A ještě si někdo potom pokloní
k Junonině moci, nebo oběť na oltáři přinese?"
Taková slova v planoucím srdci sama se sebou vážíc,
bohyně dorazila do vlasti bouří, do krajiny plné
zuřivých jižních větrů, do Aiolie. Zde v obrovské
jeskyni král Aiolos svářející se vichry a bouře
plné hromu drží mocí, drtí je okovy a žaláří.

Větry se zuřivě bouří s velkým hukotem hor
kolem svých závor; Aiolos sedí na vysokém hradě,
žezlo třímá, krotí jim nálady a mírní zuřivost.
Kdyby to nedělal, moře, zemi i hlubokou oblohu
by s sebou unesly, divoké, a smetly do vzduchů.
Však otec všemohoucí je uzavřel do temných slují,
toho se obával, a navršil na ně hmotu hor,
a dal jim krále, který by s pevnou úmluvou
uměl na rozkaz uzdu přitáhnout i povolit.
Jemu teď Juno úpěnlivě promluvila:
„Aiole, otec bohů a král všech lidí
tobě svěřil utišovat vlny i zvedat je větrem –
národ mně nepřátelský se plaví po tyrrhénském moři,
Ílium veze do Itálie i přemožené penáty:
vraz do větrů prudkou sílu, potop a zahuď lodě,
nebo je rozežeň, roztřískej jejich těla po moři.
Mám dvakrát sedm nymf nejkrásnějších postav,
z nich která tělem nejpůvabnější, Deiopea,
tu ti pevným sňatkem svážu a dám tobě navždy,
ať za takovou odměnu s tebou prožije všechna léta
a stane se ti matkou krásného potomstva.”
Aiolos jí odvětil: „Tvá starost, královno, je prozkoumat,
co si přeješ; mým údělem je splnit rozkaz.
Ty mi, cokoli této říše je, ty mi žezlo a Jupitera
dáváš přízní, ty mi umožňuješ sedat ke stolu bohů,
ty mě činíš pánem bouří a vichrů.”
Když to řekl, obráceným hrotem oštěpu dutou horu
udeřil ze strany: větry, jakoby seřazené do útvaru,
kudy jim brána otevřena, vyrazily a vířily zemi.
Vrhly se na moře a od samých dnů ho rozbouřily
Eurus i Notus společně a Afrikus, bohatý vichry,

a hnaly obrovské vlny k břehům.
V zápětí křik mužů, skřípot lanoví.
Náhlé mraky vytrhají nebe i den
z očí Teukrů; na moře naléhá tmavá noc.
Zahřměly póly a časté blesky zablyskly po éteru,
všechno hrozí mužům přítomnou smrtí.
Hned Aeneovi mrazem rozvázány údy;
zasténá, k hvězdám pozvedne obě dlaně
a hlasem říká: „Třikrát a čtyřikrát blažení,
jimž před tváří otců pod vysokými hradbami Tróje
bylo dáno padnout! Ó z Danajců nejsilnější
Diomede, Tydeův synu! Proč nebylo mi dáno
padnout na iliadských polích, pustit duši tvou pravicí,
tam, kde krutý Hektor leží kopím Achillovým,
kde ohromný Sarpédon, kde tolik štítů mužů
a přileb a statných těl Simois pod vlnami válí?"
Zatímco to volá, hvízdající bouře od Aquilona
plachtu zpředu rozmrští a vlny zvedne k hvězdám.
Lámou se vesla; příď se otočí a bokem
vydá vlnám; za ní se tyčí jak hora srázná voda.
Jedni visí na hřebenu vlny, druhým se moře rozestoupí
a mezi vlnami odkryje zem; proud zuří na písku.
Tři lodě Notus urve a vrhne na skryté skály –
Italové skalám uprostřed vln říkají Oltáře –
nesmírný hřbet nad hladinou. Tři Eurus z hlubin
žene na mělčiny a Syrty, politováníhodný pohled,
nabíjí na dno a obkládá hradbou písku.
Jednu loď, která vezla Lykijce a věrného Oronta,
před Aeneovým zrakem obrovská vlna svrchu
udeří do zádi: kormidelník padá hlavou dolů,
ta loď se třikrát na tomtéž místě protočí

a dravý vír ji pohltí do moře.
Zřídka se v nesmírné hladině zjeví plovoucí plavci,
mužské zbraně, trámy a trójský poklad mezi vlnami.
Už statnou loď Ilionea, už silného Achata,
i tu, na níž plul Abas, a tu, na níž letitý Aletes,
bouře přemůže; všechny s povolenými spoji boků
přijímají nepřátelský liják a praskají trhlinami.
Zatím Neptun si všiml, že moře se mele s hlukem
a bouře je vypuštěna, že se stojaté vody
od spodních dnů převrátily. Pohnut jest hluboce;
a vzhlížeje z hlubin, klidnou hlavu zvedl nad vlny.
Vidí Aeneovu flotilu rozmetanou po celé hladině,
Trójany pod tlakem vln a nebeského zřícení,
a neunikly bratrovi Junoniny lsti ani hněv.
Zavolá k sobě Eura a Zefyra a takto promlouvá:
„Taková sebejistota rodu vás tedy drží?
Už se odvažujete, větry, bez mé vůle míchat
nebe a zemi a zvedat tak obrovité masy?
Já vám – ale lepší je nejdřív utišit rozbouřené vlny.
Potom mi nepodobným trestem zaplatíte své činy.
Rychle se dejte na útěk a králi vašemu řekněte:
jemu nebyla dána vláda nad mořem a hrozný trojzubec,
ale mně, podle losu. On drží ty ohromné skály,
Eure, vaše domy; v tom paláci ať se Aiolos
honosí, ať vládne nad zavřeným žalářem větrů.“
Tak řekl, a rychleji než slovy, bouřlivé vody
uklidní, mraky, co se stáhly, zažene a slunce vrátí.
Kymothoe spolu s Tritónem opírajíc se o ostrou
skálu, lodě dolů svalí; sám je trojzubcem zvedá
a otevírá nesmírné Syrty, mírní moře
a lehkými koly kopyt po vrcholcích vln pluje.

Jako se v početném národě často rozhoří
vzpoura a vzteká se v duších neurozená luza,
už létají pochodně a kameny – vzteku zbraně dodává –
a tu, zahlédnou-li muže vážného zbožností a zásluhami,
umlknou a stojí s nastraženýma ušima;
on jim slovy řídí mysli a hruď jim utěšuje –
tak padl veškerý hukot moře, když zraky k širému
vzhlédl Otec a projel jasným nebem,
otáčí koně a letem po otěžích popustí svůj vůz.
Unavení Aeneadé zamíří k nejbližším břehům
a stočí plavbu k pobřeží Libye.
V dlouhém zálivu je místo: ostrov tvoří přístav
nastavenými boky, o něž se každá vlna z hlubin
láme a rozděluje v zátoku stažených vod.
Odtud i odtud nesmírné útesy a dvojí skaliska
hrozí nebi; pod jejich vrcholem široko
hladiny v bezpečí mlčí; dále lesnatá scéna třpytivá
shora a černý háj s ježatým stínem visí.
V protější stěně skal visí jeskyně,
uvnitř sladké vody a sedátka z živého kamene,
dům nymf: zde unavené lodě žádná pouta
nezadrží, kotva zubem neuvaže.
Sem Aeneas se sedmi shromážděnými loděmi
z celého počtu zajíždí; a s velkou láskou k zemi
vystoupivší Teukrové se chápou vytoužené písčiny
a slanou vodou vysátá těla kladou na pobřeží.
Nejdřív Achates z pazourku vybije jiskru
a zachytí oheň v listí, suché kolem
dá na podpalu, a z troudu vytáhne plamen.
Pak Cereru pokaženou vlnami a nástroje Cerery
vyjmou unavení z věcí, a získané zrní

chystají ohněm pražit a drtit kamenem.
Aeneas mezitím vystoupí na skálu a hledá
daleko po moři, zda zahlédne Anthea
zmítaného větrem a frygské dvouřadé lodě,
nebo Kapyse, nebo zbroj Kaika na vysokých zádích.
Žádnou loď nevidí; tři jeleny po břehu
spatří blouditi; za nimi se táhne celé stádo
vzadu, a dlouhý zástup se pase údolím.
Zastaví se, luk a rychlé šípy do ruky
pochytí, zbraně, které věrný Achates nese;
nejdříve samé vůdce, hlavy vysoko se stromy
na parozích, srazí, pak dav, a všechen
dohromady mísí šípy mezi listnaté háje;
nepolevil, dokud sedm obrovských těl
na zem nesložil, počet rovnající se počtu lodí.
Odtud se vrací do přístavu a dělí mezi druhy.
Vína, která laskavý Acestes do sudů nakládal
na trinakrijském pobřeží a dal odcházejícím hrdina,
dělí, a slovy žalující srdce tiší:
„Druhové – vždyť nejsme neznalí dřívějších běd –
ó vy, kdo zkoušeli těžší, dá bůh i těmto konec.
Vy jste přišli i ke Scylliné zuřivosti, k hluboko
dunícím skalám, vy jste zkusili kyklopské balvany:
zdvihněte duchy, zahoďte žalostný strach:
snad se jednou i na tohle rádi vzpomene.
Skrze různé pády, skrze tolik hranic věcí
spěcháme do Latia, kde nám osudy zjevují poklidná
sídla; tam Trójské království může zase povstat.
Vytrvejte a chraňte se na lepší dny.”
Taková slovy mluví, ale sám je nemocný velkými starostmi,
na tváři předstírá naději, do hloubky dusí žal.

Ti se chápou kořisti a budoucí hostiny:
stahují z boků kůže, odkrývají vnitřnosti;
někteří krájí po kusech a nabodávají na rožně dosud třesoucí,
jiní staví na břehu kotle a živí ohně.
Pak jídlo obnoví síly, a po trávě po celém
těle se natáhnou, nasytí se starým bakchusem a tučnou zvěří.
Když hlad hostinou zahnán a stoly odstraněny,
v dlouhém rozhovoru postrádají ztracené druhy,
mezi nadějí a strachem rozpolceni, zda je ještě
věřit živými, nebo poslední už trpí a nenaslouchají voláním.
Zbožný Aeneas nejvíc nad bystrým Orontem,
nad osudem Amyka a nad krutým Lykem
sám potají pláče, i nad Gyem a nad Kloanthem.

A už byl konec, když Jupiter z vrcholu éteru
pohlédl na moře s plachtícími plavidly a rozprostřená pole,
na břehy a široké národy; a tak na vrcholu nebe
stanul a upřel oči na libyjské království.
Takovému jemu, který se o takové věci v srdci stará,
smutnější, než aby jí zalévaly oči slzy, Venuše
promluvila: „Ó ty, který mocí věčnou vládneš
lidské a božské věci, hromovládný,
co provedl můj Aeneas tak velkého proti tobě,
co Trójané, aby jim, po tolika pohřbech,
pro Itálii se zavíral celý svět?
Přece jsi slíbil, že z nich jednou po otočených
rocích Římané povstanou, že z vrácené krve Teukra
povedou vůdce, kteří obklopí moře a všechny
země pod zákonem: proč tě, otče, k novému mínění obracíš?
Tím jsem si utěšovala pád Tróje a smutné zříceniny
a vyvažovala jsem bedno osudy. Tatáž je úrada

mužům po tolika útrapách štvaná. Jaký konec jim
dáváš, veliký králi? Antenor mohl vyklouznout
z prostředku Achajů a bezpečně proniknout do illyrského
zálivu i nejvnitřnějších říší Liburnů; zdolat zřídla
Timava, odkud s hukotem hor devíti ústími
vybuchuje a moře bijí jak zpěněný oceán:
tam přesto postavil Patavium, dal Teukrům sídla,
dal jméno rodu a zbraně Tróje zavěsil;
teď s klidem v utišeném míru odpočívá.
My, tvoje potomstvo, komu kývá hlavou nebeská
hradba, naše lodě ztraceny (nestvůrné!) kvůli hněvu
jedné bohyně jsme zrazováni a daleko od italských
břehů odháníni. Taková je odměna zbožnosti?
Takto nám vracíš žezlo?"
Jí usmívající se jak otec lidí tak bohů
s úsměvem, kterým oblohu a bouře čistí,
polibky dcery zasáhl a takto říká:
„Netrap se, Cytherejko – nedotčeny ti zůstávají
osudy tvých; uvidíš město a slíbené hradby
Lavinia a do nebe velikého Aenea
vyneseš, veledušného; nijak jsem názor nezměnil.
Řeknu totiž – vždyť ta starost tě hryže –
a dlouho ti budu rozvíjet osudná tajemství:
ten povede v Itálii nesmírnou válku, národy
divoké rozdrtí a mravy a hradby mužům
postaví, dokud mu třetí léto nenavrátí vládu
nad Latiem a třikrát zima nezpyšní, co podmanil Rutuly.
Ale chlapec Askanius, kterému teď přibývá
jméno Iulus – byl Ílus, dokud stála ílijská moc –
třicet let s krouživým obratem bude plnit
věky plamenem a z laviniského sídla

přenese stolici a pevně opevní Albu Longu.
Zde se bude vládnout plné tři sta let
pod Hektorovým rodem, dokud královna kněžka
Ilia nenosí v dvojčecím loni dar Mavortův a nezrodí.
A pak dědic radosti za plátno vlčice,
Romulus přijme rod a mavortská zdiva
postaví a nazve je po svém jméně Římany.
Těmto já ani cestami hranice, ani časy nestanovím:
imperium bez konce dal jsem. Dokonce krutá Juno,
která teď moře a zem a nebo strachem unavuje,
se obrátí lepším směrem a bude ochraňovat se mnou
Římany, pány světa a národ togonosný.
Tak je rozhodnuto. Přijde čas po otočených
rocích, kdy dům Assarákův podrobí Fthii a slavné Mykény
a vítězně bude vládnout Argu.
Vzejde z krásného původu trójský Caesar,
který moci šíří obejme oceánem, slávou hvězdami,
Iulius, jméno zděděné z velikého Iula.
Ty ho jednou v nebi, obtíženého orientálními
kořistmi, bezpečně přijmeš; i on se bude vzývat obětí.
Potom zmírní tvrdé věky, otupěnými válkami;
starodávná Věrnost a Vesta, Kvirinus se svým bratrem
Remem budou dávat zákony: dřevěnými svornostmi
a železnými zámky uzavřou se chmurné brány Války;
uvnitř bezbožná Zuřivost, usazena nad krutými zbraněmi
a svázána zpět sto bronzovými uzly rukou,
bude hrozně syčet s krvavými ústy.”

Tak řekl, a syna Mayina shora posílá,
aby země a nová hradba Kartága
Teukrům pohostinná otevřely, aby Didó, osudu neznalá,

je od hranic nevyhostila. Ten letí mocnými křídly
na vzduchu a brzy stojí na břehu Libyjském.
Už plní rozkazy, a vložili Peni divoká srdce
božskou vůlí; především královna k Teukrům pokojnou
pozornost a mysl mírnou přijala.
A zbožný Aeneas, v noci mnoho rozvažující,
jak jen první světlo přívětivé dalo, rozhodl se vyjít,
místa prozkoumat, čí břehy to jsou, do nichž vítr
ho zavedl, zda tam bydlí lidé nebo divá zvěř –
nic obdělaného nevidí – a druhům sdělit, co našel.
Lodě pod dutou skálou v krytu stromů
schová mezi kolem rostoucími stíny a ježatými
hroty; sám jde provázen jen Achatem,
dvěma oštěpy v ruce se širokými hroty.
V půli lesa potká svou matku,
tvář a šat panny a zbraň měla panenskou
spartskou, nebo takovou, jaká thrácká Harpalyké
unaví koně a letem si pospíší před Hebrem.
Luk zavěsila na záda, lovecky, přes rameno,
vítr dala si vlasům, nahá kolena a shrnuté
spletené sukně v uzel sepnula.
A první: „Hej, mládenci," řekla, „neukažte
mi, jestli jste viděli některou z mých sester
tudy jít, oděnou tulcem a kůží skvrnitého
rysa, nebo s křikem honící pěnivého kance?"
Tak Venuše; a syn Venušin na to:
„Žádnou z tvých sester jsem neslyšel ani neviděl,
ó – jakpak tě mám nazývat, panno? Není ti smrtelná
tvář, ani tvůj hlas nezní lidsky; ó, bohyně jistě –
nejsi snad sestra Febova, nebo jedna z nymf?
Buď šťastná a kdokoli jsi, odleh naše strasti

a nauč nás, pod jakým nebem a na jakém pobřeží
světa jsme vyhnáni: cizí lidí i míst
bloudíme sem, hnáni větrem a obrovskými vlnami:
mnoho z tvé pravice padne obětí u oltářů."
Tenkrát Venuše: „Takové cti si zcela nezasluhuji;
tyrským pannám je zvykem nosit tulec
a vysoce šněrovat purpurové čižmy.
Punské království vidíš, Tyřany a město Agenorovo;
ale hranice jsou libyjské, pokolení v boji nezkrotitelné.
Vládne tu Didó, odešedší z tyrského města,
před bratrem utíkající. Dlouhá je křivda, dlouhý
je obrat; ale naznačím ti ve stručnosti vrcholky.
Jejím manželem byl Sychaeus, bohatý v zemích
mezi Féničany a milovaný nešťastným citem;
jemuž ji otec panenskou dal, prvním manželstvím ji spojil.
Avšak království tyrské držel bratr Pygmalion,
nestvůrný v nepravostech před všemi smrtelníky.
Mezi ně se vmezeřila zuřivost. Ten bezbožný před oltáři
a oslepený láskou po zlatu, Sychaea tajně ze zálohy
mečem probodne; ani sestřinu lásku nebere ohledem;
dlouho tu věc zatajuje a sestru s nadějí planou
mnoha úskoky obelstívá, nemocnou láskou.
Ale v spánku samotná nepohřbeného manžela
tvář přišla; podivuhodně bledou tvář zvedajíc,
krvavé oltáře a hruď probodnutou mečem
odkryla, všechnu tajnou zlobu domu rozkryla.
Pak jí radí urychlit útěk a opustit vlast,
a k podpoře cesty staré poklady v zemi
odhaluje, neznámou hromadu stříbra a zlata.
Tím pohnuta Didó útěk a druhy chystala.
Shromažďují se ti, kterým tvrdá nenávist tyrana

nebo prudký strach: lodě, které náhodou byly v pohotovosti,
chápou se, nakládají zlatem: po moři jsou nesena bohatství
lakomého Pygmaliona; vede průchod žena.
Přišli na místa, kde teď uvidíš obrovské hradby
a vznikající pevnost nového Kartága,
koupili tolik půdy – jmenovali ji Byrsa po jménu činu –
kolik mohli obejmout jedinou býčí kůží.
Ale konečně, kdo jste vy? Z jakých břehů přicházíte?
Nebo kam míříte?" Jí v odpověď takto on
vzdychá a hlas z hlubokého srdce vyráží:
„Ó bohyně, kdybych od prvního počátku začal
a byl ti čas vyslechnout kroniku našich útrap,
dříve by Vesper uzavřel den a nebe sklopil.
Z dávné Tróje, pokud snad jméno Tróje
procházelo vašima ušima, různými moři nesené
nás vyvrhla do libyjského pobřeží jen náhoda bouře.
Jsem zbožný Aeneas, který penáty z nepřítele vytržené
nesu na lodích se mnou; proslaven slávou nad éter.
Vlast hledám Itálii, rod od vrchního Jova.
Vyplul jsem s dvojím desetkrát loděm na frygské moře,
matku bohyni ukazující cestu, osudy následuje;
sotva jich sedm, zbytek vln a Eura, zbývá;
já sám, neznámý, nuzný, procházím libyjské pouště,
Evropou i Asií vyhnán." Víc stěžovat Venuše
ho nenechala, ale do prostřed takové bolesti takto zasahuje:
„Kdokoli jsi, nemyslím, že nenáviděn nebeskými dechech
životní vzduch dýcháš, který k tyrskému městu přišel;
jen pokračuj a odtud se dostav k prahům královny.
Zvěstuji ti totiž, že druzi vrátili se a flotila zpět
zavedena a aquilony otočeny poklidnou plavbou,
pokud mi jen prázdně rodiče neučili věštění.

Hleď, dvanáct labutí seřazených a šťastných:
na něž Jovův orel z étery hrudě sestoupivší
na otevřeném nebi zburcoval; teď dlouhou řadou
buď zem si vybírají, nebo na vybranou shora shlédly;
jak oni vráceni s rozdělenými křídly si zahrávají
a hejnem obstoupili oblohu a dali hlasům –
tak tvé lodě a mládí tvé buď zůstalo přístavu nebo
dosahuje přístavu v plné plachtě. Ale pokračuj,
a kde tě pevně cesta vede, zaveď kroky."
Řekla, a odvracející se růžová záře krku
zablýskla, a od vrcholku hlavy ambrosické vlasy
božský dech vydaly; sukně do stop sestoupily
a chůzí odhalila pravou bohyni. Když poznal matku,
takovým hlasem letící stíhal: „Proč tak často
klameš krutými obrazy i ty, syna svého?
Proč nedovolíš mi ruku v ruce spojit
a slyšet pravdivý hlas a nevinně odpovídat?"
Tak si stěžuje a kroky k hradbám obrací.
Avšak Venuše kráčící opásala temným vzduchem
a bohyně hustou mlhou je obklopila,
aby je nikdo neviděl, nikdo se jich dotknout nemohl,
nebo zpomalit, nebo žádat příčiny příchodu.
Sama vzlétá do výše do Pafu, s potěšením nahlédne
na svá sídla, kde je chrám a sto oltářů
Sabejskými kadidly dýchá a čerstvými věnci voní.

Zatím ti ulehli cestou, kudy stezka ukazovala.
Už stoupali na horu, která obrovsky převyšuje město,
a shora shlíží opřená na proti ní stojící pevnosti.
Aeneas obdivuje masu – kdysi chýše – obdivuje
brány a hluk a dláždění ulic.

Horkoroucí jsou Tyřané: část prodlužovat hradby
a stavět hrad a ručně valit kameny,
část místo pro domov vymezit a zavřít brázdou;
volí práva a úředníky a svatý senát.
Zde přístavy vyhlubují; zde hluboké základy
divadel pokládají a nesmírné sloupy z útesů
tesají, vysoké budoucím divadelním scénám ozdoby.
Jako jsou včely v hustém slunci v nových letních
květinách prací, když dospělé mladé
vyvedou, nebo tekutý med nahromadí a vyplní
komůrky sladkým nektarem, nebo si přijaly břemena
přicházejících, nebo zformovány do rotu zbroje odhánějí
od úlů lenivý rod trubců: vře dílo
a voní med po vonných tymiánech.
„Ó šťastní, jejichž hradby teď rostou!"
řekne Aeneas a vzhlíží k vrcholkům města.
Vstupuje mezi muže, – divem – mlhou kryt,
a vmísí se mezi dav, a nikým není vidět.

V městě byl háj hustým stínem nejutěšenější,
kde Peni, vyvrženi vlnami a bouří,
nejdřív jako znamení vykopali to, co královna Juno
ukázala, hlavu koně prudkého: tím znamením
že rod bude válkou vynikající a snadný v obživě
po věky. Zde Didó Sidonská chrám Junonin
obrovský začínala, bohatý dary a přítomností bohyně;
na kterém se bronzové schody tyčily nad prahem,
trámy spojeny mědí a znějící pant z mědi.
V tomto háji nová věc objevená poprvé strach
odňala; zde se poprvé Aeneas odvážil doufat v záchranu
a lépe důvěřovat zdoláným věcem.

Neboť zatímco po jednom pod obrovským chrámem
čeká na královnu a obdivuje, jaká je zdejší štěstěna,
jakých umělců díla ztvárňují společné práce,
vidí po pořádku iliadské bitvy
a tu válku, už po světě slávou rozšířenou,
Atríovce a Priama a oběma krutého Achilla.
Zarazil se a plačící řekl: „Který je nám, Achate,
ten kraj, který zemský kout už není plný naší bolesti?
Hle, Priamos! Vlastní odměny jsou i tu zásluhám,
jsou slzy věcí a smrtelné věci dotýkají se mysli.
Odhoď strach; tahle sláva ti přinese jakousi záchranu."
Tak říká a živí si mysl prázdnou malbou,
mnoho vzdychá, a slzami má celou tvář zavlhlou.
Vidí totiž, jak kolem Pergama kolem bojovali
tam Řekové prchali, mladý trójský tlak;
tudy Frygové, které povzvedlý Achilleus na voze.
Nedaleko plátna Rhesova s bílými pokrývkami
plačícím hleděl, které první spánkem zrazené
krvavý Diomedes mnohou pustošil zkázou,
a ohnivé koně do tábora obrátil dřív, než chuti
pastvy trójské sídly nebo napití se z Xantha.
Jinde Troilos, zbraně ztracen, mládenec nešťastný,
k Achillovi nerovný střet, od koní je unášen
a na převráceném voze visí leže zpět, otěže drže
dosud; vlasy mu i krk se táhne po zemi,
a v obrácené kopií se píše písmo prachem.
Mezitím k chrámu Pallady neumírné
chodily Trójanky s vlasem rozpuštěným,
peplos nesouce, prosebně smutné, bijí dlaněmi
hruď: proti nim bohyně očima na zem skloněna.
Hektora třikrát vlečeného Achilleus kolem trójských

hradeb a prodávajícího zlatem bezduché tělo.
Potom jistě ze samých hlubin srdce zasténá,
jak uzřel kořist, jak vozy, jak samu mrtvolu přítele
Priama bezbranný dlaně natahujícího.
Sám sebe mezi vůdci Achaje poznal,
a východní útvary a černého Memnona zbraně.
Vojska Amazonek s měsícovitými štíty vede
Penthesilea rozzuřená, uprostřed tisíců
žhne, zlatou pásku pod obnaženým prsem
poutala válečnice, a dívka s muži se směle utká.

Zatímco se tyto věci Aeneovi Dardanskému divem jeví,
zatímco se diví, dokud stojí a visí v jednom pohledu,
královna k chrámu, krásná postava Didó,
podle velké mládeže kráčela.
Jako na březích Eurota nebo po hřebenech Kynthu
cvičí Diana sbory, kterou tisíc hor
sledujících doprovázejících Oread; ona nese toulec
na rameni a kráčí vysoko nad všechny bohyně:
Latoně nehlasná rozlévají mysl pocity:
taková byla Didó, tak nese radostně mezi něma
dokonale uprostřed díla a budoucí říše.
Potom u dveří bohyně, pod klenbou chrámu
stráží obklopena, trůnem vysokým posadila se.
Rozkazy mužům dávala a práva, díla rukama buď
rovnou dílem bylo rozdělovala nebo losem řídila.
Když náhle Aeneas zahlédl, jak přichází s velkým davem
Antheus a Sergestus a silný Cloanthus
a jiní Teukrové, které černá bouře po moři
odňala a daleko odvezla k jiným břehům.
Zarazil se zároveň sám i Achates

radostí a strachem; žhavě toužili pravice spojit,
ale neznámá věc zmátla mysl. Předstírají
a kryti dutým oblakem vyčkávají, co je mužů osud,
na jakém břehu lodě odložili, co přišli, co pro vše
vyvolení šli všech lodí a hlasy nabídli.
Vstoupili a daným místem rozhovoru,
promluvil nejstarší Ilioneus se spokojnou hrudí:
„Královno, které Jupiter dovolil založit nové
město a divoké národy spravedlností zkrotit,
Trójané bídní, hnaní všemi větry po mořích,
tě prosíme: odvrátit bezbožné ohně od lodí,
šetrni zbožného rodu a náš lepší osud nahlédni.
Nepřišli jsme ohněm vylidnit libyjské penáty
ani kořisti ulupovat a hnát k pobřeží:
ne ta mysl je naše, ani není v poražených taková pýcha.
Jest místo, Řekové je zovou Hesperií,
starodávná země, mocná zbraněmi a plody půdy;
oinotrijští obývali ji muži; teď se povídá, že mladší
pojmenovali rod po jménu vůdce Itálií.
Tam se nese dráha,
když nás náhle Orion zdvihající se vlnou
na skrytá mělčiny ponesl a drzými Austry
daleko po vlnách i přes nepřístupné skály
rozprchl; sem nás přinesla hrstka na vaše pobřeží.
Jaký je to pro muže rod? Jaká tak barbarská vlast
dovolí tenhle zvyk? Vyhánění z písku jsme
a válka pak hrozí; nedovolují zakotvit v prvním
pevnině. Jestliže lidské rody a smrtelné zbraně
podceňujete, aspoň pomněte na bohy, kteří pamatují
spravedlivé i nespravedlivé. Byl nám král Aeneas,
nad nějž žádný spravedlnosti větší, ani zbožnosti,

ani ve zbrani a válce slavnější. Jehož, pokud ho
osudy zachovávají, pokud vzduch éterský dýchá
a nespočívá ještě v krutých stínech, nemáme strach,
a tobě nebude lítost přijít k službám z přízně.
Jsou nám i v sicilských polích města a výzbroj
a slavný rod trójský Acestes.
Je nám dovoleno vytáhnout potlučenou flotilu větrem
a lesem vyřezat trámy a vytvarovat vesla,
ať pokud nám do Itálie plavba vrátí, zpět
získaným králem a druhy, Itálii a Latium rádi
dobudeme; nebo pokud nás pohltil záchrana a tebe,
nejlepší otče Teukrů, pontské zastavilo moře Libyi,
nezůstala naděje na Iula, ať aspoň sicilské
hledáme úžiny, odkud sem vyvezení, a připravené
sídla u krále Acesta." Takto Ilioneus; společně
všichni Dardanovci souhlasili šeptem.
Krátce zase Didó pohlédla, s hlavou skloněnou, promluvila:
„Odstraňte srdcem strach, Teukrové, trápení ponechte.
Těžkosti a nová situace mě k tomu nutí,
abych strážila bezpečí a chránila široko hranice.
Kdo rod Aeneovský a kdo neznal město Tróju,
hrdinu i činy, i jak hořela ta velká válka?
Ne tak tupá jsou srdce Punů,
ani tak daleko od tyrského města jho sluncem spoutáno.
Ať zvolíte Hesperii velkou a saturnská pole,
nebo hranice Erycsě a krále Acesta,
odešlu v bezpečí pomocí a sílu dám.
Ať chcete se mnou v této říši zůstat jako sobě rovní:
město, které stavím, je vaše; vytáhněte lodě;
Trójan a Tyrský budu zacházet bez rozdílu.
A ať jen by byl váš král Aeneas, zasažen stejnou

bouří, teď tu! Jistě po pobřežích rozešlu
výborné a nařídím prohledat nejzazší Libyi,
pokud byl kam vyvržen a bloudí lesy a městy."

Pohnuti těmito slovy, oba srdci velký Achates
a otec Aeneas, dlouho vyrvat se z mraku toužili.
Dříve Achates osloví: „Bohyně zrozený, jaká v mysli ti
myšlenka vyráží? Všechno vidíš bezpečné,
flotilu i druhy vrácené. Jen jeden chybí, kterého jsme
sami v prostřed vln potopení viděli; vše ostatní
podle slov matky souhlasí." Sotva takto řekl,
když mrak kolem jich obalující se najednou roztrhne
a čistí ve volném aether. Stál Aeneas, zasvěcen
jasně v otevřeném světle, božské tváře i ramena;
neboť vlasům sám matka ušlechtilý vzrůst
dechl synu a planoucí světlo mládí
a očím radostné půvaby vydýchla:
jaké ruce slonovině přidávají ozdobu, nebo kdy
stříbro nebo paroský kámen zlatem je obklopuje žlutým.
Potom královnu takto osloví, všem najednou
nečekaný: „Zde jsem, koho hledáte, trójský Aeneas,
z libyjského moře vyrvaný.
Ó jediná, která se nad nevýslovnými strastmi Tróje
sklonila, kteráž nás, zbytky Danajců, všech už
na zemi i moři strašlivě vyčerpaných útrapy,
nám chudým na vše a městu i domu
přijímáš jako společníky: hodnými díků, Didó,
ne nám je, ani kdokoli dardanský rod kde ještě
po širém okršlku rozptýlen z nás.
Bohové ti, pokud nějaké mocnosti ctí zbožné,
pokud je něco spravedlivosti a mysli vědomé si čisté

hodné odměny, hodně dají. Jaké tak šťastné věky
tě přivedly? Jací rodiči zrodili tě tak krásnou?
Dokud k moři řeky poběží, dokud na hory
stíny budou chodit, dokud nebe hvězdy pastvinou,
vždy čest, jméno i chvála tvoje potrvá,
ať mě jaké země volají." To řekl, přítele
Ilionea pravicí a levicí Serhestea
chytá, pak jiné, silného Gyase, silného Kloantha.

Zasažena přízrakem, bohyně Sidónská, bohyně zabalena,
pak tak takovou pohromou muže v krátkosti vyslovila:
„Jaký ti, zrozenec bohyně, osud tak velký
nebezpečí stíhá? Jaká síla přirážejí tě k divokým břehům?
Jsi ty onen Aeneas, kterého Venuše počala
z Dardana Anchísa u vody frygského Simoentu?
Pamatuji si na Teukrea, do našich hranic přišel
odstraněn ze svých a hledal otcovské království
pomocí Belovou: tenkrát otec Belus bohatou Kypru
pustošil a jako vítěz pod svou vládou držel.
Od toho času je mi známý pád trójského města,
jméno tvé je i jméno pelasgských králů.
Sám on nepřátelský jim nejvíc chválil Teukry
a sebe pocházejícího z dávného rodu Teukrů tvrdil.
Pročež, vzhůru, mládenci, do našeho domu pod střechy přistup.
Mě i, podobný osud rozmanitý pohnutí
chtěl, aby konečně této země dosedla.
Nevědomá bídy, bídné naučila jsem se pomáhat."
Tak připomíná, zároveň Aenea do královského
domu vedla, zároveň rozhlašuje slavnost v chrámech bohů.
Mezitím druhům na pobřeží neposlala jiných
dvakrát deset býků, obrovských kanců se zády

hustými štětin, sto tučných jehňat s matkami,
dary veselí dne.

Avšak nitro domu nádherným ozdobám staveno
připravovala se, a v prostředku domů hostiny
chystají: koberci kraslostí pracně vyhotovenými purpuru,
na stolech obrovské stříbro a rytiny z otcovských činů
zlaté, obrovský pořádek skrze tolik mužů od starého rodu
rozpletený. Aeneas – neboť otcovská láska mysl
neuklidňuje – rychlého Achata napřed k lodím
posílá, Askaniovi ty věci oznámit a jeho sem do hradeb
přivést; všechna starost otcovská stojí v Askaniovi.
Dary přitom prchlými z trójského zříceniny strženými
dovézt rozkazuje; plášť rukama ztuhlými zlatými okraji
a plach vyšívaný žlutými akanty,
ozdobu argejské Heleny, kterou si vzala, odjela z Mykén
Pergamu a nedovolenému úsilí svatby,
podivuhodný dar matky Ledy; a kromě toho žezlo,
které kdysi Ilionea největší dcera nosila,
Priamova, i perlový náhrdelník na krku, a dvojitou korunu
drahými kameny a zlatem. Spěšný Achates
k lodím kroky obrací.

Avšak Cytherejka nové strojí uskoky, nová v hrudi
plány otáčí, aby přemněný vzhled a tvář
Cupido přišel pro sladkého Askania a dary odnesl,
rozpálil láskou a oheň do kostí vehnal.
Jistě bojí se nejistého domu a dvojjazyčných Tyřanů;
pálí ji krutá Juno, i noc jí přichází starost.
Takto okřídlenému Amorovi takovou řeč dává:
„Synu, moje síla, moje velká moc, synu, který

otcovy tyfónské šípy jedině nedbá, utíkám k tobě
a vzývám božství tvé prosbě poslušné.
Jak tvůj bratr Aeneas po mořích všech
po břehu je zmítán nenávistí tvrdé Junony,
víš, a často náš bol s tebou jsi sdílel.
Toho si Fénická Didó drží a mluvou mu lahodí;
já se bojím pohostinství Juno nestvůrná: nebude odpočívat
na takovém hrůzném, u takového středu věcí.
Chci proto před ním zachytit lstivým ohněm
královnu a ovládnout bohy, aby se nijak nebránila,
ale velkou láskou se mnou se opírala k Aeneovi.
A jak zvládneš, přijmi věc. Královský chlapec,
moje největší starost, k městu Sidónskému podle
rozkazu drahého otce chystá se jít
s dary, kterých moře šetřilo i tróskaké plameny:
toho uspím vysoké přes Cythery
nebo nad svatým sídlem Idaliu, abych žádným způsobem
nevěděl plány, nebo se jim zprostředka nevložil.
Ty jeho tvář zajednou noc předstíranou podoby
podívej se, a chlapec známým s podobou chlapce
nasal, abys když tě nejvíc radostná vezme Didó
na lůno uprostřed královské hostiny a mezi Lyaeovým
pitím, až tě obejme a sladké polibky dá,
abys vdýchla jí tajný oheň a jedem se vplížíš oklamávaje."
Poslouchá slov matky a drahá křídla
odkládá Amor i veselý se chlubí vlastnostmi Iula.
Askaniovi Venuše zdravý spánek po údech
nalije a za ťažký Idalijské háje
zdvihajíc, bohyně zdobí, kde ho dech jemný
ovane a vonný stín, posvátné amarakum.

Už šel poslušen a dary královské s radostí
Cupido nese pro Tyřany, Achatem veden.
Když přišel, královna se mezi kobercem pyšným
uprostřed už se usadila do zlatých lehátek.
Teď otec Aeneas, teď trójská mládež
scházejí se, lehají si purpuru na natažených.
Služebníci vodu na ruce nabídli, Cereru košíky
dávají a sametkami ustřižené doručí ručníky.
Padesát je uvnitř služek, kterým je pořad
dlouhými zásobami skrze činy a knesl kadily peoni;
sto jiných a stejnejací věkem chlapci,
kteří dávají pokrmy na stoly a pokládají poháry.
I Tyřané mnozí při prahu veselém
přišli, lehat na postele vybarvené vyzvaní.
Mají Aeneovy dary, mají Iula tvář
divoce a planoucí slova a plátno koketní s
žlutými akanty. Královna fénická nejvíc,
budoucí smrti určená, nemůže naplnit mysl
a je rozpálena pohledem a stejně chlapcem i dary.
Ten když visí v objetí Aenea a kolem
velké lásky falešného otce naplnil,
královnu si bere. Tato očima, tato veškerou myslí
visí na něm, a občas prsy jemu laská,
nevědomá, bídná, jak velký bůh ji přisedá.
On, zatímco pamatuje maminky Acidalijské, pozvolna
Sichaea začíná vymazávat a živým cite
touží mysl předjímat, zbavit čas návykem.

Když první zbrzděn klid u stolů a stoly se odnášejí,
velké krátery stavějí a vína ozdobí korunami.
Hluk se nese domem a hlasy valí se dvory;

visí lampy na zdobených stropech zlatých,
a noc svítí přemožena pochodněmi plamennými.
Zde královna zlatou těžkou perlami a zlatem
pohár žádá a nalila vína, který zvyklý měli Belus
a všichni od Bela: tenkrát ticho stvořeno
po domech:
„Jupiteře, neboť ty hostinám prý jsi dal zákony,
tenhle den šťastným Tyřanům i těm, kdo z Tróje
odešli, ať je ten vnukům i našim potomkem připomínán.
Buď s námi Bacchus dárce radosti, dobrá Junona;
a vy, Tyrští, poctěnému setkání přejte."
Řekla, a oběť stolu nalila:
pak sama se jej dotkla a první koncem rtů
dala Bitiovi, vyzývajíc; on bez odkladu zpěnivý
vyprázdnil pohár a napojil se zlatem.
Po něm ostatní z velmožů. Dlouhovlasý Iopas
zpívá na zlaté citeře, čemu ji učil ohromný Atlas.
Zpívá bloudění měsíce a slunečné útrapy,
odkud rod lidí i zvěř, odkud voda a ohně,
Arctura a deště Hyad a dvojí Trion;
proč tak slunce zimní pospíchají ponořit se do Oceánu,
nebo jaké zpomalení noci stojí zavřené.
Opakují tleskotem Tyřané a Trójané následují.
I nevinný Didó dlouhými rozhovory stahovala noc
a dlouhou lásku pila nešťastná,
mnoho prosíc Priama, mnoho prosíc Hektora;
teď jaké přišly zbroj syna Aurorina,
teď jací byli koně Diomedovi, teď jak velký Achilles.
„Ale raději vzhůru a začni od prvního původu
nás, hoste," řekla, „záludy Danajců, strasti svých,

i vlastní bloudění; neboť už sedmá tě po všech
zemích nese letos a vlnách bloudícího.”

Kniha druhá.

Všichni ztichli a napjatě upřeli oči.
Pak otec Aeneas z vysokého lehátka takto začal:
„Nevýslovný žal, královno, mi každíš oživit:
jak Danajci vyvrátili trójskou moc a žalostnou říši,
nejbědnější, co jsem sám viděl, a čehož velkou částí jsem byl.
Kdo o takových věcech – ať je to Myrmidon, Dolop,
či voják tvrdého Ulixa – by se slz udržel?
A vlhká noc už z nebe se chýlí
a padající hvězdy nakloňují ke spánku.
Ale je-li tak velká touha poznat naše osudy
a stručně slyšet poslední bolest Tróje,
třebas se duše pamatovat hrozí a žalem couvá,
začnu. Vysíleni válkou a odraženi osudem,
vůdci Danajců po tolika letech jim unikajících
koně, jak hora obrovského, božským uměním Pallady
staví a sečeným jedlovím pletou žebra;
předstírají obět za návrat; ta pověst se šíří.
Sem skrytě vybrané muže vlosu zasunou
do slepého boku a hluboké jeskyně
obrovského břicha ozbrojenými vojáky plní.
Před námi je ostrov Tenedos, jménem proslulý,
bohatý zbožím, dokud trvala Priamova vláda;
teď jen záliv a nejistá kotviště lodím.
Sem se vydali a schovali na pustém břehu;

my jsme mysleli, že odešli a plují do Mykén.
Tak celá Teukrie uvolnila dlouhý smutek;
otevírají se brány, s radostí jdou do dórského tábora,
hledět na opuštěná místa a pobřeží osiřelé.
Zde stál houf Dolopů, zde ukrutný Achilles;
zde bylo loďstvo, zde se bíjeli v šiku.
Část žasne nad záhubným darem panenské Minervy
a diví se mase koně; a první Thymoetes
pobízí přivést ho dovnitř zdí a postavit na hrad –
buď lstí, nebo tak osud Tróji už chtěl.
Ale Kapys a ti, jimž lepší mínění v mysli,
poroučejí buď do moře zrádný dar Danajců
hodit a žhoucím ohněm spálit,
nebo provrtat duté břicho a prozkoumat skrýše.
Lid se tříští, kolísavý, v opačné zájmy.

Tu první před všemi, obklopen velkým zástupem,
Laokoon rozpálený seběhl z vysokého hradu
a z dálky volá: „Ubohé občany, co to za šílenství?
Věříte, že nepřítel odjel? Myslíte si, že některý
dar Danajců je bez lsti? Tak znáte Ulixa?
Buď je v tomhle dřevě ukryt zavřený Řek,
nebo je ten stroj zhotoven proti našim zdím,
aby nahlížel do domů a sestoupil shora do města,
nebo v něm vězí nějaká léčka. Nevěřte koni, Teukrové.
Ať je to cokoli, bojím se Danajců, i když nesou dary.“
Tak řekl a mohutnou silou obrovský oštěp
do boku a do zahnutého břicha zvířete, mezi klouby,
mrštil. Zůstal viset chvějící se, a z otřeseného břicha
duté sluje zazněly a sten vydaly.
A kdyby osudy bohů, kdyby mysl nebyla zaslepena,

byl by nás přinutil železem rozdrtit argejské skrýše –
Trója by stála, Priamova vysoká pevnost zůstala!

Hle, zatím pastýři s velikým křikem vlečou
mladíka s rukama svázanýma za zády ke králi,
Dardanovci: on sám se jim vydal, neznámý jim,
předem – aby právě to zosnoval a Tróju otevřel Řekům,
jistý si duchem a připraven na obojí:
buď lsti převrátit, nebo jisté smrti podlehnout.
Odevšad trójská mládež v touze podívat se
sbíhá a soutěží v posmívání zajatci.
Teď slyš lsti Danajců a z jednoho zločinu
poznej všechny.
Když totiž uprostřed pohledů, zmatený, beze zbraně
stanul a očima přehlédl frygské šiky,
„Běda, jaká země," řekl, „jaké moře mě teď
přijme? Co mi, bídnému, konečně zbývá,
komu u Danajců není místa, a navíc samotní
Dardanovci rozhořčení pokutu krví žádají?"
Tím vzdechem byly mysli obráceny a všechen útok potlačen.
Vyzveme ho, ať poví, z jaké krve pochází,
co nese; ať zjevně mluví, jaká je naděje v zajetí.

„Všechno ti, králi, jak už budiž cokoli, přiznám
pravdivě," řekl, „nezapřu, že jsem z argejského rodu.
Toto nejdřív; ani kdyby mě Fortuna chudým Sinonem
vytvořila, nebude mě bezcitná činit také lhářem.
Snad, pokud ti kdy do uší přišlo
jméno Palameda Belova, muže slavné pověsti,
jehož Pelasgové pod falešnou zradou,
neviňoucího, ohavným svědectvím odsoudili – protože válku

zakazoval –
k smrti, teď, zbaveného světla, oplakávají:
toho jako družku a bližního po krvi
chudý otec mne poslal sem do zbraní v prvních letech.
Dokud stál v říši nezraněný a vážil v radách
králů, i my jsme nějaké jméno a čest nesli.
Když potom nenávistí Ulixa chytráckého
– mluvím o nikomu neznámých věcech – odešel z horních břehů,
sražen jsem svůj život v temnotě a smutku vlekl
a sám se sebou nad osudem nevinného přítele se trápil.
Nemlčel jsem, zblázněný, a slíbil, že kdyby mě osud
někdy dovedl zpět vítězně do rodného Argu,
pomstím ho, a slovy jsem drsné nenávisti rozlítil.
Odtud mi první spád do zla, odtud mě Ulixes stále
novými obviněními strašil, odtud rozsíval nejasné
řeči do davu a jako spolupachatel hledal zbraně.
Nedal pokoj, dokud s Kalchantovou pomocí – ale
proč to vlastně nadarmo nemilé opakuji? Proč
váhám? Pokud všechny Řeky máte v jedné řadě
a to slyšet stačí, berte si už potrestání:
to by rád Itačan a Atrídové by si koupili za drahé."
Teď jsme ale planuli zvědavostí ptát se po příčinách,
nevědomí tak velkých zločinů a pelasgského umění.
Pokračuje s roztřeseným hlasem, z lstivé hrudi mluvě:

„Často si Danajci přáli opustit Tróju a odejet,
unaveni dlouhou válkou. Kéž by to byli udělali!
Často jim drsná zimní bouře zavřela cestu
a Auster postrašil ty, kdo odjížděli.
Zvlášť když už tenhle kůň, spletený z javorových trámů,
stál postaven, zahřměla celá nebesa.

Zmateni posíláme Eurypyla, aby se zeptal Foibovy věštírny,
a on z adyta přinese tahle temná slova:
‚Krví jste utišili větry a zabitou dívkou,
když jste poprvé přišli, Danajci, k iliadským břehům;
krví je třeba hledat návrat a duší argejskou
obětovat.' Jak se ta řeč dostala davu do uší,
mysli zkoprněly a kostmi proběhl mrazivý třas –
koho osudy chystají, koho si Apollo žádá?
Tu Itačan uprostřed velkého rozruchu věštce
Kalchanta vytahuje; co znamená vůle bohů,
žádá. A mnozí mi už kruté dílo chytráka
předpovídali a mlčky viděli budoucnost.
Deset dní on mlčí a zabalen odmítá
vydat svým hlasem kohokoli nebo smrti nabídnout.
Konečně, hnán velkým křikem Itačana,
jak domluveno, prolomí hlas a mě určí k oltáři.
Všichni souhlasili – a to, čeho se každý sám bál,
otočilo se v záhubu jednoho ubožáka.
Už byl neslovný den; připravovaly mi obřady,
posvátnou mouku a kolem spánků stužky.
Vytrhl jsem se smrti, přiznávám, zpřelámal pouta,
v bahnité tůni se celou noc skryl do rákosu,
dokud by snad nevypluli – kdyby snad vypluli.
Teď už nemám žádnou naději vidět starou vlast,
ani sladké děti, ani vytouženého rodiče,
jimž snad budou odmírat trest za náš útěk
a tuhle vinu smrtí nebohých vykoupí.
Při nebeských i při vědomých mocech pravdy,
při jakékoli neposkvrněné věrnosti, co ještě
mezi smrtelníky zbyla, prosím, slituj se nad
tolikrátými mukami, slituj se nad duší, co nese nespravedlivé."

Těmito slzami mu dáváme život a sami se slitujeme.
Sám Priamos první přikazuje uvolnit okovy
a svázané paže, a mluví k němu takto přívětivě:
„Kdokoli jsi, od tohoto chvilku zapomeň na ztracené Řeky –
budeš náš – a odpovídej pravdivě na mé otázky:
proč postavili tenhle obrovský stroj? Kdo autor?
Co žádají? Jaká to pobožnost? Jaká válečná machina?"
Řekl. On, vycvičený v lstech a pelasgském umění,
pozvedl k hvězdám dlaně, osvobozené z okovů:
„Vás, věčné ohně, i vaše neporušné božství,
beru za svědky," řekl, „vás, oltáře a ohavné meče,
jimž jsem unikl, i stuhy bohů, jež jsem jako oběť nesl:
smí mi rozvázat posvátná práva Řeků,
smím ty muže nenávidět a všechno vynést na světlo,
pokud co skrývají; k vlasti mě žádný zákon neváže.
Jen ty, Trójo, zůstaň u svých slibů a zachovaná
drž věrnost, pokud přináším pravdu, pokud ti splácím mnoho.
Všechna naděje Danajců a víra v zahájenou válku
stála vždy na pomoci Pallady. Od chvíle,
kdy bezbožný Tydeovec a vynálezce zločinů Ulixes,
odvážili se vyrvat osudný Palladion z posvátného
chrámu, zabivše strážce vrcholu hradu,
uchvátili posvátný obraz, a krvavýma rukama
odvážili se dotknout panenských stuh bohyně,
od té chvíle unikala a zpět smýkala naděje
Danajců, zlomily se síly, odvrátila se mysl bohyně.
A nedvojsmyslná znamení toho Tritónia dala.
Sotva byl obraz postaven v táboře: vznítily se zářivé
plameny z očí, zpocený slaný pot po údech
běžel, třikrát sám od sebe se země (nelze říci bez údivu)
odrazil, štít nesa a chvějící se oštěp.

Hned Kalchas zpívá, že je nutno pokusit se o útěk po moři,
že Pergam nemůže být padnut argejskými zbraněmi,
nevyžádají-li si nová znamení v Argu a nevrátí božství,
které si s sebou odnesli po moři na zahnutých kýlech.
A teď, co odjeli pro rodné Mykény po větru,
chystají zbraně a bohy jako společníky a znovu
přes moře se nečekaně objeví – takto Kalchas vykládá znamení.
Tento obraz podle rady postavili za Palladion,
za uraženou božnost, aby smutnou vinu usmířil.
A Kalchas poručil, aby ho tak nesmírně velký
spleteným trámem zvedli až do nebe,
aby ho nemohli branami přijmout ani dovést do hradeb,
nebo národ pod starodávnou pobožností chránit.
Kdyby totiž vaše ruka poškodila dar Minervy,
pak by Priamově říši a Frygům přišla velká zkáza
– bohové ať nejdřív tu předtuchu obrátí proti němu! –
Pokud by jim ale vlastníma rukama vstoupil do města,
sama Asie by do velké války přišla k pelopejským hradbám
a tyhle osudy by čekaly naše vnuky."

Takovými úskoky a uměním věrolomného Sinona
se věc uvěřila, a byli jsme chyceni lstmi a smyšlenými slzami,
my, které ani Tydeovec, ani Larišský Achilles,
ani deset let, ani tisíc lodí nezdolali.

Zde se jiné, větší a mnohem hroznější,
bědným ukazuje a nepřipravené hrudi třese.
Laokoon, losem Neptunovi určený kněz,
při slavnostní oběti u oltářů obrovského býka zabíjel.
Vtom hle, dva hadi z Tenedu po klidných hladinách
– hrozím se, když to vyprávím – obrovskými kruhy

nalehli na moře a stejnoměrně směrují k břehům;
hrudi mezi vlnami vzpřímené a krvavé hřebeny
převyšují vody, zbytek těla za nimi
stříhá moře a vlní nesmírným závitem záda.
Vzniká šum zpěněné soli; už dosahovali polí
a planoucí oči zalité krví a ohněm
sykavými jazyky olizovali chvějící se ústa.
Rozprchneme se při pohledu, bez krve. Ti nemylným
útvarem na Laokoonta míří; a nejdřív malá
těla dvou synů jeden had objetím
obklopuje a kousáním se živí na ubohých údech;
pak samotného, který přispěchá na pomoc a nese zbraně,
chytí a svazují obrovskými závity; a už
dvakrát opásán kolem pasu, dvakrát kolem krku
šupinatými zády – přerůstají hlavou a vysokými krky.
On rukama trhá uzly,
pokrytý krví a černým jedem na stuhách,
zároveň strašné výkřiky ke hvězdám tiskne:
takový řev vydá raněný býk, když prchá od oltáře
a setřese z šíje nejistou sekeru.
Avšak dvojice draků klouzá k nejvyšším chrámům,
unikají a směřují k pevnosti kruté Tritonidy,
pod nohy bohyně a pod kruh štítu se schovávají.
Tenkrát se v otřesené hrudi každému nové
proniklo zděšení, a prý zločin draze odpykal
Laokoon, který hrotem posvátné dřevo
poranil a do zad bezbožně vrazil oštěp.
Volají, že obraz je třeba dovést do příbytků
a prosit o božství bohyně.
Rozbíjíme hradby a otevíráme zdi města.
Všichni se chystají k dílu a pod nohy válce

podkládají kluzy, a konopnými provazy natahují
krk; stroj osudný stoupá na zdi,
těhotný zbraněmi. Chlapci a nezadané dívky
zpívají posvátné písně a radostně dotykají provazu;
on vstupuje a výhrůžně klouže doprostřed města.
Ó vlasti, ó dome bohů, Ílium, a hradby
Dardanovcovy proslulé válkou!
Čtyřikrát se na samém prahu brány zastavil,
čtyřikrát z břicha zbraně zazvonily;
my přesto nalehneme, nepamětliví a slepí šílenstvím,
a to nešťastné monstrum do posvátné pevnosti vedeme.
Tu i Kassandra svými osudnými věštbami otvírá
ústa, kterým Teukrové z vůle boha nikdy nevěří.
My, ubozí, pro něž byl ten poslední den,
zdobíme chrámy bohů slavnostními listy po městě.

Mezitím se nebe otáčí a z Oceánu vyráží noc,
zahaluje velkým stínem zemi i pól
a lsti Myrmidonů; roztroušení po hradbách Teukrové
ztichli; spánek objímá unavené údy.
A už argejská flotila s vyzbrojenými loděmi odjížděla
z Tenedu, mlčenlivým přátelstvím měsíce
k známým břehům, když královská loď vznesla ohně,
a osudy křivých bohů chráněný Sinon
tajně uvolňuje borové závory. Danajce zavřené
v břiše kůň otevřený do vzduchu vrací, a s radostí
se z dutého dřeva vysouvají Thessandrus a Sthenelos,
vůdci, i strašný Ulixes, sklouzlí po spuštěném provazu,
Akamas a Thoas, Peleovec Neoptolemos,
a první Machaon, Menelaus, i sám tvůrce lsti Epeos.
Vniknou do města, pohřbeného spánkem a vínem;

pobíjejí stráže, otevřenými branami přijímají
všechny druhy a spojují spiklenecké šiky.

Byl čas, kdy první klid pro trpící smrtelníky
nastává a darem bohů se sladce vkrádá.
Ve snu, hle, přede mnou nejsmutnější Hektor
jako by stál a prolévat hojné slzy,
tažený dvojspřežím jak kdysi, černý krvavým
prachem a s otěžemi protknutými skrz oteklé nohy.
Běda, jaký to byl, jak proměněný oproti onomu
Hektorovi, který se vrací oblečený v kořisti Achillově,
či jenž mezi Danajce vrhl frygský oheň na záď!
S zarostlou bradou a vlasy slepenými krví,
nesl ony rány, kterých hodně kolem otcovských
zdí přijal. Zdálo se, že sám pláču
a muže oslovuji a vydávám smutná slova:
„Ó světlo Dardanie, ó nejvěrnější naděje Teukrů,
jaké tě tak dlouho zdrželo? Z jakých břehů
přicházíš, Hektore očekávaný? Jak tě po mnoha
pohřbech svých, po různých útrapách lidí a města
my unavení spatřujeme! Jaká nedůstojná příčina
pokazila jasnou tvář? Nebo proč vidím tyhle rány?"
On nic, nezadrží mě, nic nekoukaje na mé otázky,
ale těžce vzdech z nejhlubší hrudi vyraziv,
„Běda, prchni, synu bohyně, a vyrvi se z těchto
plamenů! Nepřítel drží hradby, Trója padá z vysoké výše.
Dost dáno vlasti a Priamovi: kdyby mohla Pergam
pravice bránit, byla by i touhle rukou obráněna.
Trója ti svěřuje své svatosti a své penáty;
vezmi je jako společníky osudu, s nimi hledej
veliké hradby, které nakonec postavíš, prostoupivší moře."

Tak řekl a rukama vyvádí stuhy a mocnou Vestu
i věčný oheň z vnitřních svatyní.

Mezitím se hradby mísí různými žaly,
a víc a víc, i když ustoupené sídlo rodiče
Anchísa, stromy pokryté, se odtahuje,
zřetelně znějí hluky a hrůza zbraní narůstá.
Vytrhnu se ze spánku, vystoupám po štítu nejvyššího
krovu a stojím s nastraženýma ušima:
jako když plamen při zuřivém Austru padne do zrní,
nebo rychlý potok z horské řeky zbije pole,
smete sladká osení i práci volů
a strmě strhne lesy – zírá nevědomý z vrcholku
útesu pastýř a slyší hluk.
Tu teprve je zjevná pravda a odhalí se úskok
Danajců. Už obrovský dům Déifoba padl
pod ohněm Vulkánovým, už sousední Ukalegon
hoří; sigejské vody široko světlem září.
Vyráží mužský křik a trubky zní.
Chytám zbraně bez rozmyslu; ani ve zbraních nestačí
rozvaha, ale shromáždit houf do boje a běžet
na hrad s druhy – tak hoří duše; zlost a hněv
řítí mysl, i to, že je krásné zemřít ve zbraních.
A hle, oštěpům Řeků uprchlý Panthus,
Panthus Othryův, kněz pevnosti a Foibův,
posvátné předměty rukou a poražené bohy a malého vnuka
sám vleče a šíleně běží k mým prahům.
„V jakém stavu je nejhlavnější, Panthe? Kterou pevnost
dobýváme?"
Sotva jsem to vyřkl, se vzdechem on takto odpovídá:
„Přišel poslední den a neodvratný čas

Dardanie. Byli jsme Trójané, bylo Ílium a obrovská
sláva Teukrů; divoký Jupiter vše do Argu
přenesl; v hořícím městě vládnou Danajci.
Vysoký kůň uprostřed zdí stojí a sype
ozbrojence, a vítězný Sinon míchá ohně
a výsměšně skáče. U dvojitě otevřených bran
jiní jsou, tolik tisíc, co kdy z velikých Mykén přišlo;
jiní obsadili úzké uličky
proti sobě přistaveným oštěpem; stojí ostří železa
pochvy vytasené, hotové k vraždě; sotva první boje
pokusí strážci bran a slepé Marsově rezistují."
Takovými slovy Othryovce a vůlí bohů
jsem veden do plamenů a do zbraní, kam smutná Erínyé,
kam hukot volá a ke hvězdám zdvižený křik.
Přidávají se jako druzi Rhipeus a největší ve zbraních
Epytus, zahlédnutí v měsíčním světle, Hypanis a Dymas
a mladík Koroibos Mygdonovec –
těmi dny náhodou do Tróje přišel,
rozpálen šíleným citem ke Kassandře,
jako budoucí zet nesl Priamovi a Frygům pomoc;
nešťastný, že neposlechl nabádání šílené snoubenky!

Když jsem viděl, jak jsou soudržně rozžehnuti do bojů,
oslovuji je nad to: „Mládenci, nejstatečnější srdce
nadarmo, pokud vás na odvážené krajnosti
pevná touha je následovat, vidíte, jak s věcmi je:
odešli všichni, opustili vnitřní svatyně a oltáře,
bohové, jimiž tato říše stála; přispěcháváte
hořícímu městu. Zemřeme a vrzme se doprostřed zbraní.
Jedna záchrana poraženým – nedoufat v žádnou záchranu."
Tak byl mladíkům přidán vztek. Odtud, jako lupiči vlci

v černé mlze, které nevybíravý vzteh břicha vyhnal
slepé a kterým ponechaná mláďata se suchými hrdly čekají,
procházíme skrze zbraně, skrze nepřátele,
k nepochybné smrti, a držíme cestu středem města;
černá noc kolem obklíčí dutým stínem.
Kdo tu zkázu té noci, kdo pohřby vyprávěním
vyloží nebo slzami vyvážit může útrapy?
Starodávné město padá, co po mnoho let vládlo;
po ulicích se všude válejí líná těla v nespočtu
a po domech i po svatých prazích bohů.
Nejen Teukrové platí krví trest; občas i přemoženým
se vrací do srdce odvaha, a vítězní Danajci padají.
Všude krutý žal, všude strach a mnohostranný obraz smrti.

První se nám Androgeus z Danajců ukáže,
s velikým davem průvodu, mysle, že jde o spojenecké šiky,
nevědomý, a sám přívětivými slovy nás oslovuje:
„Spěchejte, muži! Jaká tak pozdní lenost zdržuje?
Jiní loupí a odnášejí hořící Pergam;
vy teprve teď přicházíte od vysokých lodí?"
Řekl, a hned (neboť mu nebyly dávány dost
důvěryhodné odpovědi) poznal, že spadl mezi nepřátele.
Zarazil se a hlas i nohu stáhl.
Jako kdo nečekaně na drsných keřích hada
zemí tlačí a zasypán náhle couvne,
jak zvedá vztek a modré krky napíná,
tak se nám třesoucí Androgeus odvracel.
Vrháme se v hustém šiku, obklíčíme ho zbraněmi;
nevědomé místa a ochromené strachem
pokládáme; Fortuna vane k první námaze.
Zde Koroibos, pyšný úspěchem a duchem,

„Druhové, kudy nám první Fortuna ukazuje
cestu záchrany a kudy se ukázala jako přívětivá, pojďme:
vyměňme štíty a znaky Danajců si přizpůsobme.
Lest, či statečnost – kdo by to v nepříteli zkoumal?
Zbraně nám sami dají.“ Tak řekl, potom helmu
Androgeovu, zdobenou vlasem, a vznešený odznak štítu
na sebe oblékl a k boku si přiložil argejský meč.
To Rhipeus, to i Dymas a celá mládež
radostně dělá: každý se oblékl čerstvou kořistí.
Jdeme vmíchaní mezi Danajce, ne pod naším božstvím,
a mnohé boje v slepé noci svedeme,
mnoho Danajců posíláme k Orkovi.
Jiní se rozprchnou k lodím a ke břehům útěkem
věrným spěchají; část z hanebného strachu znovu
leze na obrovského koně a schovává se ve známém břiše.

Běda, nic se nesmí doufat proti vůli bohů!
Hle, Priamovna, Kassandra, s rozpuštěnými vlasy
byla vlečena z chrámu, z Minerviných adyt,
k nebi marně vzpínala planoucí oči –
oči, neboť pouta jí vázala něžné dlaně.
Nesnesl ten pohled Koroibos s rozzuřenou myslí
a vrhl se doprostřed šiku, aby zahynul;
následujeme ho všichni, v hustém boji se střetáme.
Zde nejdřív z vysokého stropu chrámu jsme
zasypáni oštěpy našich a vzniká nejbědnější krveprolití
tím, jak jsme vypadali ve zbraních, i omylem řeckých chocholů.
Pak Danajci vzdechem a zlobou nad vyrvanou dívkou
odevšad sebráni útočí, nejzuřivější Aiax
a dva Atrídové a vojsko všech Dolopů:
jak když kdysi odporné větry, zbořenou bouří,

se srazí, Zefyr a Notus a Eurus šťastný východními
koni; les skřípí a trojzubcem zuří pěnivý
Nereus a od spodního dna moře uvádí v pohyb.
Dokonce i ti, které jsme v temné noci stínem
nějakou lstí zahnali a po celém městě rozehnali,
objevují se: nejdřív poznají štíty a lživé zbraně,
a hlas různozvučného zvuku si všimnou.
Hned nás přemoci počtem; nejdřív padne Koroibos
pod rukou Peneleovou u oltáře bojovné bohyně;
padá Rhipeus, nejspravedlivější a největší v právu
mezi Teukry – bohům se to zdálo jinak;
hynou Hypanis a Dymas, probodnuti svými;
ani tě, Panthe, při pádu nekryla velká
zbožnost ani Apollónova stuha.
Tróje popel a nejzadnější plamen svých,
jste svědky, že jsem se při vašem pádu neodklonil
ani zbraním, ani žádným osudům Danajců;
a kdyby bylo mým údělem padnout, zasloužil jsem si pravicí.
Odtržen jsem odtud, Iphitos a Pelias se mnou –
z nichž Iphitos je už obtížen stářím,
Pelias chromý ránou Ulixovou –
najednou nás k Priamovu domu volá křik.

Zde teprve ohromná bitva – jako by jinde žádné
boje nebyly, nikdo ve městě neumíral.
Vidíme Marsa nespoutaného: Danajce útočit
na dům, a prahu zalehnutého štítem pod přístřeškem.
Žebříky visí u zdí a u samých dveří
po stupních stoupají, s levicí štíty proti střelám
pozdvižené proti střelám, pravicemi uchopují římsy.
Dardanovci oproti tomu věže a vrcholky

střech bortí; takovými zbraněmi se – jak vidí poslední krajnost,
jsou-li na pokraji smrti – chystají bránit;
starodávné pozlacení trámů, ozdobu dávných otců
válí dolů; jiní s obnaženými meči stojí
ve dveřích pod bodem, strachu zbaveni.
Posilují ducha: pomoci královskému domu
a zpevnit vážnost nemohoucí ochranou.
Byly tam zadní dveře a tajný průchod,
a mezi domy Priamovými propojovaný práh,
zbývající skryté dveře, kterými nešťastná
Andromacha, dokud trvala říše, často sama
chodila k příbuzným a vedla dědovi Astyanakta.
Tudy jdu, až na nejvyšší vrchol krovu,
odkud nebozí Teukrové nadarmo vrhali oštěpy.
Zde v okamžiku strhám věž, co stála na kraji
a byla vysoká – odtud bývalo zvykem shlížet
na trójské tábory a na danajské lodě – železem
jsem ji pochopil kolem spoje, kde dávala kolébavé spoje;
tu, odloupnutou od výšek, strhávám; náhle padá
s rachotem a hluboko rozprostírá se nad danajskými šiky.
Avšak druzí přistupují, a ani kameny
ani jaké zbraně nepolevují.

Před samými vchody, na prvním prahu,
Pyrrhus se chvěje a září hroty bronzu,
jak když had, po zlé zimě najedený bylinami,
kterého držela studená země – a nabýván jedy –
po svleku, teď znovu mladý, se blyští
a prsa vznešeně, zdvižen zpět, k slunci natahuje,
v ústech třepe trojhlavý jazyk.
Spolu Perifás a Automedon, obrovský zbrojnoš,

vozataj Achillův, spolu všechna skyriská mládež
přistupují ke zdím a vrhají plameny na střechu.
On sám mezi prvními chytne dvojsečnou sekeru,
rozsekne tvrdý práh a bronzovou veřeji vyrazí z pantů;
teď, podřezaný trámy, vyrve z pevných dubů
dvířka a dělá velké okno nejzírným ústím.
Objeví se nitro domu, odhalí se dlouhé síně;
objeví se vnitřek Priamův a dávných králů,
a vidí ozbrojence stát v nejpřednějších síních.
Vnitřek zato zmatkem a žalobným sténáním
mísí se, a nejvniternější prostřední domy
dívčím křikem bědují; křik se zdvihá k zlatým hvězdám.
Potom vystrašené matky putují po širokých síních
a objímají dveře a lijí polibky.
Pyrrhus naléhá s otcovou silou; ani závory
ani sami strážci nemohou odolat;
otřesí se brána naléhavým beranidlem a vyvrácené
veřeje padají. Násilím si razí cestu;
Danajci se tlačí, pobíjejí první vchody a široko
rozlévají vojáky. Ne tak zuřivě proudí pěnící řeka,
když pukne hráze a bitím vln vyrazí přes náspy,
nabíjí stáda i chlévy po polích.
Sám jsem viděl neukrotnelého vraždou Neoptolema
a dva Atrídovce na prahu; viděl jsem
Hekubu a sto snech i Priama u oltářů,
jak ohně, co sám posvětil, krví zpotvoroval.
Těch padesát ložnic – tak velkou nadějí vnuků –
dveře, krásné kořistmi barbarů a zlatem,
leží. Danajci drží, co opustil oheň.

Snad se zeptáš i na osud Priamův.
Když viděl zachycený osud města a vyhození veřejí
domu a nepřítele uprostřed vnitřku,
starý nadarmo věkem rozteklá ramena
oblékl zbrojí a opásal se neužitečným mečem,
vrhá se mezi nepřátele, aby zemřel.
V prostředku komnat pod odkrytou osou nebe
byl obrovský oltář a při něm vysoký vavřín letitý,
který se k oltáři naklání a stíní penáty svým stínem.
Zde kolem oltářů marně Hekuba a dcery,
jak holubice, vrhnuvší se po černé bouři,
sedí hustě a sochy bohů objímají.
Vida samotného Priama, oděného do mladické výzbroje,
„Jaká to tak hrozná mysl, muži nešťastný,
tě hnala vzít si zbraně? Nebo kam spěcháš?
Nepotřebuje tohle čas takové pomoci, ani takové
ochránce, i kdyby byl můj Hektor ještě tady.
Konečně pojď sem; tenhle oltář nás všechny
bude chránit – nebo spolu zemřeš.“ Tak řekla
a stařičkého muže k sobě přivine a usadila ho na posvátném
sedadle.

Hle, uprchlý z pobíjení Pyrrhova, Políta,
jeden ze synů Priamových, uprchá přes oštěpy,
přes nepřátele, dlouhými ochozy a prázdnými dvory,
zraněný. Pyrrhus ho pálí útěkem i ránou,
už už ho dohání rukou a tiskne oštěpem.
Jak dospěl před oči a tváří rodičů,
tam padl a život vylil se spoustou krve.
Zde Priamos, i když už drží ho střední smrt,
přece se nezdržel a hlas ani hněv neušetřil:

„Ale za tenhle čin, za tak odvážnou skutek,"
vykřikne, „ať ti bozi, pokud je nějaká v nebi
zbožnost, co se stará o tyto věci, vrátí hodnou
odměnu a zaslouženou odplatu, který jsi mi
oči synem pozkazil a tvář otcovu smrtí pokaždil!
Ne tak Achilles, od něhož lháš, že jsi vzešel,
ke nepřátelskému Priamovi se choval, ale ctil práva
prosícího a věrnost; vrátil mi bezkrvné tělo Hektora
k pohřbu a vrátil mě do mé říše." Tak řekl stařec
a lehce vrhl oštěp bez rány,
který byl odražen hned chraplavou mědí
a bezúčinně visel na vrcholku štítu z nejvyššího hrbolu.
Pyrrhus mu nato: „Toto tedy budeš vyprávět a za posla
jít k otci Pelidovi: ne zapomeň povědět
smutné činy a zlotřilého Neoptolema.
Teď umři." Tak řekl, a k samému oltáři vlekl
třesoucího se a kluzkého v mnohé krvi syna,
levicí mu uchopil vlasy, pravicí tasil
zasvítivší meč a do boku mu ho zabořil až k rukojeti.
Takový konec osudů Priamových; takový exit
osud ho vzal: zřícenou Tróju vidět a pokleslé
Pergamy, který kdysi tolikrát Asii zemím
a lidem panoval, pyšný. Leží ohromné tělo
na břehu, hlavu stranou ramen, a tělo bez jména.

Tenkrát mě poprvé obklíčila krutá hrůza.
Zůstal jsem jak zkamenělý; obraz drahého otce
se mi vrátil, když stejně starého krále
krutou ranou vidím vydechnout život,
vrátila se opuštěná Kreusa a vydrancovaný dům
a osud malého Iula.

Rozhlížím se a hledám, jaký houf je ještě okolo mě.
Všichni mě unaveni opustili a vyskočili
na zem nebo nemocné tělo vrhli do plamenů.
Byl jsem už sám, když ve svatyni Vesty
jsem spatřil, jak Tyndaris mlčky sedí v tajném zákoutí
na obzvláštní prahu; dávala záři ohně
bloudícímu, kam oko se obrátí.
Ona, bojící se, protože Teukrové na ni zuřili pro
spuštěnou Tróju, bála se trestů Danajců a hněvu
manžela opuštěného, Erínyé společná Tróji a vlasti,
schovala se, nenáviděná, u oltářů. Spláli mi duchové,
a vzrůstá hněv v pomstě vlasti za hříšné pokání.
„Jistě tahle bez trestu Spartu a rodné Mykény
uvidí, bude vítězně žít paní, uvidí manžela
a dům rodičů a své děti,
provázená davem Trójanek a frygickými služebníky?
Priamos padl železem? Trója spálena ohněm?
Dardanské pobřeží tolikrát krví zpotilo?
Nejspíš ne. Ačkoli nenese paměť pomstění
žen a takové vítězství nemá chválu,
přesto zabít zločinnou věc a vymodlené trestání
dát zasloužíc, oslavím se. Bude mi i radost
plnit duši plameny pomsty a popel svých
nasytit.” Takové věci jsem vyrážel a vehnán myslí jsem jel,
když se mi, jak sám sebe nikdy předtím,
před oči zjevně představila a čistým zjevem
svítila nocí ryzí matka, přiznávajíc se
jako bohyně, jaká a jak velká se zjevuje nebešťanům;
pravicí mě vzala a růžovými ústy toto přidala:

„Synu, jaká tak velká bolest šťouchá nekrotitelné hněvy?
Co zuříš? Nebo kam odletěla naše láska o tebe?
Nespíš se nejdřív podíváš, kde jsi otce Anchísa
unaveného věkem, zda ještě žije manželka Kreusa
a chlapec Askanius? Všechny je kolem řecké šiky
obchází, a kdyby nebránila moje láska,
plameny by je unesly a nepřátelský meč by vysál krev.
Netrestej spartskou dceru Tyndareovu
pro její nenávistnou tvář, ani Parida obviňováním;
krutost bohů, nikoli, krutost – otočí ty bohatství
a pokládá Tróju z vrcholu dolů.
Hleď – vždyť všechen oblak, který teď zrak
tvůj zahaluje a stmává kolem, i vlhkou mlhu rozemelu,
nelekej se dávných nařízení matky, ani se neboj
poslouchat její radu – zde, kde vidíš trosky
a kameny vyrvané ze zdí, kde valí se dým zprostřed
smíšený s prachem: Neptun samými kořeny
otřásá hradbami a stěnami a trojzubcem
celou věc podrývá; vyvrací město ze základů.
Zde Juno nejkrutější první obsadila bránu Skaij,
pohltila se ta a opásaná železem, zuřivě volá
spojence z lodí.
Už tedy obrať se, Pallas Tritonia tam na vysoké
pevnosti sedí, zasvítíc oblakem a strašnou Gorgonou.
Sám otec rozdává Danajcům důvěru, dává síly,
sám popohání bohy proti dardanským zbraním.
Prchni, synu, a ukonči se útrapami.
Nikdy tě neopustím, dovedu tě bezpečně na práh otce.”
Řekla a schovala se do hustého stínu noci.
Objevují se strašné tváře a velká božstva nepřátelská Tróji.

Tenkrát mi veliké Ílium v propadnutí viděno
celé a trójské Nepanci se z náspu bortily;
jak když na horách starý jasan
sekerou a opakovanými železy sekáčů soutěží
sťát; on vyhrožuje a chvějící se korunou
rozkýván kývá; nakonec, ranou poraženou,
hroutí se a sténání vysílá hříbě až k hřebeni.
Sestupuji, veden božstvem, mezi plameny i nepřátele:
dávají mi železu, dávají cestu plameny.

A když jsem konečně došel pod práh otcovského domu
a starodávného obydlí, otec, kterého jsem nejdřív
chtěl odnést do vysokých hor a hlavně jsem si přál,
odmítá – když je zbořena Trója – trvalejší život
a vyhnanství podstoupit:
„Vy, kterým krev v nedotčeném věku, kterým síly
stojí pevné svými," řekl, „vy prchnutí berte na sebe.
Mně, kdyby chtěli nebešťané ještě žít, by zachránili
tyto příbytky. Je dost, že jsem viděl jedno zboření,
a přežil jsem jedno dobyté město. Takhle, takhle
ležícímu rozlučte se se mnou, a odejděte.
Smrt najdu rukou já sám; nepřítel se slituje
a bude si přát kořisti; snadné je zřeknout se pohřbu.
Už dávno jsem bohům nenáviděn, zbytečně a užitečně
trávím léta, od chvíle, co otec bohů i král lidí
na mě vdechl větry blesku a dotkl se ohněm."
Takové věci opakoval, trval ve svém.
My proti slzami rozlití, manželka Kreusa
a Askanius i celá domácnost – ať otec s sebou
nestáhne všechno a nenasune hroznému osudu.
Odmítá a trvá na úmyslu i na místech.

Já se opět vrhám do zbraně a bídný si nejvíc žádám smrt.
Jaká tedy rada mi dána, jaká Fortuna?
„Mohlas si, otče, myslet, že se mohu bez tebe hnout
odtud? To od tak velkého otce vyšla ta hrozná řeč?
Pokud se tak nebešťanům zlíbilo, aby z tak velkého města
nic nezůstalo, pokud sedí v mysli a jsi hotov
k umírající Tróji sám i své přidat, pak otevřeny
jsou dveře k tomu umírání: brzy přijde Pyrrhus,
hojně skrápěný krví Priamovou, který syna
před otcem a otce u oltářů zabíjí.
Takhle, matko dobrotivá, mě skrze zbraně a oheň
vyvedlas, abych uviděl nepřítele uprostřed svého domu
a Askania a otce i Kreusu blízko sebe
pokrvněné jeden druhého krvo?
Zbraně, muži, zbraně dejte; poslední den
volá ty poražené. Pusťte mě k Danajcům, dovolte mi
znovu začít boje: nikdy dnes všichni nezhyneme bez pomsty."
Opásám se znovu železem, levou ruku vložím do pouzdra
a připínám ji ke štítu, pryč z domu se vyvlékám.
Avšak hle, na prahu manželka padla
a mým nohám se přitiskla, a malého Iula k otci podává:
„Jestli jdeš zemřít, i nás si vem s sebou do všeho;
pokud něco slibuješ ze zbraní zkusit,
nejprve chraň tenhle dům. Komu malý Iulus,
komu zůstává otec, komu já, kdysi tvá nazývaná manželka?"

Takto plačící naplňovala celý dům křiky,
když se stal zázrak náhle divný na pohled.
Totiž mezi rukama a tvářemi smutných rodičů,
hle, zdálo se, že se nad vrcholem hlavy Iulovy
jasný plamen vzdul z hřebene a nedotčeným dotekem

olizoval měkké vlasy a kolem spánků se pásl.
My zděšeni strachem se třeseme, otřeseme
hořící vlasy a svatý oheň vodami hasíme.
Avšak otec Anchíses radostně oči k hvězdám
vzpíná a dlaně i hlas k nebi tiskne:
„Jupitře všemohoucí, pokud tě ohne nějaká prosba,
podívej se na nás, jen tolik, a pokud to zasluhujeme zbožností,
dej dál, otče, a potvrdi tato znamení."

Sotva to stařec vyslovil, znovu vlevo zahřmělo
a hvězda se spuštěnou pochodní z nebe sklouzla
a v mnoho světla proletěla stínem.
Nad vrcholem domu ji vidíme klouzat zcela
jasnou a znakovat svoji dráhu; pak na ídské lesy
vniknout a cestu označit; tudy dlouhá brázda
zazářila světlem a kolem místa dýchá sírou.
Zde teprve přemožen otec vstává, vzývá bohy
a svatou hvězdu uctí:
„Teď, teď žádné zdržování; já tam jdu a kudy vedete,
tudy následuji. Otcovští bozi, zachraňte dům,
zachraňte vnuka. Toto znamení je vaše a je ve vaší
božnosti Trója. Ustupuji, synu, a nepopírám, že půjdu s tebou."

Řekl, a už po městě víc je slyšet oheň,
a víc i víc valí blíž horké vlny.
„Nuže tedy, otče drahý, vlož se mi na krk;
já ponesu tě na ramenou a nebude ta tíha pro mě tíživá;
ať nás potká cokoli, společné nebezpečí, jedna záchrana
bude oběma. Nechť mě vedle doprovází malý Iulus
a za námi v odstupu ať jde manželka.
Vy, otroci, pozor na to, co povím.

Je mimo město návrší a starodávný chrám
opuštěné Cerery a vedle starodávný cypřiš,
mnoho let dlouho uctěný otcovskou zbožností;
tam všichni s různých stran dojdeme k tomuto místu.
Ty, otče, vezmi do rukou svaté věci a otcovské
penáty; mně, který právě přicházím z tak veliké války
a čerstvé krve, není dovoleno jich se dotknout,
dokud se v živé řece neomyji."

Tak řekl. Pak jsem na mohutná ramena a sklopený krk
rozprostřel plášť ze lvi kůže
a zdvihl břemeno; k pravici se mi malý Iulus
přitiskl a nerovným krokem otce následuje;
za námi manželka. Jdeme místy stinnými;
a mně, kterého nedávno žádný oštěp nepohnul
ani k davům ani ke střetlým šikům Řeků,
teď každý nárok děsí, každé zašumění budí mě,
visícího a bojícího se stejně o průvodce i o břemeno.

Už jsem se blížil branám a zdálo se mi,
že jsem šťastně prošel celou cestou, když náhle
spoustu kroků se zdá, že slyšíme k uším,
a otec hledící skrze stín volá: „Synu, prchni, synu, blíží se!
Hoří štíty, blyští se bronz."
Zde mě nevím co nepřátelského božství, zastraveného
vzalo z nerozvážné mysli. Vždyť když jsem po skrytých cestách
běžel a vybral se ze známých prostranství,
běda, zbaven mi manželka Kreusa osudem –
zda zůstala, zda zabloudila, zda unavená si sedla,
nejisto. Ani se potom nevrátila do mých očí,
ani jsem se neohlédl ztracené a nevzpomněl si na ni dřív,

než jsme přišli na vrchol a k Cereřinu posvátnému sídlu.
Zde, až když všichni byli pohromadě, jediná ta chyběla
a oklamala průvodce a syna a manžela.
Koho vzteklý jsem si nestěžoval na muže ani na bohy?
Nebo co jsem jiného tvrdšího ve zbořeném městě viděl?
Askania a otce Anchísa a trójské penáty
odporoučím druhům a schovávám je v zahnutém údolí;
sám se vracím do města a opásám svítícími zbraněmi.
Stanovuji si znovu zažít všechny nehody,
znovu obejít celou Tróju a znovu dát hlavu nebezpečím.
Nejdřív se vrátím ke zdím a temným prahům
brány, kterou jsem vyšel; a stopami zpět pod noc
sleduji své stopy a pozorně se dívám.
Všude mysl děsí hrůza, i to samotné ticho mě straší.
Odtud se obracím domů, kdyby tak snad, kdyby snad
tam zamířila: Řekové vrazili dovnitř a drží celý dům.
Hned sžíravý oheň s větrem je unášen do nejvyššího
krovu; plameny se zdvihají, zuří zuřící v éter.
Pokračuji dál a znovu uvidím Priamův dům i citadelu;
a už v prázdných síních chrámu Juno
vybraní strážci, Fénix a hrozný Ulixes,
hlídali kořist. Zde zpoza všech stran se trójský
poklad, vyrvaný z hořících adyt – stoly bohů,
krátery z masivního zlata, uzmuté roucho –
hromadí. Děti a bojácné matky kolem
stojí v dlouhé řadě.
Odvážil jsem se dokonce i hlasů stínu rozsévat
a naplnil ulice křikem, a smutný marně
opakoval nadarmo volání: „Kreuso!"
Hledaje a bez konce v městě zuřícímu
zoufalému, zjevila se mi smutná vlastním obraz

Kreusy a stín větší známého tvaru před očima.
Zdřevěněl jsem a vlasy mi vstaly a hlas uvízl v hrdle.
Takto mi promluvila a následujícími slovy odstranila starosti:
„Co tak velmi se oddáváš šílené bolesti,
sladký manželi? Tyto věci nejsou bez vůle bohů;
odtud ti ani není dovoleno Kreusu vzít jako společnici,
to nestrpí vládce vysokého Olympu.
Dlouhá jsou tvoje vyhnanství, a bezvodé je obrovské moře
tobě k zoráni, a přijdeš do Hesperie, kde tiše teče
Tiber Lydiem mezi plodnými polními muži.
Tam ti radostné věci a říše a královna manželka
jsou připraveny; odhoď slzy milované Kreusy.
Nebudu já pyšné Myrmidony nebo Dolopy
sídla uvidět, ani Řekům k otročení nepůjdu,
já, Dardanská rodem a snacha Venušiné bohyně.
Mě však velká Matka bohů na těchto březích drží.
A teď buď zdráv, a chraň lásku k společnému synu."
Takovými slovy odešla, zanechala plačícího,
chtěl jsem mnoho říci; a do subtilních vzduchů
se rozpustila. Třikrát jsem pokusil obejmout její krk,
třikrát se mi stín, zachycený rukama, nadarmo smyl,
světlému větrům i nejvíc podobný neuchytitelnému snu.

Tak konečně, s nocí za zády, znovu k druhům se vracím.
A zde nalézám podivuhodně obrovský počet
nových společníků, matek, mužů, přišlých
k vyhnanství – pateticky žalostný houf.
Odevšad se sešli, s myslí i jměním připraveni
na jakékoli moře, kam bych chtěl je vést.
A už nad vrcholem Idy nebeská hvězda Lucifer
dvíhá a tahá den; a Danajci drželi obsazeny

prahy bran, ani se nedávala žádná naděje záchrany.
Ustoupil jsem, zdvihl otce a směřoval k horám.”

Kniha třetí.

Když se nebešťanům zalíbilo zbořit asijskou říši
a nevinný Priamův rod, a pyšné Ílium padlo,
a všechna Neptunova Trója leží v dýmu,
jsme různými věštbami bohů hnáni hledat
vyhnanství a opuštěné země; a pod samým
Antandrem a horami frygské Idy stavíme loďstvo,
nejistí, kam nás osudy ponesou a kde dovolí usadit se.
Shromažďujeme muže. Sotva začalo první léto,
otec Anchíses nařídil napnout plachty osudům.
Vlast se slzami opouštím, přístavy i pole, kde stála Trója.
Jako vyhnanec se nesu na širé moře s druhy, se synem,
s penáty a velikými bohy.

Daleko leží zem Mavortova, s pustými pláněmi,
Trákové ji obdělávají, dřív jí vládl prudký Lykúrgos –
starodávné pohostinství Tróje, spojené penáty,
dokud trvalo štěstí. Sem připluji a na křivém pobřeží
osudem nepřízným zakládám první hradby,
a jménem po svém pojmenuji je Aeneadové.
Konal jsem oběti matce Dionské a bohům
za zdárné zahájení díla, a nebeskému králi
na břehu obětoval zářivého býka.
Náhodou poblíž byl pahorek a na jeho vrcholu
dřínové keře a myrta ježatá hustými oštěpy prutů.

Přistoupil jsem, snažil se zelenou vegetaci vyrvat ze země,
abych olistěnými větvemi pokryl oltáře –
spatřím hrozné a nevýslovné znamení.
Z toho prvního stromu, jemuž přetrhané kořeny trhám,
tekly černé krůpěje krve a zem špinily hnisem.
Mnou se otřásla ledová hrůza, krev tuhne strachem.
Zkouším ještě druhý, ohebný výhonek vyrvat
a najít skryté příčiny: zpod kůry znovu vytéká černá krev.
Mnoho rozvažuje v duchu, uctívám venkovské nymfy
a otce Gradiva, který vládne getickým polím,
aby obraz dobře vyplnili a znamení ulehčili.
Když třetí větve s větším úsilím napadám
a kolenem se opírám do odporujícího písku –
mám mluvit, nebo mlčet? – ze dna pahorku se ozývá
pláčivý sten a hlas se nese k uším:
„Co ubohého, Aenee, trháš? Ušetři už pohřbeného,
nešpiň si zbožné ruce. Není mi Trója cizí,
tahle krev neteče z kmene.
Prchni z krutých zemí, prchni z lakotných břehů:
jsem Polydóros. Zde mě proklán železný porost
oštěpů pokryl a vyrostl v ostré hroty."
Zůstal jsem oněmělý, obě strany strachu drtily mysl,
vlasy mi vstaly a hlas uvízl v hrdle.

Toho Polydóra kdysi s velkou tíží zlata
nešťastný Priamos tajně svěřil k opatrování
tráckému králi, když už nedůvěřoval zbraním
Dardanie a viděl město obklíčené.
Když moc Teukrů byla zlomena a Štěstěna odstoupila,
on, následuje Agamemnonovu věc a vítězné zbraně,
porušil veškerý zákon: Polydóra zabil

a mocí si přisvojil zlato. Čeho ty nenutíš smrtelná srdce,
posvátný hlade po zlatě! Když mi strach opustil kosti,
k vybraným vůdcům lidu a nejdřív k otci
oznámím znamení bohů a žádám o mínění.
U všech stejná mysl: opustit zločinnou zemi,
opustit poskvrněnou pohostinnost, vydat lodě větru.
Obnovíme Polydórův pohřeb, obrovskou hromadu země
hodíme na mohylu; stojí oltáře Manům, žalostné
modrými stuhami a černým cypřišem,
a kolem Trójanky s rozpuštěným vlasem po zvyku;
nalejeme pěnivé číše teplého mléka,
patery posvátné krve, a duši v hrobě
uzavřeme a velkým hlasem s ní rozloučíme.

Odtud, jak se moře uklidní, větry zpokojují
mořskou hladinu a mírný šum Austra volá na širé,
druzi stahují lodě a pobřeží plní;
vyplujeme z přístavu a země i města ustupují.

Uprostřed moře leží posvátná země, nejvzácnější
matce Nereidek a Neptunu Aigejskému,
kterou zbožný Lukostřelec, zatímco bloudila kolem
pobřeží, přivázal od vysokého Mykonu a Gyaru,
dal jí zůstat nehybnou a vzdorovat větrům.
Sem se nesu, zde unavené v klidném přístavu
nejpokojnější přijímá; vystoupivší uctíváme Apollónovo město.
Král Anius, zároveň král lidí i kněz Foibův,
se stuhami a posvátným vavřínem kolem spánků
nás vítá; poznal starého přítele Anchísa.
Spojíme pohostinství, pravice si podáváme a vcházíme pod jeho
střechu.

V chrámu, postaveném ze starého kamene, se modlím:
„Dej vlastní dům, Thymbrejský; dej hradby unaveným,
dej rod a trvalé město; zachraň druhé Pergamy Tróje,
nedobité zbytky Danajců a nelítostného Achilla.
Koho máme následovat? Kam poroučíš jít? Kde zasadit sídla?
Dej, otče, věštbu a vstup do našich duší."
Sotva jsem to řekl, všechno se zdálo náhle třást:
prahy a vavřín boha, celá hora se zachvěla
a stativ zahučel z otevřených adyt.
Padli jsme na zem a slyšeli hlas:
„Tvrdí Dardanovci, země, která vás první přinesla
z kmene otců, ta vás ve svém hojném náručí přijme nazpět.
Pátrejte po starodávné matce. Zde Aeneův dům bude vládnout
nad všemi břehy, i synové synů a kdo se z nich zrodí."
To byl Foibos. Mezi hlukem radosti se všichni ptají,
které že to hradby, kam Foibos volá a kam poroučí vrátit se.
Tu otec, obraceje v mysli dávné odkazy mužů,
řekl: „Slyšte, vůdcové, poznejte svou naději.
Kréta, ostrov velikého Jova, leží uprostřed moře,
tam, kde hora Idská a kolébka našeho rodu.
Sto velkých měst obývá, nejbohatší říše,
odkud nejstarší otec, pokud dobře vzpomínám,
Teukros, byl přivezen k Rhoitejským břehům
a vybral místo pro svou říši. Ještě nestálo Ílium
ani pergamské pevnosti; sídlili v nejhlubších údolích.
Odtud matka Kybelé, hudba Korybantů,
idský háj, odtud mlčení věrné svatostem,
a lvi zapřažení do vozu paní.
Tedy jděme, kudy nás vedou rozkazy bohů:
usmiřme větry a vyhledejme knosské království.
Není to daleko: jen ať je Jupiter s námi,

třetí den loďstvo přistane u krétských břehů.”
Tak řekl a zasloužené pocty u oltářů obětoval:
býka Neptunovi, býka tobě, krásný Apolline,
černou ovci Zimě, bílou šťastným Zefyrům.

Pověst letí, že vůdce Idomenes byl vypuzen
z otcovských říší, krétské břehy že jsou opuštěné,
dům prázdný bez nepřítele, sídla volná.
Opouštíme ortygijské přístavy a letíme po moři,
kolem bakchické Naxu s hřebeny, zelené Donusy,
Olearu, zasněžené Paru, kolem Kyklad roztroušených
po hladině, a plujeme vodami hustě posetými zeměmi.
Vzniká pokřik plavců, různé souboje:
druzi pobízejí, abychom hledali Krétu a pradědy.
Vlane vítr od zádi nás, kteří plujeme,
a konečně přistáváme u starodávných břehů Kuretů.
Dychtivě tedy budím hradby vytouženého města,
pojmenuji je Pergameia, a radostný rod novým jménem
pobízím milovat ohniště a postavit pevnost domovy.

A už byly lodě vytaženy na suchý břeh,
mládež se zaměstnávala sňatky a novými poli,
já dával zákony a domy, když náhle přišla hubná
smrt z pokaženého vzduchu, politováníhodná,
na stromy, na setby, na muže, jedovatý rok.
Opouštěli sladké duše, nebo vlekli nemocná těla;
Sírius pálil pole, byliny sdhoumala, nemocné osení
odepíralo potravu. Znovu k Ortygijské věštírně,
k Foibovi, pobízel otec plout přes vracející se moře
a prosit o milost: jaký konec přinese unaveným,
kde zkoumat pomoc, kam obrátit běh.

Byla noc a spánek držel na zemi tvory;
podoby posvátných bohů, frygských penátů,
které jsem s sebou z Tróje a z plamenů města vynesl,
zdály se stát před mýma očima, když jsem ležel,
zjevně ve velkém světle, které vháněla plná luna
otevřenými okny; a takto pak hovořily
a slovy ulevily starostem:
„Co ti chce Apollón říci, až přijdeš do Ortygie,
to tu zpívá a sám nás posílá k tvým prahům.
My jsme tě od zapálené Dardanie a tvých zbraní následovali,
my jsme s tebou prošli vzduté moře na lodích,
my i budoucí vnuky vzneseme do hvězd
a městu dáme říši. Ty velkým připrav velké
hradby a neopouštěj dlouhou práci útěku.
Sídla třeba změnit. Ne tyhle břehy ti radil
Délský, ani neporučil usadit se na Krétě Apollo.
Je místo, Řekové mu říkají Hesperia,
starodávná země, mocná ve zbraních, bohatá v půdě;
oinotrijští muži ji obývali; teď pověst říká,
že mladší pojmenovali rod Itálií po vůdci.
Tam jsou naše vlastní sídla, odtud pochází Dardanos
i otec Iasius, od něhož náš původ.
Vstaň a tato nepochybná slova radostně oznam
starému rodiči: ať hledá Korythos a ausonské země;
diktejská pole ti Jupiter zapovídá.”
Takovými viděními a hlasem bohů zasažen –
ani to nebyl spánek, zdálo se mi, že poznávám tváře
a zakryté vlasy a živou blízkost zřím,
po celém těle mi prýštil chladný pot –
vytrhávám tělo z lože, k nebi natáhnutými dlaněmi
a hlasem obracím a dary nedotčené

na krbu vlním. Když oběti vykonány, s radostí
Anchísovi oznamuji a věc po řadě vykládám.
Poznal dvojakou rodinu a dvojí rodiče
a sám se přiznal, že se zmýlil v nové chybě starých míst.
Pak připomíná: „Synu, zkoušen iliadskými osudy,
jen samotná Kassandra mi takové věci zpívala.
Teď si vzpomínám: tyto věci předvídala jako dlužné našemu
rodu, a často volala Hesperii, často italská království.
Ale kdo by uvěřil, že Teukrové dorazí
k hesperským břehům? Nebo koho by tehdy věštkyně
Kassandra pohnula? Ustupme Foibovi a lepšími pokyny se dejme."
Tak řekl, a všichni ho poslechli s jásotem.
I toto sídlo opouštíme a s několika zanechanými
dáváme plachty a rozlehlé moře protínáme dutým kýlem.

Když lodě dostaly hloubku a žádné země už
nebyly vidět, odevšad nebe, odevšad moře,
tu nad hlavou se mi postavil modrý mrak,
nesl noc a bouři, a vlna se zježila temnotami.
Hned větry obracejí moře a veliké hladiny
vstávají; rozpadlí jsme zmítáni ve velké propasti;
mraky zahalily den, vlhká noc vzala nebe,
třesou se v přetržených mracích blesky,
jsme vymrštěni z kurzu a bloudíme v slepých vlnách.
Sám Palinurus nedokáže ani den od noci rozlišit v nebi,
ani si vybavit cestu uprostřed vln.
Tři dny tak nejistí v slepé mlze bloudíme po moři,
stejně tolik nocí bez hvězd.
Čtvrtého dne se konečně zdá, že se zem zdvihá,
otevírá daleko hory a valí dým.

Padají plachty, chápeme se vesel; ani okamžik –
plavci dřou pěnu z moře a hladinu rozmetají.

Nejprve mě přijmou břehy Strofad, zachráněný z vln.
Strofady se jmenují ostrovy v Jónském moři,
řeckým jménem; obývá je strašná Kelainó
s ostatními Harpyjemi, od té doby, co Fíneův dům
byl uzavřen a strachem opustily své dřívější stoly.
Žádná nestvůra není smutnější, žádná krutější chorom
a bohů hněv se ze stygijských vln nezdvihl.
Panenské tváře ptáků, nejhnusnější výpotek z břicha,
křivé ruce a ústa vždy bledá hladem.

Když jsme sem vletěli a vešli do přístavu,
hle, všude po pláních vidíme radostná stáda skotu
a kozí stádo bez pastýře v trávě.
Vrháme se se železem a bohy, i Jova samého
voláme ke kořisti; pak na křivém břehu
stavíme lehátka a hojnou hostinou se krmíme.
Náhle se hrozným sestupem z hor zjeví Harpyje
a velikým třepotáním křídel třesou,
rvou hostinu a vše nečistým dotykem špiní;
v hrozném zápachu se ozývá strašný křik.
Znovu v hlubokém zákrytu pod dutou skálou
– stromy a ježatými stíny obklopené –
rozkládáme stoly a na oltářích obnovujeme oheň.
Znovu z jiné strany oblohy a slepých skrýší
hlučící houf krouží nad kořistí pozakřivenými nohami,
ústy znesvětí hostinu. Tehdy druhům přikazuji
chopit se zbraní a svést válku s hroznou tlupou.
Udělají, jak jsem rozkázal, a skryté v trávě

rozmístí meče a schovají štíty.
Když tedy harpyje slétnou a jejich let zazní
po křivém pobřeží, Misenos dá znamení z vysoké
pozorovatelny dutou mědí. Druzi se vrhají
a zkoušejí nové boje: proti nečistým mořským ptákům
železem špinit. Ale ani do peří, ani do zad
nedostávají rány, a rychlým útěkem k hvězdám uniknou,
nedojezenou kořist a nečisté stopy zanechají.
Jedna, Kelainó, se usadí na nejvyšším útesu,
nešťastná věštkyně, a vyrazí z hrudi tahle slova:
„Válku dokonce za pobití dobytka a sraženou mládež,
Laomedontovci, válku chcete vnést a nevinné Harpyje
vyhnat z otcovské říše?
Vezměte tedy do duší a tahle moje slova zapište:
co otec všemohoucí Foibovi, mně Foibos Apollo
předpověděl, to vám jako největší z Fúrií odhaluji.
Itálii hledáte a větry si vzýváte:
půjdete do Itálie, do přístavů budete smět vstoupit.
Ale ne dříve opásáte dané město hradbami,
než vás strašný hlad a křivda z našich bitek
donutí zubama okousat stoly.”
Řekla, a do lesa odletěla na křídlech.
A druhům mráz z náhlého strachu krev ztuhla:
klesly jim duše, a už ne zbraněmi, ale slibami
a modlitbami přikazují žádat o mír,
ať jsou to bohyně nebo strašní nečistí ptáci.
A otec Anchíses z pobřeží s rozpjatýma rukama
vzývá velká božstva a vyhlašuje zasloužené pocty:
„Bohové, odvraťte hrozby; bohové, odvraťte takovou
pohromu a klidně chraňte zbožné.” Pak příkaz dává
odvázat lano od břehu a uvolnit otřesená lana.

Noty napínají plachty: utíkáme po pěnivých vlnách,
kudy nám cestu značí vítr i kormidelník.
Už se uprostřed vln objevuje lesnatý Zakynthos,
Dulichium a Samé a Neritos ostnatý skalami.
Vyhýbáme se útesům Ithaky, Laertovským říším,
proklínáme zemi, která odkojila krutého Ulixa.
Brzy se otevřou i mračné vrcholky hory Leukaty
a plavcům obávaný Apollo.
K němu unavení přistoupáme a vcházíme do malého města;
z přídě se spouští kotva, lodě stojí u břehu.

Když jsme konečně získali nenadálou pevninu,
provádíme očistu Jovovi, obětujeme oltáře sliby,
a aktijské břehy slavíme iliadskými hrami.
Druzi, nazí, oleje si potírají, při otcovských zápasech
procvičují těla: je radostné uniknout tolika argejským
městům a prchnout prostředkem nepřátel.
Mezitím slunce opisuje velký rok
a ledová zima zdrsňuje vlny aquilony.
Dutý bronzový štít, který nosil velký Abas,
připevňuji na čelo brány a pod ním verš napíšu:
„Aeneas tyto zbraně Danajcům vítězům sňal."
Pak nařídím opustit přístav a usednout na lavice.
Druzi závodně udeří moře a hladinu rozmetají:
hned schováváme vzduchové pevnosti Fajáků,
táhneme podle břehů Epiru a vcházíme do chaoského
přístavu a přistupujeme k vznešenému Buthrotu.

Zde zasáhne mé uši neuvěřitelná pověst:
že Priamovec Helenos vládne nad řeckými městy,
získal manželku z Peleovského Pyrrha i jeho žezlo,

a Andromacha se znovu provdala za rodáka.
Zůstal jsem ohromen; podivuhodnou touhou nachystanou v srdci
muže oslovit a tak veliké osudy poznat.
Vycházím z přístavu, loďstvo i břehy opouštím,
právě když Andromacha slavnostní pokrmy a smutné dary
před městem v háji k vlně falešného Simoentu
obětovala popelu a Mány vzývala
na Hektorově mohyle, kterou prázdnou zdobila
zelenou trávou a dvěma oltáři, příčinou slz.
Když mě spatřila přicházet, kolem sebe trójské
zbraně – šílená, zděšená velkými zázraky –
ztuhla v půli pohledu, teplo opustilo kosti,
klesá, a konečně po dlouhé chvíli promluvila:
„Je pravý tvůj obraz, pravým poslem mi přicházíš,
synu bohyně? Žiješ? Nebo, pokud ti život ustoupil,
kde je Hektor?" Řekla, slzy vyklopila a všechno
místo naplnila křikem. Sotva pár slov zoufalé
poskytuji a zmaten ojedinělými hlasy promlouvám:
„Žiju věru a život vedu přes krajní útrapy;
nepochybuj, vždyť pravdu vidíš.
Běda! Jaký osud tě pokleslou po tak velkém manželovi
přijal, nebo jaká štěstěna dost hodná tě shlédla,
Hektorova Andromacho? Zachováváš Pyrrhův sňatek?"
Sklopila tvář, tichým hlasem řekla:
„Ó jediná šťastná ze všech, panna Priamova,
poražena u nepřátelské mohyly pod vysokými hradbami Tróje,
které nepostihla žádné losování
a nedotkla se jí zajatecká postel vítěze!
My, přes rozličné hladiny po zapálené vlasti vezené,
jsme s pyšnou nedůvěrou Achilleova potomka
a mladíka v otroctví zrodily; ten potom následuje

Ledinu Hermionu a lakedaimonské sňatky,
mě jako otrokyni dal otrokovi Helenovi do rukou.
Jenže toho, vzplanulý velikou láskou k uloupené
manželce a hnán Fúriemi za vlastní zločiny, Orestes
zasáhne nedbalého a u otcovských oltářů ho rozetne.
Smrtí Neoptolemovou jedna část vrácených říší
připadla Helenovi, který chaonská pole
jménem a celou Chaonii po trójském Chaonovi nazval,
a tenhle hrad na pahorky Pergam i Iliadský přidal.
Ale tobě – jaké větry ti cestu daly, jaké osudy?
Nebo který bůh tě přihnal nevědomého k našim břehům?
Co dělá chlapec Askanius? Zachoval se, dýchá vzduch?
Jehož ti už v Tróji –
má přece chlapec nějakou péči o ztracenou matku?
Zda ke starodávné statečnosti a mužnosti ducha
ho otec Aeneas a strýc Hektor povzbuzují?"
Takhle mluvila s pláčem a nadarmo mnoho vzlykala,
když se od hradeb hrdina Priamovec Helenos
s mnoha průvodci přibližuje,
poznává svoje a radostně nás vede ke dveřím,
a mezi slovy hojné slzy roní.
Vcházím a malou Tróju, umělá velká Pergama
a vyschlý potůček pojmenovaný Xanthos
poznávám, obejímám prahy Skajské brány;
i Teukrové se těší společnému městu.
Král je přijímal v širokých sloupořadích:
uprostřed síně libovali Bakchovy poháry
na zlatých talířích, drželi obětní misky.

Už prošel jeden den i druhý, a vánek volá plachty,
a šat se vzdouvá bouřlivým Austrem:

k věštci přistupuji s těmito slovy, takto se ptám:
„Trojorozený, tlumočníku bohů, který znáš božství Foibovo,
který trojnožky z Klary a vavříny, který znáš hvězdy
a jazyky ptáků i znamení letícího peří,
pověz – vždyť všechno dobré věštění mi cestu určilo,
všichni bohové mě svými pokyny naváděli hledat Itálii
a zkusit vzdálené země; jedinečně nová a nevýslovná
Harpyje Kelainó věští zázrak a smutné hněvy
vyhlašuje a nečistý hlad – jaká první nebezpečí se vyhnout?
A jak následuje, bych mohl zdolat tak veliké námahy?"
Zde Helenos nejdřív po zvyku zabil mladé býky,
vymodlil si mír bohů a stuhy rozvázal
z posvěcené hlavy, a mě k tvým prahům, Foibe,
sám rukou vede, mnoha božstvy pokorného,
a potom z božských úst zpívá tahle slova věštec:

„Synu bohyně – neboť že jdeš po moři s velkými
věštbami, je zjevná jistota; tak osudy král bohů
rozděluje a převrací vrcholy, tak se otáčí řád –
pár ti z mnoha věcí povím, abys bezpečněji projel
pohostinná moře a mohl zakotvit v ausonském přístavu:
ostatní Parky brání vědět, mluvit zakazuje Saturnia Juno.
Nejprve: ta Itálie, kterou už máš za blízkou,
a nevědomý se chystáš vjet do sousedních přístavů,
je daleko a dlouhou cestou oddělena, bezcestná a dlouhá.
Nejprve je nutno ohnout veslo v trinakrijské vlně
a projet lodí ausonskou slanou hladinu
a jezery podsvětními i ostrovem Kirky Aiae,
než bys mohl v bezpečné zemi uložit město.
Znamení ti povím, drž je v mysli uložená:
až k vlně skryté řeky, úzkostlivý, přijdeš

a najdeš pod pobřežními duby obrovskou svini,
ležící bílou v trávě, co porodila třicet mláďat,
bílá, kolem jejích prsů bílá mláďata –
to bude místo města, to je jistý odpočinek námah.
A neboj se budoucího ohryzání stolů:
osudy najdou cestu, přijde vzvaný Apollo.
Těm zemím a tamtomu kraji italského pobřeží,
nejbližšímu, kterým se rozlévá příliv našeho moře,
se vyhni: všechna města obývají zlí Řekové.
Zde postavili zdi i naryčští Lokrové,
a saletinská pole osídlil svými vojáky
lyktijský Idomeneus; zde ono vůdce Meliboejskeho
Filokteta malá Petelie se zdí.
A ještě: až loďstva přepluvše vod stanou
a položené oltáře na břehu splníš sliby,
pokryj si vlasy purpurovým šátkem,
aby mezi posvátné ohně v oběť bohům
nevnikla nepřátelská tvář a nerušila znamení.
Tenhle zvyk obětí ať druhové drží, i ty sám;
v této pobožnosti ať zůstanou čistí vnukové.

Avšak až tě vítr přenese k sicilskému břehu
a opona úzkého Peloru se rozestoupí,
na levou zemi mezi dlouhé moře se žeň
dlouhou objížďkou; pravý břeh a vlny ušetři.
Tato místa, prý, kdysi silou a obrovským rozvratem
– tolik dokáže změnit dalekozraká dávnost věků –
se rozpadla, když dřív jedna byla obě země:
přišlo uprostřed silou moře a vlnami oddělilo
hesperský bok od sicilského, a mezi odnesenými
poli a městy úzkou vlnou protéká.

Pravý bok obsadí Skylla, levý nemilosrdná Charybdis,
na dně propasti třikrát pozře obrovské
vlny do strmí a znovu je do vzduchu vrhá,
že hvězd se bičuje vodou.
Skyllu zato duta jeskyně skrývá ve slepých skrýších,
odkud vysílá ústa a lodě strhává na skály.
Nejdřív má lidskou tvář a krásnou hruď panny
do pasu, zezadu nestvůrné tělo s delfíními ocasy
a vlčí vnitřnosti.
Lepší je obeplout trinakrijský Pachynos,
dlouhé kurzy, než jednou vidět pod obrovskou slují
beztvárnou Skyllu a mořské psy, co štěkají na skálách.

Mimoto, pokud má Helenos nějakou věštnou moudrost,
pokud si zasloužím důvěru, pokud mi Apollo plní mysl pravdou,
jednu věc ti, synu bohyně, místo všech
předpovím, znovu a znovu budu připomínat:
nejdřív se modlitbou klaň božství velké Junony,
Junoně rád zpívej sliby, mocnou paní
dárky prosebně předejdi – tak se jako vítěz konečně,
opustivší Trinakrii, dostaneš k italským koncím.

Odtud dorazíš do kumejského města,
k božským jezerům a Avernu znějícím lesy,
spatříš zběsilou věštkyni, která pod spodním úbočím
zpívá osudy, zapisuje znaky a jména na listy.
Které verše na listy dívka zapsala,
poskládá v číselný pořádek a nechá v jeskyni;
ty tam zůstanou na místech, nehnou se z řádu.
Avšak, když vítr skrze otočený práh dovnitř
vrazí a dveře rozvíří jemné listy,

nikdy pak nedbá, aby je chytila v duté skále,
ani nevolá zpět, ani neskládá verše:
nerozhodnutí odcházejí a místo Sibyly nenávidí.
Zde ať ti nebudou výdaje zdržení tak drahé,
ačkoli druhové hlasitě protestují a mocí plachty
k širému volají, a mohl bys plné zalíbit si záňadří,
než že budeš přistupovat k věštkyni a modlitbami
žádat orákul – ať sama zpívá a vlastně rozváže ústa.
Ona ti vysvětlí italské národy a budoucí války,
jakým způsobem se vyhýbat a jakým zvládat námahy,
a uctěna ti dá šťastnou plavbu.
Toto je, co ti smím ustami poučit:
jdi a slavnou Tróju činy vyneš do éteru."

Když věštec takto přívětivými ústy promluvil,
pak dary těžké zlatem a slonovinou nařizuje
odvést k lodím, naloží na kýly obrovské stříbro
a dodonské kotly,
pancíř spojený háčky, zlatem třizalyku,
a vrchol zdobené přilby s chochol vlajícími,
zbraně Neoptolemovy. Jsou i vlastní dary otci.
Přidá koně, přidá vůdce,
doplní veslaře a druhy zároveň vyzbrojí.

Mezitím Anchíses dával rozkaz připravit plachty,
aby nenastalo zdržení příznivému větru.
Jemu Foibův tlumočník s velkou úctou říká:
„Anchíse, hoden pyšného sňatku s Venuší,
péče bohů, dvakrát vyrvaný z pergamských trosek,
hle, tobě ausonská země: tu si popadni plachtami.
A přec je nutno kolem ní plout:

ta část Ausonie, kterou Apollo zjevuje, je daleko.
Jdi," řekl, „šťastný zbožností syna. Co dál
mluvím a slovem zdržuji vstávající Austery?"
Nikdy méně Andromacha, smutná při posledním rozchodu,
nese pláty zlatými nitěmi vyšívané
a frygské roucho Askaniovi – ani v cti neustoupí –
tkanými dary ho obtíží, a říká:
„Vezmi i tato, ať jsou ti památkami mých rukou,
chlapče, a ať dosvědčí dlouhou lásku Andromachy,
Hektorovy manželky. Vem poslední dary svých,
ó pro mě jediná zbývající podoba mého Astyanakta.
Takové oči, takové ruce, takovou tvář měl;
i teď by s tebou rovnoměrně dospíval."
Jim jsem při rozloučení v slzách říkal:
„Žijte šťastně, vy, kterým štěstěna už dokonala
své: nás volají z jedněch osudů do druhých.
Vám připraven odpočinek: žádná mořská hladina k orání,
žádná ausonská pole, co se stále stahují zpět,
nehledat. Vidíte obraz Xanthu a Tróji,
kterou vytvořily vaše ruce, lepšími – přeji –
věštbami, a méně vystavenou Řekům.
Jestliže někdy do Tiberu a do sousedních polí Tiberu
vstoupím a uvidím zdi dané mému národu,
spřízněná města a sousední národy někdy –
Epirus s Hesperií, obojím stejný Dardanos autor,
stejné osudy – uděláme oba zároveň jednou
Trójou v duších: ať se o to starají naši vnukové."

Vyplouváme po moři, blízko sousedních Keraunií,
odkud do Itálie je cesta i plavba nejkratší.
Slunce zapadá a hory se stínují;

rozprostíráme se v náručí vytoužené země u vlny,
rozdáme si vesla, po suchém břehu
pečujeme o těla; spánek napojí unavené údy.
A ne už prostřední kruh noci přišel s Hórami:
neslužebný Palinurus vstává z lože a všechny
větry zkoumá, uchem chytá vzduch;
zaznamenává všechny hvězdy klesající po tichém nebi,
Arkturos i deštivé Hyady, dvojí Triony,
a vyzbrojeného zlatem Oriona pozoruje.
Když vidí, že v jasném nebi vše souhlasí,
dá z lodi jasné znamení; strháváme tábor
a zkoušíme cestu, rozpínáme křídla plachet.

Už zrudla Jitřenka, hvězdy odehnala,
když zdáli vidíme temné pahorky a nízkou
Itálii. „Itálii!" první zavolá Achates,
„Itálii!" druzi vítají radostným křikem.
Pak otec Anchíses obvěnčí veliký kráter
a naplní ho vínem; vyvolá bohy
stoje na vysoké lodi:
„Bozi moře a země a bouří mocní,
dejte cestě lehký vítr a dechněte příznivý."
Houstnou vytoužené vánky, přístav se už blíž otevírá,
a na hoře se objevuje chrám Minervy;
druzi stahují plachty a přídě k pobřeží natáčejí.
Přístav zahnutý v oblouk vlnami Eura,
nastavené útesy jiskří slanou pěnou,
sám je skrytý: dvojí stěny spouštějí ramena
věžovitých skal, chrám couvá od břehu.
Zde jsem poprvé spatřil, jako znamení, čtyři koně
na trávě po širokém poli, s bělostí sněhu.

A otec Anchíses: „Válku, pohostinná země, neseš:
k válce se vyzbrojují koně, válku tahle stáda hrozí.
Ale přec kdysi i do vozu zvyklí jít tihle čtyřnozí,
pod jhem nést svornou uzdu: je naděje i míru," řekl.
Pak uctíváme svatá božstva Pallady zvonící zbraněmi,
která nás první přijala plesající,
a hlavy před oltáři zahalíme frygským šátkem,
a dle Helenových pokynů, které nejvíce zdůrazňoval,
po právu konáme Argejské Junoně rozkázané pocty.

Bez prodlení, hned dokončení slibů po řádu,
natáčíme rohny zaslíbených ráhen,
opouštíme domy řeckoproncky a podezřelá pole.
Odtud je vidět Herkulův záliv Tarentu, pokud je pravdivá
pověst, naproti se zdvíhá bohyně Lakinie,
pevnost Kaulonie a lodilomný Skylacejum.
Pak zdáli nad vlnou je vidět trinakrijskou Etnu,
a slyšíme veliké sténání moře, bité skály,
daleko hlasy roztříštěné u břehů;
mělčiny se bouří a písek se mísí s příbojem.
A otec Anchíses: „Jistě tahle je ona Charybdis:
tyto útesy, tyhle hrozné skály Helenos zpíval.
Vyrvěte se, druzi, a společně se nalejte do vesel."
Jak nařízeno, dělají, a první skrouceným lanem
otočil levou příď Palinurus do vln;
na levo celý houf vesly a větry dohánět.
Vystupujeme do nebe křivícím se vírem, a tím samým
staženi dolů k nejhlubším Mánům na stažené vlně klesáme.
Třikrát útesy mezi dutými skalami zavolaly,
třikrát pěnu vymrštěnou a hvězdy rosící jsme viděli.

Mezitím unavené větry opustily i slunce,
a nevědomí cesty se vlečeme k pobřeží Kyklopů.

Přístav je pro vítr nedotčený a sám obrovský;
ale vedle hrozně hřmí Etna troskami,
někdy vyvrhuje k éteru černý mrak,
vířící dýmavým smolným uhlíkem a žhavým popelem,
a vrhá koule plamenů a liká hvězdy;
jindy útesy a vytržené vnitřnosti hory
zvedá říhajíc, roztopené kameny do vzduchu
se sténáním shromažďuje a z nejhlubšího dna vře.
Pověst zní, že Enkeladovo tělo spálené bleskem
je tlačeno touto masou, že obrovská Etna shora
položená vdechuje plamen z puklých komínů,
a kdykoli změní unavený bok, celou Trinakrii
chvěje hukotem a nebe zahaluje dýmem.
Tu noc se, kryti v lesích, hroznou pohromu snášíme,
a nevidíme, co dává ten hluk.
Nebyly totiž ohně hvězd ani jasný éter
hvězdného pólu, ale mraky na temném nebi,
a měsíc v bouři nekrotná noc držela.

Následující den už vstal s první ranní září
a vlhký stín Aurora vyhnala z pólu,
když náhle z lesů, zemřelý vrcholnou vyhublostí,
nová postava neznámého muže, politováníhodná vzhledem,
vystoupí a prosebně natáhne ruce k břehům.
Ohlížíme se. Hrozná špína a dlouhá brada,
oblek svázaný trny: v ostatním Řek,
kdysi v otcovských zbraních poslán do Tróje.
Když zdáli uviděl dardanský oděv a trójské

zbraně, trochu znaveně v přístupu uvázl,
zastavil kroky; brzy k pobřeží střemhlav
s pláčem a modlitbami se vrhl: „Při hvězdách,
při nebeských i při tomhle dechotvorném světle nebe,
vezměte mě, Teukrové. Odvezte kamkoli;
to stačí. Vím, že jsem z Danajských loďstev jeden,
a přiznávám, že jsem válkou šel do iliadských penátů.
Za to, pokud je taková křivda mého zločinu,
rozmetejte mě ve vlnách, zahalte do nesmírného moře;
pokud zahynu, radostné bude, že zahynul rukou lidí."
Řekl a objal mě kolen a klečeti u nich zůstal.
Pobízíme ho, ať poví, kdo je, z jaké krve,
jaká ho osud teď žene.
Sám otec Anchíses bez váhání dal pravici
mladíkovi a mysl mu posílil přítomnou zárukou.
On, odkládaje strach, konečně mluví:
„Pocházím z Ithaky, druh nešťastného Ulixa,
jménem Achaimenides, do Tróje jsem vyšel s otcem
chudým Adamastem – kéž by Štěstěna zůstala! –
Zde mě, zatímco překotní druhové opouštěli hrozné
prahy, zapomnětliví druhové v obrovské jeskyni Kyklopa
opustili. Dům krvavý hnisem a krvavými hostinami,
uvnitř temný, obrovský. On sám vysoký, dotýká se
hvězd – bohové, odvraťte takovou pohromu od zemí –
těžko shlédnutelný a nikomu nesnesitelně mluvit;
pojídá vnitřnosti ubohých a černou krev.
Sám jsem viděl, jak dvě těla z našeho počtu
chytil obrovskou rukou, uprostřed jeskyně zvrácen,
rozbíjel o skálu, a prahy plavaly v crkající krvi;
viděl jsem, jak končetiny plné černé krve žvýká,
a vlažné údy se chvěly pod zuby –

ne nepotrestán, ani takové věci Ulixes nesnesl
ani Itačan nezapomněl na sebe v tak velké chvíli.
Jak byl naplněn jídlem a vínem pohřben,
sklonil zahnutou šíji, lehl si přes jeskyni
obrovský, krev říhal a kusy krvavým vínem
smíšené; my modleni velká božstva
a losem rozdělivše role, zevšud jsme ho obklopili,
a ostrým oštěpem jsme vrtali oko,
které obrovské pod drsným čelem skrývalo,
jak argejský štít nebo foibovská pochodeň,
a konečně radostně mstíme stíny druhů.
Ale prchejte, nebozí, prchejte a od pobřeží lano
přeřízněte.
Neboť jakýho a jak velkého Polyféma v duté jeskyni,
který vlněné ovce zavírá a mléko ždíme,
tolik dalších, sto, obývá tyhle křivé břehy,
nevýslovní Kyklopové, a v hlubokých horách bloudí.
Už po třetí měsíc rohem svým se světlem plní,
co vedu život v lesích mezi opuštěnými doupaty zvěře,
dívám se na obrovské Kyklopy z útesu
a chvěju se při zvuku kroků a hlasu.
Nešťastný život: bobule a kamenné dřínky
dávají větve, byliny vrchně vytrhané pasou mě.
Když jsem všechno sledoval, poprvé jsem spatřil
tahle loďstva přicházet k břehům. Těm jsem se zasvětil,
ať budou jakákoli: dost je uniknout tomu nevýslovnému
rodu. Vy radši tuhle duši jakoukoli smrtí uberte."

Sotva to řekl, hle, na vrcholu hory vidíme
mezi stády obrovskou hmotu pohybujícího se
pastýře Polyféma, přicházejícího ke známým břehům,

monstrum strašné, beztvárné, obrovské, oslepené.
Vedle useknutý jedlový kmen řídí a stopy upevňuje;
vlněné ovce ho provázejí; to je jediné potěšení
a útěcha neštěstí.
Když se dotkl vysokých vln a přišel k hladinám,
umyl tekoucí krev z vybodané oční jamky,
skřípal zuby s sténáním, a kráčel vlnami
už do pozice středních, přesto ještě strmé boky nenamočil.
My zdáli, přijavše prosebného zasloužilým,
rychle jsme se dali na útěk, mlčky lano přetli,
otočili lodě a vlny závodně vesly bili.
Všiml si a za zvukem hlasu obrátil kroky.
Když se mu žádná příležitost zasáhnout pravicí nedala,
ani nemohl pronásledovat jónskými vlnami,
vydal nesmírný řev, kterým se moře a všechny
vlny zachvěly, hluboko se roztřásla italská
země, Etna řvala svými dutými jeskyněmi.
A rod Kyklopů z lesů a vysokých hor
vyražen, hrne se k přístavům a plní břehy.
Vidíme je stát marně se strašnými pohledy,
aitnské bratry, hlavy vysoko do nebe nesoucí,
hrozný koncil: jako když s vysokým vrcholem
vzdušné duby nebo šišetivé cypřiše stojí,
vysoký les Jova nebo háj Diany.
Prudký strach žene střemhlav lana jakkoli
otřepat a plachty napnout příznivým větrům.
Oproti tomu Helenovy rozkazy varují: mezi Scyllou
a Charybdou, s malou mezerou obou smrtí,
nedržíme-li kurs: určitě dát zpět plátno.
Hle, Boreas z úzkého sídla Peloru
vyslán přichází: proplouvám živými ústy skal

Pantagie, zálivy megarskými, položeným Thapsem.
Taková místa ukazoval, projíždíme zpětně
pobřeží, jimiž bloudil Achaimenides, druh nešťastného Ulixa.

Před sikanským zálivem leží ostrov naproti
vlnistému Plemyriu; jméno dali staří Ortygia.
Pověst, že Alfejos, elidská řeka, sem skryté cesty
vedl pod mořem, a teď se tvými ústy, Arethuso,
se sicilskými vlnami mísí.
Jak nařízeno, uctíváme velká božstva místa, a odtud
překračuji nejmastnější půdu stagnujícího Heloru.
Odtud o vysoké útesy a vybíhající skály Pachynu
škrtáme, a osud nikdy nedovolil pohnout
objevuje se zdáli Camerina a geloska pole,
i veliká Gela, pojmenovaná po řeč.
Odtud strmý Akragas ukazuje své největší daleko
hradby, kdysi tvůrce velkodušných koní;
tebe za daných větrů opouštím, palmový Selinunte,
a tvrdými brod po slepých skalách lilybejských.
Odtud mě přístav Drepana a nešťastný břeh
přijímá. Zde, zmítán tolika mořskými bouřemi,
běda, otce, útěchy od všech starostí a pádů,
ztrácím Anchísa. Zde mě, otče nejlepší, unaveného
opouštíš, běda, nadarmo vyrvaný tolika nebezpečím!
Ani věštec Helenos, ačkoli mnoho hrozných věcí varoval,
tyhle žaly mi nepředpověděl, ani strašná Kelainó.
Tahle poslední námaha, tento cíl dlouhých cest,
odtud mě odjíždějícího bůh přihnal k vašim břehům."

Tak otec Aeneas, při napjaté pozornosti všech jediný,
vyprávěl osudy bohů a cesty, kterými prošel.

Konečně zmlkl, a tak uzavřev vyprávění, odpočinul.

Kniha čtvrtá.

Avšak královna, dávno raněná těžkou starostí,
živí ránu v žilách a tajný oheň ji sžírá.
Mnohá statečnost toho muže se vrací v mysli, mnohá
čest jeho rodu; vryty v hrudi jí utkvěly tváře,
slova; starost neposkytuje údům poklidný odpočinek.
Druhý den Jitřenka Foibovou pochodní zametala země
a vlhký stín z pólu Aurora odvrátila,
když takto pod silným citem oslovuje jednosvornou sestru:
„Anno, sestro, jaké mě bez spánku pronásledují zjevení!
Jaký nový host zavítal pod naše střechy,
jak nese tvář, jak statečná hruď a zbraně!
Věřím, a ne nadarmo věřím, že je z božího rodu.
Zbabělého muže strach prozradí. Běda, jakými on
osudy byl zmítán! Jaké vyčerpávající války zpíval!
Kdyby mi v mysli pevně a nehybně neseděla myšlenka
nespojit se nikdy s žádným mužem svatebním poutem,
poté co mě první láska smrtí sklamala;
kdyby mě lože a svatební pochodně nebyly znechutily,
snad bych tomuhle jednomu mohla podlehnout.
Anno – přiznám se – po smrti ubohého Sychaea,
po otcovských penátech postříkaných bratrovou vraždou,
jen tenhle v mysli pohnul city a kolísavý duch
mi rozkýval. Poznávám stopy staré touhy.
Ale ať se mi dřív pode mnou země otevře,

nebo mě všemohoucí otec bleskem k stínům zažene,
k bledým stínům Erebu a hluboké noci,
dřív, než tě, Studu, poruším, nebo tvé zákony rozvážu.
Ten, který mě první spojil se sebou, odnesl mé lásky;
ať je má u sebe a chová v hrobě."
Tak řekla a vzlykem naplnila lůno, slzy jí tekly.

Anna odpovídá: „Ó sestře nad světlo milejší,
máš sama smutkem ve věčném mládí uvadat
a nepoznat ani sladké děti, ani odměny Venuše?
Myslíš, že se o to popel nebo pohřbené Mány starají?
Budiž: nemocnou tě dřív neohnuli manželé,
nikdo v Libyi, nikdo před tím v Týru; přehlížen Iarbas
a jiní vůdci, které vítěznými pochody Afrika
bohatá živí: budeš se bránit i citu, který je libý?
Nepřijde ti na mysl, čí pole jsi obsadila?
Odtud Gaetulská města, rod ve válce neporazitelný,
Numiďané bez uzdy, nepohostinná Syrta;
odtud oblast opuštěná žízní a široko zuřící
Barkejci. Co teprve řeknu o vznikajících válkách
z Tyru, o výhrůžkách bratra?
Já si myslím, že se znamením bohů a s příznivou Junonou
tenhle kurz drželi iliadské lodě větrem.
Jaké město, sestro, uvidíš, jak povstanou říše
takovým sňatkem! S trójskými zbraněmi jako průvodci
jak velkou slávu si Punové vybudují!
Jen pros bohy o milost, vykonej oběti,
dopřej si pohostinství a vymysli důvody k zdržení,
dokud se na moři nevybouří zima a vodnatý Orion,
dokud jsou lodě potlučené, dokud je nebe nezvládnutelné."

Těmito slovy zapálila mysl silnou láskou,
dala naději pochybující mysli a rozpoutala stud.
Nejdřív jdou do chrámů a u oltářů žádají o mír;
obětují vybrané ovce po zvyku
zákonodárné Cereře, Foibovi a otci Lyaiovi,
Juno před všemi, které jsou v péči svatební pouta.
Sama Didó, překrásná, drží v pravici pateru
a nalévá ji mezi rohy bílé krávy,
nebo před tvářemi bohů kráčí k tučným oltářům
a každý den obnovuje dary; do otevřených hrudí
zvířat zírá a ve vnitřnostech nahlíží dechotvorný výklad.
Běda, nevědomé mysli věštců! Co zmohou sliby u šílené,
co pomohou chrámy? Hebký plamen mezitím stravuje
útroby, pod hrudí žije tiché zranění.
Pálí se nešťastná Didó a bloudí celým městem
jako laň zasažená šípem, kterou daleko mezi
krétskými háji neopatrnou zasáhl pastýř,
nevědomý o tom, že létavé železo zanechal:
ona ve svém útěku prochází lesy a diktejské
hájevky; smrtelný rákos jí visí v boku.
Teď prostředkem hradeb Aenea sebou vede
a ukazuje mu sidonské bohatství a připravené město,
začíná mluvit a uprostřed slova se zastaví;
teď, když den klesá, žádá si znovu hostiny
a šílená opět prosí vyslechnout iliadské útrapy
a visí znovu na ústech vypravěče.
Pak když se rozešli a měsíc, pomalu tmavnoucí,
zase stáhne světlo a klesající hvězdy ponoukají ke spánku,
sama v prázdném domě truchlí a ulehá
na opuštěné lůžko. Nepřítomného slyší nepřítomná,
nepřítomného vidí, nebo na lůně Askania, uneseného

obrazem otce, drží, zda nedokáže nevýslovnou lásku oklamat.
Nestoupají započaté věže, nezaopatřuje se mládež
cvikem zbraní, nepřipravují se přístavy ani hradby
k válce: visí přerušená díla, obrovské hrozby
zdí a strojní vlek k nebu vyrovnaný.

Jak brzy jen poznala milá Jovova manželka,
že se Didó drží v takové nákaze a že pověst
nebrání šílenství, k Venuši Saturnovna takto přistupuje:
„Vskutku vznešenou chválu a hojnou kořist si přinášíte –
ty a tvůj syn, veliké a pamětihodné božství –
pokud jedna žena byla přemožena lstí dvou bohů.
Ani mi uniklo, že jsi se ty, bojící se našich hradeb,
dívala podezřele na vysoká Kartágo.
Ale jaká bude míra, nebo kam vede teď takový zápas?
Proč raději nevytvořme věčný mír a dohodnutý sňatek?
Máš, oč jsi vší myslí usilovala:
hoří zamilovaná Didó, přes kosti jí probíhá šílenství.
Řiďme tedy tenhle společný lid stejnými věštbami:
ať smí sloužit frygskému manželi
a tvoji pravici svěřit Tyrské jako věno."
Jí (Venuše poznala, že mluví s předstíranou myslí,
aby odvrátila italskou říši na libyjské břehy)
takto odpověděla Venuše: „Kdo tak šílený
by to odmítl nebo chtěl s tebou vést válku?
Jen pokud, co připomínáš, štěstěna doprovodí.
Ale osud mě nedrží v jistotě: jestli Jupiter chce,
aby bylo jedno město Tyřanům i těm, co z Tróje vyšli,
jestli dopustí míšení národů nebo spojení smluv.
Ty jsi manželka: tobě přísluší zkoušet jeho mysl prosbou.
Jdi, následuji." Pak Juno královsky odvětila:

„Tahle věc bude mně na starost. Teď jak se tenhle plán,
co nás čeká, může provést – vyložím ti pár slov:
Aeneas s nejbědnější Didó chystají jít na lov
do háje, až zítra Titán vznese první východ
a paprsky odhalí svět.
Já na ně shora seženu mrak, černý krupobitím smíšený,
zatímco se třepou lovci a obklopují hájemství provazy,
a hromem vzburcuji celé nebe.
Družina se rozprchne a bude zahalena temnou nocí:
do stejné jeskyně vejde Didó a trójský vůdce.
Budu tam. A jestli je mi jistá tvoje vůle,
pevným sňatkem je spojím a Dido mu vlastní zasvětím.
Tam bude hymenaios.“ Ne proti té prosbě
pokynula hlavou, Cytherejka se usmála nad nalezenou lstí.

Mezitím Aurora opouští Oceán, stoupá vzhůru;
vyvolená mládež vychází z bran se zažhnutým sluncem,
sítě s velkými oky, kolky, loveckými oštěpy se širokým železem,
Massylští jezdci se vrhají a čichaví psi.
Královnu, váhající v ložnici, u prahu nejvyšší
Punové čekají; v purpuru a zlatě skvoucí
stojí koňmo chrochtající, zuřivě žvýká pěnivé uzdy.
Konečně vychází s velkým průvodem,
sidonský plášť s malovanou obrubou,
tulec má zlatý, vlasy spletené do zlatých uzlů,
zlatá spona drží její purpurové roucho.
A s ní trójští společníci a radostný Iulus
kráčejí. Sám Aeneas, nejkrásnější ze všech,
přistupuje jako průvodce a šiky spojuje.
Jako když Apollo opouští zimní Lýkii a toky Xanthu
a navštěvuje svůj matečný Délos a obnovuje tance,

kolem oltářů se mísí a zní Kréťané, Dryopové
a pomalovaní Agathyrsové;
sám po hřebenech Kynthu kráčí, mimořádně kráčí,
tekoucí vlas měkkým listím stlačuje a zlatem omotává,
oštěpy mu zvoní na ramenou – ne pomaleji než on
šel Aeneas, taková krása zářila z vznešené tváře.
Když se došlo do vysokých hor a neschůdných doupat,
hle, divoké kozy z vrcholu srázu
seběhly po hřebenech; z druhé strany
běží jeleni po otevřených polích a dusí hordy
v prašných útěcích, opouštějí hory.
Chlapec Askanius uprostřed údolí na prudkém
koni s radostí předhání jedny i druhé v závodě,
přeje si prosit, aby mu mezi stády línými byl dán
pěnivý kanec, nebo ať z hor sestoupí nájezd lva.

Mezitím nebe se mísí velkým šumem,
následuje mrak se smíšeným krupobitím,
a tyrští společníci se roztroušeně a trójská mládež
a dardanský vnuk Venuše po různých polích
strachem shánějí střechy; z hor se valí potoky.
Didó a trójský vůdce dorazí do stejné jeskyně.
Nejdřív Země a svatební Juno dávají znamení;
blesky zazářily, vědomý éter kývl na sňatek
a nymfy zavýskly z nejvyššího vrcholu.
Ten den byl první příčinou smrti i začátkem zla;
Didó se už nedá odstrašit zdáním nebo pověstí,
nemyslí už na tajnou lásku:
nazývá to manželstvím a tímhle jménem skrývá vinu.

Hned se po velkých městech Libye nese Fáma,
Fáma, zlo, nad něž není rychlejší:
pohyblivostí nabírá sílu, chůzí roste;
nejdřív malá strachem, brzy se dvíhá do výše,
po zemi kráčí a hlavu v oblacích skrývá.
Zem, matka, podrážděná hněvem bohů,
ji porodila jako nejmladší sestru Koia a Enkelada,
rychlou na nohou a pernatými křídly bystrou,
hrozné monstrum, obrovské: pod kolika pery v těle,
tolik má bdělých očí (divný znít výpis),
tolik jazyků, tolik úst zazní, tolik napíná uší.
V noci letí uprostřed nebe a země šumem,
oči neschyluje k sladkému spánku;
ve dne sedí jako strážkyně buď na vrcholku krovu,
nebo na vysokých věžích, a děsí velká města,
stejně úporně hlásá falše a špatnosti jako pravdu.
Ona tehdy rozmanitými řečmi plnila lidi
radostně, a stejně mluvila o věcech učiněných i nevykonaných:
že přišel Aeneas, zrozený z trójské krve,
jemuž se krásná Didó snížila spojit se jako manželka;
že teď přes zimu luxusem, jak jen dlouho,
se spolu baví, zapomněli na říše a chycení hnusnou chtivostí.
Tak všude bohyně nečistá rozlila do úst mužů.
Hned stočí běh k Iarbovu králi
a slovy mu zapálí mysl, nahromadí hněv.
Tenhle, syn Hammonův z unesené Garamantidy nymfy,
položil Jovovi sto obrovských chrámů v širokých říších,
sto oltářů, zasvětil bdělý oheň,
věčné stráže bohů, krví dobytka
mastnou půdu a prahy kvetoucí různými věnci.
On, zběsilý v duchu a rozpálen hořkou zvěstí,

před oltáři, uprostřed božství bohů, prý
k Jovovi s prosbou vzpjatými dlaněmi mnoho mluvil:
„Jupitere všemohoucí, jemuž teď maurijský rod
na malovaných lehátkách pije vzývání Lenaia,
díváš se na to? Nebo tě, otče, když vrháš blesky,
nadarmo chvějeme, a slepé ohně v mracích
děsí mysl a prázdně hřmějí?
Žena, která bloudíc po naše hranice,
za peníz si postavila nepatrné město, které jsme nechali
jí orati pobřeží a dali jí zákony místa,
odmítla naše sňatky a Aenea přijala
jako pána do říše. A teď ten Paris
s polomuží doprovodem, s maiónskou mitrou pod bradou
a vlasem navlhlým, uchvátil kořist: a my prý
tvým chrámům přinášíme dary a hřejeme prázdnou pověst."

Modlícího se v takových slovech, dotýkajícího se oltářů,
slyšel Všemohoucí, oči stočil k hradbám
královským a k milencům zapomínajícím lepší pověsti.
Pak Merkurovi takto hovoří a dává mu příkaz:
„Jdi, synu, zavolej Zefyry, slez po perech
a oslov dardanského vůdce, který teď v Tyrském Kartágu
čeká a nehledí k městům daným mu osudem,
oznam mu moje slova rychlými vánky.
Takového ho nám nejkrásnější matka neslíbila,
pročež ho dvakrát z řeckých zbraní nevyrvala:
ale bude ten, kdo bude řídit Itálii obtíženou říší
a hřmějící válkou, prohlubovat rod z vysoké krve Teukra,
a celý svět uvede pod zákony.
Pokud ho sláva takových velikých věcí nevznítí,
sám pro svou chválu úsilí nenese,

odepírá otec Askaniovi římské pevnosti?
Co staví? Nebo s jakou nadějí ve nepřátelském rodě
otálí a nehledí na ausonské potomstvo a lavinská pole?
Ať pluje! To je vše, to budiž naše poselství.”

Řekl. Ten se chystal splnit rozkaz velkého otce;
nejdřív si k nohám přivázal zlaté talary,
které ho nad hladinami i nad zemí v peří
rychle s dechem nesou.
Pak bere hůl: tou vyvolává bledé duše z Orku,
jiné posílá do strašného Tartaru,
dává spánek a bere ho, oči smrti otevírá.
Opíraje se o ni, žene větry a plouvá vrchem
mraků. Už letí a vidí vrcholek a strmé boky
tvrdého Atlanta, který temeno drží nebe,
Atlanta: hlavu borovicí a trvale obklopenou
černými mraky, bitou větrem a lijákem;
sníh mu padá na ramena, od brady se vrhají
řeky stařečkovy, a ledem tuhne ježatá brada.
Zde se nejdřív Kyllenský postavil rovnými křídly;
odtud celým tělem střemhlav se vrhl k vlnám,
podobný ptáku, který kolem břehů, kolem rybnatých
útesů nízko letí u hladiny.
Ne jinak mezi zeměmi a nebem letěl
k písečnému břehu Libye a větry rozetínal,
Kyllenský potomek z matčina děda.
Jak nejdřív křídlatými chodidly se dotkl chatrčí,
spatřil Aenea, jak zakládá pevnosti a obnovuje domy.
A jemu meč s žlutým jaspisem hvězdilný
visel, a tyrský šarlat mu plápolal pláštěm,
staženým z ramen; bohatý dar udělala Didó,

jemným zlatem tkanivo rozestřila.
Hned útočí: „Ty teď základy vysokého Kartága
pokládáš a krásné město jako manžel žen stavíš?
Běda, zapomínáš na říši a vlastní věci!
Sám král bohů mě k tobě posílá z jasného Olympu,
který točí nebem a zemí svým božstvím,
sám mi přikazuje nést tyhle rozkazy rychlými větry:
co stavíš? Nebo s jakou nadějí trávíš volno v libyjských zemích?
Pokud tě žádná sláva tak velkých věcí nehýbe,
pro vlastní čest nese úsilí,
pohlédni na vzrůstajícího Askania a naděje dědice Iula,
jemuž je dlužná římská země a italská říše."
Takovými ústy promluvil Kyllenský
a smrtelnému zraku uprostřed řeči zmizel,
daleko se vzdálil do nehmotného větru očím.

Avšak Aeneas pohledem oněměl, šílený,
vlasy se mu ježí hrůzou a hlas v hrdle uvízl.
Hoří odejít, útěkem opustit sladké země,
ohromen tak velkým napomenutím a rozkazem bohů.
Běda, co má udělat? Jakým oslovením se smí
přiblížit zuřící královně? Jaký první úvod si vzít?
A tak hbitou mysl obrací hned sem, hned tam,
na rozličné strany ji trhá, přes vše obrací.
V tomto kolísání se mu nejlepší zdálo:
Mnesthea i Sergesta zavolal i statečného Seresta,
ať tiše vybaví flotilu, druhy sejdou na pobřeží,
připraví zbraně, a jaká je příčina novinkám,
to zatají. On zatím, zatímco nejlepší Didó
neví a nedoufá, že se tak velké lásky zruší,
pokusí se o přístupy, a jaká nejměkčí doba na mluvení,

jaká nejvhodnější cesta. Hbitě všichni
rádi plní rozkaz a provádějí příkazy.

Avšak královna lsti (kdo by milující oklamal?)
předtuší, a první zachytila budoucí pohyby,
bojící se o všechno jisté. Tatáž bezbožná Fáma
k šílené doletěla: že se vyzbrojuje loďstvo,
že se chystá cesta. Zuří bezvládná duchem
a šílí po celém městě, jako posvátně vzrušená
Thyada, kdy slyší bakchická triennia, dráždivé
orgie, a noční Kithairón volá křikem.
Konečně Aeneas sama oslovuje těmito slovy:
„Doufals, zrádce, že můžeš i tuhle takovou
nespravedlnost zatajit, mlčky z mé země odejít?
Nedrží tě naše láska, nedrží daná pravice,
ani Didó, umírající krutou smrtí?
Dokonce v zimě chystáš lodí
a uprostřed aquilonů spěcháš plout širým,
krutý? Co? Kdybys ne cizí pole a neznámé domy
hledal, kdyby stála starodávná Trója,
hledal bys Tróju vlnitým mořem s loďstvem?
Přede mnou utíkáš? Při těchto slzách a tvojí pravici,
(když jsem si už jako bědná jinak nic sama nenechala),
při našich sňatcích, při započatých hymenaiech,
pokud jsem si o tebe něco zasloužila, nebo pokud bylo
něco mého tobě sladké, slituj se nad padajícím domem;
pokud ještě prosba má kde místo, zbav se té mysli.
Kvůli tobě mě libyjské národy a tyrani Numiďanů
nenávidí, znepřáteleni Tyřané; kvůli tobě také
zhasnutý stud a pověst, kterou jsem jediná
dosahovala hvězd. Komu umírající zanecháváš, hoste

– tohle jediné jméno zbývá z manžela –,
mě? Co ještě otálím? Dokud můj bratr Pygmalion
neutrhne mé zdi nebo mě gaetulský Iarbas v zajetí odvede?
Alespoň kdybych od tebe přede útěkem
nějaké potomstvo přijala, kdyby mi malý Aeneas
na dvoře hrál, který by tě přec jen tváří připomněl,
nezdála bych se tak docela zajata a opuštěna."
Řekla. On, pokyny Jova, nepohnutě zrak držel
a potlačoval starost v hrudi.
Konečně pár slov odpovídá: „Já, co nejvíc umíš
vypočítat slovem, nikdy, královno, nepopřu, žes
mi zasloužila, ani se mi nebude vzpomínat na Elissu
žal, dokud mě paměť drží, dokud duch řídí tyto údy.
Pár slov na obhajobu. Já jsem si nikdy nepřál
tuhle krádeží útěku ukrýt, nebonevymýšlej si,
ani jsem nikdy pochodně manžela nepředpokládal,
ani jsem k těmto smlouvám nepřišel.
Kdyby mě osudy nechaly vést život podle vlastních
věšteb a své starosti si sám uspořádat,
nejdřív bych pěstoval trójské město a sladké zbytky
svých, Priamova vysoká sídla by zůstala,
a svou rukou bych postavil Pergam znovu po poražených.
Teď však Gryneijský Apollo mi velí vzít velikou
Itálii, lykejské losy mi velí vzít Itálii:
toto je láska, toto je vlast. Pokud tebe, fénickou,
drží hrad Kartága a pohled libyjského města,
jaká je zášť, že Teukrové mají usazení v ausonské zemi?
I my smíme hledat cizí říše.
Mě každou noc, kdy noc pokrývá země stíny vlhkými
a vycházejí ohnivé hvězdy, obraz otce Anchísa
ve snech napomíná a znepokojuje;

mě hoch Askanius a křivda hlavy milé,
jehož podvádím o italskou říši a osudná pole.
Teď dokonce tlumočník bohů, poslaný od samého Jova,
– beru za svědky obě hlavy – přinesl rozkazy
rychlými vzduchy: sám jsem viděl boha v jasném světle
vstoupit do zdí a slyšel jeho hlas těmito ušima.
Přestaň mě i sebe zapalovat stížnostmi;
Itálii nenásleduji z vlastní vůle."

Takhle mluvícího už dlouho odvrácená pozoruje
a oči kolem něho obrací, celého ho prošla
tichým zrakem a takto rozpálená promlouvá:
„Není ti božská matka, ani Dardanos tvůj původ,
zrádce; na tvrdých útesech tě vyklepal
drsný Kavkaz a hyrkanské tygřice ti nabídly prsa.
A proč to tajím, nebo pro co se šetřím k větším věcem?
Zavzlykal nad naším pláčem? Obrátil zraky?
Dal poraženou slzu, nebo se slitoval milující?
Co nad co dám? Už už ani největší Juno,
ani Saturnův otec na tyto věci spravedlivým okem nepohlíží.
Nikde není bezpečná věrnost. Vyvrženého na pobřeží,
chudého, přijala jsem a bláznivá dala mu část říše.
Ztracené loďstvo, společníky jsem vyrvala smrti –
běda, Fúriemi zapálená nesu se! Teď augur Apollo,
teď lykejské losy, teď i od samého Jova poslaný
tlumočník bohů nese hrozné rozkazy vzduchy.
Jistě to je úkol nebeských, taková starost trápí klidné.
Nedržím tě, nevyvracím tvé řeči:
Jdi, následuj Itálii po větrech, hledej říše po vlnách.
Doufám, že uprostřed – pokud něco mohou zbožná božstva –
budeš trestán na skalách a často budeš volat jménem

Dido. Budu tě sledovat černými ohni, nepřítomná,
a až chladná smrt oddělí údy od duše,
na všech místech budu jako stín. Dostaneš, zločinče, trest.
A tahle pověst mi přijde pod nejhlubší Mány."
Těmito slovy přerušila řeč a nemocná utekla
od větrů, odvrátila se z očí a odnesla,
nechala ho mnoho ve strachu váhat a mnoho chystat,
co by řekl. Služky zvedají zhroucené údy,
nesou je do mramorové ložnice a kladou na lože.

Avšak zbožný Aeneas, ačkoli si přeje bolestnou
utěšením zmírnit a slovy odvrátit starosti,
mnoho vzdychaje, a velice v duši otřesen láskou,
rozkazy bohů přec plní a navrací se k lodím.
Teukrové se vrhají: po celém pobřeží spouštějí
vysoké lodě na vodu. Pluje natřený kýl,
nesou listnatá vesla a surové duby z lesů,
v nadšení pro útěk.
Mohl bys je vidět stěhovat se, hrnout se z celého města:
jako mravenci, kdy pamatujíce na zimu, pustoší
obrovský hromad obilí a ukládají pod střechu,
jde černý houf přes pole a kořist po trávě
nesou úzkou pěšinou; část tlačí tučná zrna rameny
opíraje, část shromažďuje houfy a kárá zpoždění,
celá cesta vře dílem.
Jaké pocity jsi tu měla, Didó, když jsi takové
věci viděla, jaké sténání jsi vydávala, když jsi hleděla
z nejvyšší pevnosti, jak pobřeží široko vře,
celou hladinu před očima míchanou tak velikým křikem!
Nestoudný Amore, k čemu nenutíš smrtelná srdce!
Je nucena znovu jít do slz, znovu zkoušet modlitby

a prosebně podrobit ducha lásce,
aby nic neopuštěného marně, chystající se zemřít, nezanechala.

„Anno, vidíš, že se po celém pobřeží spěchá:
odevšad se shromáždili; už plátno volá vánky,
veselí plavci položili na zádě věnce.
Kdybych mohla tuhle bolest čekat, sestro,
budu ji moct snést. Jen tahle jedna věc, Anno,
ubohé mi udělej: tebe jedinou totiž ten zrádce
ctil, i tajné city tobě svěřoval;
sama jsi znala mužovy hebké přístupy a chvíle.
Jdi, sestro, a nepřítele pyšného prosebně oslov:
‚Já jsem s Danajci nepřísahala v Aulidě vyvrátit
trójský rod, ani jsem k Pergamu loďstvo neposlala,
ani popel otce Anchísa, ani Mány nevyrvala.'
Proč odmítá moje slova pustit do tvrdých uší?
Kam se žene? Ať aspoň tuto poslední milost ubohé
dá milující: nechť čeká na snadný útěk a nesoucí větry.
Nežádám už dřívější manželství, které zradil,
ani nechci, aby se zřekl krásného Latia a opustil říši:
chci volný čas, odpočinek, prostor pro šílenství,
dokud mě má porazená fortuna nenaučí snášet žal.
Vymáhám tuhle poslední milost (slituj se, sestro),
kterou až mi ji dá, splatím nasytěnou smrtí."

Takovými slovy prosila, takové slzy ubohé
sestra nese a znovu nese. Ale on se žádnými
slzami nehýbá, žádných hlasů v záporu neposlouchá;
osudy brání a klidné uši muže zacpává bůh.
Jako když Alpští Boreové, hned odtud, hned odtamtud,
soutěží vyrvat dub mohutný stářím kořene;

jde skřípání, a vysoké listy se při otřesu kmene
sypou na zemi. Sám drží na skálách a tolik,
co v temeni se vzpíná k vzduchům éterickým,
tolik kořenem do Tartaru sahá:
ne jinak byl hrdina ustavičnými hlasy zde i tam
bit, a v hluboké hrudi cítí starosti;
mysl zůstává nepohnutá, slzy se marně valí.

Teď teprve nešťastná Didó, zděšená osudem,
žádá o smrt; ošklivost pohled na klenbu nebe.
Aby tím dřív započaté dokončila a opustila světlo,
viděla, když dary kladla na kadidlo-ohnivé oltáře –
– hrozné říci – posvátné nápoje černat
a nalité víno obracet se v nečistou krev;
tenhle pohled nikomu nesvěřila, ani sestře nevyslovila.
Mimoto byl v domě mramorový chrám
dávného manžela, který uctívala s podivnou úctou,
sněhovými rouškami a svátečním listím obvázaný:
odtud se zdálo slyšet hlasy a volající slova muže,
když temná noc držela zem,
a sama na krovech smrtelnou písní sova
často se vzlykala a dlouhé hlasy v pláč vedla;
a navíc mnoho předpovědí dřívějších věštců
hrozným napomenutím děsilo. Sám ji žene v snech
divoký Aeneas, a zdá se jí, že je stále opuštěná sama,
že vždy jde dlouhou cestu bez průvodu
a hledá Tyřany v pusté zemi,
jako šílený Pentheus vidí šiky Eumenid
a dvě slunce, že se mu zjevují dvojité Théby,
nebo Agamemnonův Orestes, pronásledovaný na scénách,

když prchá před matkou vyzbrojenou pochodněmi
a černými hady, a mstivé Fúrie sedí na prahu.

Tedy jak se zuřivost zmocnila, přemožena bolestí,
rozhodla se zemřít, čas i způsob u sebe
sama volí. Smutnou sestru oslovuje slovy
a plán kryje tváří a nadějí vyjasní čelo:
„Našla jsem, sestřičko, cestu (gratuluj sestře)
která mi ho vrátí, nebo mě od zamilované uvolní.
U konce Oceánu a zapadajícího slunce,
poslední místo Etiopů, kde největší Atlas
osu v rameni točí, hvězdami hořící a opásanou:
odtud mi ukázána kněžka Massylského rodu,
strážkyně chrámu Hesperidek, která obětem drakovi
dávala a svaté větve na stromě chránila,
rozsypávala tekutý med a opojný mák.
Ona slibuje osvobodit svými zpěvy mysli,
které chce, a jiným uložit tvrdé starosti,
zastavit vody v tocích a hvězdy obracet nazpět,
hýbá nočními Mány: uvidíš, jak pod nohama
hučí země a jak z hor sestupují jasany.
Beru svědky, milá, bohy a tebe, sestřičko,
i sladkou tvou hlavu, že se nerad věnuji magickým uměním.
Ty tajně v nejvnitřnějším místě dvora pyre
pod vzduchem vztyčíš, a mužovy zbraně, které bezbožný
v komnatě zapíchnuté opustil, a všechny ponechané
věci a svatební lože, které mě zahubilo, nahoru polož:
chci zahubit všechny památky nemravného muže,
tak mi radí kněžka.”
Tohle řekla a mlčí; stejně bledost zalije tvář.
Avšak Anna nevěří, že si novými obřady

sestra kryje pohřeb, ani v mysli nepojímá tak velké
šílenství, ani netřese se, že by to bylo horší než smrt Sychaea.
Tedy chystá, co bylo nařízeno.

Avšak královna, když hranice byla v nejvniternějším
sídle pod vzduchem obrovská pochodněmi a dubem řezaným
vztyčena, zdobí místo věnci a korunuje pohřebním listím;
na ni položí kořistě a opuštěný meč
a podobiznu na lože klade, znalá budoucnosti.
Stojí oltáře kolem a kněžka s rozpuštěnými vlasy
třikrát sto bohů ústy hřmí, Erebus a Chaos,
trojnásobnou Hekaté, tři tváře panny Diany.
Pokropila i vody, vydávané za prameny Avernu,
a při srpu srpovitém se za měsíce hledají
bronzovými ostry rozpupené byliny s černým mlékem jedu;
hledá se i láska mláděte koně, od jehož čela
vytržena a matce vyrvána.
Sama s obětní moukou, zbožnýma rukama u oltářů,
s jednou nohou vyvázanou z pout, roucho rozvázané,
beru za svědky umírající bohy a hvězdy, které
znají osud; pak, pokud nějaké božstvo spravedlivé
a pamětivé má starost o milující v nestejné smlouvě,
modlí se.

Byla noc a klidný spánek objímal unavená
těla po zemích, lesy a divoké hladiny
se utišily; když hvězdy klesají uprostřed dráhy,
když mlčí všechno pole, dobytek a různobarevné ptactvo,
i to, co drží v jezerech širokých či v drsných křoviscích
pole, uložené spánkem pod tichou nocí:
ale ne nešťastná fénická duchem; ani oči v spánek,

ani v hruď nepřijímá noc. Zdvojují se starosti,
a znovu vstávající zuří láska, velký hněv jí ztiká.
Tak tedy stojí a sama se sebou tak rozvažuje v srdci:
„Hle, co dělám? Zase posměšky zažívaným dřívějším
ženichům se mám vydat? Numiďany o sňatek prosebně žádat,
které jsem už tolikrát odmítla jako manžele?
Mám tedy následovat iliadská loďstva a poslední
rozkazy Teukrů? Protože se jim má pomoc, dřív jim
ulevená, hodí, a u pamětlivých za starý skutek stojí vděk?
Avšak kdo mě – řekněme, že chci – pustí a pyšné lodě
nenáviděnou přijme? Nevíš, běda, zhoubná, a necítíš
věrolomnost laomedontova rodu?
Co tedy? Sama útěkem budu doprovázet veselé plavce?
Nebo s Tyřany a celým houfem svých,
obklopena, mám jít a ty, které jsem sotva ze sidonského
města vytrhla, znovu hnát po moři a nařídit jim dávat
plachty větrům? Umři, jak jsi zasloužila, a železem
odvrať bolest. Tys, mými slzami přemožena, tys první
zuřící mě těmito zly obtěžkala, nepříteli předhodila.
Nebylo mi dovoleno žít bez svatebního lože, bez viny,
jak zvěř, ani si takové starosti brát;
nedržela jsem věrnost slíbenou popelu Sychaeovu.”
Takové stížnosti si lámala z hrudi.

Aeneas na vysoké lodi, už hotov odjet,
krátil spánky, když věci po právu uspořádány.
Jemu se v snu zjevila podoba boha s toutéž tváří návratu,
a znovu takto zdála se napomínat,
ve všem podobná Merkurovi, hlasem i barvou,
žlutými vlasy i mládím zdobenými údy:
„Synu bohyně, můžeš v tomto okamžiku vést spánky,

nevidíš, jaká tě ještě obklopují nebezpečí,
šílenče, ani Zefyry neslyšíš vanout příznivé?
Ona lsti a hrozný zločin v hrudi obrací,
jistá smrti, různé šílenství hněvu vzbouzí.
Neutíkáš odsud strmhlav, dokud je možnost se vymknout?
Brzy uvidíš moře mícháno trámy, kruté
pochodně svítit, brzy vřít břehy plameny,
pokud tě tu na těchto zemích zdrží Aurora.
Hoj, zahoď prodlení. Změnlivá a proměnlivá vždy
žena." Tak řekl a smísil se s černou nocí.

Teď teprve Aeneas, zděšen náhlými stíny,
vytrhne tělo ze spánku a druhů překotně rozkřikne:
„Bděte, muži, usedněte na lavice;
rychle plachty rozvažte! Bůh poslaný z vysokého éteru
spěchat útěk a stočená lana přetnout,
hle, znovu nás ponouká. Následujeme tě, svatý bohů,
kdokoli jsi, a znovu plníme rozkaz s plesem.
Buď tu a pokojně nám pomáhej, a hvězdy na nebi
dej nám příznivé." Řekl, a z pochvy vytáhl
blyskový meč, taseným železem vzácnou vazbu bil.
Tatáž horlivost chytla všechny: chvátají, hrnou se;
opouštějí břehy, pod lodě se schová hladina,
opírají se, zpěnu vrhají, modré rozmetají.

A už první ránoutky Jitřenka zasévala
do zemí, opouštějíc šafránové lože Tithonovo.
Královna, jak z vyvýšenin spatřila první světlo
bělet a flotilu vyplouvat s plachtami vyrovnanými,
pochopila břehy prázdné bez veslaře,
třikrát a čtyřikrát rukou do krásné hrudi uhodila

a žluté vlasy rvoucí: „U Jova! Odjede
tenhle," řekla, „a bude si posmívat naší říše cizinec?
Nevezmou zbraně, nebudou ho z celého města stíhat,
jiní nevytrhnou lodě od loděnic? Jděte,
rychle neste pochodně, podejte oštěpy, přitlačte vesla!
Co povídám? Nebo kde jsem? Jaká šílenost mi mění mysl?
Nešťastná Didó, teď tě bezbožné činy pálí?
Tehdy bylo třeba, když jsi dávala žezlo. Hle pravice,
věrnost, který prý s sebou vlast penátů nese,
který prý vzal na ramena otce zemdleného věkem!
Nemohla jsem uneseného rozsápat a mořem
rozprostřít? Nemohla jsem společníky, ba i Askania
samého, železem zahubit a trójským jídlům
na stolech otcovských předložit? Avšak nejistý byl
osud boje. Nechť byl: koho jsem se bála, chystající se zemřít?
Pochodně do tábora bych vnesla a plná lehátka plamenů
syna i otce s rodem bych vyhladila, sama bych se shora dala.
Slunce, které ohni osvětluješ všechna díla země,
a ty, Juno, vykladačko těchto starostí a vědomá si,
a Hekaté, oplakávaná noční tříbranou po městech,
a mstivé Fúrie, bozi umírající Elissy,
přijměte toto, obraťte na zlé zasloužené božstvo
a slyšte naše modlitby. Pokud se musí nevýslovné hlavy
dotknout přístavů a doplout k zemím, pokud osudy Jova
takto žádají, pokud ten konec je pevný,
avšak válkou odvážného národa a zbraněmi mučen,
z hranic vyvržen, od objetí Iula odtržen,
nechť prosí o pomoc a hledí na nedůstojné pohřby
svých; a až se podřídí nespravedlivým zákonům míru,
ať říše nebo vytoužené světlo nepožívá,
ale ať padne před dnem a leží bez pohřbu uprostřed písku.

To si modlím, tenhle hlas poslední s krví vylévám.
A vy, Tyřané, kořen a celý budoucí rod
cvičte nenávistmi, popel můj nechť dostane
tyhle dary. Žádná láska k národům, žádné smlouvy nebudou.
Vzejdi, nějaký mstitel z našich kostí,
který by ohněm a železem pronásledoval dardanské kolonisty,
teď, kdykoli, kdykoli jen síly budou dány.
Pobřeží proti pobřežím, vlny proti vlnám
proklínám, zbraně proti zbraním: ať bojují sami a jejich vnukové."

To řekla, a mysl obracela do všech stran,
hledajíc, jak co nejrychleji přerušit nenáviděné světlo.
Pak krátce chůvu Sychaeovu Barku oslovila
– neboť její vlastní starou vlast černý popel držel –
„Annu, drahá chůvo, dovez mi sem jako sestru:
řekni, ať si těle vodami řeky pokropí,
a dobytek s sebou, a ukázané oběti vzadu přivede.
Takhle ať přijde, a sama si zahal spánky zbožnou stuhou.
Posvátné obřady Jovovi Stygijskému, které jsem po právu začala,
jsou v mé mysli dokončit, konec starostem položit,
pyre dardanské hlavy pustit plamenu."
Tak řekla. Ona s úsilím staré ženy zrychlila krok.
Avšak třesoucí se Didó, zběsilá začatými ohavnostmi,
krvavým okem valící, se stříkanými tváří, chvějícíma,
bledá budoucí smrtí,
vrhá se do vnitřních prahů domu a šplhá vzhůru
po vysokém pyre, zuřivě, meč dardanský vytasí,
– ne pro tento účel dar vyhledaný.
Zde, když iliadské šaty a známé lože spatřila,
chvíli slzami a myslí se zdržela,
sedla si na lehátko a řekla poslední slova:

„Sladké kořisti, dokud osudy a bůh dovoloval,
přijměte tuhle duši a od těchto starostí mě osvoboďte.
Žila jsem a běh, který mi Fortuna dala, jsem dovršila,
a teď má veliká podoba půjde pod zem.
Vznešené město jsem založila, viděla jsem hradby své,
pomstila jsem manžela, dostala jsem trest od nepřítele bratra,
šťastná, běda, příliš šťastná, kdyby jen dardanské
lodě nikdy našich břehů se nedotkly."
Řekla a ústa vrhla na lehátko: „Zemřeme nepomstěny,
ale zemřeme," řekla. „Takhle, takhle rada jít pod stíny.
Ať tenhle oheň pohltí očima krutý z moře
dardan a nese s sebou znamení naší smrti."
Řekla, a mezi takovými slovy ji železem
zhroucenou vidí družky, meč krví pěnící
a potřísněné ruce. Jde křik k vysokým síním;
otřeseným městem šílí Fáma.
Nářky a sténáním a ženským výkřikem
burácejí střechy, zní velkými vzlyky éter,
ne jinak než kdyby celý Kartágo nepřátelé obsadili,
starodávný Tyros, a plameny zuřivé by se
po štítech lidí i bohů valily.
Zděšená sestra uslyšela a vyvrácená poloudrženým během
nehty tvář špiní a pěstmi hruď bije,
vrhá se středem a jménem umírající volá:
„Tohle, sestřičko, tedy bylo? Lstí jsi mě hledala?
Tohle mi ta hranice, tohle ohně a oltáře chystaly?
Co opuštěná si první stěžovat? Mě, společnici,
odmítla jsi při umírání? K stejnému osudu jsi mě volat
měla, stejná bolest obě by železem a stejná hodina odnesla.
Ještě jsem rukou stavěla a otce svého volala
hlasem bohy, abych tě, krutá, položenou neopouštěla?

Zabila jsi sebe a mě, sestro, lid a otce
sidonské a tvoje město. Dejte, ať rány vodami
omyji a, pokud nějaký poslední dech bloudí,
ústy ho shromáždím." Tak řekla a vysoká schodiště přeběhla,
polomrtvou sestru v náručí objala a hřála
se sténáním, a šatem suší černé krve.
Ona těžké oči se pokouší zdvihnout, znovu
klesá; v hrudi vrzá vrytá rána.
Třikrát se zvedá, loktem opřená, vzpínala se,
třikrát spadla na lehátko a toulavýma očima vysoko
na nebi hledala světlo a nalezené sténala.

Pak všemohoucí Juno, slitována nad dlouhou bolestí
a těžkým vycházením, Iris spustila z Olympu,
aby zápasícího ducha a svázané údy rozpustila.
Nebo neboť ani osudem si zaslouženou smrtí nehynula,
ale ubohá před dnem a náhle vzníceným šílenstvím,
Proserpina jí ještě žlutý vlas z temene
neoddělila a hlavu Stygijskému Orku neodsoudila.
Tedy Iris s šafránovými rosnými pery po nebi,
táhnoucí tisíc různých barev proti slunci,
sletí a nad hlavou se zastaví. „Toto já Ditovi
posvátné, jak nařízeno, nesu a tě z tohoto těla rozvazuji."
Tak řekla a pravicí stříhne vlas, všechen jedním
rozlomený mrzne, i do větrů se duše vzdálila.

Kniha pátá.

Mezitím Aeneas s flotilou držel pevný střední
směr, prorážel černé vlny Aquilonem,
ohlíže se za hradby nešťastné Elissy,
které už plápolají plameny. Jaká tak velká
příčina zapálila oheň, zůstává skryta; tvrdé bolesti
poskvrněné veliké lásky, a známo, co šílející žena dokáže,
smutnou věštbou vedou hrudi Teukrů.
Jak lodě vzaly volné moře a žádná pevnina
už nebylo vidět, všude moře, všude nebe,
nad hlavou se jim postavil modrý mrak,
nesl noc a bouři, vlna se zježila temnotami.
Sám Palinurus z vysoké zádi:
„Běda, proč tak veliké mraky opásaly éter?
Co, otče Neptune, chystáš?" Takto potom promluvil,
nařídil skasat plachty a opřít se do pevných vesel,
přistaví plachty v šikmo proti větru a říká:
„Velkodušný Aenee, ani kdyby mi Jupiter sám slíbil,
nedoufal bych tímhle nebem dosáhnout Itálie.
Změnění větry hřmějí příčně, od temného večera
vstávají, do mraku se stahuje vzduch.
Ani se proti tomu neudržíme, ani neplujeme.
Když Fortuna vládne, následujme,
a kam volá, tam obraťme kurz. Nejsou daleko, myslím,
věrné břehy bratrského Eryka a sicilské přístavy,

pokud dobře poznávám uchované hvězdy."
Pak zbožný Aeneas: „Já také tak už dlouho vidím,
že si to větry žádají, a marně proti nim pluješ.
Obrať cestu plachtami. Nebo mi je něco milejší,
nebo kam bych radši nechal poslat unavené lodě,
než tam, kde země chrání mi dardanského Acesta
a v lůně objímá kosti otce Anchísa?"
Když tohle řekli, hledají přístavy a plachty příznivě
napínají Zefyři; flotila letí rychle propastí,
a konečně se radostně obracejí na známé písky.

Avšak zdáli z vysokého vrcholu hory
spatřil příchod a spojenecké lodě a běží
Acestes, ježatý v oštěpech a v kůži libyjské medvědice.
Trójská matka ho porodila z řeky Krinisa.
On, nezapomínající na staré rodiče,
gratuluje navrátivším, s radostí je přijímá
venkovským bohatstvím a unavené utěšuje přátelskými dary.

Nazítří, když jasný den první hvězdy vyhnal od východu,
Aeneas svolává druhy ze všech pobřeží na shromáždění
a z vrcholu mohyly promlouvá:
„Veliké Dardanovci, rode z vysoké krve bohů,
rok se dovršuje, uplynulými měsíci se završuje kruh,
od chvíle, co jsme pozůstatky a kosti božského otce
uložili do země a žalostné oltáře mu zasvětili.
A už je, pokud se nemýlím, ten den, který vždy budu mít
hořký i vždy ctěný, jak bohové chtěli.
Kdybych ten den trávil jako vyhnanec v Gaetulských Syrtách
nebo zajat v Argejském moři a ve městě Mykén,
výroční sliby a slavnostní průvody v pořádku bych konal

a oltáře bych obtížil jeho vlastními dary.
Teď naopak u popela a kostí samého otce
– ne bez úmyslu, myslím, ne bez vůle bohů –
jsme a vstupujeme do přátelských přístavů.
Vzhůru tedy, všichni, oslavme radostný obřad:
žádejme vítr, a kéž mi dovolí vždy každý rok,
až budu mít usazené město, konat tyto obřady v chrámech
jemu zasvěcených. Po dvou býcích vám dá v lodích
Acestes, zrozený v Trójі; přibližte penáty
– otcovské – i ty, jež ctí hostitel Acestes.
Mimoto, až devátá Aurora dá smrtelníkům
životodárný den a paprsky odhalí svět,
první závody vám uložím na rychlém loďstvu Teukrům;
kdo je silný během, kdo odvahou v silách,
nebo kdo si lépe vede s oštěpem a lehkými šípy,
nebo kdo věří, že svede boj surovým cestem,
všichni ať jsou tu a ať čekají zaslouženou odměnu palmy.
Buďte vážní ústy a opásejte si spánky větvemi."

Tak řekl a zahalí si spánky mateřskou myrtou.
To udělá Helymus, to Acestes zralý věkem,
to chlapec Askanius, následují i ostatní mládež.
Sám od shromáždění s mnoha tisíci šel
k mohyle, s velikým průvodem uprostřed.
Zde dvě číše po právu libováním z vína Bakchova
na zem lije, dvě z nového mléka, dvě z posvátné krve,
hází purpurové květy a říká:
„Zdráv buď, svatý otče, znovu; zdráv buďte,
pozdravené marně kosti, duše a stíny otcovské.
Nebylo mi dovoleno hranice italské a osudná pole
ani Ausonský Tiberis, ať je kdokoli, s tebou hledat."

Řekl to, když z nejhlubších adyt vyklouzl obrovský
had, sedmero kruhů a sedmero závojů smýkal,
kolem mohyly se klidně plazil, podle oltářů klouzal,
na zádech modré znaky, barvou skvrnitý,
zlatem šupiny jiskřily, jak oblouk v mracích
tisíc různých barev vrhá proti slunci.
Zarazil se při pohledu Aeneas. Had v dlouhém průvodu
konečně mezi patenami a lehkými poháry klouže,
hostinu okusí a znovu nevinný do spodu
mohyly zajede, oltáře opustí, nažrán.
Tímto dál navazuje načaté pocty otci,
nejistý, zda to má mít za ducha místa nebo služebníka
rodiče; zabíjí po dvou podle zvyku ovce,
tolik svíní, tolik černozádých mládě-telat,
víno z paten lije a volá duši
velikého Anchísa a Mány propuštěné z Acheronu.
I druzi, kdo kolik má, radostně dávají dary,
obtíží oltáře a obětují telata;
v pořádku jiní staví kotle, rozloženi po trávě
podkládají řeřavé uhlí na rožně a opékají vnitřnosti.

Očekávaný den přišel, devátou klidnou Auroru
koně Faethontovi už vezou ve světle,
pověst a jméno slavného Acesta vyburcovaly okolí;
plné radostného shromáždění pokryli břehy,
chtěli vidět Aenejády, i soutěžit připravení.
Dary nejdřív stojí před očima uprostřed závodiště,
posvátné trojnožky a zelené věnce,
palmy, cena vítězům, zbraně i purpurem
nasáklé šaty, hřivny stříbra a zlata;
trubka dává střední návrší znamením zahájené hry.

První závody ztěžka vesly nastupují
čtyři vybrané kýly z celé flotily.
Rychlou Pristis vede Mnestheus s pronikavým veslařem,
později italský Mnestheus, od jehož jména rod Memmiů;
obrovskou Chimairu s obrovskou hmotou vede Gyas,
dílo městské, kterou dardanská mládež ve třech řadách
pohání, veslo za veslem v trojím pořádku;
Sergestus – od něhož dům Sergiů má jméno –
na obrovském Kentauru pluje, a na modré Scylle
Kloanthus, od něhož tvůj rod, římský Kluenti.

Je daleko v moři skalisko proti pěnivým
břehům, které potopené vzdutými vlnami
tlouklo kdysi, když zimní Caurové skrývají hvězdy;
v klidu mlčí a bez pohybu stoupá nad nehybnou
vodu – pole, nejmilejší stanoviště slunečních norů.
Zde Aeneas, otec, zelenou větev z listnatého dubu
položil jako znamení plavcům, odkud by se vraceli,
odkud by otáčeli dlouhé kurzy.
Pak si místa losují a sami na zádích zlatem
daleko se blyští vůdci, purpurem ozdobeni;
ostatní mládež je ověnčena topolovým listím,
nahá ramena olejem natřená se lesknou.
Zasednou do lavic, paže napjaté na veslech;
napjati čekají znamení, bušící strach vyráží
plesající srdce, touha po slávě vzpřímená.

Když jasná trubka dala zvuk, všichni z hranic
bez meškání vyskočili; křik plavců rozráží éter,
staženými rameny pění zpěněné hladiny.
Stejně razí brázdy, všechna hladina se trhá,

rozrývaná vesly a trojzubnými zobci.
Ne tak střemhlav v dvojspřežním závodě pole
nestahují vozy a nevalí se z brány vysunuté,
ani vozataji ne tolik otěží vlnité o jhu
cloumají a nenaklání se do bití bičem.
Potleskem a hukotem mužů a nadšení přívrženců
zvoní všechen les, hlas uzavřené pobřeží
odrážejí, bité pahorky se vracejí křikem.

Prvně prchá před ostatními a vyklouzne před prvními
vlnami uprostřed davu a hukotu Gyas; pak ho stíhá
Kloanthus, lepší v veslech, ale váhou borového
dřeva zpomalený. Za nimi stejným rozestupem Pristis
a Kentaur usilují získat přednější místo:
hned Pristis má přední, hned ji ohromný Kentaur
předhoní, hned jsou obě spolu se spojenými čely
a dlouhým kýlem brázdí slaný mořský proud.
A už se blížili ke skále a drželi obrat,
když vedoucí Gyas uprostřed vlnobití vítěz
oslovuje kormidelníka Menoita hlasem:
„Kam mi tak daleko doprava jedeš? Sem obrať směr;
drž se břehu a ať pádlo levé stíní útesy;
hlubinu ať drží jiní.“ Řekl; ale Menoitos
bojící se slepých skal, otočí příď k vlnám moře.
„Kam odjíždíš jinam?“ opět „Napadni skály, Menoite!“
křikem Gyas volal zpět, a hle, Kloanthos
se mu dívá zezadu, drží bližší kurz.
Ten mezi lodí Gyovou a hučícími útesy
oře cestu zvnitřku vlevo, náhle předního
předjíždí a drží bezpečnou vodu, nechav obratník za sebou.
Teď planul mladík obrovskou bolestí v kostech,

tvář měl zalitou slzami, pomalého Menoita
zapomínaje na vlastní důstojnost i společnou záchranu,
do moře střemhlav z vysoké zádi srazil;
sám přistoupí ke kormidlu, sám velitelem,
povzbuzuje muže a páku stáčí k břehům.
Avšak když konečně těžký ze dna hluboké vody
vystoupí, už starší, mokrou vodou odtékající, Menoitos
hledá vrchol útesu, usadí se na suché skále.
Tomu, jak klouzal i jak plaval, se Teukrové smáli,
smějí se, jak slané vlny z hrudi vyhazuje.

Zde se nadějí uvolněné zbývající dva, Sergestos
a Mnestheus, že předhoní zdržujícího Gyase.
Sergestos zabírá přední místo a přibližuje se ke skále,
přesto však ne celou lodí nad předchozí přední;
částí vpřed, zčásti ho kousavá Pristis předjíždí.
Mnestheus uprostřed lodi prochází mezi společníky
a povzbuzuje: „Teď, teď se vrhněte na vesla,
hektorští druhové, které jsem si vybral v nejvyšším osudu
Tróje; teď vydejte ty svoje síly,
teď duchy, s nimiž jsme bojovali v Gaetulských Syrtách,
v Jónském moři a v drsných vlnách Maleje.
Já už první místo nehledám, Mnestheus, ani netoužím zvítězit
– jenže ó! – ať zvítězí, kdo to umí, Neptune, kdos dovolil.
Jen ať nám není hanba vrátit se poslední: tohle, občané,
porazte a tuhle hanbu zažeňte.” Oni v nejvyšším závodě
se vrhají: obrovskými údery se třese bronzová záď,
odtahuje se zemina, pak časté dušení otřásá údy
a vyprahlá ústa, pot se všude valí v potocích.
Jim sama náhoda přinesla vytouženou poctu:
neboť šílený v duchu, zatímco Sergestos přitlačuje příď

ke skalám uvnitř a vjíždí do úzkého prostoru,
nešťastný se zasekl o vybíhající skály.
Zahýbaly se útesy, vesla na ostrém kameni
opřená praskla, zabořená příď visela.
Vstávají plavci a velkým křikem se zdržují,
železem opásanými tyčemi a ostrými hroty vytahují
polámané vesla v hlubině.
Avšak radostný Mnestheus a úspěchem živější
rychlým záběrem vesel a vyvolanými větry
hledá volné moře, letí po otevřeném širém.
Jak holubice, náhle vyrušena v jeskyni,
jíž je domovem i sladké hnízdo ve skalní rozsedlině,
letí nad pole a vyděšena potlesk křídel
pod přístřeším obrovský dává, brzy klouzá v klidu vzduchu
a hladce brázdí tekutou cestu, nehýbaje křídly:
tak Mnestheus, tak sama Pristis rozráží poslední
hladiny útěkem, nese ji sám impetus.
Nejdřív zanechá na vysoké skále zápasícího
Sergesta a v mělčinách, marně volajícího
o pomoc a učícího se běžet s polámanými vesly.
Potom stíhá Gyase a obrovskou hmotu Chimairy;
ustupuje, protože ztratila velitele.
Jediný už v samém cíli zbývá Kloanthos,
toho si vyhlíží, ze všech sil se opírá a tiskne.

Teď dvojnásobný křik všichni následujícího
povzbuzují nadšením, zvoní lomozem éter.
Jedni se zlobí, ne-li si vlastní čest a získanou poctu
udrží, chtějí za slávu zasnoubit život;
druhé živí úspěch: mohou, protože se zdají, že mohou.
A snad by vyrovnanými zobci získali ceny,

kdyby Kloanthos obě dlaně do moře nevztáhl,
nevylil modlitby a bohy k slibům nepovolal:
„Bozi, kterým vládne moře, po jejichž vodách běžím,
vám já veselý tohoto bílého býka na břehu
před oltáři postavím za splnění, vnitřnosti slaným
vlnám hodím a tekuté víno nalejí."
Řekl, a jeho pod nejhlubší vlnou slyšel celý
sbor Nereidek i Forkos a dívka Panopeia,
a sám otec Portunus velkou rukou ho poslal:
rychleji než Notus a než letící šíp
odletěla na zem a schovala se v hlubokém přístavu.

Pak syn Anchísův všechny po zvyku povolal
a vítěze Kloantha hlasem herolda velkým ohlašuje,
spánky mu zelenou vavřínem zahaluje
a dary na loď, trojí voly ze stáda nabízí,
víno a velikou hřivnu stříbra nese dát.
Samotným vůdcům přidá přední čest:
vítězi plášť zlacený, kolem něhož mnoho
meliboejského purpuru v dvojnásobném maiandru běhá,
a tkaný chlapec v listnatém Idě, královský,
rychle oštěpem jeleny během unavuje,
hoří, podobný udýchanému, kterého rychlonohý z Idy
vznešenými drápy Jovův zbrojnoš uchvátil;
dlouhověcí strážci marně dlaně k hvězdám napínají,
zuří psí štěkot do větrů.
Tomu, kdo získal statečností druhé místo,
lehkými háčky splétaný a zlatem třizalyk
pancíř, který sám Demoleovi strhl
vítěz u rychlého Simoentu pod vysokým Íliem,
dává nést, čest a ochranu v boji.

Sotva ho sluzi Fegeus a Sagaris nesli,
mnohořadý, s napětím na ramenech; obleknutý však kdysi
Demoleos v běhu rozprchlé Trójany poháněl.
Třetí dar udělá dvojité bronzové kotle
a číše stříbrem vyhotovené a drsné znaky.

Už všichni obdarováni a bohatstvím pyšní
šli opásáni purpurovými stuhami kolem spánků,
když ze zuřivé skály s velkou dovedností vyrvaný,
s ztracenými vesly a chromý o jedno v pořádku,
Sergestos vedl zesměšněnou bez cti loď.
Jako často zastižený na náspu cesty had,
kterého šikmé bronzové kolo přejelo, nebo těžkým
úderem polomrtvého nechal cestovatel na kameni rozsekaného;
nadarmo prchajíc dává tělu dlouhé kroucení,
částí divoký a planoucí očima a vysoko šupinatý krk
zdvihající; část ranou chromá zpomaluje
pletoucího se v uzlech a sám se splétající v údy –
takovým veslováním se loď těžko hýbala;
plachty přesto hodí a s plnými vstupuje do ústí.
Sergesta Aeneas obdarované slíbeným darem potěší,
že loď byla zachráněna a druzi vráceni.
Jemu je dána otrokyně, znalá prací Minervy,
Kréťanka původem, Foloe, s dvěma dvojčaty u prsů.

Po dokončení závodu zbožný Aeneas vedl
na travnatou pláň, kterou zahnuté pahorky kolem
obklopovaly lesy, uprostřed údolí byl kruh divadla;
kam se hrdina s mnoha tisíci přenesl
do středu usazení a usedl na postavený trůn.
Zde, pokud by chtěli závodit v rychlém běhu,

láká odměnami duše a stanoví ceny.
Odevšud přicházejí Teukrové smíšení se Sikany,
Nisus a Euryalos první,
Euryalos postavou vznešený a zeleným mládím,
Nisus zbožnou láskou k chlapci; za nimi následuje
královský Diores z vznešeného kmene Priamova;
toho zároveň Salius a Patron, z nichž jeden Akarnan,
druhý z arkadské tegeejské krve rodu;
pak dva trinakrijští mladíci, Helymus a Panopes,
zvyklí v lesích, společníci staršího Acesta;
mnoho dalších, které temná pověst skrývá.
Aeneas uprostřed nich takto řekl:
„Přijměte to v duších, radostné mysli obraťte.
Nikdo z tohoto počtu neodejde bez daru.
Dva lesklé knosské šípy na lehkém železe dám
a dvojsečnou sekeru vyraženou do stříbra;
tato čest bude všem jedna. Tři první získají odměny,
hlavy jim ověnčí žlutá oliva.
První vítěz nechť vezme koně, s čabrakami zdobeného;
druhý amazonský tulec plný trákských šípů,
který kolem obkládá široký zlatý pás
a spona s hladkým kamenem připne;
třetí ať se spokojí s touto argejskou helmou."

Jak to řekl, zaujmou místa, znamením náhle
chápou dráhu, slyšeli ho, opouštějí práh,
rozlití jak mrak. Jak označí poslední cíl,
první odjíždí a daleko před všemi těly Nisus
vyskočí, rychlejší než větry a než křídla blesku;
nejblíže k němu, ale v dlouhé mezeře,
následuje Salius; po mezeře potom

třetí Euryalos;
Euryala následuje Helymus; a za ním,
hle, letí a patu patou tiskne už Diores
opírající se o rameno, a kdyby zbylo víc prostoru,
předběhl by uklouzlý předního a nechal by nejistotu.
Už téměř v posledním úseku a unaveni, k samému
cíli docházeli, když Nisus na kluzké krvi
klouzá nešťastný, kde náhodou při obětování býků
rozlita země a zelená tráva navrchu zalita.
Zde mladík, už vítězoslavně plesající, nedržel
na stlačené zemi otřesené kroky, nýbrž střemhlav
padl do nečistého hnoje a posvátné krve.
Ani přece na Euryala, ani na své lásky nezapomněl:
sám se postavil Saliovi, zdvíhaje se v kluzkém;
on pak ležel převrácen v hustém písku,
vyskočí Euryalos a díky daru přítele vítězný
první drží místo, letí s potleskem a druhým šumem.
Za ním Helymus, teď třetí palmu Diores.
Zde celé shromáždění obrovské arény a první
tváře otců velkými křiky Salius plní,
žádá, aby mu lstivě ukradená pocta byla vrácena.
Chrání Euryala přízeň a slušné slzy,
milejší statečnost, přicházející v krásném těle.
Pomáhá i velkým hlasem Diores vykřikující,
který třetí palmu dostane a nadarmo přijde k ceně
poslední, pokud se Saliovi vrátí první pocty.
Tu otec Aeneas: „Vaše dary vám jsou jisté, chlapci,
a nikdo nemění pořadí palmy;
budiž mi dovoleno slitovat se nad osudem nevinného přítele.”
Takto řekl, dal Saliovi obrovský hřbet gaetulského lva,
chlupatý a se zlatými drápy.

Zde Nisus: „Pokud jsou takové ceny poraženým,
a ty se slituješ nad spadlými, jaké dary Nisovi
hodnými dáš, jemu, který by si první vysloužil korunu chvalou,
kdyby mě, jako Salia, nepřátelská Fortuna neunesla?"
A zároveň s těmito slovy ukazoval tvář a mokré
hnojem špinavé údy. Smál se nejlepší otec,
poručil přinést štít, dílo Didymaonovo,
odpojené Řekům ze svatého prahu Neptunova.
Tím výborným mladíka obdarovává skvělým darem.

Když kurzy dovršeny a dary rozdány:
„Teď, pokud má kdo statečnost a mysl v hrudi,
nechť se postaví, s dlaněmi opásanými zvedne paže":
tak řekl, a dvě pocty boje vystaví,
vítězi býka pokrytého zlatem a stuhami,
poraženému útěchu meč a vznešenou helmu.
Nebylo prodlení; hned s obrovskými silami vystoupí
Dares a mezi muže se velikým šelestem vzpíná,
sám, kdo byl zvyklý zápasit s Paridem,
tentýž, kdo u mohyly, kde největší Hektor leží,
porazil vítěze Buta s obrovským tělem, který se
vracel do Bebrykie a říkal, že je z Amykova rodu,
a umírajícího položil na žlutý písek.
Takový Dares první vysokou hlavu do bojů zdvíhá,
ukazuje široká ramena, střídavě napíná
paže, přes vzduch bije ranami.
Hledá se mu druhý: ale nikdo z tak velkého
houfu se neodváží se přiblížit a cesty si navléct.
Tedy veselý, že všichni ustupují od palmy,
stál před nohama Aenea, nic víc nemeškaje,
levicí drží býka za rohy a takto říká:

„Synu bohyně, pokud se nikdo neodváží do boje,
jaký konec stání? Jak dlouho se mám tu zdržovat?
Nařiď přivést dary.” Všichni spolu šeptem hřměli
Dardanovci a žádali vrátit muži sliby.

Zde těžce Acestes slovy kárá Entella,
jak u zelené travnaté lavice vedle seděl:
„Entelle, kdysi nejsilnější z hrdinů marně,
takové, taková trpíš, že bez boje nechat si vzít
dary? Kde je nám teď ten bůh, mistr marně
připomínaný, Eryx? Kde pověst po celé
Trinakrii, kde ony kořisti visící z tvých střech?”
On na to: „Ne láska k chvále ani sláva ustoupila,
poražená strachem; vždyť stáří zpomalující
ztuhlou krev tlumí, chladnou vysunuté síly v těle.
Kdyby mi byla ta, co kdysi byla, a kterou nestoudný
tenhle plesá s důvěrou, kdyby ta mladost ještě byla,
jistě ani cenou vylákaný ani krásným býkem
bych nepřišel, ani se o dary neohlížím.” Takhle řekl,
vrhne do středu dvojí ohromnou váhou cesty,
jimiž ostrý Eryx do bojů obvykl
chodit a tvrdým hřbetem napínat paže.
Zůstaly duše oněměly: sedm obrovských hřbetů
býků zdobených olovem a železem ztuhly.
Nejvíc žasne sám Dares a daleko odmítá,
velkodušný Anchísovec i váhu i obrovské
závity obložení sem a tam otáčí.
Pak starší takto hovořil z hrudi:
„Co kdyby někdo viděl samotného cestu a Herkulovy
zbraně a smutný boj na tomtéž pobřeží?
Tyhle zbraně kdysi tvůj bratr Eryx nosil

– krví vidíš dosud rozstříknutý a mozkem potřísněný –,
těmi se postavil proti velikému Alkidovi, těmi jsem byl
zvyklý, dokud mi lepší krev dávala sílu,
dokud ještě závistivé stáří nerozsévalo šeď na dvojím
spánku. Pokud však naše tyhle zbraně Dares Trojský odmítá
a zdá se to zbožnému Aeneovi, a autor Acestes schvaluje,
vyrovnejme boje. Erykovy ti hřbety vracím
– rozpusť strachy – a ty svlékni trójské cesty."
Tak řekl, dvojitý plášť s ramen shodil
a veliké údy, veliké kosti a svaly
odhalil, obrovský stojí uprostřed arény.
Pak Anchísův syn otec cesty vyrovnané vybral
a stejnými zbraněmi dlaně obou spojil.
Postavili se oba hned na prsty, vzpřímení,
a paže nahoru do vzduchů bez bázně vztáhli.
Daleko stáhli hlavy vysoko od úderu,
ruce s rukama smíchaly, boje popoháněli;
ten lepší v pohybu nohou a opírající se o mládí,
tenhle v údech a hmotě silný; ale pomalé třesoucí
kolena mu padají, dušivé dušení otřásá údy.
Mnoho ran nadarmo si muži mezi sebou dávají,
mnoho do dutého boku a hrudi hojí
dávají obrovské zvuky, kolem uší a spánků
bloudí častá ruka, pod tvrdou ranou skřípí čelisti.
Stojí těžký Entellus, úsilím nehybný ve stejném
těle, zbraně jen a bdělýma očima uhýbá.
Ten, jako kdo napadne vysoké město stroji
nebo horské pevnosti sedí kolem ve zbrani,
hned tyhle, hned ony vchody, celé místo uměle
projíždí a různými útoky bez výsledku tlačí.
Vzpřímený Entellus ukazuje pravici a vysoko

vyzdvihl; ten úder přicházející shora rychle
předvídal a rychlým tělem vyklouzl a ustoupil;
Entellus síly do vzduchu vylije, a navíc
sám těžký a těžce k zemi obrovskou vahou
spadne, jak kdysi pukla v Erymanthu, nebo
v Idě veliké z kořenů vytržená borovice.
Vstanou s nadšením Teukrové i trinakrijská mládež;
křik se nese k nebi, první přibíhá Acestes
a soucitně ze země zdvíhá stejnověkého přítele.
Avšak hrdina nezastavený ani zděšený
drsnější se vrací do boje, hněv vzbudí sílu;
pak stud zapaluje síly a vědomá si statečnost,
hořic žene střemhlavého Darea po celém poli,
hned pravicí zdvojuje údery, hned levicí.
Žádné zdržení, žádný odpočinek: jak hojné krupobití mraků
na vrcholcích klepe, tak hustými údery hrdina
častokrát oběma rukama tluče a Darea obrací.
Pak otec Aeneas delší hněvy a zuřit duchem
Entellovi hořkému nedovolí,
avšak konec boji dal, unaveného Darea vyrval,
tišeje ho slovy, a takto říká:
„Nešťastný, jaká tak veliká pošetilost pochopila ducha?
Necítíš jiné síly a obrácená božstva?
Ustup bohu.” Řekl a hlasem oddělil boje.
Avšak ho věrní stejnověcí tahají s unavenými koleny,
hází na obě strany hlavu, hustou krev
z úst vyhazuje a smíchané s krví zuby,
vedou ho k lodím; i helmu a meč na výzvu
přijímají, palmu Entellovi a býka zanechávají.
Zde vítěz s pyšnou duší a hrdý býkem:
„Synu bohyně, i vy, Teukrové, poznejte,

jaké mi v mladickém těle byly síly
a od jaké smrti jste vrátili Darea."
Řekl, a proti tváři býka postavil se,
který stál v daru boje, tvrdé stažené
pravicí vyvážil cesty mezi rohy,
vzpřímeně, vrazil do kostí, rozdrtil mozek:
klesá, ztracen dech, chvěje se a padá na zem býk.
On nad ním z hrudi takto vylije hlasy:
„Tuhle lepší duši ti, Eryku, místo smrti Darea
dávám; zde jako vítěz cesty a umění pokládám."

Hned Aeneas vyzval k závodu s rychlým šípem,
kdo by náhodou chtěli, a ceny stanoví;
obrovskou rukou stěžeň z lodi Serestovy
vztyčuje a létajícího holuba, provazem protknutého,
k němuž mají mířit železem, zavěsí z vysokého stožáru.
Shromáždili se muži a losovou hodu bronzová
helma přijala; a první, s druhým křikem,
místo získá Hippokoón, syn Hyrtakův;
jehož nedávno v závodu lodním vítězný Mnestheus
následuje, Mnestheus zelenou olivou vázaný.
Třetí Eurytion, bratr tvůj, nejslavnější Pandare,
který kdysi na rozkaz porušení smlouvy
poslal první šíp doprostřed Achaiů.
Poslední z helmy spodku vylosoval Acestes,
sám také se odvážil zkusit mládí tělem.
Pak silnými silami zakřivují ohnuté luky
každý sám pro sebe, muži, a berou šípy z tulců,
a první skrze nebe strunou skřípající šíp
mladý Hyrtakův syn rozetíná letící větry,
a přichází a vráží se do stromu stěžně.

Zachvěl se stěžeň a vylekaný holub křídly třepal,
a všechno zahřmělo obrovským potleskem.
Potom prudký Mnestheus se stažením luku se postavil,
mířil vysoko, zároveň oči i šíp napínal.
Ale samotného ptáka železem se mu zasáhnout
nepodařilo; prolomil uzly a lněné pouta,
jimiž vázaná noha z vysokého stěžně visela;
ten do Notů i do temných mraků letěl, prchl.
Pak rychlý, už dlouho s napnutým lukem
drže šípy, Eurytion povolal bratra ve svých přáních,
holubici, ztichle plesající v prázdném nebi
a mávající křídly, vidí pod černým mrakem a probodne.
Padne ztracen dechu, život zanechal v hvězdách
éterických, srazil a nese vráženou šípu dolů.

S ztracenou palmou zbýval sám Acestes,
který přesto do vzdušných větrů šíp vyslal,
ukazuje své umění, otec, i zvonící luk.
Zde se v očích náhle objeví veliké budoucí
znamení; naučil výsledek pozdější a dlouho
hrůzostrašní věštci zazpívali věštby.
Letící v tekutých mracích zahořel rákos,
označil cestu plameny, pak tenký ustoupil,
spotřeben ve větrech, jako v nebi často odpoutané
proběhnou a vlečou vlnou hvězdy letící vlasy.
Udiveni uvázli duchové a prosili nebeských
Trinakrijci a Teukrové; ani největší neznamená
Aeneas odmítl, ale objímaje radostného Acesta
velkými dary ho obtíží a takto říká:
„Ber, otče: velký král Olympu chtěl,
abys bral za takových znamení výjimečné pocty.

Toto bude dar, kdys patřící dlouhověkému Anchísovi,
kráter, znaky vyražený, který trácký Kisseus
kdysi otci Anchísovi při velikém daru
dal nést jako památku a zástavu lásky své."
Tak řekl, obvázal spánky zelenavým vavřínem
a prvního ze všech vítězem nazval Acesta.
Ani dobrý Eurytion nezáviděl prvenství
předané, i když sám z vysokého nebe srazil ptáka.
Dalšími dary jsou odměněni ti, kdo přetrhli pouta,
poslední ten, kdo šípem létavým zasáhl stěžeň.

Avšak otec Aeneas, s nedokončenou soutěží,
k sobě povolá strážce i společníka chlapce Iula,
Epytida, a věrné ucho takto osloví:
„Jdi a Askaniovi, pokud má už chlapecký šik připravený
se sebou a nacvičil jízdy koní,
řekni, ať v dědových turmách zjeví sebe ve zbrani."
Sám rozkáže všemu lidu, který se rozlehl po dlouhém kruhu,
ustoupit a pole ponechat volné.
Vcházejí chlapci a před tvářemi rodičů společně
se lesknou na uzděných koních, které všechny jedoucí
mládež Trinakrie a Tróje obdivuje a šeptá.
Všichni mají po zvyku vlasy stažené korunou;
nesou dvojí dřínové oštěpy s železem na špici,
část lehké tulce na rameni; na vrcholu hrudi
pružný krouhlík kroucený zlatem kolem krku.
Tři turmy jezdců, tři vůdci toulavých chlapců;
za každým dvakrát šest chlapců v rozděleném šiku
leskne se, mistry stejnými.
Jeden šik mladíků vede, plesající, malý Priamus,
nese jméno děda, tvůj slavný, Políte, potomek,

budoucí rozmnožitel Italů; thrácký ho nese
dvoubarevný kůň bílými skvrnami, nese bílé stopy
přední nohy a bílé čelo vysoko ukazuje.
Druhý Atys, od něhož rod Atiů Latinů čerpá,
malý Atys, chlapec milovaný chlapcem Iulem.
Poslední krásou před všemi krásný Iulus,
na sidonském koni, kterého mu bílá Didó
dala být památkou a zástavou své lásky.
Ostatní mládež na trinakrijských koních staršího
Acesta se nese.
Vítají potleskem bázlivé a radují se vidouce
Dardanovci, poznávají tváře dávných rodičů.
Když veselé celé shromáždění a tváře svých
projeli na koních, znamení dalekým křikem
Epytides dal, a jedenkrát zazněl bič.
Oni roztékli se stejně a šiky trojí
rozdělenými sbory rozpustili, znovu zavolaní
obrátili cesty a nepřátelské zbraně nesli.
Pak nasazují jiné kurzy a jiné návraty
proti prostoru, střídavě kruhy do kruhů
proplétají a budí ve zbraních obrazy boje;
hned pod úprkem záda nahou, hned šipky obracejí
proti nepříteli, hned mírně se společně nesou.
Jak kdysi na vysokém Krétě prý Labyrinth
tkanou cestu ve slepých stěnách a dvojstrannou
tisícem cest měl lest, kde značky následování
polámal nezachytitelný a neschůdný omyl;
ne jinak synové Teukrů stopy během
proplétají a tkají útěky a boje hrou,
podobni delfínům, kteří po mokrém moři plovoucí
Karpathské a libyjské vody prořezávají a hrají.

Tenhle zvyk běhu a tyhle závody první
Askanius, když Longu Albu hradbami opásal,
předal a stařičké Latiny naučil slavit,
jakým způsobem sám chlapec, s nímž trójská mládež;
Albští učili své; odtud nejvíc dále
získal Řím a otcovskou poctu zachoval;
„Trója" nyní chlapci, „trójský šik" se tomu říká.
Jen potud se slavily závody svatému otci.

Odtud poprvé Fortuna věrnost změnila a obnovila.
Zatímco různými hrami na mohylu nesou slavnostní
obřady, poslala z nebe Saturnia Juno
Iris k iliadské flotile, dechne jí vítr v cestě,
mnohé pohnuty, dosud nenasycená starou bolestí.
Ona letí rychle duhou tisíce barev, nikým
nevidena, dívčím krokem rychle sestupuje.
Spatří obrovský shluk, břehy prochází
a vidí přístavy opuštěné a flotilu nestřeženou.
Avšak zdáli, v osamoceném výběžku, odloučené
Trójanky ztraceného Anchísa oplakávaly,
všechny do hluboké hladiny plačící hleděly.
„Běda, tolik vod unaveným a tolik moře nám zbývá,"
hlas u všech jeden; prosí o město, znechutila je
mořská námaha.
Tedy nevědomá škodit se vrhá doprostřed
a tvář bohyně i roucho odkládá;
stává se Beroe, dlouhověká žena Dorykla Tmariova,
jíž byl kdysi rod a jméno a synové,
a tak se mezi matky Dardanovců vmísí:
„Ubohé matky, které vás nedovlekla ruka
achaiská ve válce na smrt pod hradby vlasti!

Nešťastný rode, kterému tě na zkázu Fortuna šetří?
Sedmé léto po pádu Tróje už se otáčí,
co nás po všech mořích, zemích, přes tolik nepřátelských skal
a hvězd nese, zatímco přes velké moře
Itálii prchající následujeme a vlnami se zdáme.
Zde jsou hranice bratrského Eryka, pohostinný Acestes:
kdo brání položit hradby a dát občanům město?
Ó vlasti a marně z nepřítele uneseni penáti,
žádné další hradby Tróje už se nebudou jmenovat? Nikdy
Hektorské řeky, Xanth a Simoentos neuvidím?
Vzhůru raději se mnou spálíme nešťastné lodě.
Mně se totiž ve spánku zjevila podoba věštkyně Kassandry,
jak dává pochodně hořící: ‚Zde hledejte Tróju;
zde máte,' řekla, ‚vy domov.' Teď je čas konat,
ani zdržení takovým zázrakům. Hle, čtyři oltáře
Neptunovi; sám bůh pochodně a mysl dává."
To říkajíc, první útočně silou chytne oheň,
natáhne ve výšce pravici, zableskne a vrhne.
Vzrušené mysli a oněmělá srdce iliadských žen.
Zde jedna z mnoha, nejstarší věkem,
Pyrgo, královská chůva tolika synů Priamových:
„Vám není Beroe, matky, není ta Rhoetejská
žena Dorykleova; všimněte si znaků božské
krásy a planoucích očí, jaký dech jí,
jaká tvář a zvuk hlasu nebo chod při chůzi.
Sama jsem před chvílí odešla od Beroe, nechala jsem ji
nemocnou, rozhořčenou, že jediná je bez takového
daru a nenese Anchísovi zasloužené pocty."
Takto řekla.
Matky nejdřív nejisté a maligníma očima
dvojakky hledí na lodě mezi bídnou láskou

k přítomné zemi a říším volajícím osudem,
když se bohyně stejnými křídly k nebi vznesla
a obrovský oblouk na úprku pod mraky prořízla.
Teď teprve, zděšené zázraky a hnány šílenstvím,
křičí, chápou z vnitřních ohnišť oheň,
část loupí oltáře, listí a houští a pochodně
házejí. Zuří s uvolněnými otěžemi Vulkán
přes lavice, vesla a malované borové zádě.

Posel přinese ke mohyle Anchísa a kruhům divadla
zprávu o zapálených lodích Eumelos; sami
vidí v mraku černý popel kroužit.
První i Askanius, jak s radostí vedl jízdní
kurzy, tak prudký na koni zmatená usiloval
ustanovení, ani vyděšení mistři ho nedokážou zdržet.
„Jaké je to nové šílenství? Kam teď, kam směřujete,"
řekl, „nebohé ženy? Ne nepřítele a nepřátelský tábor
argejský, vaše naděje palíte. Hle, já váš
Askanius!" – odhodil přede nohy prázdnou helmu,
v níž oděn hrou si pohrával s obrazy války.
Spěchá i Aeneas, i trójské šiky.
Avšak ony různými strachy po pobřeží
rozprchne, hledají lesy a kam které tajně skály;
litují začatého a světla, poznávají svoje
proměněné a Juno jim vypadla z hrudi.
Ale neustoupily tím oheň a požáry u sil
nekrotkých; pod mokrým trámem žije
koudel chrlící pomalý kouř, a pomalá páru
dřeva, všetečná nákaza po celém těle sestupuje,
ani síly hrdinů ani přinesené řeky nepomáhají.
Pak zbožný Aeneas šat trhá z ramen

a volá bohy o pomoc a dlaně napíná:
„Jupitere všemohoucí, pokud ještě nenenávidíš do jednoho
Trójany, pokud starodávná zbožnost ještě bere
na lidské útrapy ohled, dej uniknout flotile plamenů
teď, otče, a nepatrnou věc Teukrů vyrvi smrti.
Nebo ty, co zbývá, nepřátelským bleskem na smrt,
pokud zasluhuji, pošli a zde pravicí svou poražen."
Sotva to vyřkl, s rozlitými lijáky černá
bouře nezvykle zuří, hromem se třesou vrcholky
zemí a pláně; z celého éteru valí se
bouřlivý déšť vodou a hustými jižními vichry nejčernější,
plní se shora zádi, polospálené vlhne
dřevo, dokud kouř všechen uhašen a všechny
čtyři ztracené, lodě od nákazy zachráněné.

Avšak otec Aeneas, otřesen hořkým pádem,
hned sem obrovské, hned tam v hrudi starosti
měnil obraceje: zda na sicilských polích zůstat,
zapomnětlivý osudu, zda italské břehy zabrat.
Tu starší Nautés, jediný, jehož Tritonia Pallas
naučila a mnohými uměními ozdobila –
on dával odpovědi, buď co hněv věští velkých bohů
nebo co pořádek osudů žádá;
on takovými slovy Aenea potěšil a praví:
„Synu bohyně, kam nás osudy ženou i vracejí, následujme;
cokoli bude, všechnu Fortunu je třeba zdolávat tím, že nést.
Máš Dardanovce z božské krve Acesta:
toho si vem do rady za společníka a spoj se dobrovolně,
jemu předej ty, co z ztracených lodí zbývají, a ty,
kterých znechutil veliký začátek a tvé věci.
A dlouhověké starce i unavené matky mořem

a cokoli slabého s tebou a bojícího se nebezpečí
vyber, a nechť tyto země mají hradby, unavení;
město nazvou s dovoleným jménem Acestou."

Takto zapálen slovy staršího přítele,
tu teprve rozdvojen do všech starostí v mysli;
a černá Noc byla dvojspřeží na póle vedena.
Pak se zdála z nebe sestoupivší tvář otce
Anchísa náhle takovými hlasy promlouvat:
„Synu, drahý mi tehdy životem, dokud život trval,
synu, zkoušený iliadskými osudy,
na rozkaz Jova sem přicházím, který od flotily oheň
odvrátil, a konečně se slitoval z vysokého nebe.
Poslouchej rad, které teď velmi krásné starší Nautés
dává; vybranou mládež, nejsilnější srdce,
veď do Itálie. Rodovat tvrdý a drsný mravem
v Latiu musíš podmanit. Nejdřív však vstup
do infernálních domů Dita a hlubokými Averny
pojď, synu, do setkání se mnou. Nedrží mě totiž
bezbožný Tartarus, truchlivé stíny, ale příjemné
shromáždění zbožných a Elysium obývám.
Sem tě čistá Sibyla s mnoha oběťmi černých ovcí
dovede. Pak celý rod svůj a jaké hradby budou dány,
se naučíš. A teď buď zdráv; vlhká Noc otáčí střední dráhy
a krutý Orient na mě dechl zpěněnými koni."
Řekl, a jak jemný dým uprchl do vzduchu.
Aeneas: „Kam zase střemhlav se žene? Kam utíkáš?"
řekl. „Před kým prcháš? Nebo kdo tě od našich objetí odhání?"
To mluvě, popel a usmířené ohně vzkřísí,
Pergamského Lara a šedivou nejvniternější Vestu
zbožným moukou a plným kadidlem úctou vzývá.

Hned společníky a nejdřív Acesta povolá,
rozkaz Jova a nápady milého otce
vyloží, i jaký nyní v mysli zůstává názor.
Žádné zdržení v radách, ani rozkazy neodmítá Acestes:
přepíší pro město matky, a lid dobrovolný
odloží, duše, které nic velké chvály nepostrádají.
Sami obnovují lavice a plameny obhořelé
dřevo lodí doplňují, upravují vesla a lana,
nepatrní počtem, ale válkou živá statečnost.

Mezitím Aeneas pluhem označuje město
a losuje domy; toto Ílium a tato místa Trójou
mít poroučí. Raduje se v říši trójský Acestes
a vyhlašuje forum, otcům povolaným dává zákony.
Pak u hvězd blízké na Erycínském vrcholu sídlo
položeno Venuši Idalské, k mohyle kněz
a široko posvátný háj Anchísovi přidán.

A už devět dní hostí celý rod a oltářům
dána pocta: klidné větry utišily hladiny,
hustý a vanoucí Austrus volá znovu do širokého.
Vznikne na křivém pobřeží veliký pláč;
objímají se mezi sebou, noc a den otálejí.
I ty samé matky, i ti, kterým se dřív tvář moře
drsná zdála a nesnesitelná moc,
chtějí jet a všechnu útrapu útěku nést.
Je dobrý Aeneas slovy přátelskými utiší,
a slzící svěří blízké krvi Acestovi.
Tři telata Erykovi a jednu ovci Bouřím
pak nařídí zabít, lano z pořádku rozvázat.
Sám hlavu listím ostříhané olivy opásán,

stoje daleko na přídi, drží pateru, vnitřnosti
slaným vlnám hází a tekuté víno nalévá.
Společníci závodně udeří moře, hladiny rozmetají;
od zádi stoupající vítr nese jedoucí.

Avšak Venuše mezitím Neptuna, zpronevěrou unavena,
oslovuje a takové stížnosti z hrudi vylije:
„Těžký hněv Junony a neukojitelná hruď
mě nutí, Neptune, k všelikým prosbám sestoupit;
kterou nerozmírní dlouhý čas, žádná zbožnost,
ani rozkazem Jova a osudy nezlomená nespočine.
Není jí dost, že nevýslovnými nenávistmi
Frygy vymazala ze středu rodů, ani trest přes celé
nevyvedla; stíhá popel a kosti zavražděného rodu Tróje.
Příčiny tak velkého šílenství ať zná sama.
Sám jsi mi nedávno v libyjských vlnách svědkem,
jakou hmotu najednou vzbouřila: moře všechna s nebem
smísila, nadarmo vlny v tvých říších
mořskými bouřemi vzbudila.
Hle, i trójské matky zločinem naváděla,
hanebně spálila zádi, a ztracenou flotilou
donutila zanechat společníky v neznámé zemi.
Co zbývá, prosím, nechť jim dovoleno dát bezpečnými
po vlnách plachty tobě, nechť dosáhnou Laurentského Tiberu,
pokud o dovolené prosím, pokud dávají ty hradby Parky.”

Pak Saturnov krotitel hlubokého moře takto promluvil:
„Všecko je dovoleno, Cytherejko, abys věřila mým říším,
odkud bereš původ. Zasloužil jsem to; často jsem šílenství
tlumil, veliké zuření nebe i moře.
A ne menší zájem o tvého Aenea

mám i na zemi, beru za svědky Xantha a Simoenta.
Když Trója, bezdechá, byla Achillem pronásledovaná
a šiky přibíjeny na hradby, mnoho tisíců
dával smrti, a plné řeky sténaly, Xanth
nemohl najít cestu a stát se mořem,
tehdy jsem já proti pevnému Pelidovi, s bohy ani
silami nerovnými, srazeného Aenea do duté mlhy
vyrval, i když jsem si přál ze základů vrátit
hradby křivopřísežné Tróje, mnou vybudované.
I nyní stejná je mi mysl; zahoď strachy.
Bezpečně do přístavu Averna, které si přeješ, přijede.
Jen jeden bude ten, kterého v propasti budeš hledat ztraceného;
jedna hlava bude dána za mnohé."

Těmito slovy, když potěšil radostné hrudi bohyně,
spíná otec koně zlatem, přidá pěnivé uzdy
divokým a rukama rozpustí všechny otěže.
Modrým vozem po vysokých hladinách lehce letí;
usedají vlny, pod hřmicí osou se vzdutá
hladina rovná vodami, prchnou obrovským éterem mraky.
Potom rozmanité tváře druhů, obrovité kety,
a starší sbor Glaukův, Inóv syn Palaimon,
rychlí Tritoni a celý Forkův houf;
na levé straně Thetis a Melité, dívka Panopeia,
Nisaia, Spió, Thalia a Kymodoké.

Zde otci Aeneovi napjatou mysl laskavé zase
radosti pronikají; nařídí všem rychleji
zdvihnout stěžně, napnout paže na plachty.
Všichni společně dali nohu a stejně
levá, teď pravá rozpustili záňadří; společně vysoké

rohy otáčejí a odtáčejí; jejich vlastní vánky nesou flotilu.
První před všemi Palinurus vedl hustý
šik; k němu ostatní rozkázáno natáhnout kurz.
A už téměř střed nebe vlhká Noc dosáhla,
rozpouštěli údy klidným odpočinkem
pod vesly rozlití po tvrdých sedlech plavci,
když lehký z éterických hvězd klouzající Spánek
rozehnal temný vzduch a rozehnal stíny,
k tobě letěl, Palinure, nesl ti smutné sny,
nevinnému; na vysokou záď usedl bůh,
podobný Forbantovi, a vylévá tyto řeči:
„Iasie Palinure, samy vody nesou flotilu,
vyrovnané vánky dechají, dán čas klidu.
Ulož hlavu a unavené oči ukradni námaze.
Já sám za tebe chvíli převezmu úkoly."
Jemu stěží zvednutý Palinurus mluví:
„Mě ty klidné tváře slaného moře a tiché vlny
neznát přikazuješ? Mám věřit tomuto netvoru?
Aenea mám svěřit, co, falešným vánkům,
já tolikrát oklamán podvodem jasného nebe?"
Takové řeči dával, k pákám přibitý a lpěn
nikdy je nepustil, oči pod hvězdami držel.
Hle, bůh větev omočenou lethejskou rosou
a silou Stygie uspávačnou nad oběma
spánky třepe, otálejícímu plovoucí oči rozpouští.
Sotva první údy nečekaný klid uvolnil,
hned se nad něj nahnul, s utrženou částí zádi
a kormidlem ho do tekutých vln střemhlav
hodil a společníky nadarmo často volajícího;
sám letící jemný do vzduchu ptačí se vzpřímil.
Běží bezpečnou cestu nejsložité moří flotila,

sliby otce Neptuna beze strachu nesena.
A už se blížila ke skaliskům Sirén,
kdysi obtížným a kostmi mnoha zbělenými –
tehdy chraplavé skály dlouho s vlnou šum vydávaly –,
když otec cítil, že plují bez mistra a bloudí,
sám řídil loď v nočních vlnách,
mnoho sténaje, otřesen v duši pádem přítele:
„Ó příliš nebi a klidnému moři důvěřivý,
nahý v neznámém, Palinure, budeš ležet písku."

Kniha šestá.

Tak mluví plačící, pouští otěže flotile,
konečně se blíží k euboejským kúmským břehům.
Obrátí přídě k moři; pak drápem svorky
kotva zasadila lodě, křivé zádi obrubí břehy.
Mládež vyšvihne hořící na hesperské pobřeží;
část hledá semena plamene schovaná v žilách křemene,
část lesnaté domy zvěře obchází, nalezené řeky ukazuje.

Zbožný Aeneas směřuje k vrcholům, kde vysoký
Apollo vládne, k ohavné samotě Sibyly,
k ohromné jeskyni, které velikou mysl a ducha
Délský věštec vdechuje a otevírá budoucnost.
Už vcházejí do hájů Trivie a zlatých střech.
Daidalos, jak pověst praví, prchaje z Minoových říší,
odvážil se svěřit sebe nebi pernatými křídly,
po neobvyklé cestě plul ke chladným Arktoům,
nad chalkidskou pevností se konečně lehce zastavil.
Nejdřív této zemi vrácený, tobě, Foibe, zasvětil
veslařství křídel, obrovský chrám položil.
Na vratech smrt Androgea; pak Kekropovci nuceni
pokutu platit, nešťastný!, sedm každoročně
těl synů; stojí urna s vylosovanými.
Naproti vyvýšený z moře odpovídá knosský kraj:
tam krutá láska k býku, Pasifaé podstrčená

lstí, smíšený rod a dvojaký potomek,
Minotaur – uvnitř, památka nevýslovné Venuše;
tam ta úporná práce domu a neschůdná bluda;
avšak Daidalos, slitovav se nad velikou láskou královny,
sám rozluští lsti domu a jeho zákruty,
slepé stopy řídí nitkou. Ty bys, Ikare,
také velký díl v tak velkém díle měl, kdyby žal dovolil.
Dvakrát se pokusil vyrýt pohromy ve zlatě,
dvakrát otcovy ruce poklesly. Jistě by všechno
očima prolistovali, kdyby už napřed vyslaný Achates
nepřišel a s ním kněžka Foibova a Trivie,
Deifobé Glaukova, která králi takto říká:
„Není teď čas na takové divácké kousky:
teď je lépe sedm telat z netknutého stáda zabít,
tolik vybraných ovcí podle zvyku."
Takhle oslovivši Aenea – ani svaté rozkazy
muži nebrzdí – kněžka Teukry volá do vysokých chrámů.

Vysekaný obrovský bok euboejské skály do jeskyně,
kam vedou široké vchody sté, tolik ústí,
odkud se řítí tolik hlasů, odpovědí Sibyly.
Došli k prahu, když dívka: „Žádat osudy je čas,"
řekla, „bůh, hle, bůh!" Jí, mluvící taková slova,
před dveřmi se najednou proměnila tvář, barva ne jedna,
vlasy neuspořádané; v hrudi dech, zuřící
divoká srdce otékají, zdá se větší
a neznít smrtelně, jak dech boha k ní blíž přistoupil.
„Otálíš v slibech a modlitbách, Aenee Trojský?"
řekla, „otálíš? Ani se dřív neotevřou obrovská ústa
ohromeného domu." A takto řekla, umlkla.
Studený třas Teukrům tvrdými kostmi proběhl,

král nalévá modlitby z nejhlubší hrudi:
„Foibe, těžkých vždy útrap Tróje slitovný,
který jsi dardanskou šípu Paridovu i ruce
vedl k tělu Aiakovce, přes velké země
jsem s tebou jako vůdcem vešel do tolika moří,
i do hluboko odstrčených rodů Massyla
a polí před Syrtami rozprostřených:
teď konečně dosahujeme břehů prchající Itálie.
Potud tedy ať nás trójská Fortuna pronásleduje;
i vy teď máte právo ušetřit pergamský rod,
všichni bohové a bohyně, jimž odporovalo Ílium
a veliká sláva Dardanie. A ty, nejsvatější věštkyně,
předvídavá budoucího, dej – nežádám nedlužná
království svými osudy – aby Teukrové dosedli v Latiu
a bloudící bozi a vzrušené božnosti Tróje.
Pak Foibovi a Trivii z pevného mramoru chrám
založím a sváteční dny po jménu Foibově.
Tebe také čeká v mých říších veliká svatyně:
já tam totiž tvoje losy a tajné osudy, dané
mému národu, uložím, a vybrané ti zasvětím,
drahá, muže. Jen listům nesvěřuj verše,
ať zmatené nelétnou výsměškem rychlým větrům;
sama zpívej, prosím.“ Konec dal ústům mluvení.

Avšak dosud netrpěla Foibovu moc v jeskyni ohromné,
plesá věštkyně, zda by mohla z hrudi vyklepat
velkého boha; tím víc on unavuje
rozbouřená ústa, krotí divoká srdce, tvaruje je tlakem.
A už se obrovská ústa stovek domu
sama ze sebe otevřela a nesou odpovědi věštkyně vzduchem:
„Ó konečně vyvázlý z velkých nebezpečí moře

– ale těžší na zemi zbývají – do říše Lavinia
Dardanovci přijdou, zbav se té starosti z hrudi,
ale budou nelibě přišli. Války, hrozné války,
Tiber vidím mnoho pěnit krví.
Ani Simois ti, ani Xanth ani dórské tábory
nebudou chybět; druhý Achilles už v Latiu zrozený,
syn sám také bohyně; ani Teukrům přidaná Juno
nikde neopustí, až ty budeš prosebně v chudých věcech
jaké lidí italské nebo jaká města vyprosíš!
Příčinou tak velkého zla manželka opět pohostinná Teukrům
a cizí znovu sňatky.
Ty neustupuj zlu, nýbrž proti němu smělejší jdi,
kudy ti Fortuna tvoje dovolí. První cesta záchrany
– což nejméně myslíš – otevře se z řeckého města."

Takovými slovy z adyta kúmská Sibyla
zpívá hrozné jinotaje, v jeskyni duní,
pravdy do tmavých věcí balí. Takovou uzdu zuřící
otřásá a bodce v hrudi otáčí Apollo.
Jak nejdřív zuřivost ustoupila a šílející ústa se utišila,
hrdina Aeneas začíná: „Žádná z útrap,
ó panno, mi nová tvář nebo nečekaná nevyvstává;
všechno jsem předvídal a v duchu předem se sebou projel.
Jedno prosím: protože se tu říká, že je vchod podsvětního
krále a temná bažina, Acheron převrácený,
nechť mi je dáno vidět tvář milého otce;
nauč cestu a svatá ústa otevři.
Já ho skrze plameny a tisíc následujících střel
vyrval na těchto ramenou a uprostřed nepřítele vzal;
on, provázející moji cestu, všechna moře se mnou
a všechny hrozby moře i nebe snášel,

slabý, nad síly i los stáří.
Dokonce i prosbu k tobě, abych přišel k tvým prahům,
mi dal, prosící. Nad synem i nad otcem,
drahá, prosím, slituj se – vždyť všechno můžeš, ne nadarmo
tě Hekaté postavila nad averne háje –,
pokud Orfeus mohl vyvolat Many manželky,
spoléhaje na trákskou kitharu a znějící struny,
pokud bratra Pollux střídavou smrtí vykoupil,
a jde a vrací se po cestě tolikrát. Co Thésea,
co velkého Alkida mám připomínat? I já mám rod od vrchního
Jova."

Takovými slovy prosil a oltářů se držel,
když takto počala věštkyně: „Zrozený z krve bohů,
Trójane synu Anchísův, snadný je sestup k Avernu:
dnem i nocí je otevřená brána temného Dita;
ale otočit krok a vyjít zpět k horním vzduchům –
to je dílo, to je úsilí. Málokdo, které spravedlivý
Jupiter miloval nebo žhoucí statečnost vynesla k éteru,
bohy zrození, to zvládli. Lesy drží všechen střed,
Kokýtus temným lůnem obcloumá kolem.
Jestliže je však tak veliká v duši láska, taková touha
dvakrát přeplout stygské tůně, dvakrát vidět černý
Tartarus, a šílené si libovat v úsilí,
poslyš, co třeba napřed udělat. Skryta v temném
stromě je zlatá ratolest, listím i poddajným proutím,
posvátná infernální Junoně; obklopuje ji celý
háj a stíny zavírají ji v temných údolích.
Ale není dřív dáno vejít do zahalené země,
než někdo utrhne zlatovlasou plodnost ze stromu.
Krásná Proserpina si stanovila, že má být nesen jako její

dar. Jak první utrhne se, nescházet druhá
zlatá, i větev listnatá podobným kovem.
Tedy pozorně očima stopuj a správně nalezenou
rukou utrhni; vždyť sama rádaplávna poskytne,
pokud tě osudy volají; jinak žádnými silami
nezvítězíš, ani tvrdým železem neodtrhneš.
Mimoto leží bezdušné tělo tvého přítele
– běda, nevíš – a špiní pohřbem celou flotilu,
zatímco si bereš rady a visíš na našem prahu.
Vrať ho na jeho místa, ulož do hrobu.
Veď černý dobytek; to budou první očistné oběti.
Takhle naposled háje Stygu a říše neschůdné živým
uvidíš." Řekla, s stisknutými ústy ztichla.

Aeneas, žalostnou tváří, s pohledem na zem,
vychází, opouští jeskyni, slepé události
otáčí v duchu sám se sebou. Jemu věrný Achates
jde jako společník, se stejnými starostmi klade stopy.
Mnoho mezi sebou rozmanitou řečí přemýšleli,
kterého společníka bezdušného věštkyně, které tělo pohřbít
že má říci. A oni Misena vidí na suchém břehu,
jak přijdou, nehodnou smrtí zabitého,
Misena Aiolovce, nad něhož nikdo nebyl lepší
v tom, aby bronzovou polnicí budil muže a zpěvem budil Marta.
Hektora velkého druh, kolem Hektora
s rohem i oštěpem skvěle boje konal.
Když ho vítěz Achilles života zbavil,
nejsilnější hrdina se stal společníkem Aenea
Dardana, nenásledoval nic horšího.
Avšak tenkrát, zrovna když dutou lasturou hladinu
rozezněl, šílenec, zpěvem bohy k závodu volal,

Triton, závistník, jak-li lze věřit, ho mezi skály
do pěnivé vlny ponořil.
Tedy všichni s velkým křikem kolem hřměli,
nejvíc zbožný Aeneas. Pak rozkazy Sibyly
nemeškají plačící a oltář pohřbu, hranice
dřev, stavějí, i k nebi vysoké závodí vynést.
Jdou do starého lesa, do vysokých útulků zvěře;
padají borovice, zní dub bitý sekerami,
jasanové trámy klíny a štípavý dub
se rozlamuje, obrovské jilmy valí z hor.

Aeneas také mezi takovou prací první
povzbuzuje společníky, opasává se stejnými zbraněmi.
A sám tyto věci se svým smutným srdcem probírá,
hledě na nesmírný les, a náhodou se modlí:
„Kdyby se nám teď ta zlatá větev na stromě
ukázala v tak velkém háji! Když věru všechno
běda, až příliš pravdivě věštkyně o tobě, Misene, mluvila."
Sotva to vyřkl, dvě holubice náhodou
před samou tvář muže z nebe přiletěly,
na zelené zemi sedly. Pak největší hrdina
poznal matčiny ptáky, radostně se modlí:
„Buďte vůdkyněmi, ó, pokud nějaká cesta je, kurz vzduchy
řiďte do hájů, kde bohatá větev stíní
tučnou půdu. A ty, matko bohyně,
mě v pochybných věcech neopouštěj." Tak řekl, zastavil kroky,
pozoroval, jaká znamení dávají, kam jít.
Pasoucí se jen tolik vpřed létaly,
kolik oči následujících mohly udržet.
Odkud pak došli k ústí páchnoucího Avernu,
zvednou se rychle a tekutým vzduchem klouzajíce,

sednou si do vytoužených sídel nad strom dvojí,
odkud mezi větvemi různorodá záře zlata zablyskla.
Jako obvykle v lesech o zimní stuze jmelí
na novém listí zelená, které vlastní strom nerodí,
a šafránovým plodem obkládá hladké kmeny,
takový byl pohled na zlato listnatého
temného dubu, tak lehkým větrem fólie zvonila.
Hned chápe Aeneas a dychtivě vylamuje
váhající, a nese ji pod stříšky věštkyně Sibyly.

Mezitím Teukrové nic méně Misena na břehu
oplakávali a popelu nevděčnému poslední obřad.
Nejdřív z pochodní a sečeného dubu
obrovskou hranici postavili, které temným listím
boky splétají a před ní stavějí smuteční cypřiše,
zdobí nahoře zářícími zbraněmi.
Část teplé vody a bronzové kotle plavající v plameny
připravují, tělo zmrzlého myjí a mastí.
Vzniká sten. Pak omytými údy na lehátko kladou
a hodí na ně purpurové šaty, známý pokrov.
Část pod obrovský nosič se podloží,
smutná služba, a pod ním po zvyku rodičů
odvráceni drží pochodeň. Spáleny jsou kadidlové
dary, hostiny, kratéry rozlitým olejem.
Jak klesly popely a plamen utichl,
pozůstatky vínem a sající prach omyli,
kosti sebrané do bronzové nádoby zabalil Korynaios.
Týž třikrát společníky čistou vodou obešel
rosou lehkou a větvičkou šťastné olivy,
očistil muže a řekl poslední slova.
Avšak zbožný Aeneas obrovskou vahou hrob

vztyčí a vlastní zbraně muže, veslo i polnici
pod vzdušnou horou, která se od něho dosud
Misenus jmenuje a věčně skrze věky má jméno.

Těmito konánými rychle vyvádí příkazy Sibyly.
Byla jeskyně hluboká a obrovským ústím,
drsná, chráněná černým jezerem a stíny hájů,
nad kterou žádní letci nemohli beztrestně
nést cestu peřím: takový dech z temných ústí
vyšlehující na horní klenby se vznášel.
Odkud místo Řekové pojmenovali jménem Aorn.
Zde nejdřív černozádá telata čtyři
postavil kněz a čelo zalije vínem,
nejvyšší srsti mezi rohy roziská,
položí na posvátný oheň, první úlitby,
hlasem volaje Hekaté, mocnou v nebi i Erebu.
Druzí podkládají nože a vlažnou krev
sbírají do pater. Sám Aeneas černé ovci
matce Eumenidek a velké sestry
mečem zabije, i tobě, Proserpino, neplodnou krávu;
pak stygijskému králi noční oltáře započne
a dává do plamenů pevné vnitřnosti býků,
mastný olej na horní plápolající vnitřnosti.
A hle, na prvních prazích slunce a při východu
pod nohama začal řvát pozemek a hřebeny lesů
hýbat se, a zdálo se, že psi vyjí v stínu,
jak se blíží bohyně. „Daleko, daleko odtud, profánní,"
křičí věštkyně, „zůstaňte v celém háji,
a ty vstup na cestu a z pochvy vyrvi železo:
teď je potřeba duše, Aenee, teď pevná hruď."

Jen to řekla, zuřící vrhla se do otevřené jeskyně;
on druhu nebázlivě vykračujícím krokem stíhá.

Bohové, kterým vládne duše, i tiché stíny,
Chaose a Flegetóne, místa široko mlčící v noci,
budiž mi dovoleno slyšené mluvit, budiž vaší vůlí
zjevit věci v hluboké zemi a temnotě utopené.
Šli temní v samé noci přes stín
a prázdnými domy Dita a prázdnými říšemi:
jak za nejistého měsíce pod maligním světlem
je cesta v lesích, kde Jupiter nebe stínem schoval
a černá noc odnesla barvu věcem.
Před samým vestibulem a v prvních ústech Orku
Žal i mstivé Starosti si postavily lůžka,
sídlí tam bledé Nemoci a smutná Starost,
Strach a špatně radící Hlad, hanebná Nouze,
hrozné tváře na pohled, Smrt a Práce;
pak soukrevník Smrti Spánek a zlé radosti
mysli, smrtonosná v protějším prahu Válka,
železné komnaty Eumenid a nerozumná Nesvornost
s hadím vlasem, ovázaným krvavými stuhami.
Uprostřed větve a letité paže rozpíná
jilm temný, obrovský – domov, který prázdné Sny vulgárně
drží, prý, a pod každým listím lpí.
A mnoho jinak nestvůr rozmanitých zvěří,
Kentauři ve vratech jsou ustájeni, dvojcí Scylly,
stokrát dvojí Briareus a lerneská zvěř,
hrozně svištící, plameny vyzbrojená Chimaira,
Gorgony a Harpyje, tvar třítělého stínu.
Zde chytne Aeneas v náhlém strachu železo,
tasené ostří proti přicházejícím nabídne,

a nebýt učené průvodkyně, která mu připomíná,
že duše bez těla jen prázdně kol něho poletují,
vrazil by a nadarmo by železem rozsekával stíny.

Odtud je cesta, která vede k vlnám Tartarského Acheronu.
Tady kalný bahnem a obrovskou propastí vír
vře a všechen písek do Kokýtu říhá.
Převozník hrozný tyto vody a toky střeží,
Charón s hrozným zarostlým vzhledem; na bradě mu
rozcuchaná šeď leží, oči stojí ohněm,
špinavý plášť mu visí z ramen uzlem.
Sám loď tyčí tlačí a plachty obstarává,
a v temně rezavém člunu přepravuje těla,
už starší, ale ovšem u boha je starost svěží a zelená.
Sem všechen dav rozlitý na břehy se hrnul,
matky i mužové, těla hrdinů bezdušná
velkodušných, chlapci i neprovdané dívky,
mladíci pokládaní na hranice před tvářemi rodičů:
jak v lesích za prvního podzimního chladu
spadlá padají listí, nebo k zemi z hluboké propasti
jak mnoho ptáků se shromažďuje, když chladný rok
přes moře je vyhání a do slunných zemí posílá.
Stáli prosíce první projet;
dlaně natahovali touhou po dalším břehu.
Avšak smutný převozník hned ty, hned ony přijímá,
jiné pak daleko odehnané od písku odhání.

Aeneas, podivený a pohnutý rozruchem:
„Řekni, panno, co znamená to shromáždění u řeky?
Co hledají duše? Nebo jakým rozdílem jedny břehy
opouštějí, druhé vesly brázdí tmavé vody?"

Jemu krátce řekla dlouhověká kněžka:
„Zrozenec Anchísa, nejjistější potomek bohů,
hluboké tůně Kokýtu vidíš a stygskou bažinu,
jejíž vůli se bohové bojí křivě přísahat.
Všechen tento, co vidíš, dav je bez prostředků a nepohřbený;
převozník je Charón; tyto, které nese vlna, pohřbení.
Ani není dovoleno hrozné břehy a chraplavé toky
přeplout, než se kosti uložily do míst klidu.
Sto let bloudí a kolem těchto břehů létají;
teprve pak dovoleně znovu uvidí vytoužené tůně."

Zastavil se Anchísov syn a stopy stiskl,
mnoho přemýšlející, v duchu slitovaný nad nestejným losem.
Vidí tam smutné, bez pocty smrti,
Leukaspida a Oronta, vůdce lykijské flotily,
které stejně od Tróje po větrných hladinách unášené
pohřbil Austrus, zahalil vodou loď i muže.
Hle, kormidelník Palinurus se objevuje,
který nedávno v libyjské plavbě, zatímco hvězdy pozoroval,
vypadl ze zádi uprostřed vln rozlit.
Když ho sotva poznal, smutného v hustém stínu,
takto první oslovuje: „Který z bohů tě, Palinure,
vyrval nám a utopil doprostřed moře?
Pověz. Vždyť mně, nikdy předtím zdánlivě falešný,
tou jedinou odpovědí Apollo oklamal mysl,
který věštil, že budeš v moři nedotčený a dorazíš
k ausonským koncům. Hle, taková je slíbená věrnost?"
Ten však: „Ani ti kortíny Foibovy neokradly,
vůdce Anchísovce, ani mě bůh v moři neutopil.
Náhodou pák mnoha silami vyrvaný,
k němuž mi dán byl jako stráž a kurz jsem řídil,

jsem strhl s sebou střemhlav. Beru za svědky drsná moře,
že žádný strach o sebe nebyl tak velký,
jako aby tvoje loď zbavená zbroje, vymrštěná z kormidelníka,
při tak zdvíhavých vlnách nepadla.
Tři zimní noci po nesmírných hladinách Notos
mě násilně nesl ve vodě; sotva při čtvrtém světle
jsem spatřil z vrcholu vlny vysoko Itálii.
Pomalu jsem připlouval k zemi; už jsem držel bezpečné,
kdyby krutý rod s mým těžkým mokrým oděvem,
jak jsem drsné vrcholky hor háky rukama svíral,
mě železem nenapadl a nemyslel si, co nevědomí, kořist.
Teď mě vlny drží, obracejí při pobřeží větry.
Při příjemném světle nebe a vzduších,
při otci prosím, při naději vzrůstajícího Iula,
vyrvi mě, nepremožený, těmto zlům: buď mi zemi
hoď, vždyť můžeš, a hledej Velinský přístav;
nebo ty, pokud je nějaká cesta, pokud ti ji božská stvořitelka
ukázala – vždyť ne, myslím, bez vůle bohů
tak velké řeky plavíš a stygskou bažinu –,
dej pravici ubohému a odneš mě s sebou přes vlny,
abych alespoň v klidných sídlech ve smrti odpočíval.”

Taková slova pronesl, když věštkyně:
„Odkud ti ta tak hrozná touha, Palinure?
Ty nepohřbený stygské vody a přísnou řeku
Eumenid uvidíš, nebo břeh nerozkázán vstoupíš?
Přestaň doufat, že se osudy bohů dají modlením pohnout,
ber pamětivě slova, útěchu tvrdému pádu.
Sousedé tvoje kosti, široko daleko po městech
hnáni nebeskými zázraky, očistí
a postaví mohylu, i obřady k ní budou nést;

věčně bude Palinura jménem místo nést.”
Těmito slovy starosti pohnuty, krátký čas vymrštěna
smutná bolest; raduje se, že země ponese jeho jméno.

Pokračují v započaté cestě, blíží se k řece.
Převozník, jak je z stygské vlny spatřil přicházet
tichým hájem a nohu k břehu obracet,
takto nejdřív oslovuje a sám hartusí:
„Kdokoli jsi, který ozbrojen k našim řekám táhneš,
řekni, co přicházíš, odtud zastav krok.
Je tu místo stínů, spánku a noci uspávající:
těla živá je nepřípustné přepravovat stygským kýlem.
Ani jsem se neradoval, že jsem Alkida jdoucího
přijal v jezeře, ani Thésea a Peirithoa,
ačkoli bohy zrození a silami nepremožení.
On rukou tartarského strážce v okovy žádal
od samé trůnu krále, odvlekl ho třesoucího se;
tito paní Dita z ložnice se pokusili svést.”
Jim naproti krátce řekla amfryská věštkyně:
„Žádné takové lsti tu nejsou – zbav se neklidu –
ani zbraně násilím nenesou; nechť obrovský vrátný v jeskyni
věčně štěkající bezkrevnými stíny děsí,
nechť čistá Proserpina střeží práh strýce.
Trojský Aeneas, zbožností a zbraněmi slavný,
sestupuje k otci do nejhlubších stínů Erebu.
Pokud tě žádný obraz tak velké zbožnosti nehýbe,
nicméně tuhle ratolest” – vytáhne větev, co pláštěm skrývala –
„poznej.” Nadmuté hněvem tehdy srdce usedlo;
nic víc nad to. On obdivuje úctyhodný dar
osudné větve po dlouhém čase viděné,
obrátil modrou záď, blíží se ke břehu.

Odtud ostatní duše, které podél dlouhých lavic seděly,
sveze a uvolní lavice; zároveň přijímá do dna
obrovského Aenea. Zasténal pod tíhou člun
svázaný a hodně prasklé přijal bažinaté vody.
Konečně přes řeku bez úhony věštkyni i muže
na beztvárné bahno a vlhkou tažku vysadí.

Kerberos tyhle říše obrovským štěkotem tří hrdel
ozývá, uložen hroziv v naproti jeskyni.
Jemu věštkyně, vidouc, jak už hady se mu ježí krky,
medem uspávačným a drogovanými zrny koláček
hodí. On s hladovou vzteklostí tři hrdla otevírá,
chytí dar, obrovský hřbet uvolní,
rozlit po zemi, celý obrovský se po jeskyni roztáhne.
Zabere Aeneas průchod se střáženým strážcem,
projde rychle břeh neschůdné vlny.

Hned se ozvaly hlasy, křik a obrovský
pláč dětí, které na samém prahu
sladkého života zbavené, od prsu uloupené,
odnesl černý den a pohřbem hořkým ponořil;
vedle nich falešným obviněním odsouzení ke smrti.
Ani přec bez losu, bez soudce dány tyto sídla:
tazatel Minós pohybuje urnou; ten tiché
rady volá a život a provinění zkoumá.
Pak nejblíže drží místa smutní, kteří si smrt sami
nevinní rukou pořídili a opovrhujíce světlem
odhodili duše. Jak by chtěli ve vysokém éteru
teď i chudobu a tvrdé útrapy snášet!
Právo brání, smutná bažina nelaskavé vody
váže a devětkrát rozlitá Styx svírá.

Ne daleko odtud rozlité do všech stran
Lugentes campi, Pole smutných, se ukazují;
tak je jménem říkají. Zde ty, které tvrdá
láska krutou nákazou zhltala, skryté stezky
schovávají a myrtové kolem lesy přikrývá;
starosti ani v samé smrti neopouštějí.
Zde Faidru a Prokrisu, a smutnou Erifylu, krutého
syna rány ukazující, vidí,
Euadnu a Pasifaé; k nim Laodamia
jde jako družka a kdysi mladík, teď žena, Kaineus
znovu osudem převrácený do staré postavy.
Mezi nimi Fenícianka, čerstvá ránou, Didó,
bloudila ve velkém lese; jak ji trójský hrdina
nejdřív vedle sebe stanul a poznal mezi stíny
temnou, jakou v prvním měsíci kdo vidí
nebo kdo si myslí, že viděl, lunu skrze mraky,
pustil slzy, sladkou láskou ji oslovil:
„Nešťastná Didó, pravdivý mi tedy posel přinesl,
žes zahynula a železem konec hledala?
Běda, byl jsem já příčinou tvého pohřbu? Při hvězdách
přísahám, při nebešťanech i při čemkoli věrnosti pod zemí je,
proti své vůli, královno, z tvého břehu jsem odešel.
Mě rozkazy bohů, které teď přes tyto stíny jít,
přes místa drsná opuštěností nutí a hlubokou nocí,
mocí svou poháněly; nemohl jsem věřit,
že by svým odchodem na tebe tak velkou bolest přinesl.
Zastav krok, nestahuj se z našeho pohledu.
Před kým prcháš? Tohle je mé poslední osudem
dovolené oslovení.“ Takovými slovy Aeneas
planoucí a hrozivě hledící duši tišil,
budil slzy. Ona pevně na zem upřené oči odvrátila

držela, ani řečí sdělenou nehybne tvář
než kdyby tvrdý křemen nebo marpejský útes stál.
Nakonec se vzchopila a nepřátelská utekla
do stínonosného háje, kde jí dřívější manžel
odpovídá starostí a vyrovnává lásku, Sychaeus.
Aeneas, otřesen nerovným pádem, s sebou dlouho
stíhal slzami a slitovával se nad odcházející.

Odtud dál se dá daná cesta. Už drží poslední
pole, která odloučeně navštěvují ve válce slavní.
Zde se mu objevuje Tydeus, zde slavný zbraněmi
Partenopaios, bledý obraz Adrastův,
zde mnoho oplakávaní v světě horním a ve válce padlí
Dardanovci, které on všechny v dlouhém pořadí vida,
zasténal, i Glauka, Medonta a Thersilocha,
tři Antenorovce, i Polyboita, posvátného Cereři,
také Idaia, dosud držícího vůz a zbroj.
Kolem stojí duše vpravo i vlevo husté,
nestačí je spatřit jedenkrát; chce se jim zůstat
a držet krok a dovědět se příčiny příchodu.
Avšak vůdci Danajců a Agamemnonovy falangy,
jak uviděli muže a lesklé zbraně mezi stíny,
chvěli se obrovským strachem; část obrátila záda,
jak kdysi utíkali k lodím, část vyvolávala slabé hlasy:
začatý křik vyprchá v otevřených ústech.

A zde Priamovce zraněného po celém těle
Déifoba vidí, i tvář krutě rozsekanou,
tvář i obě ruce, i spánky vydrancované uřezanými
ušima, i useknuté nos nedůstojnou ranou.
Sotva ho zjistil, bojícího se a kryjícího hrozné

tresty, i známými hlasy ho oslovil sám:
„Déifobe silný zbraněmi, rode z vysoké krve Teukra,
který tak krutý si přál takové tresty uložit?
Komu bylo tolik na tobě dovoleno? Mi pověst v nejsvrchnější
noci přinesla, žes padl, unavený velkou vraždou Pelasgů,
na hromadu zmatené sutě.
Tenkrát jsem já sám na Rhoeteském břehu prázdnou mohylu
postavil, Many velkým hlasem třikrát volal.
Jméno a zbraně stráží místo; tebe, příteli, nemohl
jsem spatřit, odcházeje z vlastní země, pochovat."
Na to Priamovec: „Nic ti, příteli, nezbývá;
všechno jsi splnil Déifobovi i stínům pohřbu.
Ale mě moje osudy a zločin záhubný Spartské
do těch zel ponořily; ta zanechala tyhle památky.
Jak jsme totiž naposled falešnými radostmi
noc vedli, znáš: a není nutno příliš si pamatovat.
Když osudný kůň přes vysoké Pergamy
přeskočil a ozbrojené pěšáky z tučného břicha vylil,
ona předstírající sbor plesajících kolem orgií
vedla frygské ženy, uprostřed sama drže plamen
obrovský, Danajce z nejvyšší pevnosti volala.
Pak mě zemdleného starostmi a tížily spánkem
nešťastná komnata držela, uložila ležícího
sladký a hluboký klid, nejpodobnější klidné smrti.
Mezitím vznešená manželka všechny zbraně z domu
odnese, i věrný meč mi stáhla zpod hlavy;
dovnitř volá Menelaa, prahy otevírá,
věru doufaje, že to bude veliký dar milenci,
i tak že se dá uhasit stará pověst zločinů.
Co meškám? Vrazí do komnaty, přidružen průvodce,
hortator zločinů Aiolovec. Bohové, takové věci Řekům

oplaťte, pokud zbožnými ústy žádám odplatu.
Ale ty, pověz naopak, jaké tě osudy živého
sem přivedly? Z blouzení po moři přicházíš,
nebo z napomenutí bohů? Nebo jaká tě Fortuna unavuje,
abys smutná bez slunce domy, místa zmatená, navštívil?"

Při výměně řečí Aurora na růžovém čtyřspřeží
už poledne na vzdušné dráze přejela;
a snad by přes takové věci celý vymezený čas táhli,
ale společnice napomenula, krátce řekla Sibyla:
„Noc se řítí, Aenee; my brečením trávíme hodiny.
Zde je místo, kde se cesta rozdvojuje na obě strany:
pravá, která k hradbám velkého Dita míří,
tudy nám cesta do Elysia; avšak levá tresty
zločinců vykonává a posílá do bezbožného Tartaru."
Déifobus naproti: „Nebuď přísná, veliká kněžko;
odejdu, naplním počet, vrátím se stínům.
Jdi, ozdobo naše, jdi; užij si lepšími osudy."
Jen řekl, uprostřed slova stopy obrátil.

Ohlédne se Aeneas a vlevo pod skalou
spatří široké hradby, trojím prstencem obklíčené,
které obkruhuje prudký ohněm hořící proud,
tartarský Flegeton, točí zvoucí balvany.
Protější brána obrovská a sloupy z pevného diamantu,
žádná lidská síla, ani sami nebešťané v boji
nedokážou je rozbít; stojí železná věž u vzduchu,
Tisifone sedí, zlatým pláštěm opásaná krvavým,
vestibulum beze spánku střeží dnem i nocí.
Odtud slyšet steny a kruté bití,
pak skřípot železa a tažené řetězy.

Zastavil se Aeneas, zděšen přijal hluk.
„Jaké tváře zločinů? Panno, vyslov; jakými tresty
jsou mučeni? Jaký takový pláč sahá k vzduchům?"
Pak věštkyně takto počíná: „Vůdce slavný Teukrů,
nikomu čistému není dovoleno vstoupit na zločinný práh;
ale mě Hekaté, když mě postavila nad averne háje,
sama naučila tresty bohů, všemi mě vedla.
Knosský Rhadamanthus má tyto nejtvrdší říše,
kárá a slyší lsti, vynutí přiznání,
co kdo u horních, těše se marné krádeži,
odsunul k pozdní smrti smířené.
Hned nad viníky mstivá Tisifone, bičem opásaná,
třese a vyrvě posměšná, divokou levicí
natahuje hady, volá kruté šiky sester.
Pak teprve s hrozným skřípáním stěžejí posvátné
brány se otevírají. Vidíš, jaká stráž
na vestibulu sedí, jaká tvář hlídá prahy?
Padesát ohromných černých tlam Hydra,
ještě krutější uvnitř má sídlo. Pak sám Tartarus
dvakrát se rozprostírá do propasti tak hluboko a sahá do stínů
tolik, kolik je k éteru olympskému od nebe pohled.
Zde dávný rod Země, titánská mládež,
bleskem shozená do spodku se válí.
Zde jsem viděl i dvojaké Aloovce, obrovská
těla, kteří se pokusili rukama velikou oblohu
rozbít, Jova z nebeských říší svrhnout.
Viděl jsem i krutého Salmonea odpykávat tresty,
jak Jovovy ohně a zvuk Olympu napodobuje.
On, tažený čtyřmi koňmi a pochodeň třesoucí,
mezi řeckými národy a prostředkem elidského města
vítězil jako vítěz, božské pocty si žádal,

šílenec, co mraky a nenapodobitelný blesk
bronzem a dupotem rohonohých koní předstíral.
Avšak otec všemohoucí mezi hustými mraky zbraň
mrštil – ne žádné pochodně, ani dýmavé pochodně,
světla – a střemhlav obrovským vírem ho srazil.
Vidět bylo i Tityona, syna rodičky Země,
jemuž se tělo přes devět celých jiter
rozprostírá, a obrovský sup s hákovým zobákem
nesmrtelnou játru ohlodává, trestům bohaté
vnitřnosti pročistí hostinami, obývá pod hlubokou
hrudí, i vláknám obnoveným není dán žádný odpočinek.
Co připomínám Lapithy, Ixiona, Peirithoa?
Nad kterými černý křemen, už už chystající se spadnout,
visí podobný; svítí vznešeně vysoké
zlaté opěrky lehátek, hostiny před tvářemi stojí
královsky nádherně; největší z Fúrií u blízko
lehá, rukama brání dotknout se stolů,
vstává, pochodeň zvedá a hřímá ústy.
Zde, kterým nenávistní bratři, dokud trval život,
nebo kteří otce udeřili, nebo klientovi lest,
nebo kteří na získaných bohatstvích samotní seděli
a ne část uložili svým (což je největší zástup),
a kteří pro cizoložství byli zabiti, i kteří se dali
k bezbožným zbraním a nebáli se zrazovat pravice pánů,
uzavřeni čekají trest. Nehledej být poučen,
jaký trest, nebo jaká forma a osud muže ponořila.
Obrovský kámen jedni válejí, nebo paprsky kol
roztaženi visí; sedí a navěky bude sedět
nešťastný Théseus, Flegyás ze všech nejbědnější
napomíná a velkým hlasem skrze stíny přísahá:
‚Učte se spravedlnosti, napomínáni, a nepohrdat bohy.'

Tenhle za zlato vlast prodal, pána mocného
dosadil; zákony za cenu stanovil a zase odstanovil;
tento vrazil do komnaty dcery, zapovězené sňatky;
odvážili se všichni nevýslovné nestvůrné a odvážené dovedli.
Ne kdybych měla sto jazyků a sto úst,
železný hlas, bych všechny formy zločinů obsáhla,
všechna jména trestů bych nedokázala projít."

Když to řekla stará kněžka Foibova:
„Ale už vzhůru, vem cestu a dokonči započatou úlohu;
spěcháme," řekla, „hradby vysané z Kyklopových výhní
vidím, a protější branou klenbu,
kde nám předpisy nařizují položit darů."
Řekla, a stejně kráčejíce tmavými cestami
spěšně prošli střední prostor, přibližují se k vratům.
Zabírá Aeneas vchod, tělo čerstvou
vodou kropí a větev na protější prah vrazí.

Tím konečně vykonaným, dokončeným darem bohyně,
dospěli na místa veselá a milé zelené pláně
šťastných hájů a blažená sídla.
Štědřejší zde pole éter obléká i světlem
purpurovým, znají své slunce, své hvězdy.
Část na travnatých cvičištích procvičuje údy,
soutěží ve hře a na žlutém písku zápasí;
část nohama tleská chorám a verše říká.
I trácký kněz v dlouhém oděvu
hraje v číslech sedm rozdílů hlasů,
hned týmiž prsty, hned slonovinovou plektronou tne.
Zde dávný rod Teukrův, nejkrásnější potomci,
velkodušní hrdinové zrození v lepších letech,

Ilus a Assarakus a Dardanus, autor Tróje.
Zbraně obdivuje zdáli a prázdné vozy mužů;
v zemi vzpřímené oštěpy, všude rozpřažení koně
pasou se po poli. Jaká milost ve vozy
a zbraně byla za života, jaká péče lesknoucí se
pást koně, tatáž je sleduje v zemi uložené.
Vidí, hle, jiné vpravo i vlevo přes trávu,
kteří jedí a radostně v choru paean zpívají
mezi vonným hájem vavřínů, odkud vzhůru
nejsilněji valí se eridanská řeka přes les.
Zde ruce bojem za vlast rány snášeli,
a kteří kněží čistí, dokud trval život,
a kteří zbožní věštci a Foibovi hodné pověděli,
nebo kteří objevené umění za života zušlechtili,
a kteří si na sebe nějaké způsobili památky zasloužením si:
všem jim sněhové stuhy zdobí spánky.
K nim obklopeným takto Sibyla promluvila,
k Músaiovi před všemi – vždyť uprostřed největší dav
ho má a dívá se na něj vznešeného z vysokých ramen –:
„Řekněte, šťastné duše, i ty, nejlepší věštče,
která oblast Anchísa, které místo má? Pro něj
jsme přišli a velké řeky Erebu jsme přepluli.”
Jemu v odpověď hrdina krátce odpověděl:
„Nikdo nemá jistý dům; v hájích temných obýváme,
na břehových lehátkách a svěžích loukách řekami
sídlíme. Ale vy, pokud vás tak srdce vede,
tenhle hřeben překročte, snadnou stezkou vás pak nasadím.”
Řekl, vedl krok, pole zářící
shora ukazuje; pak nejvyšší vrcholky opouštějí.

Avšak otec Anchíses hluboko v zeleném údolí
duše uzavřené, které půjdou k hornímu světlu,
procházel s nadšením přepočítával, všechen svůj počet
náhodou přehlížel, i milé vnuky
a osudy a štěstěnu mužů, mravy i ruce.
On, jak viděl Aenea proti sobě přes trávu
přicházet, čile obě dlaně natáhl,
po tvářích se mu rozlévaly slzy, hlas vyklouzl z úst:
„Konečně jsi přišel, a očekávaná otci
zbožnost zvítězila tvrdou cestu? Je mi dáno patřit
na tvoje tváře, synu, a slyšet známé hlasy a mluvit?
Tak jsem to v duchu vedl, očekával, že to bude,
počítal časy, a nezklamala mě moje starost.
Jaké země a jaké hladiny jsem tě vezmoucího
přijímám! Jakými ses zmítal, synu, nebezpečími!
Jak jsem se bál, aby ti libyjské království neuškodilo!"
On však: „Tvůj, otče, tvůj smutný obraz
tak často se vracel, že k těm prahům mě přinutil směřovat.
Lodě stojí v tyrrhénském moři. Dej mi spojit pravici,
dej, otče, a neunikej z našeho objetí."
Takto mluvě, hojným pláčem si zarovno zalíval tvář.
Třikrát se tam pokusil položit paže kolem krku;
třikrát mu obraz z rukou unikl, chycený marně,
podobný lehkým větrům a nejvíce okřídlenému spánku.

Mezitím Aeneas vidí v stažené údolí
uzavřený háj a šumící houštinu lesa,
Léthean, řeku, která před mírnými domy plyne.
Kolem ní nespočetné národy a lidé létali:
jako na loukách, když včely v klidném létě
se usadí na rozmanitých květech a kolem bílých

lilií se rozlévají, zvoní všechno pole šumem.
Zarazí se při pohledu, zděšen, i hledá příčiny
nevědomý Aeneas, co jsou ty řeky dál,
jací muži tak velkým zástupem naplnili břehy.
Pak otec Anchíses: „Duše, kterým druhá
těla osudem dlužná, u vlny lethejské řeky
nápoje bez starosti a dlouhé zapomnění pijí.
Já tobě tyto ukázat, osobně, dávno
toužím, chci spočítat tenhle můj potomek,
abys se víc radoval, že se mnou nalezla Itálie."
„Otče, cožpak lze myslet, že některé duše vzhůru
k nebi stoupají a znovu se vracejí do pomalých
těl? Jaká tak hrozná touha po světle pro ubohé?"
„Řeknu to a nenechám tě napjatého, synu,"
podává Anchíses a po řadě jednotlivě vyloží.

„Nejdřív nebe a země, pláně tekoucí,
lesknoucí se glóbus Luny a titánské hvězdy,
duch uvnitř živí, veškerou po údech rozlita
mysl pohybuje masou, s velkým tělem se mísí.
Odtud rod lidí a dobytka, života létavých
tvorů, i jaká monstra pod mramorovou hladinou nese moře.
Ohnivá je v nich síla a nebeský původ
semen, nakolik jim škodlivá těla neomezují,
pozemní údy netupí, umírající končetiny.
Odtud se bojí a touží, bolí a radují, ani vzduchů
nerozpoznávají, zavřené v tmách, ve slepém žaláři.
Dokonce i když s posledním světlem život opustil,
přesto ne všechno zlo bědným ani všechno úplně
tělové nákazy ustoupí, nutno v nich mnoho
dlouho srostlé podivuhodnými způsoby zůstat.

Tedy jsou mučeny tresty za staré zločiny
tresty platí: některé jsou rozestřeny prázdné
pod větry zavěšené, u jiných pod obrovskou propastí
se vyplavuje nakažlivý zločin, nebo se spaluje ohněm.
Každý svoje Mány trpíme. Pak přes široké
Elysium posláni, několik veselých polí drží,
dokud dlouhý den dovršením kruhu času
nesebere srostlou skvrnu a čistý nezanechá
éterský smysl i oheň prostého vzduchu.
Ty všechny, až tisíc let prohánělo kolo,
k lethejské řece bůh volá velikým šikem,
to jest zapomnětlivé, aby znovu horní klenby viděly,
a začaly chtít do těl se vrátit."

Řekl Anchíses, i syna i Sibylu táhne doprostřed
shromáždění a šumícího zástupu,
a vybere návrší, odkud by všechny v dlouhé řadě
protijdoucí mohl číst a tváře přicházejících poznat.

„Nyní vzhůru, jaká sláva pak dardanskou mládež
následuje, jací vnukové z italského rodu zůstávají,
duše slavné, které do našeho jména přijdou,
vyložím ti slovy, a tvé osudy ti ukážu.
Ten, vidíš, mladík, který se o čistém oštěpu opírá,
nejbližší losem drží místa světla; první k vzduchům
éterickým s italskou krví smíšený povstane,
Silvius, albánské jméno, tvůj pozdní potomek,
kterého ti dlouhověké pozdní Lavinie, manželka,
vychová v lesích králem, otcem králů,
odkud se naše pokolení bude vládnoucí Albou Longou.
Příští Prokas, sláva trojského rodu,

i Kapys a Numitor a kdo ti tvoje jméno vrátí,
Silvius Aeneas, zbožností i zbraněmi stejně
vynikající, pokud někdy přijme Albu v říši.
Jací mladíci! Jaké síly ukazují, pohleď,
jak nesou spánky ověnčené občanským dubem!
Ti ti Nomentum a Gabie i městu Fidenu,
tihle Collatinskou pevnost na horách postaví,
Pometii a Castrum Inui, Bolu i Koru;
to tedy budou jména, teď jsou země bez jména.
I k dědovi se přidá jako společník Mavortský
Romulus, kterého Ilia, matka z krve Assarakovy,
vychová. Vidíš, jak dvojí hřebeny stojí na temeni
a sám otec už ho označuje svou poctou?
Hle, pod jeho věštbami onen slavný Řím
své panství zemi i duchy srovná Olympu,
sedmero jedinou hradbou obejme pevnost,
šťastný rodem mužů: jako Berekyntia matka
jede vozem skrze frygská města ověnčená věžemi,
veselá z porodu bohů, obejmula sto vnuků,
všechny nebešťany, všechny obývající vysoké.
Sem oči obrať, tenhle rod si prohlédni,
Římany svoje. Zde Caesar a celé Iulovo
potomstvo přijde pod velikou osu nebe.
Zde ten muž, ten je, kterého si tak často slíbený slyšíš,
Augustus Caesar, boha rod, zlatá založí
století, který znovu v Latiu, Saturnem kdysi
vládaným polí, nad Garamanty a Indy
rozšíří říši; za hvězdami leží země,
za drahou roku a slunce, kde nebenosný Atlas
osou v rameni točí, hvězdami hořící a opásanou.
Na jeho příchod se už nyní i kaspická království

třesou odpověďmi bohů, i maiotská země,
rozrušená ústí sedmerovládného Nilu.
Ani vskutku Alkides tolik země neobešel,
třebas probodl koňonohé laně a Erymanthových
hájů pokořil, Lernu lukem roztřásl;
ani ten, kdo vítěz révovitými otěžemi otáčí jhem,
Liber, honící z vysokého vrcholu Nysy tygry.
A ještě pochybujeme rozšířit statečnost činy,
nebo nám strach brání usadit se v ausonské zemi?
Kdo je ten však zdáli, slavný větvemi olivy,
svaté nesoucí? Poznávám vlasy i šedou bradu
krále Římského, který první zákonem město
založí, z malých Kury a chudé země
poslaný k velké vládě. Jemu pak nastoupí ten,
kdo vlastí volno přeruší, nehybné pohne
Tullus do zbraní muže a šiky už nezvyklé triumfům.
Vedle něho pyšnější Ancus,
teď také se příliš radující z lidových vánků.
Chceš i Tarquiny krále a pyšnou duši
pomstitele Bruta vidět, přijaté svazky prutů?
Konzulskou moc on první přijme a kruté sekery,
a syny, otec, nové války budící
k trestu pro krásnou svobodu povolá,
nešťastný, jakkoli to budou potomci posuzovat:
zvítězí láska k vlasti a nesmírná touha po chvále.
Decie a Drusy zdáli i krutého
Torquata s sekerou pohlédni, i Camilla vracejícího znamení.
A ony, které vidíš v stejných zbraních se třpytit,
svorné duše teď, i co jsou noci v moci,
běda, jak velkou mezi sebou válku, jestli světel života
dosáhnou, jaké šiky a krveprolití vzbudí,

tchán z alpských valů a z hradu Monoika
sestupuje, zeť v protějších východních proti němu stojí!
Ne, chlapci, nenavykněte si duchy na takové války,
ani nenavracejte proti vlasti statné síly;
a ty první, ty ušetři, který neseš rod od Olympu,
odhoď zbraně z ruky, krvi má!

Ten triumf nad Korintem k vysokému Kapitolu
vítěz žene vůz, slavný porážkou Achaiů.
Vyvrátí Argos a Agamemnonovy Mykény,
i samého Aiakovce, rod zbrojnomocného Achilla,
pomstí otce Tróje a zneuctěného chrámu Minervina.
Kdo by tě, veliký Katone, nemluvil, nebo tebe, Cossu, nechal?
Kdo rod Gracchů, nebo dvě blesky války,
Scipiony, zkázu Libye, nebo malým mocného
Fabricia, nebo tebe, Serrane, setbu zasévajícího?
Kam unavené uneste, Fabiové? Ty jsi Maximus,
ten jediný, kdo nám otálením obnovuje věc.
Jiní jemněji vyklepou dechotvorný bronz,
věřím vskutku, živé tahy z mramoru vyvedou,
lépe budou obhajovat spory, nebeské dráhy
popíší prutem a vycházející hvězdy předpovědí:
ty vládni, Římane, pamatuj národy držet pod říší,
to budou tvoje umění, pokoji vlož mravy,
poražené šetřit a pyšné válkou pokořit."

Takto otec Anchíses, i tohle divícím se přidává:
„Pohleď, jak slavný výpadními kořistmi Marcellus
vstupuje a vítěz muže převyšuje všechny.
Ten římskou věc, s velkým zmatkem rozbouřenou,

usadí jako jezdec, srazí Pěny i Galla rebelujícího,
třetí zbraně Otci Kvirínovi připne."

A zde Aeneas – vždyť viděl, že spolu jde
krásný postavou mladík a v lesklých zbraních,
ale čelo málo radostné, pokleslé oči v tváři:
„Kdo, otče, ten druhý, kdo tak doprovází jdoucího muže?
Syn, nebo některý z velikého kmene vnuků?
Jaký ruch kolem společníků! Jaký má v sobě obraz!
Ale černá noc hlavu obklopuje smutným stínem."
Pak otec Anchíses s vycházejícími slzami začal:
„Synu, obrovský žal svých nehledej;
ukážou tohoto zem jen osudy, dál mu
být nedopustí. Příliš by vám římský rod,
nebeští, se zdál mocný, kdyby tyto dary byly vlastní.
Jaké sténání ten na velké mavortijské město
pole povede! Nebo jaké, Tiberine, uvidíš
pohřby, kdy obeplaveš čerstvou mohylu!
Ani žádný chlapec z iliadského rodu Latiny
tak vysoko nadějí nepovznese dědy, ani Romulova
nikdy země se žádným takovým chovancem nepochlubí.
Běda, zbožnosti, běda, dávná věrnosti, válkou nepřemožená
pravice! Nikdo by se mu nedostavil beztrestně
ozbrojen oproti, ať by jako pěšák šel na nepřítele,
ať by pěnivého koně kopal ostruhami.
Běda, pokud některé tvrdé osudy prolomíš, nebohý chlapče,
budeš Marcellus. Dejte lilie plnými rukama,
budu rozstřikovat purpurové květy, duši vnukovi
alespoň těmito dary nahromadím, a splním prázdný
dar." Takhle po celé krajině bloudí
po širých polích vzduchů a všechno procházejí.

Když tím Anchíses syna po jednotlivostech vedl,
zapálil ducha láskou k budoucí slávě,
pak muži vypočítává války, jaké konat,
Laurentské národy a město Latina ho poučí,
jak jak kterou námahu uniknout a snášet.

Jsou dvě brány Spánku, z nichž jedna, prý, rohová,
kterou snadný výstup je dán pravým stínům,
druhá slonovinou lesknoucí se vybroušená,
ale falešné sny do nebe posílají Mánové.
Těmito tu Anchíses syna i Sibylu
provází slovy a slonovinovou branou vysílá,
on seká cestu k lodím, společníky znovu najde.

Pak se vydává přímou cestou k přístavu Kaiety.
Z přídě se vyhazuje kotva, na pobřeží stojí zádi.

Kniha sedmá.

I ty, Aineiášova chůvo, Kaieto, umírajíc jsi
našim břehům věčnou dala slávu;
a dosud tvá pocta stráží sídlo, kosti i jméno
tě v Hesperii veliké označují, je-li to sláva.

Avšak zbožný Aeneas, obřady po právu dovršené,
mohylu uspořádav, když se vysoké hladiny
utišily, dál napíná plachty a opouští přístav.
Vanou větry do noci, ani bílý měsíc kurz
neodpírá, moře se třpytí pod chvějícím se světlem.
Nejbližší břehy Kirčiny země se škrtají,
bohaté, kde dcera Slunce v nedostupných hájích
nepřetržitou písní zní; v pyšných střechách
pálí vonný cedr do nočních světel,
jemné osnovy znějícím hřebenem probíhá.
Odtud slyšet steny a hněvy lvů,
jak odmítají okovy a pozdě pod noc řvou,
ozubení kanci, medvědi ve chlévech
zuří, i podoby velikých vlků vyjí,
které z lidské tváře krutá bohyně mocnými bylinami
Kirké oblékla do tváří a hřbetů zvěře.
Aby takové nestvůry zbožní Teukrové
nemuseli trpět po vniknutí do přístavu,

Neptun naplnil plachty příznivými větry,
dal útěk a kolem vroucích mělčin je vedl.

A už se rudlo paprsky moře a Aurora z éteru
zářila žlutá v růžovém dvouspřeží,
když se větry utišily a náhle každý nápor
usedl, v pomalém mramoru zápasí vesla.
A zde Aeneas obrovský z hladiny háj
spatří. Mezi tím se tiberiánský proud krásný,
rychlými víry a žlutý mnohým pískem,
do moře propukává. Rozmanití kolem i shora
zvyklí na břehy ptáci a říční koryto
éter hlazeli zpěvem, kolem háje létali.
Nařídil obrátit cestu společníkům a přídě k zemi,
s radostí vjíždí do stinné řeky.

Nyní vzhůru, Erato, jací byli králové, jaké časy,
jaký byl v dávném Latiu stav, když se první cizinec
s loďstvem a vojskem přibil k ausonským břehům,
vysvětlím, a první úvod boje si znovu připomenu.
Ty, bohyně, veď věštce; řeknu hrozné války,
řeknu šiky a krále hnané duchy k pohřbům,
tyrrhénský šik a celou Hesperii pod zbraně
nuceně shromážděnou. Větší řád věcí mi vyvstává,
větší dílo pohybuji.

Král Latinus pole a města,
už starší, v dlouhém pokojném míru řídil.
Toho z Fauna a nymfy Mariky laurentské
narozeného přijímáme; Faunu otec Pikus, který
rodiče tebe, Saturne, odkazuje – ty poslední původce krve.
Syn mu z vůle bohů ani mužný potomek

žádný nebyl, první v mládí vytržen.
Jediná dcera dům i tak velká sídla chovala,
už zralá k muži, už nevěstou věkem plným.
Mnozí ji z velkého Latia a celé Ausonie
žádali; mezi jiné žádal nejkrásnější ze všech
Turnus, mocný prapředky; královská matka se spěchala
spojit s ním zetem s podivnou láskou;
avšak zázraky bohů mnohými hrůzami brání.

Byl vavřín uprostřed sídla v hlubokých komnatách,
posvátný korunou a mnoho let s úzkostí chráněný,
který otec, nalezený, když první pevnosti stavěl,
sám jak se říkalo, zasvětil Foibovi Latinus,
a od něho dal jméno kolonistům Laurentovým.
Jeho vrcholek husté včely, zázrak říci,
velikým šeptem tekutým éterem přinesené
obsadily; nohama propletené navzájem
najednou roj hromadil se listnatou větev viseti.
Hned věštec: „Vidíme příchod cizího muže,
že přichází šik ze stejných stran a stejná místa dobývá,
že se nejvyšší hrad podrobí."
Mimoto, zatímco oltáře čistými pochodněmi zažíhá
a vedle rodiče stojí panna Lavinie,
bylo vidět – nevýslovné – jak dlouhé vlasy chytly oheň,
celou ozdobu plamen praskající pálí,
rozpálené královské vlasy, rozpálená koruna
drahými kameny; pak zahalena dymnou žlutou září,
Vulkán se rozlévá po celém domě.
To bylo věru hrozné a divem na pohled:
věštili totiž, že sama bude slávou osudem skvělá,
ale lidu věští velkou válku.

Avšak král, zděšený zázraky, k věštírně Faunově,
osudného rodiče, přistupuje a háje pod vysokou
Albuneou se radí, největším z lesů, který
svatým pramenem zní a hrozný výpar v temnotě dýchá.
Odtud italské národy a celá země oinotrijská
v pochybnostech hledají odpovědi; sem kněz
dary přinese a pod mlčící noc na stažené kůže
zabitých ovcí ulehne a hledá spánek,
vidí mnohá přízraky létat podivnými způsoby,
slyší rozmanité hlasy, těší se rozhovoru bohů
a mluví k Acheronu v nejhlubším Avernu.
Zde také tenkrát sám otec Latinus, hledaje odpovědi,
sto vlněných ovcí po právu zabíjel,
na jejich hřbet a stažená rouna ulehl:
náhlý hlas z vysokého háje vrácen:
„Nehleď, synu, vdávat dceru do latinského sňatku,
věř, že lože připravené není ani otcovské;
cizí přijdou zetové, kteří naše jméno krvou
do hvězd zdvihnou, od jejichž pokolení vnukové
všechno pod nohama – kam slunce v obě strany oběžně
hledí na Oceán – otáčeti vidět a vládnout budou.”
Tyto odpovědi otce Fauna a napomenutí v tiché
noci dané sám Latinus svými ústy nezadrží,
ale široko kolem letící Fáma už po městech
Ausonských je nesla, když laomedontská mládež
od travnatého břehu připoutala flotilu.

Aeneas a první vůdci a krásný Iulus
těla pod větvemi vysokého stromu kladou,
chystají hostinu a pšeničné chleby na trávu
pod jídlo pokládají – tak Jupiter sám radil –

a cereálské základy obohacují polními plody.
Když zbytek zkonzumovali, náhodou, jak hlad otočí
zuby i do nepatrné Cerery, nutka pojídat,
a rukou a smělými zuby porušit kruh
osudného placku a nešetřit vzrostlé čtvrtce:
„Hej, i stoly jíme?" řekl Iulus,
nic víc, žertem. Ten hlas, slyšen, útrapám
poprvé přinesl konec, a první z úst mluvícího
otec vyrval a strnulý vůli bohů tiskl.
Hned: „Buď zdráva, osudem mi dlužná země,
a vy," řekl, „věrní penátové Tróje, zdrávi buďte:
tu je domov, tu vlast. Rodič mi takové věci –
teď si vzpomínám – Anchíses tajemství osudů zanechal:
‚Až tě, synu, hlad na neznámé pobřeží přinese
a donutí od vyčerpaných hostin konzumovat stoly,
pak unavený doufej v domov, tam pamatuj
položit rukou a stavět domy ohrazené.'
Tohle byl ten hlad, tohle nám jako poslední zbývalo,
mez našim pádům.
Pročež vzhůru a s prvním světlem slunce radostně
jaká místa, jací lidé je obývají, kde jsou hradby národa,
vysledujme, od přístavu si rozejdeme různými směry.
Teď patery lijte Jovovi, modlitbami vzývejte
Anchísa, rodiče, a víno vraťte na stoly."

Takhle řekl, lupínkem větve si spánky
splétá, ducha místa a první z bohů,
Zem i nymfy a dosud neznámé řeky vzývá,
pak Noc a vycházející znaky Noci,
Idského Jova a frygskou matku v pořádku
vzývá, i oba rodiče z nebe i Erebu.

Zde otec všemohoucí třikrát z vysokého nebe
zahřměl, paprsky žhoucího světla a zlatem
sám rukou třásl, ukázal z éteru mrak.
Hned se mezi trójskými šiky rozšíří pověst,
že přišel den, kdy mají postavit dlužné hradby.
Závodně obnovují hostiny a s velkou věštbou
krátery radostně staví a vína ověnčují.

Nazítří, když první pochodeň vzniklého
dne ozářila zem, město i hranice a břehy národa
různými směry zkoumají: toto jsou zdroje Numika,
toto Tiberis, zde statní Latinové sídlí.
Pak zrozenec Anchísův z každého stupně vybraných
sto poslů k vznešeným hradbám krále
dal jít, všichni ověnčeni ratolestmi Pallady,
nést dary muži a žádat o mír pro Teukry.
Bez prodlení, nařízení spěchají rychlými
kroky. Sám nízkou brázdou vyznačuje hradby,
připravuje místo, první sídla u pobřeží
po zvyku táborů pernatými hradbami a náspem opásá.

A už, cestu projevši, viděli věže a vysoké
střechy Latinů, mladíci přistupovali ke zdím.
Před městem chlapci a mládí v prvním rozpuku
cvičí koně, krotí vozy v prachu,
nebo napínají pevné luky nebo pevné lýtkem
oštěpy obracejí, během a útokem se dráždí:
když předchozí jezdec k uším starého krále
hlas donese, že obrovští muži v neznámém oděvu
přišli. Ten přikáže zavolat je dovnitř,
sám uprostřed na dědickém trůnu usedne.

Vznešený, obrovský, sto sloupů vzpřímených,
chrám v nejvyšším městě, laurentská síň Pika,
hrozný lesy a pobožností rodičů.
Zde přijímat žezlo a první zdvíhat svazky prutů
pro krále byla věštba; toho jim senát chrám,
tyto svatým hostinám sídla; zde při zabité beranici
na věčně stálých stolech otcové seděli.
I dřívější podoby dědů v pořádku,
starodávným cedrem vytesané: Italus, otec Sabinus,
sadař vína, drže pod obrazem zakřivený srp,
a Saturnus stařec, i Ianova dvouobličejová podoba
před vestibulem stáli, a jiní králové od původu,
Martsey ranění bojem za vlast.
Mimoto mnoho zbraní na svatých sloupech,
vozy zajaté visí a zakřivené sekery,
chocholy hlav, obrovské závory bran,
oštěpy a štíty, i vyrvané zobce lodí.
Sám Pikus, s kvirinálským rohem a krátkou
trabeou, v levé ancile držící,
krotitel koní – kterého, zachvácená touhou, manželka
zlatou větévkou udeřila a jedy proměnila
v ptáka, Kirké, pokropila ho barvami křídel.

Latinus v takovém chrámu bohů a otcovském
sídle sedě si zavolal Teukry k sobě do střech,
a jak vstoupili, klidnými ústy první promluvil:
„Řekněte, Dardanovci – vždyť nejsme neznalí vašeho
města ani rodu, i o vaší plavbě po moři jsme slyšeli –,
co hledáte? Jaká příčina lodě, nebo čeho hledající
k ausonskému břehu přes tolik modrých vod přivedla?
Buď blouděním cesty, nebo bouřemi hnáni,

jak mnoho plavců na širém moři snáší,
jste vstoupili na břehy řeky a sedíte v přístavu,
neprchejte před pohostinstvím, nebuďte neznalí
Latinů, Saturnova rodu, ne poutem a zákonem rovného,
ale svou vůlí a mravem dávného boha se držícího.
A pamatuji – pověst je roky neurčitější –
tak Aurunští starci říkají, že z těchto polí vzešlý
Dardanus vnikl do frygských ídských měst
i do thrácké Samu, dnes zvané Samothraké.
Odtud od tyrrhenského sídla Korythu odešel,
nyní trůn hvězdnatého nebe zlatý
ho přijímá, oltářům přibývá počet bohů."

Dořekl, a Ilioneus takto hlasem navázal:
„Králi, slavný rode Faunův, nebyla to vlnami hnaná
nám černá bouře, co nás dohnala k vašim zemím,
ani nás hvězda neoklamala v krajině cesty, ani břeh:
rozvahou do tohoto města všichni svou vůlí
docházíme, vyhnáni z říše, které kdysi největší
slunce přicházející z posledního Olympu hledělo.
Od Jova počátek rodu, Jovem dardanská mládež
raduje se dědem, král sám z vrchního rodu Jova:
Trojský Aeneas nás k tvým prahům poslal.
Jak velká skrze ídská pole bouře krutými Mykénami
rozlita se nesla, jakými osudy obě strany
Evropa a Asie, srazily se spory, slyšel,
i kdo poslední zem Oceánem obklopuje
oddělen, i kdo rozprostřenými čtyřmi oblastmi
klima slunce nespravedlivého mezi uprostřed rozdírá.
Z takové potopy přes tolik rozlehlých hladin nesení,
otcovským bohům malé sídlo a neškodné pobřeží

prosíme, a vzduch i vodu všem otevřené.
Nebudeme říši k necti, ani neklesne vaše sláva lehká,
ani vděk za tak velký čin nevyvane,
ani Ausoňany nebude mrzet, že přijali Tróju v klín.
Osudy při Aeneovi přísahám a jeho mocné pravici,
ať věrně, ať kdo zkušenost ve válce a ve zbraních má:
mnoho národů, mnohé – nepohrdej, že ovšem na dlaních
neseme stuhy a slova prosebná –
jak si přály, tak chtěly nás k sobě připojit;
ale osudy bohů ve své říši nás pohnuly
hledat vaše země. Odtud Dardanus pochází,
sem se vrací, obrovskými rozkazy pobízí nás Apollo
k tyrrhénskému Tiberu a k svatým zdrojům Numika.
Dává ti kromě toho malé dary dřívější štěstěny,
pozůstatky zachráněné z hořící Tróje.
Tímto zlatem otec Anchíses libováním u oltářů,
tenhle byl Priamovou ozdobou, když zákony svolaným
podle zvyku dával národům, žezlo i posvátné tiary,
i oděv – práce Trójanek."

Takovými slovy Ilionea upřeně Latinus
pohled drží v tváři a nehybně na zemi lpí,
kutí napjaté oči. Ani purpur malovaný krále
nepohne, ani Priamova žezla ho tak nehýbá,
jako svatební osud dcery, komnata ho zdržuje,
a dávného Fauna osud v hrudi obrací:
že toho ho osud vyvolil z cizího sídla pocházejícího
jako zetě, k rovné říše vzýván věštbami,
že z něho bude vzácný statečností rod a celý
svět silami zabere.
Konečně radostně řekl: „Bohové ať daří naše začátky

a vlastní věštbu! Dá se ti, Trójane, co si přeješ.
Dary neopovrhuji: od krále Latina vám nebude
chybět tučné pole, bohatá hojnost Tróje.
Jen ať sám Aeneas, pokud má po nás tak velkou touhu,
pokud spěchá se spojit pohostinstvím a nazvat se spojencem,
přijde, nestydí se za přátelskou tvář:
části míru pro mě bude dotknout se pravice tyrana.
Vy králi vraťte zpět moje rozkazy:
mám dceru, kterou s mužem z našeho národa spojit
nedovolují ani losy z otcovského adyta, ani mnoho
zázraků z nebe; zetové budou z cizích břehů,
to v Latiu zbývá, zpívají, kteří jménem naše
jméno do hvězd povynesou. Toho ony žádá osudy,
myslím, i přeji si to – pokud mysl něco pravdivého tuší."

To řekl, otec koně z celého počtu vybírá
– stáli tři sta lesknoucích se v hlubokých stájích –,
všem Teukrům hned nařídí dovést po pořadu
pokryté purpurem rychlonohé, s malovanými koberci,
na prsou visí zlaté náhrdelníky, pokryté
zlatem, žlutě pod zuby žvýkají zlato,
Aeneovi nepřítomnému vůz a dvojí koně,
semenem z éteru dýchajícími nozdrami oheň –
z toho rodu, který lstivá Kirké z podstrčené matky
od otce krvcem zmíhá ukradla a stvořila.
Takovými dary a slovy Latina Aenejádové
na vznešených koních se vracejí a mír nesou.

Hle však, z inachijských Argů se vracela
krutá manželka Jova, nesena vzduchy;
veselého Aenea a dardanskou flotilu z éteru zdáli

zahlédla už od sicilského Pachynu.
Vidí už, že staví střechy, že důvěřují zemi,
že opustili lodě: stála, zabodnutá ostrou bolestí.
Pak třesouc hlavou tahle slova z hrudi vylila:
„Běda, nenávistný rode, protichůdné našim osudům
osudy Frygů! Nemohli snad padnout na sigejských polích,
nemohli zajatí být zajati? Nespálila-li Trója
zapálená ty muže? Prostředkem šiků, prostředkem ohňů
našli cestu. Avšak – věřím – moje síly konečně
unavené leží, odpočívám, nenávistmi nasycena.
Dokonce i když byli z otcovského vyhnáni,
odvážila jsem se je pronásledovat po vlnách a bránit se
útěkem po celém moři. Vyčerpány na Teukry
síly nebe i moře. Co mi Syrty nebo Scylla,
co obrovská Charybdis prospěla? V kořeni
Tiberu, vytouženém, se skryli, bezpečni od moře i ode mne.
Mars dokázal zničit obrovský rod Lapithů,
sám otec bohů kdysi vydal starodávnou Kalydónu
hněvu Diany, pro jaký zločin si Lapithové tolik
nebo Kalydóna zasloužila?
Avšak já, veliká manželka Jova, nic neopovážit se
nevyhýbající, co jsem mohla, nešťastná, všechno jsem obracela,
jsem poražena Aeneou. A pokud má božství není
dost velké, nebudu váhat prosit o cokoli:
jestli nemohu vzdorovat nebeským, pohnu Acheronem.
Nebude mi dáno zabránit latinské říši, budiž,
a neotřesná zůstává osudem manželka Lavinie:
avšak protáhnout a prodlev tak velikým věcem přidat
mi je dovoleno, a vyvrátit národy obou králů.
Takovým výměnným darem ať se zet a tchán sejdou:
trojskou a rutulskou krví, panno, budeš věněna,

tě Bellona svatební druhyní čeká. Ne jen pochodně
Kisseova dcera v těhotenství vrhne manželské ohně;
dokonce stejný Venuši porod a druhý Paris
a smutné pochodně znovu v obnoveném Pergamu."

Když to řekla, hrozná vyhledala země;
oplakávající Allektó ze sídla hrozných bohyní,
z infernálních temnot vyvolává; smutné války,
hněvy a lsti, zločiny škodné jsou v jejím srdci.
Nenávidí ji i otec Pluto, nenávidí ji sestry
tartarské, nestvůru: tolik tvář promění,
tak krutých vzhledů, tak černých hadů jí pučí.
Juno ji podráží slovy a takhle říká:
„Dej mi, panno zrozená z Noci, tuto zvláštní
námahu, tuto službu, aby naše čest ani zlomená
sláva neustoupila z místa, ani sňatkem obklíčit
Latina Aenejády nemohli, ani italské hranice obsadit.
Ty umíš jednosvorné bratry zbrojit do boje
a nenávistí domy obracet, ty bičovat střechy
a pohřební pochodně vnášet, máš tisíc jmen,
tisíc umění škodit. Otřes plodným prsem,
rozdrť složený mír, zasej zločiny války;
ať mládež zbraně žádá, zabrá si je zároveň."

Odtud Allektó, pokrytá gorgonskými jedy,
nejdřív se žene do Latia a vysokých sídel laurentského
tyrana, obléhá tichý práh Amaty,
kterou nad příchodem Teukrů a svatbami Turnovými
žhoucí ženské starosti a hněvy vařily.
Jí bohyně jednoho z modrých vlasů hada
hodí a do vnitra srdce vráží,

aby zuřící celý dům skrze nestvůru rozvrátila.
Ten mezi oděv a hladké hrudi se vklouzne,
kolem se otáčí bez dotyku, zuřící klame,
nadechuje do ní zmijí duši; zlatý hoch kolem krku
velikým hadem, se stane dlouhá páska stuhy
a zapletá se do vlasů, kluzký bloudí po údech.
A dokud první nákaza se vlhkým jedem
rozprostřela, prostřela smysly a kostí vplétá oheň,
duše ještě celá hruď plamen nepochopila,
mluvila mírněji podle obyčeje matek,
mnoho nad dcerou plakala a nad frygskými sňatky:
„Vyhnancům se dává vdávat Lavinie Teukrům,
otče, ani se ti nelíbilo dcery a tebe samého?
Ani matky nelituješ, kterou při prvním Aquilonu
zrádce opustí, hledaje vysoké, s unesenou pannou lupič?
Ale ne tak frygský pastýř nevešel do Lakedaimona,
ani Ledinu Helenu nedovezl do trójských měst?
Co tvoje svatá věrnost? Co stará starost o své
a tolikrát daná pravice soukmenovci Turnovi?
Pokud se zet z cizího rodu pro Latiny hledá
a to sedí, Faunovy rozkazy otcovské tě tlačí,
každou zemi, která svobodná je od naší říše
nezávislá, mám za cizí a tak myslím mluví bohové.
I Turnus, pokud se první původ domu bere,
Inachos a Akrisios jsou jeho otcové, prostřední Mykény.”

Když takovými slovy nadarmo zkoušenou Latina
vidí stát proti sobě, a hluboko do vnitřností had
Fúriemi vlétl, celou prochází zlo –
pak teprve nešťastná, obrovskými zázraky probuzená,
nesmírně se zuří, bez míry, zblouzněna přes město.

Jako kdysi točený bič létající vír,
který chlapci v obrovském kruhu po prázdných sínech
napjati hrou cvičí – ten vedený bičem
se nese zakřivenou drahou; žasne nad ním shora
chlapecká ruka nevědomá, obdivuje obracející se buk;
rány mu dávají duši: ne pomaleji během
tím prostředkem měst a divokých lidí ženou.
Dokonce i do lesů, předstírajíc Bakchovu moc,
větší pokouší se nevýslovnost a větší zuřivost začíná,
vylétá, dceru skryje do listnatých hor,
aby svatbu Teukrům vyrvala a pochodně zdržela,
„Euhoe Bakche" hřímá, jen tebe pannu hodnou
křičí: vždyť na jemné thyrse brát,
tě chorem oslavovat, posvátný tobě pěstovat vlas.
Pověst letí, Fúriemi zapálené v hrudi matky
týž žár všechny spolu žene hledat nová obydlí.
Opustily domy, větrům daly šíje i vlasy;
jiné chvějícím vytím éter plní,
révovitými révami tyrsy nesou, opásané kůžemi.
Ona sama uprostřed planoucí pánev žhavou
drží, dcery a Turnovy sňatky zpívá,
otáčí krvavý zrak, drsně náhle
křičí: „Hle, matky, slyšte, kterékoli, latinské:
pokud k zbožným duchům zbývá nějaká
vděčnost nešťastné Amaty, pokud starost o matčino právo
hryže, rozvázejte vlasové stuhy, vezměte orgie se mnou."
Takovou mezi lesy, mezi pustými doupaty zvěře
královnu Allektó bodci bakchickými všude žene.

Když se zdálo, že dost rozdmychala první zuřivosti
a radu i celý Latinův dům obrátila,

hned odtud se tmavými křídly smutná bohyně vznese
k hradbám smělého Rutula, kterou se říká, že město
Danaa založila s danaovskými osadníky,
unesena strmhlavým Notem. Místo kdysi otců
Ardea, i teď velké jméno Ardey trvá,
ale štěstí bylo. Zde Turnus ve vysokých střechách
právě uprostřed noci černé si bral odpočinek.
Allektó krutou tvář a bouřlivé údy
odloží, do tváře stařeny se promění
a ohavné čelo vráskami ryje, nasadí si bílé
vlasy se stuhou, pak větev olivy zaplétá;
stává se Kalybe, stařena Junonina, kněžka chrámu,
a mladíkovi ukáže se před očima těmito slovy:
„Turne, tolik marně vylitých úsil budeš trpět,
že se tvoje žezla přepíší Dardanským osadníkům?
Král ti svatbu a krví získané věno odpírá,
hledá se cizí dědic do říše.
Jdi teď, nabídni se nevděčným nebezpečím, zesměšněn;
Tyrrhenské šiky polož, chraň mírem Latiny.
Tyhle věci já tobě sama, zatímco jsi v klidné noci ležel,
veřejně mluvit poručila všemohoucí Saturnia.
Pročež vzhůru a mládí ozbrojit, bránami hnát
radostně do polí připravuj, i frygské, kteří v krásné řece
usadili vůdce i malovaný kýl spálit.
Veliká moc nebeských poroučí. Sám král Latinus,
nevyznává-li dát svatbu a slovu poslušen,
ať pocítí a konečně Turna ve zbraních zažije.”

Zde mladík, usmívající se věštkyni, takto obrátil:
„Zprávy o lodích vjetých do Tiberových vln,
ne, jak myslíš, uniknou mým uším;

nevymýšlej mi tak velké strachy. Královská Juno
na mě nezapomíná.
Ale tě poražené plísní a pravdy neplodné stáří,
matko, nadarmo mučí starostmi, a ve zbraních
králů mezi falešnými strachy věštkyni oklame.
Péče ti o božstva, jejich obrazy a chrámy střežit;
válku a mír muži povedou, jimž je vést válku."

Nad takovými slovy Allektó vzplanula hněvem.
Avšak mladíka náhle třas přepadl v údech,
oči ztuhly: tolika hady Erínyé syčí,
tak veliké se tváře otevírají; pak planoucí
oči stáčí, otálejícího a hledajícího více mluvit
odstrčila, vlasy mu vzpřímila ve dvojí hady,
biče zazvonila a zuřícími ústy přidala:
„Hle, já poražená plísní, kterou pravdy neplodné stáří
mezi zbraněmi králů falešným strachem obalamutí.
Pohleď na tohle: tu jsem ze sídla hrozných sester,
války v ruce a smrt nesu."
Tak řekla, pochodeň mladíkovi hodila a černým
světlem kouřící pochodně do jeho hrudi vrazila.
Jemu obrovský strach spánek přerušil, kosti i údy
po celém těle propukající pot zalije.
Zbraně, šílený, žádá, zbraně ve lože a v domě hledá;
zuří láska k železu, zločinná pošetilost války,
hněv nad to: jak když veliký plamen hučí
proutím podstavený pod boky vlající bronzové nádoby,
plesají horkem vody, zuří uvnitř vody
dýmavý a vysoko pěnami přetéká proud,
ani už se nedrží vlna, letí temná pára do vzduchů.
Tedy proti poskvrněnému míru s Latinem cestu

vyhlašuje prvním mladíkům, poroučí zbraně připravit,
chránit Itálii, odstrčit z hranic nepřítele;
že on sám stačí oběma, Teukrům i Latinům.
Když to řekl a bohy k slibům vzýval,
závodně se Rutulové povzbuzují do zbraní.
Toho pohne vznešená krása postavy a mládí,
toho předkové králové, toho pravice slavnými činy.

Zatímco Turnus Rutuly plní odvážnými duchy,
Allektó na Teukry stygskými křídly se vrhne,
novým uměním, prozkoumavši místo, na kterém pobřeží krásný
lstmi a během Iulus hnal zvěř.
Zde náhlou vzteklost na psy kokýtská panna
vhání a navyklým pachem jim zasáhne nozdry,
aby planoucí za jelenem šli; to byla první námah
příčina, i duše venkovanů válkou zapálila.
Jelen byl výborné postavy a obrovskými rohy,
chlapci Tyrrhovi od matčina lůna vyrvaného
chovali, a otec Tyrrhus, kterému královská stáda
jsou poslušná, a široko mu svěřena správa polí.
Zvyklý rozkazům, sestra Silvie se vší starostí
jemnými věnci ozdobila rohy,
česala tu divokou zvěř, v čistém prameni myla.
On ruku snášel, zvyklý panskému stolu
bloudil lesy a znovu k známému prahu
sám domů i pozdě v noci se vracel.
Toho zdáli bloudícího vzteklí psi Iulova lovce
pohnuli, když šťastným proudem po proudu plouval
a horkem ve zelené pobřeží si zpevňoval sílu.
Sám i, Askanius, zapálen touhou po mimořádné
chvále, zahnutým rohem šípy nasadil;

ani pravici bloudící bůh neunikl, zasažena mnoha hluky
přes břicho a slabiny přišla třtina.
Zraněný čtyřnohý do známých domů uprchl,
sténaje uchýlil se do stáje, krvavý stěží
a prosícímu podobný celou střechu plnil.
Silvie, sestra první, pažemi tlouci se po loktech,
pomoc volá a tvrdé venkovany svolává.
Oni – neboť pohroma se tajně skrývá v tichých lesích –
nečekaně jsou tu, jeden ozbrojen opáleným pochodněm,
druhý těžkým sukem; co kdo nalezl prohlíželeje,
to mu zbraň přinesl hněv. Volá šiky Tyrrhus,
který právě dub rozšťípnutý klíny natlačenými
sekerou urvanou, dýchaje hrozně, štěpil.

Avšak krutá bohyně z vyhlídky, chytivši čas škodit,
vysoké střechy stáje vyhledá a z vrcholu nejvyššího
pastevcovský zpívá signál, zahnutým rohem
hlas Tartaru napíná, kterým hned celý
háj se zachvěl, hluboké lesy se rozezvučely;
slyšelo jezero Triviino zdáli, slyšela i řeka
Nar bílý sírovou vodou a zdroje Velina,
a bázlivé matky k hrudím přitiskly syny.
Tu teprve při hlasu, který roh trubky zahrál
hrozný, rychle odevšad, chytíce zbraně, se sbíhají
nekrotní rolníci, a trojská mládež
Askaniovi na pomoc z otevřených táborů se vrhá.
Vyrovnali řady. Teď už není venkovský zápas
tvrdými sukami či ohořenými kyji veden,
ale železem dvojsečným rozhodují, široko temná
ostrosí vztyčená do tasených mečů, bronz se blyští
sluncem drážděný, pod mraky vrhá světlo:

jako když vlna začíná zbělět pod prvním větrem,
poznenáhlu se moře zdvihá a vysoko vlny
vytahuje, z nejhlubšího dna až k éteru vstává.
Zde mladík před prvním šikem zasvištěním šípu,
nejstarší ze synů Tyrrhových, Almo,
je sražen; rána pod hrdlem lpěla, mokré
cesty hlasu a slabého života krví uzavřela.
Mnoho mužských těl kolem, i stařec Galaesos,
dokud se nabízel k míru, nejspravedlivější jediný,
kdo byl, kdysi na ausonských polích nejbohatší:
pět stád bečících, pět stád dobytka se mu vracelo,
sto pluhů obracelo mu zemi.

Zatímco tyto věci na polích pod rovným Marsem
se konaly, dovršivši slib, bohyně, až krví válku
zbarvila a první pády boje vyvolala,
opouští Hesperii a obrácená vzdušnými vzduchy
Junonu, vítězná, s vznešeným hlasem oslovuje:
„Hle, pro tebe dokonána spory smutnou válkou;
řekni, ať se sdruží v přátelství a spojí smlouvy.
Když jsem polila ausonskou krví Teukry,
i to k tomu přidám, pokud je tvá vůle jistá:
sousední do války budu přinášet pověstmi města,
zapálím duchy láskou k šílenému Marsu
odevšad, ať přijdou na pomoc; rozsiju zbraně po polích."
Pak Juno naproti: „Hrůzy a lži je dost;
stojí příčiny války, bojuje se zbraněmi blízko,
krev čerstvá zbarvila zbraně, které první štěstěna dala.
Takové sňatky a takové svatby ať slaví
vznešený rod Venuše a sám král Latinus.
Tobě po vzdušných vzduších se více toulat svobodně

otec by nechtěl, vládce nejvyššího Olympu.
Ustup z místa. Já, pokud je ještě co osudu úsilí,
sama řídit budu.” Takové hlasy dala Saturnia;
a ona křídla svištící hady zdvihne
a sídlo Kokýtu hledá, vysoké opouštějíc.

Je v Itálii místo uprostřed pod vysokými horami,
proslulé a slávou v mnoha břehům připomínané,
údolí Amsancti; husté listnaté boky lesa
tlačí z obou stran černé, uprostřed hlučný
balvany dává zvuk a kroucený vír proud.
Zde hrozná jeskyně a dechotvorné průduchy krutého
Dita se ukazují, přetrženým Acheronem obrovský
víru nese pestiferní ústa, kterými schovaná Erínyé,
nenávistné božství, zem i nebe ulevila.

Nicméně mezitím Saturnia královna poslední
ruku vlije do války. Všechen do města se hrne
z boje pastýři počet, i zabité nesou zpět,
chlapce Almona a tvář pokaženého Galaesa,
prosí bohy, zapřisahávají Latina.
Turnus je přítomen, v samém pozadí vraždy a ohně
hrůzu zdvojuje: Teukrové vzýváni do říše,
kmen frygský se vmíchává, on sám odpuzen z prahu.
Pak ty, jejichž matky vzrušené Bakchem v pustých hájích
plesají v tiasech – vždyť ne nepatrné je jméno Amaty –
odevšad shromážděné se spojují a Marta unavují.
Hned nevýslovné proti osudům všichni
proti osudům bohů s převráceným božstvím válku žádají.
Závodně obklopují střechy krále Latina;
on jako skála na moři nehybná odolává,

jak skála v moři s velkým hukotem přicházejícím,
která se mnoha štěkajícími vlnami kolem obklopena
hmotou drží; útesy nadarmo a pěnivé
skály kolem hřmějí, i bok rozbité se vrací chaluhy.
Avšak když se nedává žádná moc překonat slepou
radu, krutými pokyvy Junony jdou věci,
otec, mnohokrát bohy a prázdné vzduchy za svědky,
„Jsme zlomeni osudem, běda," řekl, „bouří hnáni!
Vy sami svatokrádežnou krví zaplatíte tyhle tresty,
nebozí. Tebe, Turne, zločin, tebe smutný bude
čekat trest, bohy pozdě sliby budeš uctívat.
Mi se nachystal odpočinek, všechen na prahu přístavu
jsem šťastným pohřbem oloupen." Nic víc neřekl,
uzavřel se do domu a zanechal otěže věcí.

Byl zvyk v hesperském Latiu, který hned albská
města ctila jako posvátný, nyní největší věcí Řím
jej ctí, když první do boje probudí Marta,
ať se chystají přinést rukou slzavou válku Getům,
nebo Hyrkanům a Arabům, ať jdou k Indům,
Auroru následovat a Parthy žádat o standardy:
jsou dvě brány Války – tak je jménem říkají –,
pobožností posvátné a strachem z krutého Marta;
sto bronzových závor je zavírá a věčná železa,
ani strážce Ianus neopouští práh.
Tyto, když sedí v otcích pevné rozhodnutí boje,
sám konzul v kvirinálské trabea a gabínském pásu
osvěcený rozzvoní otevírá skřípaje prahy,
sám volá boje; potom následuje ostatní mládež,
a bronzové rohy souhlasem chraptivým dýchají.
Tyto také tenkrát na Aenejády vypovědět války Latinovi

po zvyku bylo poroučeno otevřít smutné brány.
Zdržel se dotyku otec, odvrácen uprchl
od nečistých služeb, do slepých stínů se schoval.
Pak královna bohů z nebe sestoupivši váhající
sama rukou brány postrčila, otočeným stěžejem
železné postíce Války Saturnia rozlomí.
Zapálila Ausonie, dříve nehybná a nevzrušená;
část pěších se chystá jít přes pole, část vysoko na bystrých
koních v prachu zuří; všichni zbraně žádají.
Část lehké štíty a lesklé hroty čistí
sádlem tučným, břitvy nabrousí na brouscích;
nést znamení baví i slyšet zvuky trubek.
Pět velkých měst s postavenými kovadlinami
zbraně obnovuje: mocná Atina, pyšný Tibur,
Ardea, Crustumeri a věžovou Antemny.
Dutí z pevných krytů hlavy, ohýbají vrbové
kryty puklic; jiní pancíře bronzové
nebo lehké holeně z poddajného stříbra odvádějí;
pro ně čest radlice a srp, pro ně všechna
láska k pluhu ustoupila; předělávají otcovské meče ve výhních.
Trubky zní, bojové znamení chodí;
ten strašidelný helmu ze střechy chápe, ten chvějící se
k jhu koně nutí, štítem a zlatem třizalyk
pancíř se obléká, věrným mečem opásán.

Nyní otevřete Helikón, bohyně, zpěvy pohněte,
jací do války probudění králové, jaké které následované
šiky naplnily pole, jací už tenkrát v Italské
zemi mocné muži rozkvetli, jakými zbraněmi plála;
pamatujete, bohyně, můžete připomenout;
k nám sotva jemná záře pověsti stéká.

První vstoupí do války z tyrrhenského pobřeží drsný
pohrdač bohů Mezentius, šiky zbrojí.
Syn mu vedle Lausus, nad něhož krásnější druhý
nebyl, kromě těla laurentského Turna;
Lausus, krotitel koní a přemožitel zvěře,
vede marně následované z města Agyllského
tisíc mužů, hoden otcovskými radami veseleji vládnout,
a kdo by byl otcem jeho ne Mezentius.
Za nimi slavný palmou po trávě vůz
a vítězné koně ukazuje syn Herkula krásného,
krásný Aventinus, na štítě dědickou slavnou
sto hadů opásanou hady Hydru nese;
na Aventinském pahorku v lese ho Rhea, kněžka,
tajně zrozeného do světelného kraje porodila,
smíšena s bohem žena, poté co Laurentská
pole, Geryoneovi padlém, Tirynthský dotkl,
tyrhénským proudem iberské býky umyl.
Oštěpy v ruce a kruté dýky nesou do války,
bojují obratným mečem a sabellským kopím.
Sám pěšky, kryt lví nestvůrnou kůží,
s hroznou mněj neučesanou srstí a bílými zuby
nasazenou na hlavu, tak do královských střech vstupoval,
drsný, s rameny opásanými Herkulovskou kůží.

Pak dvojí bratři tiburská zdiva opouštějí,
národ pojmenovaný po bratru Tiburtu,
Katillus a prudký Koras, argejská mládež,
před prvním šikem mezi hustými zbraněmi se nesou:
jako dva z mraků zrození z vrcholu hory
sestupující Kentauři Homolu a sněžný Othrys

opouštějí rychlým během; obrovský jim les
místo dává a s hlukem křoviska ustupují.

Ani zakladatele města Praeneste nechybělo,
Caeculus, zrozený z Vulkana mezi venkovským dobytkem
a nalezený v krbu, jak každá doba věřila.
Toho venkovská legie zdáli doprovází:
muži z vysokého Praeneste, i z polí Gabínské
Junony, chladného Aniena, i rosou v tocích
hernických skal, bohatá Anagnie, co živíš,
a kolem otce Amasena. Není jim všem zbroje,
ani štíty, ani vozy nehřmějí; největší část
olověných kulí vrhá, část šípů nese
dvojí v ruce, žluté lví kůže
mají jako kryt na hlavě; stopy levé nohy nahé
mají, chůzi, kryjí jen druhou surovou botou.

Avšak Messapus, krotitel koní, Neptunův potomek,
jehož nikdo ohněm, nikdo železem nesmí ani srazit,
dávno lenivé národy a šiky zvyklé pokoji
rychle k zbraním volá a železo znovu vytahuje.
Tihle fescennské šiky a Aequy Falisky,
tihle soractské pevnosti a flavinská pole,
jezero Ciminské s horou a kapenské háje.
Šli stejnoměrně v počtu a krále zpívali:
jak kdysi sněžní labutě mezi tekutými mraky
když se vracejí z pastvy a dlouhé zvuky
hrdlem vedou, zní řeka a asijské močály daleko.

Nikdo by si nemyslel, že se bronzové šiky v takovém
houfu mísí, ale vzdušný z hluboké propasti
proud ptáků chraptivých k břehům je hnán.

Hle, Clausus, z pradávné krve Sabinů, veliký
šik vedoucí, i sám obraz velikého šiku,
od něhož se nyní Claudiovský rod a tribus a lid
po Latiu rozšiřuje, co část dána Římu Sabinů.
Jediný obrovský kohort amiterský a staří Kvirité,
celý houf z Ereti a olivonosné Mutusky;
kteří Nomentum, město, kteří Rosejská pole Velina,
kteří pevnosti ježaté Tetricy, horu Severus,
Casperii obývají a Fory, řeku Himelly,
kteří Tiber a Fabaris pijí, které chladná poslala
Nursie, ortinské šiky a laurentský lid,
a koho rozdírá nešťastným jménem řeka Allia:
jak hojné libyjské vlny mramorovou hladinou
se otáčí, kde krutý Orion v zimních vlnách zapadá,
nebo kdy pod novým sluncem husté klasy se pálí
nebo na pláni Hermu nebo lykijských žlutých polí.
Štíty zní a bitím nohou vyděšená země.

Odtud Agamemnonův syn, nepřítel trojského jména,
Halaesus zapřahá do vozu koně a Turnovi divokých
tisíc národů vrhá, obrací vína šťastná Bacchem
masičtí hráběmi, i které z vysokých pahorků
Aurunci poslali otcové, a Sidicinské
pobřeží, i kteří opouštějí Kales, a usedlíci bahnité
řeky Volturnu, zároveň Saticulus drsný
a šiky Osků. Hladké jsou aklydy jim
zbraně, ale jim je zvykem připevnit na pružný bič.
Levice kryje caetru, zahnuté meče na blízko.

Ani ty, Oebale, se v našich zpěvech neposkytneš,
kterého se říká, že z nymfy Sebethis zplodil Telon,

když Teleby držel na Kaprech jako království,
už starší; ale syn se nespokojil s otcovskými
poli, široko už tehdy pod sebou tlačil
Sarrastes národy a jaké oplazuje pole Sarnus,
a kteří Rufry, Batulos a pole Celemne drží,
a koho shlédají hradby jablekonosné Abelly,
teutonským obyčejem zvyklí točit kateje;
jim z korku rvaná kůra na kryt hlavy,
třpytí se bronzové šípy, třpytí se bronzový meč.

I tebe horská Nersa poslala do boje,
Ufense, slavný pověstí a šťastnými zbraněmi,
drsný zvláště jemu národ, zvyklý mnoha
lovům v hájích, drsnými kraji Aequikula.
Ozbrojeni zemi obdělávají a vždy čerstvé
kořisti svážet milují a žít z loupeže.

I z marrúviského rodu přišel kněz
nad helmou větvemi a šťastnou olivou ověnčen,
poslán králem Archippem, nejsilnější Umbro,
který zmijí plod a hady těžko dýchající
spánkem rozsíval zpěvem a rukou,
hojil hněv a kousnutí uměním ulehčoval.
Ale ránu dardanského hrotu zahojit
nedokázal, ani mu v ránách nepomohly spánkonosné
zpěvy a byliny získané v marských horách.
Tebe háj Angitie, tebe skelná vlna Fucina,
tebe tekutá jezera oplakávala.

Šel i nejkrásnější potomek Hippolytův,
Virbius, slavný, kterého matka Aricia poslala,
vychován v hájích Egerinych, kolem vlhkých

břehů, kde pole tučná a milostivý oltář Diany.
Pověst praví, že Hippolyta, poté co uměním macechy
padl a otcovské pokání krví vyplnil,
rozdrcen rozzuřenými koňmi, k hvězdám zpět
éterickým a nad nebeské vzduchy vrátil se,
odvolán peonskými bylinami i láskou Diany.
Pak otec všemohoucí, rozhořčen, že kterýkoli ze stínů
smrtelník z infernálních vln přichází k světlu života,
sám objevitele tak lékařství a umění
bleskem Foibovce vhodil do stygských vln.
Avšak Trivia Hippolyta skryla do tajných
sídel, nymfě Egerii a háji ho zapsala,
sám tam v italských lesích neznámý věk
tráví, a jménem obráceným zvaný Virbius.
Odtud i z chrámu Trivie a posvátných hájů
rohonohé koně odmítnuty, protože na břehu vůz
i mladíka splašené mořskými zrůdami vrhli.
Syn přes to ne jinak na rovině pole
cvičil koně, vozem se do války vrhal.

Mezi prvními s vznešeným tělem Turnus
se obrací, drže zbraně, a hlavou převyšuje všechny.
Vysoká helma, s trojitou hřívou chochol, nese Chimairu
chrlící ze zubů aitnské ohně;
tím víc ona hřmí a smutnými plameny divoká,
čím více bitvy se zdrsňují rozlitou krví.
A na lehkém štítě se zvednutými rohy Io
zlatem zdobena, už srstí pokrytá, už kráva,
veliké znamení, i strážce panny Argos,
a vytepaný otec Inachus z urny lijící proud.
Následuje mrak pěších a štítem opásané

šiky se zahuštují po všech polích, argejská mládež,
Aurunské šiky, Rutulové a staří Sikani,
Sakranské šiky, pomalovaní štítem Labičané;
kteří tvé lesy, Tiberine, a svatý Numikovy
břehy orají, Rutulské pahorky obracejí radlicí
a kirkeský hřeben, kterými polí Jupiter Anxurus
vládne i Feronia radostná ze zeleného háje;
kde se rozkládá černý močál Satury a chladná řeka
hledá cestu nejnižšími údolími a do moře se ponořuje Ufens.

Nad to přišla z volského rodu Camilla
vedoucí šik jezdců a čety kvetoucí bronzem,
válečnice, ne tu kužel nebo košíček Minervy
ženské ruce zvyklá, ale panna k bojům
tvrdým zvyklá a během nohou předbíhat větry.
Ona i nad vrcholky netknutého obilí mohla
letět, aniž by během poškodila něžné klásky,
nebo přes střední moře, zavěšena nad vzdutým
proudem, nést cestu rychle, aniž by chodidla v moři smočila.
Ji všichni ze střech a polí rozlití mladíci
a houf matek obdivuje, dívá se, jak jede,
nažatí v duchu zírajíce, jak purpurem královským
jemná ramena zahaluje čest, jak spona vlas
zlatem spíná, jak lykijský tulec ona sama nese
a pastýřskou myrtu s nasazeným hrotem.

Kniha osmá.

Jak Turnus z laurentského hradu znamení války
vztyčil a rohy chraplavým zpěvem zahřměly,
jak třásl ostrými koňmi a pohnul zbraněmi,
hned se rozrušily duše, zároveň celé Latium
se spojuje v zbrklém zmatku a mládež zuří divoká.
Vůdci první, Messapus a Ufens
a pohrdač bohů Mezentius, odevšad shromažďují
pomoci a šíře pustá vyklízejí od rolníků.
Pošle se i Venulus k městu velkého Diomeda,
aby žádal pomoc a hlásil, že se v Latiu usazují Teukrové,
že přivezený Aeneas s loďstvem vnáší přemožené
penáty, prohlašuje, že ho osud volá za krále,
že se mnoho rodů přidává k dardanskému muži,
že se po širokém Latiu šíří jeho jméno:
co takovými začátky staví, jaký, kdyby Fortuna přála,
závěr boje si přeje, jemu je zjevnější
než Turnovi králi nebo králi Latinovi.

Takové věci přes Latium. Když vše vidí Laomedontův
hrdina, velikým přívalem starostí se zmítá,
sem a tam hbitou mysl dělí,
na rozmanité strany ji trhá, přes vše obrací,
jako když třepotavé světlo vody v bronzových nádobách,
odražené sluncem nebo zářícím obrazem měsíce,

všude po širokých místech přeletí, až se k vzduchu
vzpíná a vrcholy nejvyšší střechy udeří.
Byla noc, všechna unavená stvoření po zemi,
rod křídelných i stáda, držel hluboký spánek,
když otec na břehu, pod osou chladného éteru,
Aeneas, otřesen smutnou válkou v hrudi,
ulehl a pozdní odpočinek dal údům.
Jemu bůh místa, sám tiberský proud krásný,
mezi topolovými listy jako starší se zdál se zdvihat
– tenký ho skrýval šat z šedé plátna, vlas stínil
stinný rákos – a takto hovoří a slovy odstraňuje starosti:
„Zrozence z rodu bohů, který trojské město z nepřátel
nazpět nám přinášíš a Pergamy věčně chráníš,
očekávaný v Laurentské půdě a latinských polích,
tu máš jistý dům, jisté – nekonč – penáty.
Neděs se hrozeb války; všechen vzdor a hněv
bohů ustoupily.
A hned, abys to nebral za planou výmyslu snu,
velkou pod pobřežními duby nalezenou svini,
třicet mláďat porodivší, uvidíš ležet,
bílou v trávě, kolem prsů bílé děti.
Tu bude místo města, to je jistý odpočinek námah,
odkud po tridesáti letech
Askanius založí Albu slavného jména.
Ne nejisté zpívám. Teď jak toho, co stojí,
jako vítěz dosáhneš, krátce ti ukážu.
Arkadové tu, rod pocházející od Pallanta,
kteří následovali krále Evandra, kteří znamení,
vybrali místo a postavili v horách město,
Pallanteum, podle jména praděda Pallanta.
Tito trvale vedou válku s latinským rodem;

je si přibliž jako spojence a spoj smlouvy.
Já sám tě po březích a přímým proudem povedu,
abys protiproud přemohl vesly a byl unesen.
Vstaň, synu bohyně, s první padajícími hvězdami
řádně proneš modlitby Juno, hněvy a hrozby
prosebnými sliby překonej. Mně jako vítěz poctu
splníš. Já jsem ten, kterého v plné řece vidíš
tlačit do břehů a protínat tučné pole,
modrý Tiber, nejmilejší nebi.
Tu mi veliký dům, hlava se otevírá vznešeným městům."

Řekl, pak se do hluboké tůně proud ponořil,
hledaje dno; noc Aenea i spánek opustily.
Vstane, pohledem na vycházející paprsky
éterického slunce zdvihne dlaněmi vodu z řeky
a takové hlasy k éteru vylije:
„Nymfy, laurentské nymfy, z nichž rod řekám,
a ty, otče Tibere, s tvou svatou řekou,
přijměte Aenea a konečně odstraňte nebezpečí.
Ať jaký tě pramen jezer slitovný nad našimi
útrapami drží, ať z jaké půdy nejkrásnější vyvěráš,
vždy mou poctou, vždy dary budeš oslaven,
rohatý z hesperských vod vládce proudů.
Jen buď tu a blíže potvrď svá božství."
Tak připomíná, vybírá dvě dvojřadé lodě z flotily,
veslařství upraví, společníky zároveň vybaví zbraněmi.

A hle, náhlé a očím zázračné znamení,
bílá přes les s potomstvem stejné barvy
leží a na zeleném břehu je vidět svini;
tu zbožný Aeneas tobě, největší Juno,

zabíjí posvátné přinášeje a se stádem postaví k oltáři.
Tiber tu noc, jak dlouho byla, zvedajícího se proudu
uklidnil a tiše zpět proudící tak zastavil vlnu,
jemnější jako na způsob rybníka a klidné bažiny,
že srovnal hladinu vody, že veslu zápas chyběl.
Tedy začatou cestu urychlují příznivým šumem:
klouže namazaná jedlová loď brody; divují se vlny,
diví se nezvyklý háj: zdáli zářící
štíty mužů v řece plují, barevné kýly.
Oni veslařstvím noc i den unavují
a dlouhé zákruty překonávají, rozmanitými stromy
jsou kryti, zelené sekají klidnou hladinou lesy.
Slunce dosáhlo středu nebe v ohnivém kole,
když zdáli vidí hradby, pevnost a řídké střechy
domů, které teď římská moc k nebi vyrovnala,
tenkrát jen chudé věci Evandrus držel.
Rychle obrátí přídě a městu se přibližují.
Náhodou toho dne král Arkad slavnostní poctu
velkému Amphitryovci a bohům přinášel
před městem v háji. Pallas s ním syn, s ním
všichni mladíci první a chudý senát
kadidlo dávali, vlažná krev kouřila k oltářům.
Jak uviděli vysoké lodě, uprostřed temného
háje klouzat a mlčky se opírat o vesla,
vyděsí je náhlý pohled, všichni opouštějí stoly,
vstávají. Odvážný Pallas jim brání přerušit
posvátné obřady, s uchvátanou zbraní letí sám vstříc
a zdáli z mohyly: „Mládenci, jaká příčina vás
pohnula zkoušet neznámé cesty? Kam míříte?" řekl.
„Jaký rod? Odkud z domova? Nesete sem mír nebo zbraně?"
Pak otec Aeneas z vysoké zádi takto říká

a rukou vztahuje olivovou větev mírodárnou:
„Trojorozence a zbraně vidíš, nepřátelské Latinům,
které ti pyšnou válkou vyhnali.
Hledáme Evandra. Řekněte to a hlaste, že vybraní
vůdci Dardanie přišli, žádají o spojenecké zbraně."
Zdřevěněl zasažen tak velkým jménem Pallas:
„Vystup, kdokoli jsi," řekl, „a předstup před rodiče,
mluv, a jako host vstup pod naše penáty."
Vzal ho rukou, pravici objal a lpěl na ní;
jdouce vcházejí do háje a opouštějí řeku.

Pak Aeneas krále přátelskými slovy oslovuje:
„Nejlepší z Řeků, komu mě Fortuna chtěla přinutit
prosit a stuhami zdobené větve nést vpřed,
já jsem se nebál, žes vůdcem Danajců a Arkad
a žes kmenem spojen s dvojí Atríovci;
ale moje statečnost, svatá orákula bohů,
spřízněné otci, tvá sláva šířená po zemích
mě k tobě spojili a osudy pohnuly chtě i.
Dardanus, první otec iliadského města, zakladatel,
jak Řekové vypravují, zrozen z Elektry, dcery Atlantovy,
přichází k Teukrům; Elektru vrchní Atlas
porodil, ten, kdo na rameni éterické globusy nese.
Vám Merkur otec, kterého bílá Maia
na chladném vrcholu Kyllény počala a porodila;
a Maiu, pokud věříme slyšenému, Atlas,
tentýž Atlas plodí, který hvězdy nebe nese.
Takto se rod obou rozděluje od jedné krve.
Opíraje se o to, nevyslal jsem posly, ani jsem
prvními pokusy chytře nezkoušel; já, já sám jsem svou hlavu
předložil, prosebně jsem přišel k tvým prahům.

Týž rod, který tebe, krutou daunskou válkou
pronásleduje; pokud nás vyženou, věří, že nic nebude bránit,
aby celou Hesperii úplně pod své jho uvedli,
drželi moře nad i to, které níže omývá.
Přijmi a dej věrnost. Máme k válce statečné
hrudi, máme duše, mládež v boji osvědčená."

Řekl Aeneas. Ten tvář i oči mluvícímu
dlouho a celé tělo přehlížel pohledem.
Pak krátce odpoví: „Jak tě, nejsilnější z Teukrů,
rád přijímám a poznávám! Jak si otcova slova
a hlas velkého Anchísa i tvář vzpomínám!
Pamatuji, jak Priamos, syn Laomedontův, k sestře Hesione
jedoucí, žádaje Salaminu, hned studené
hranice Arkadie navštívil.
Tenkrát mi první mládí rašilo mi hebkou tvář,
divil jsem se vůdcům Teukrů, divil jsem se i samému
Laomedontovi; ale všech vyšší šel
Anchíses. Má mysl mladickou láskou plála
oslovit muže a pravici spojit s pravicí;
přistoupil jsem a dychtivý jsem ho zavedl pod hradby Pheneu.
Ten mi vznešený tulec, lykijské šípy
na rozchodu a plášť zlatem protkaný dal,
dvě zlaté uzdy, které teď má můj Pallas.
Tedy i tu pravici, o kterou prosíš, mám smlouvou spojenou,
a jak nám světlo zítra na zem první vrátí,
rád tě pošlu s pomocí a bohatstvím pomohu.
Zatím tyhle svaté věci, protože jste sem přišli jako přátelé,
výroční, které odkládat je zločin, slavte s námi
s přízní, a hned teď si zvykněte na stoly společníků."

Když to řekl, kázal nést jídlo, vrátit vyzdvižené
poháry; muže sám položí na travnaté sedadlo,
Aenea výhradně na lehátko a chlupatý kůží lva
přijme a na javorový trůn pozve.
Pak vybraní mladíci a kněz oltáře
pečená vnitřnosti býků nesou, obtíží v koších
dary pracné Cerery, Bakcha podávají.
Jí Aeneas spolu s trojskou mládeží
věčný býčí hřbet, obětní vnitřnosti.
Po zahnání hladu, po utlumení touhy jíst,
král Evandrus praví: „Nám tyto obřady,
tyto po zvyku hostiny, tento oltář tak velikého božství
ne prázdná pověra, nevědomá starých bohů,
uložila: krutými, hoste trójský, nebezpečími
zachráněni děláme, obnovujeme zasloužené pocty.
Nejdřív podívej se na tenhle útes, zavěšený skalami,
jak zřícené daleko hromady a opuštěný dům hory
stojí a útesy vlečou obrovskou zříceninu.
Zde byla jeskyně, hluboko odsunutá,
kterou drsná tvář polo-lidského Kaka držela,
slunečním paprskům nepřístupnou; vždy čerstvou
vraždou se pozemek pařil, nad pyšnými vraty
tváře mužů smutným hnisem bledě visely.
Této nestvůře Vulkán byl otcem: jeho černé
ohně z úst chrlíc s velikou hmotou se nesla.
I nám jednou žádaným věk přinesl
pomoc a příchod boha. Nejvyšší mstitel
smrtí trojitého Geryona a kořistmi pyšný,
Alkides přišel, jako vítěz hnal tudy obrovské
býky, dobytek a řeku údolí drželi.
Avšak lupič Kakus, kterého mysl zběsilá – aby nic neopovážené,

nic nevyzkoušené z zločinu nebo lsti nezůstalo –
čtyři býky z vznešeného těla stáje
odnesl, tolik krav s vzrostlou krásou.
Tyto, aby žádné stopy nohama se nenesly přímě,
za ocasy do jeskyně stažené, obrácené značky cest,
lupič skrýval v temném kameni;
hledajícím žádné znaky k jeskyni se nenesly.
Mezitím, jak už od stáje nasycený
Amphitryův syn stáda hýbal a odchod chystal,
při odchodu dobytek řval, celý háj naplnilo
stěžování a stráně se opouštěly s křikem.
Vrátila jedna z krav hlas, pod obrovskou slují
zařvala, Kakovu naději, byť střežená, zklamala.
Zde teprve Alkidovi vzplanulo zuřením černým
žlučí bolest: chvátí zbraně rukou, uzlemi těžký
dub, a běžeckým během hledá strmé hory.
Tenkrát poprvé naši viděli Kaka se bát,
oči zmatené; prchá hned rychlejší než Euros,
hledá jeskyni, strachu nohama přidal křídla.
Jak se zavřel a přetrženými řetězy obrovský
spustil kámen, který železem a otcovým uměním
visel, a zpevnil veřeje závorou,
hle, zuřící v duchu Tirynthský přistupoval, všechen
přístup prohlížeje, hned sem, hned tam obracel tvář,
zubama skřípaje. Třikrát celou vroucí hněvem
procházel Aventinskou horu, třikrát kamenné
prahy nadarmo zkoušel, třikrát unavený v údolí usedl.
Stál ostrý křemen, odseknutými všech stran útesy,
na hřbetě jeskyně se vzpínal, nejvyšší na pohled,
dům pro hnízda hrozných ptáků příhodný.
Ten, jak se na levo přes hřbet skláněl ke proudu,

vpravo proti se opřev, otřásl a od nejspodnějších
odloupnutý rozvázal kořenů, odtud náhle
pohnul; nárazem, kterým obrovský zahřmí éter,
rozestoupí se břehy a vyděšený couvne proud.
Avšak sluj a Kakova odkrytá obrovská síň
se objevila, stinné hluboko se rozbily jeskyně,
ne jinak než kdyby zemí hluboko silou se rozestoupila
odhalila infernální sídla a bledé říše otevřela,
bohům nemilá, nad nimi obrovský propastný
pohlédl viděn, při vpuštěném světle se třásli Manové.
Tedy nečekaným světlem náhle zastihnutého,
uzavřeného v dutém kameni a nezvykle řvoucího,
Alkides shora zbraněmi tlačí, všechny zbraně
volá, větvemi a obrovskými mlýnskými kameny tlačí.
Ten však – vždyť už nebylo útěku z nebezpečí –
z ohnivých úst obrovský dým, podivuhodně,
chrlí a dům kalnou mlhou halí,
oči zbavuje výhledu, pod slují se stmívá
dýmavou nocí s pomíchanou tmou ohněm.
Alkides to nesnesl duší, sám sebe přes oheň
střemhlavým skokem vrhl, kudy nejvíc vodu
dým žene a obrovská sluj vře temnou mlhou.
Zde Kaka, chrlícího v tmách marné ohně,
chytne do uzlu obejmout a svírá přibitý,
vymáčknuté oči a hrdlo bez krve.
Hned se otevřou vrata, dům temný odvalen,
a odvedené krávy a odpřisáhlé loupeže
jsou vyvedeny nebi; za nohy beztvárnou mrtvolu
táhne. Nemohou se nasytit srdcem patřením
na strašné oči, tvář a chlupatou srstí
hruď polo-divokou a zhasnuté v ústech ohně.

Od té doby slavná pocta a radostní mladší
zachovávali den; první Potitius původce
a dům Pinária, strážce Herkulova obřadu,
tento oltář v háji postavil, který Nejvyšší vždy
bude se nám nazývat, i bude vždy Nejvyšší.
Pročež vzhůru, mladíci, za tak velkých pochval
věnec vlasům z ratolestí si dejte, poháry v pravici,
společného boha volejte, dávejte vína rádi."

Řekl, Herkulův dvoubarevný topol se stínem
vlasy jim zahalil, listím propletený visel,
a svatý pohár naplnil pravici. Rychleji všichni
na stůl veselí libují a bohy prosí.
Mezitím Vesper se bliží sklánějícímu Olympu.
Kněží už šli a první Potitius
po zvyku opásán kožemi, nesli plameny.
Obnovují hostiny, vděčné druhé stolice
dary nesou, obtíží oltáře zatíženými talíři.
Pak Saliové ke zpěvům kolem zapálených oltářů
jsou tu, spánky obvázány topolovými větvemi,
tu sbor mladíků, tam staršinů, kteří zpěvem chválí
Herkulova činy nesou: jak první macechy
rukou nestvůry, dva hady stlačil a rozdrtil,
jak válkou slavná města porazil,
Tróju a Oichalii, jak tvrdé tisíce námah
pod králem Eurystheem osudem nespravedlivé Juno
snesl. „Ty z mraků zrozené dvoutělé,
Hylaia a Phola rukou, ty krétské ničíš
zrůdy a obrovského lva pod skalou Nemejskou.
Tebe se stygské tůně třásly, tebe vrátný Orku
na kostech napolo-sežraných ležící v krvavé jeskyni;

ani tě žádné tváře, ani sám Typhoeus
neohrozil ve zbraních, strmý; nezbavily rozumu
hadí hlavy lerneského plazu kolem.
Zdráv buď, pravý potomku Jova, přidaná ozdobo bohům,
nás i tvé obřady příznivě navštiv s krokem šťastným."
Taková zpěvy slaví; nade vše Kakovu
sluj přidávají a ho samotného, chrlícího ohněm.
Zní celý háj hlukem, pahorky odpovídají.

Odtud se všichni, božské věci dokonané,
vracejí k městu. Král šel letitý věkem,
držel vedle sebe Aenea i syna
při chůzi, rozmanitou řečí uleh čoval cestu.
Diví se, snadno obrací oči kolkolem
Aeneas, ohromuje ho místo i jednotlivosti radostně
pátrá a slyší památky mužů dřívějších.
Pak král Evandrus, zakladatel římské pevnosti:
„Tyto háje domorodí Faunové a nymfy drželi,
rod mužů, zrozený ze stromů a tvrdého dubu,
jimž žádný mrav ani kultura nebyl, ani zapřáhnout býky
nebo spořádat majetek neuměli, ani šetřit získaným,
ale větve a drsná lov a chytání živilo.
Nejdřív z éterického Olympu přišel Saturnus,
prchající před zbraněmi Jova, z říše vyhoštěn.
Ten rod nevycvičený a rozptýlený po vysokých horách
seřadil, dal zákony, Latiem si přál se nazývat,
protože se v těchto krajích bezpečně schoval.
Zlatá byla, prý, pod oním králem století:
tak klidně v pokojném míru národy vládl,
dokud postupně horší a bezbarvá doba
a vzteklost války, i láska k vlastnictví neuspěla.

Pak přišly šiky Ausonské a rody Sikanské,
častěji i jméno odložila Saturnova země;
pak králové a drsný s obrovským tělem Tiber,
od něhož potom Italové řeku jménem Tiber
jsme nazvali; starodávné pravé jméno ztratil Albula.
Mě vyhnaného z vlasti, hledajícího krajní moře,
Fortuna všemohoucí a nevyhnutelný osud
na tato místa položily, matky dojímavé
Carmentis nymfy varování a bůh průvodce Apollo."

Jen to řekl, hned postoupiv ukazuje oltář
a Karmentské, římským jménem, bránu,
kterou vzpomínají, poctu dávnou nymfy Karmenty,
věštkyně osudu, která první zpívala budoucí
Aenejády veliké a vznešené Pallanteum.
Odtud háj obrovský, který prudký Romulus
„Asyl" nazval, i pod chladnou skalou ukazuje Lupercal
podle parrhasijského obyčeje Pana Lýkejského.
Ukazuje i posvátný háj Argileta
a dosvědčuje místo, i smrt hostitele Arga vysvětluje.
Odtud k Tarpejskému sídlu a ke Kapitoliu vede
nyní zlatému, kdysi drsnému lesnatými keři.
Už tenkrát strašidelná pobožnost děsila venkovany,
hrozná z místa, už tenkrát se lesa a kamene třásli.
„Tenhle háj, tenhle," řekl, „listnatý vrcholek pahorku
– který bůh, nejisté – obývá bůh; Arkadové sami
věří, že viděli Jova, kdy často černý
aigis třásl pravicí a mraky budil.
Tyto dvě navíc, města s rozbitými zdmi,
pozůstatky a památky starých mužů vidíš.
Tu Ianus otec, tu Saturnus založil pevnost;

tomuhle Ianiculum, oné bylo jméno Saturnia."
Takovými slovy mezi sebou pod střechu vcházeli
chudého Evandra; všude stáda viděli
ve forum Římském a v Karinách elegantních řvát.
Jak se došlo do sídla: „Tyto prahy," řekl, „vítěz
Alkides prošel, tahle síň ho přijala.
Odvaž se, hoste, pohrdnout bohatstvím a sebe i hoden
boha stvoř, nepříchoze přejem chudým věcem."
Řekl, a pod kraj úzké střechy
obrovského Aenea vedl, na lože ho usadil,
podložené listím a kůží libyjské medvědice:
noc se řítí, tmavými křídly objímá zem.

Avšak Venuše, s nemalým strachem v duši, matka,
hrozbami Laurentských a tvrdým rozruchem pohnuta,
Vulkana oslovuje, v zlatém manželském loži
takto počne a slovy do něho božskou lásku vdechne:
„Dokud argejští králové válkou Pergamy pustošili,
dlužné a padnout mající pod nepřátelskými ohni pevnosti,
žádné pomoci jsem nebohým neprosila, žádné zbraně
umění tvého, ani tebe, nejdražší manželi,
jsem nechtěla marně námaze pouštět,
ačkoli jsem Priamovým synům mnoho dlužila
a nad tvrdou Aeneovou námahou často plakala.
Teď na rozkaz Jova stojí na pobřeží Rutulů:
tedy stejná prosebně přicházím, prosím svaté mi
božství o zbraně, matka synu. Tebe dcera Nerea,
tebe mohla Tithonia manželka slzami přemluvit.
Hleď, jací se shromažďují lidé, jaké hradby za zavřenými
branami brousí železo proti mně, na zkázu mých."

Řekla, a sněhovými pažemi s obou stran bohyně
váhajícího objetím měkkým zahřívá. On náhle
přijal obvyklý plamen, známý teplo
do morku vstoupil a oslabenými kostmi proběhl,
ne jinak než jako kdysi, když se v hromu bijícím
zablýsklá ohnivá trhlina proběhne světlem mraky;
cítila to manželka, radostná ze lstí, vědomá si krásy.
Pak otec, poután věčnou láskou, hovoří:
„Proč hledáš příčiny z daleka? Důvěra mě tě opustila,
bohyně? Kdyby byla podobná starost,
i tenkrát by nám bylo možné Teukry vyzbrojit;
ani otec všemohoucí ani osudy nebránily,
aby Trója stála a Priamos přežil další desetiletí.
A teď, pokud se chystáš do války a taková je tvá mysl,
cokoli v mém umění mohu péčí slíbit,
co železem nebo tekutým elektrem lze udělat,
kolik ohně a dechu zmůžou, zbav se při modlení
pochybnosti o svých silách.” Těmito slovy pronesenými
dal vytoužená objetí, poklidný do klína manželky
rozlit po údech hledal spánek.

Když první odpočinek v půlce ztracené noci
odhonil spánek, kdy žena nejdřív,
jíž je dáno snášet život vřetenem a jemnou Minervou,
popel a usmířené ohně vzkřísí,
k noci přidá dílo, služky k světlu dlouhým vlnem
cvičí, aby čisté lože manžela
mohla uchovat a malé děti vychovat:
ne jinak ohnimocný ne pozdější v tom čase
z měkkého lože vstává k dílům kovářským.
Ostrov vedle sikanského boku a Aiolských

se zvedá Lipare s dýmavými skalami strmý,
pod kterým jeskyně a kyklopskými výhněmi vyhlodané
aitnské sluje duní, silné údery kovadlin
slyšet, odrážejí sten, zní v hlubinách
vytahování Chalybů a ve výhních oheň dech,
dům Vulkánův, Vulkanie jménem země.
Sem tenkrát ohnimocný z vysokého nebe sestoupil.
Železo cvičili v obrovské jeskyni Kyklopové,
Brontes, Steropes a Pyragmon s nahými údy.
Jejich rukama vytvořený, už z části vybroušený,
blesk byl – z nichž otec celým nebem
nejvíce vrhá k zemi – část neukončená zůstávala.
Tři paprsky zkrouceného lijáku, tři vodnatého mraku
přidali, tři rutilantního ohně, tři okřídleného Austru.
Blesky nyní strašné, zvuk a strach
mísili do díla, i hněvy s následujícími plameny.
Jinde pro Marta vůz a rychlá kola
dělali, jimiž on muže, jimiž města burcuje;
i aigis hrůzný, zbroj rozzuřené Pallady,
závodně šupinami hadů a zlatem leštili,
propletené hady a samu Gorgonu na hrudi bohyně,
hlavu useknutou obracející oči.
„Vezměte vše pryč," řekl, „načaté práce odneste,
Aitnští Kyklopové, obraťte sem pozornost:
mají se dělat zbraně prudkému muži. Teď potřeba sil,
teď rukou rychlých, teď umění mistrovského.
Odhoďte zdržení." Nic víc neřekl, oni
rychleji všichni se vrhli stejně na práci
losem rozdělenou. Teče bronz v tocích, zlato kov
a zraňující ocel ve velké výhni se roztápí.
Obrovský štít vytvářejí, jediný proti všem

zbraním Latinů, sedmero kruhů kolem kruhů
proplétají. Jiní větrníci měchy proud
přijímají a vracejí, jiní sykavý bronz
máčejí v jezírku; sluj sténá kolem položenými kovadlinami;
oni mezi sebou s velkou silou paže zdvíhají
v rytmu, a pevnými kleštěmi obracejí hmotu.

Tyto věci na aiolských březích Lemnský otec urychluje,
Evandra z chudé střechy budí příjemné světlo
a ranní zpěvy ptáků pod střechou.
Vstává starší, tunikou zahaluje údy
a tyrrhénskými pouty opásá podrážky chodidel.
Pak k boku a ramenům upíná tegejský meč,
levou stranu pokrývá panteří kůží.
I dva strážní psi od vysokého prahu
jdou napřed a chůzi pánovu doprovázejí.
Hrdina mířil k sídlu hosta Aenea a tajným
rozhovorům pamětliv, i slíbených darů.
Nic méně Aeneas sám ranně vyráží;
jemu syn Pallas, tomu společník Achates.
Setkají se, podají si pravice, usednou doprostřed
budov, konečně se rozhovorem těší svobodně.
Král začíná: „Nejvyšší vůdce Teukrů,
dokud jsi mi živ, nikdy nebudu říkat,
že věci Tróje poraženy nebo říše ztraceny;
my k pomoci ve válce v porovnání s tak velkým jménem
máme nepatrné síly; odtud nás zavírá tuská řeka,
odtud Rutul tlačí a zdi obklopuje zbraněmi.
Ale tobě obrovské národy a bohatstvím říše
spojit se chystám tábor, kterou nenadálá štěstěna
záchranu předvádí: osudem si tě žádá, přicházíš.

Nedaleko odtud na starodávném kameni je položeno
sídlo města Agyllského, kde lydský kdysi
rod, válkou proslulý, na etruských hřebenech se usadil.
Mnoho let kvetoucí ho pak pyšnou vládou
a krutými zbraněmi držel král Mezentius.
Co mám připomínat ta nevýslovná zabíjení, co činy
tyrana divoké? Bohové mu samému a rodu je šetřete!
Dokonce mrtvá těla spojoval s živými,
skládaje ruce k rukám, ústa k ústům,
druh mučení, hnisem a prasečí vodou tekoucím
v ubohém objetí dlouho tak smrti sváděl.
Avšak nakonec unavení občané, jak zuřil nevýslovné,
ozbrojeni obklopí ho samého i dům,
zabijí společníky, oheň na krov hodí.
On, uprostřed zabíjení uprchl, do polí Rutulů
utekl, bráněn zbraněmi hostitele Turna.
Tedy celá Etrurie povstala spravedlivými zuřeními,
krále k trestu v přítomném Martu žádají.
Těm tě já, Aenee, přidám jako vůdce v tisících.
Vždyť po celém pobřeží hustí lodě hřmí,
nést znamení poroučejí, zdržuje je letitý haruspex
zpívající osudy: ‚Ó vybraná maionská mládeži,
květe statečnosti dávných mužů, koho spravedlivá
proti nepříteli nese bolest a zasloužený Mezentius hněvem
zapaluje, nikomu Italovi nedovoleno tak velký rod
podřídit: cizí si zvolte vůdce.' Pak etruský se usadil
tenhle šik na poli pokyny bohů ustrašený.
Sám posly ke mně a korunu říše
s žezlem poslal, i odznaky nabídl, Tarchón,
ať vstoupím do tábora a převezmu tyrhénská království.
Avšak mě pomalé mrazem a staletími neplodné stáří

závidí vládu, pozdní k statečným síly.
Syna bych povzbudil, kdyby smíšený s matkou sabellskou
odtud nebral část vlasti. Ty, komu i léty
i rodem osud přeje, koho vzývají božstva,
vstup, nejsilnější vůdce Teukrů i Italů.
Tohoto ti kromě toho, naději a útěchu naši,
Pallanta přidávám; pod tebou jako učitelem snášet
vojenství a tvrdou práci Marta, tvé činy pozorovat
ať si zvykne, od prvních let ať tě obdivuje.
Arkadských jezdců mu dvě stě, výběr síly mládeže
vybranou dám, tolik k tvému jménu dá Pallas sám."

Sotva to řekl, upřeně tváře drželi
Aeneas Anchísovec a věrný Achates,
mnohé tvrdé v duši smutné přemýšleli,
kdyby znamení z otevřeného nebe Cytherejka nedala.
Neboť nečekaný z éteru vržený blesk
se zvukem přišel, všechno se zdálo náhle padat,
a tyrrhénský zvuk trubky duní vzduchem.
Vzhlédli, znovu a znovu obrovský rachot zní.
Vidí zbraně mezi mrakem v otevřené oblasti nebe
přes jas ohrudit a bitím hřmět.
Zarazili se v duchu jiní, ale trójský hrdina
poznal zvuk a sliby rodičky bohyně.
Pak připomíná: „Nehledej vskutku, hoste,
jakou pohromu předznamenávají: já jsem Olympu vzýván.
Toto znamení moje rodička slíbila poslat,
pokud by válka hrozila, vulkanské zbraně vzdušné
že mi na pomoc přinese.
Ach, jaké vraždy nebohým Laurentským hrozí!
Jaké tresty mi, Turne, dáš! Jak mnoho pod vlnami

štítů mužů, přileb a statných těl obracíš,
otče Tibere! Nechť boje si žádají a smlouvy ruší.”

Když to řekl, z vysokého trůnu vstává
a nejdřív Herkulovy ohně, utlumené, probouzí,
k včerejšímu Larovi a malým penátům
rád jde; obětuje po zvyku vybrané ovce
Evandrus stejně, stejně trójská mládež.
Pak odtud k lodím kráčí, společníky znovu vidí,
z nichž po počtu vybere ty, kdo s ním do války půjdou,
výborné statečností. Zbytek po proudu
nese voda a líně po příznivém proudu plyne,
poslem zprávy pro Askania o věcech i otci.
Dávají se koně Teukrům směřujícím k tyrhénským polím;
vedou Aeneovi mimořádného, kterého žlutá kůže lva
celá obklopuje, blyštící se zlatými drápy.

Pověst letí, náhle rozšířená malým městem,
že jezdci rychle jedou k prahům tyrhénského krále.
Matky strachem zdvojují sliby, blíž k nebezpečí
jde strach a větší obraz Marta se objevuje.
Pak otec Evandrus, pravici odjíždějícího objímaje,
lne nenasycen pláče a říká:
„Kdyby mi Jupiter vrátil minulá léta,
jako jsem byl, když jsem první šik pod samou Praeneste
porazil a jako vítěz spálil hromady štítů,
krále Herula touhle pravicí poslal do Tartaru,
kterému novorozenci Feronia, matka,
– strašné říci – dala tři duše, trojí zbraně třásti měl,
třikrát bylo třeba ho porazit smrtí; jemu přesto všechny
odebrala tato pravice duše a tolik ho zbavila zbraní:

ne já nyní bych se neloučil ze sladkého objetí,
synu, s tebou, ani by sousední Mezentius nikdy
této hlavě nevyšel vstříc, nedal by železem tolik krutých
pohřbů, nebylo by město tolik ovdovělo občany.
Ale vy, bozi vyšší, a ty, nejvyšší vládce bohů,
Jupitere, Arkadského, prosím, slitujte se nad králem
a otcovské modlitby vyslyšte. Pokud božství vaše
Pallanta mi uchovává bezpečného, pokud osudy šetří,
pokud ho uvidím živého a přijde v jedno setkání,
o život prosím, dovolím vydržet jakoukoli námahu.
Pokud však mi nějakou neslovnou pohromu, Fortuno, hrozíš,
teď, teď buď dovoleno krutý život přerušit,
dokud mé starosti kolísají, dokud je naděje nejistá
budoucího, dokud tě, milý chlapče, mé jediné a pozdní potěšení,
objetím držím, aby mi těžší zpráva neuraženeula uši."
To rodič při posledním rozchodu slovy
vylil; sluhové ho zhrouceného do střechy nesli.
A už jezdci vyjeli z otevřených bran,
Aeneas mezi prvními a věrný Achates,
pak jiní vůdci Tróje; Pallas v šiku
jde uprostřed, pláštěm a malovanými zbraněmi vzácný,
jako když Lucifer, umytý vlnou Oceánu,
kterého Venuše nad všechny ohně hvězd miluje,
vysvítí svatou tvář nebi a rozežene stíny.
Stojí bázlivé na zdech matky, očima stíhají
prašný mrak a bronzem lesklé čety.
Oni přes křoviska, kde je nejblíže značka cest,
táhnou ozbrojeni; vzniká křik, v utvořeném šiku
čtyřnohý rozklepaný dupot kopytem roztluče pole.

Je obrovský studený háj u řeky Caerity,
pobožností otců široko posvátný; odevšad pahorky
duté ho uzavřely, černou jedlí háj opásán.
Silvanovi, bohu polí a stád, prý,
staří Pelasgové zasvětili háj i den,
kteří první kdysi drželi latinské hranice.
Nedaleko odtud Tarchón a Tyrrhéňané bezpečný
tábor drželi, z vysokého pahorku bylo možno vidět
celou legii, roztahovala se do širokých polí.
Sem otec Aeneas a válkou vybraná mládež
přistupují, unavení koně i těla ošetřují.

Avšak Venuše mezi éterickými mraky bohyně svítivá
dary nesouc byla tu; syna v odstraněném údolí,
jak zdáli u chladné řeky odloučeného spatřila,
takovými slovy ho oslovila, sama se předložila:
„Hle, dokončeny slíby mého manžela uměním
dary. Nebuď v pochybách, synu, vyzvat ani Laurentské
pyšné, ani ostrého Turna do bojů."
Řekla, a objetí syna si Cytherejka vzala,
zbraně pod protější dub položila zářící.
On darům bohyně a tak velké poctě radostně
nedoká se nasytit a oči po jednotlivých věcech otáčí,
diví se a v rukou a pažích obrací
strašnou helmu s chocholy, chrlící plameny,
osudonosný meč, pancíř z bronzu ztuhlý,
krvavý, obrovský, jako když modrý mrak
sluncem se rozpálí a daleko se blyští;
pak lehké holeně z elektra a zlata přetaveného,
oštěp a nevylíčitelnou texturu štítu.
Na něm italské věci a římské triumfy

nevědomý věštců ani budoucího věku
dělal ohnimocný, tam všechen rod budoucího
pokolení od Askania, i boje v pořádku svedené.
Udělal, jak Mavortskou kojící v zelené jeskyni
leží vlčice, kolem jejích prsou dvojčata
na vzduchu visíce si hrají chlapci a matku olizují
nebojácní, ona hladkým krkem obracející se
hladí střídavě a těla tvaruje jazykem.
Nedaleko od toho Řím a unesené Sabinky bez míry
usazené v amfiteátru, při velkém circusu konaném,
přidal, i náhle vznikající novou válku
mezi Romulovci a Tatiem starým s Kury přísnými.
Potom tíž mezi sebou ve svém sporu králové
ozbrojení před oltářem Jovovým s pateřemi
stáli a zabíjeli sviňky, spojovali smlouvy.
Nedaleko odtud rychlé čtyřspřeží Metta na různé strany
roztrhaly – avšak ty, Albane, bys měl u slov zůstat! –
a Tullus táhl vnitřnosti lháře
po lese, kropily se krví šípkové keře.
A Porsenna poroučel přijmout vyhoštěného Tarquinia
a obrovským obléháním město tiskl;
Aenejádové ve železo pro svobodu letěli.
Jemu podobného rozhořčenému, podobného hrozícímu,
byl by to viděl, že Kokles smí most strhnout
a Kloelia s roztrženými pouty přeplula řeku.
Nahoře strážce tarpejské pevnosti Manlius
stál před chrámem a Kapitol vysoký držel,
Romulovou slaměnou střechou čerstvá se třásla síň.
Zde zlatými vzlétající stříbrná husa
sloupořadími zpívala, že Galové jsou na prahu;
Galové přes křoviska byli u pevnosti

bráněni temnotou a darem opojné noci.
Zlaté vlasy a zlaté roucho jim,
pruhovanými vojenskými plášti zní, pak mléčné krky
zlatem spojují, dva každý alpské gaesy třpytí
rukou, štítem chránění po těle dlouhými.
Zde plesající Salii a nahé Luperky,
vlněné chocholy a padlé ancilie z nebe
vyklepal, čisté matky skrze město vedly obřady
v měkkých pilentech. Odtud zdáli přidá
tartarská sídla, vysoká ústí Dita,
tresty zločinů, i tebe, Catilino, hrozící
skály visícího a tváře Fúrií třesoucího se,
a oddělené zbožné, jim dávající zákony Catona.
Mezi těmi plně rozlitého moře obraz šel
zlatý, ale vlnou pěnily modré bílou,
a kolem stříbrem lesklí delfíni v kruhu
hladiny bičovali ocasy, příboj rozetínali.
Uprostřed byly bronzové flotily, aktijské bitvy,
viděli byste celý Leukatu, s uspořádaným Martem
plápolající, a zlatem svítící vlny.
Zde Augustus, vedoucí Italy do bitev Caesar,
s otci a lidem, s penáty a velikými bohy,
stál na vysoké záďi, komu spánky dvojí plameny
veselé chrlí, otcovská hvězda se otevírá na temeni.
Jinde s příznivými větry a bohy Agrippa,
vznešený, vedoucí šik, jehož slavná pocta války,
spánky zdobené korunou námořní s zobci se třpytí.
Odtud s barbarskou pomocí a rozmanitými zbraněmi Antonius,
vítěz od lidu Aurory a červeného břehu,
Egypt a síly Orientu a nejvzdálenější s sebou
Baktru veze, následuje – nestoudnost – egyptská manželka.

Všichni spolu se vrhli, celá vzpěněná staženými
vesly a trojzubnými zobci se rozrývá hladina.
Hlubokou hledají; moře, byste věřili, že plují oddělené
Kyklady nebo že se střetávají vysoké hory s horami,
tak velkou hmotou muži vzrušení na věžových zádích.
Z koudele plamen rukou a šípů létavých železo
rozsypáváno, pole nová Neptunia vraždou se rudí.
Královna uprostřed otcovským sistrem volá šiky,
ještě nevidí za zády dva hady.
A obludné nestvůry všelikých bohů i štěkající Anubis
proti Neptunovi, Venuši, proti Minervě
drží zbraně. Zuří uprostřed boje Mavors
vyrytý železem, smutné z éteru Fúrie,
a s rozdrceným pláštěm veselá kráčí Nesvárnost,
kterou s krvavým bičem následuje Bellona.
Aktijský to vida Apollo luk napínal
shora; v tom strachu celý Egypt a Indové,
celý Arab, všichni Sabejci obraceli záda.
Sama královna, byť vidět větry vyvolávala,
plachty napínala, lana povolovala.
Ji mezi vraždami bledou budoucí smrtí
vyobrazil ohnimocný s vlnami a Iapygem nesenou,
proti tomu veliké tělo smutného Nila
rozvírajícího klín, celým oděvem volajícího
v modrý klín a skryté toky poražené.
Avšak Caesar, trojím triumfem jedoucí římskými
hradbami, bohům italským sliboval nesmrtelný slib,
tři sta největších chrámů po celém městě.
Radost, hry, cesty duní potleskem;
ve všech chrámech sbor matek, všude oltáře;
před oltáři země zabitými teletem porazena.

Sám sedě na sněhovém prahu svítícího Foiba
dary národů znovu poznává, přizpůsobuje je pyšným
sloupům; jdou poražené rody v dlouhé řadě,
jak rozmanité jazyky, tak zvyky oděvu i zbraněmi.
Zde rod Numidů a odpásaných Afrů Mulciber,
zde Lelegy a Kary, šípy nosící Gelony
vyobrazil; Eufrat šel už mírnější vlnami,
nejzazší lidí Mořínové, Rýn dvouhlavý,
nekrotní Dahové, Araxes rozhořčen mostem.

Takové věci přes štít Vulkánův, dar rodiče,
obdivuje a radostně se nevědomý věci slávě
raduje, zdvihá v rameni pověst i osudy vnuků.

Kniha devátá.

Zatímco se tyto věci na druhé straně zdaleka konaly,
Saturnia Juno poslala Iris z nebe
k odvážnému Turnovi. V háji otce Pilumna
Turnus v posvátném údolí seděl.
K němu Thaumantova dcera růžovými rty takto promluvila:
„Turne, co by nikdo z bohů toužícímu neslíbit
neodvážil se, otáčející se den sám přinesl.
Aeneas, s městem, společníky i flotilou zanechanou,
žezlo Palatinského sídla a Evandrův dům hledá.
Ani ne dost: pronikl k nejzazším městům Korythu,
rod Lydů, shromážděné venkovany zbrojí.
Co váháš? Teď je čas žádat koně, teď vozy.
Odhoď všechna zdržení, zasáhni zmatený tábor."
Řekla, do nebe se vrátila na stejných křídlech
a obrovským obloukem v letu pod mraky prořízla.
Poznal mladík, obě dlaně ke hvězdám
zvedl a prchající takovým hlasem následoval:
„Iris, ozdobo nebe, kdo tě z mraků hnanou
mi poslal na zem? Odkud ta tak jasná náhle
bouře? Vidím, jak se otevírá střed nebe
a hvězdy po pólu mizí. Následuji tak velké věštby,
kdokoli mě do zbraní voláš." Takto řekl, k vlně
přistoupil, dlaněmi nabral z vrchu vln vody,
mnoho bohy prosil, zahalil éter sliby.

A už po otevřených polích celé vojsko šlo,
bohaté koňmi, bohaté malovaným šatem a zlatem;
Messapus přední šiky, poslední Tyrrhovi mladíci
sešiká vají, uprostřed vede Turnus:
jako sedmi přítoky uklidněný vysoký
tiše Ganges nebo tučnou řekou Nil,
když se vrátí z polí a už se skryl do koryta.
Zde Teukrové najednou spatří černý prach
hromadit mrak a tmy stoupat nad polem.
Jako první z protějšího valu zavolá Kaikus:
„Jaký, občané, kotouč se v temné mlze převaluje?
Rychle neste železo, podejte oštěpy, vystupte na hradby,
nepřítel je tu, hoj!" S obrovským křikem všemi
branami se Teukrové uzavírají a hradby obsazují.
Neboť tak při odjezdu nejlepší ve zbraních
Aeneas předpověděl: pokud by mezitím nějaká štěstěna byla,
ať se neodváží tvořit šik, ani důvěřovat poli;
jen tábor a hradby bezpečné pod náspem ať střeží.
Tedy, i když stud a hněv ukazuje svést boj,
přesto zavírají brány, předpisy plní,
ve zbrani v dutých věžích čekají nepřítele.

Turnus, jak dopředu letící předběhl pomalý šik
dvaceti vybranými jezdci doprovázen, k městu
nečekaně přijde, bílými skvrnami tráckýn
koněm nese ho, chochol kryje helma zlatá rudá:
„Kdo bude se mnou, mládenci, kdo první na nepřítele – ?
Hle," řekl, oštěp otáčeje vrhá do vzduchu,
počátek boje, a strmě na pole se vrhá.
Křik přijímají společníci, se hrozným šumem
následují; divu se nehybnému srdci Teukrů,

že se nedávají na rovné pole, ani proti sobě
nenosí zbraně, ale drží tábor. Sem i tam zuřivě
koněm obkládá hradby, hledá přístup bezcestami.
A jako vlk, který obléhá plný ovčín,
když u ohrad hřmí, snášel větry a lijáky
po půlnoci; v bezpečí pod matkami jehňata
bečením se cvičí, on drsný a bezectný hněvem
zuří proti nepřítomným; shromážděná ho unavuje
dlouhá vzteklost jíst a hrdla suchá od krve:
ne jinak Rutulovi, hledícímu na zdi a tábor,
ohněm hoří hněvy, bolest tvrdými kostmi pálí.
Jakým způsobem zkusit přístupy, jaká cesta vyhodí
zavřené Teukry z náspu a vylije je na rovinu?
Flotilu, která přitažená k boku tábora skrytě ležela,
obklopenou náspy a říčními vlnami,
napadne a požáry si žádá od plesajících společníků,
rukou pochodeň planoucí hořící naplní.
Pak teprve se vrhají – tlačí přítomnost Turnova –
a všechna mládež opásá se temnými pochodněmi.
Vyloupili krby: tmavosmolné světlo nese dýmající
pochodeň, Vulkán s pomíchaným popelem k hvězdám.

Jaký bůh, Múzy, od tak krutých požárů Teukry
odvrátil? Tak veliké ohně kdo odstrčil od lodí?
Řekněte: starodávná je víra v čin, pověst věčná.
V čase, kdy nejdřív na frygské Idě tvořil
Aeneas flotilu a chystal se hledat vysoké moře,
sama rodička bohů Berekyntia, prý, veliké
Jovu takto promluvila: „Dej, synu, prosící,
co tvoje milá matka od tebe žádá, zkroceném Olympu.
Borový les mi mnoho let milý,

háj byl na nejvyšším hradě, kam přinášeli posvátné,
temný černavou borovicí a javorovými trámy.
Tyto jsem dala dardanskému mladíku, když potřeboval flotilu,
veselá; teď úzkostné zděšení mě trápí.
Zbav mě strachu, dovol tohoto dosáhnout prosbami matce,
ať je ani během potlučené žádným proudem větru
nepřemohou: ať jim prospěje na našich horách zrozeným."
Syn jí naproti, kdo otáčí hvězdy světa:
„Matko, k čemu voláš osudy? Nebo co prosíš tím?
Rukou smrtelnou vytvořené kýly nesmrtelné
budou mít právo? A pevný Aeneas by nejistá nebezpečí
projížděl? Komu byla taková moc povolena bohovi?
Spíš, až splněné budou držet konec a přístavy
ausonské kdysi, kterékoli unikne vlnám
a dardanského vůdce zavezla do laurentských polí,
smrtelnou odejmu tvář, nařídím, aby velkého
moře byly bohyněmi, jaké Nereida Doto
a Galatea protínají pěnivý pont hrudí."
Řekl, a to pevné přes řeky stygského bratra,
smolou valící a černou propastí březí
pokynul, celým pokynem otřásl Olymp.

Tedy přišel slíbený den, Parky časy dlužné
dovršily, když Turnova křivda Matku
upomenula odvrátit od posvátných lodí pochodně.
Tu nejdřív nové světlo očím zazářilo, obrovský
viděn od Aurory oblak přes nebe přeběhl
i ídské sbory; pak hrozný hlas skrze vzduch
vypadl a trojské i rutulské šiky naplnil:
„Nebujte se, Teukrové, hájit svoje lodě,
ani zbraně nebrati; moře dřív spálit Turnu

bude dáno než posvátné borovice. Vy, osvobozené,
jděte, bohyně moře; rodička poroučí.” A každá
hned zádě odtrhuje svoje pouta od břehu
a jako delfíni ponořenými zobci do hlubin
směřují. Odtud se panenské – podivuhodná nestvůra –
vrátí tolik tváří a jsou neseny po moři.

Zarazili se v duchu Rutulové, zděšen sám,
zmatenými koňmi, Messapus; váhá i řeka
chraplavě znějíc, zpět nohu Tiber z hlubin.
Avšak odvážnému Turnovi důvěra neustoupila;
k duším kladně mluví a napomíná sám:
„Trójany tyhle zrůdy hledají, těm sám Jupiter
obvyklou pomoc vzal: nečekají oštěpy ani oheň
Rutulů. Tedy moře Teukrům uzavřená,
žádná naděje úniku: polovina věcí jim odejmuta,
avšak zem v našich rukou, tolik tisíc rodů
italských nese zbraně. Nic mě nestraší osudná,
pokud Frygové něco před sebou chlubí, odpovědi bohů;
dost osudům a Venuši dáno, že se dotkli polí
úrodné Ausonie. Jsou i mně proti nim
osudy, zabít železem zločinný rod,
unesena manželka; ne jen Atrídovce zasahuje
tato bolest, ani jen Mykénám je povoleno vzít zbraně.
‚Ale padnout jednou je dost’: dřív stačilo zhřešit,
nenávidět tak všechen ženský rod. Těm tahle
důvěra ve střední val a zpoždění příkopů,
malé rozdíly smrti, dává mysl; ale neviděli hradby Tróje,
postavené Neptunovou rukou, usednout v ohni?
Ale vy, vybraní, kdo se chystá sekat železem val
a se mnou vstupuje do třesoucího se tábora?

Není mi třeba Vulkánových zbraní, ani tisíce kýlů
proti Teukrům. Ať se hned všichni přidají
Etruskové jako spojenci. Temnoty a nehezké krádeže
Palladia, zavraždění strážci vrcholu hradu,
ať se nebojí; ani v slepém břiše koně se neschováme:
světlem veřejně je rozhodnuto obstoupit hradby ohněm.
Nemají si s Danajci věc a mládeží Pelasgů
že mají, kterou odložil Hektor až na desátý rok.
Teď, protože lepší část dne uplynula,
co zbývá, radostně po dobře vyřízených věcech těla
oší prite, muži, a čekejte, že se boj připraví."
Mezitím stráž u bran obléhat
je dána Messapovi, a opásat hradby ohni.
Čtrnáct Rutulů, aby střežili hradby s vojáky
vybráno, avšak ty sto za každým následují
purpurní chocholy mladíci, zlatem svítící.
Rozcházejí se a mění střídky, rozlití po trávě
dávají si víno a převracejí bronzové kratéry.
Svítí ohně, noc stráž vede
bez spánku ve hře.

Toto shora z valu vidí Trójané, zbraněmi
drží výšiny, i strachem bázliví brány
zkoumají, mosty a opevnění spojují,
nesou zbraně. Dohlíží Mnestheus a prudký Serestus,
které otec Aeneas, pokud by někdy nepříznivé zavolaly,
dal za vůdce mladíkům a mistry záležitostí.
Celá legie po zdech, losem rozdělivší nebezpečí,
hlídá a cvičí střídky, co má kdo chránit.

Nisus byl strážcem brány, prudký ve zbraních,
syn Hyrtakův, jehož lovkyně Ida poslala jako společníka Aenea,
rychlého v oštěpu a lehkými šípy,
a vedle společník Euryalos, nad něhož krásnější
nebyl mezi Aenejády, ani si netáhl trojské
zbraně, chlapec s neholenou první známkou mládí.
Jedna láska jim byla, společně se vrhali do válek;
i tenkrát společnou stráž u brány drželi.
Nisus řekl: „Bozi vrhají tuhle horečku do myslí,
Euryale, nebo každému se jeho vlastní bůh stává hrozný touha?
Buď boj, nebo něco velikého dávno vniknout
mysl mi hýbe, ani klidným odpočinkem není uspokojena.
Vidíš, jakou důvěru mají Rutulové ve věcech:
jen pár světel třepotá, spánek a víno rozpuštěné,
ulehli, mlčí široko místa. Pojď dál a pochop,
co pochybuji, a jaký nápad teď v duchu vzniká.
Všichni žádají, lid i otcové, aby byl zavolán
Aeneas, poslat muže, kteří by jisté zprávy přinesli.
Pokud ti slíbí, co žádám – já se spokojím pověstí
činu – zdá se mi, že pod támhletou mohylou
mohu najít cestu ke zdem a Pallantejským hradbám."
Zarazil se, zasažen velikou láskou ke chvále,
Euryalos, hned planoucího přítele oslovuje:
„Mě tedy jako společníka k nejvyšším věcem přidat,
Nise, se vyhýbáš? Sám tě pošlu do takových nebezpečí?
Ne tak mě otec, zvyklý válkám, Opheltes,
mezi argejským strachem a trojskými útrapami
vychoval, ani jsem s tebou takové věci nedělal,
velkodušného Aenea a krajní osudy sledující:
je zde, je duše pohrdající světlem, taková,
která by si tu, kam míříš, čest dobře koupila životem."

Nisus na to: „Já jsem si o tobě nic takového
nebál, ani ne. Ne tak mě ať mi tě vrátí velký
Jupiter radostného, nebo kdokoli hledí na toto rovnýma očima.
Ale pokud by někdo – jak mnoho vidíš v takové nebezpečí –
pokud by někdo osud nebo bůh strhl do protivného,
chtěl bych, aby ty jsi přežil, tvůj věk je důstojnější života.
Ať je kdo, kdo mě vyrvaného z boje nebo cenou vykoupeného
uloží do země, nebo pokud by Fortuna obvyklá to zakázala,
ať nepřítomnému nese obětiny, ozdobí hrob.
Ať nejsem matce ubohé příčinou tak veliké bolesti,
která tě jediná, chlapče, z mnoha matek se odvážila
následovat, nestarala se o hradby velkého Acesta."
On však: „Nadarmo spojuješ prázdné důvody,
ani se moje mysl z místa nehne.
Pospěšme si," řekl, a stráže zároveň vzbudí. Oni
nastupují a střídají služby; opuštěné stanoviště
sám jako společník Nisovi kráčí a hledají krále.

Ostatní tvorové po všech zemích spánkem
uvolňovali starosti, srdce zapomnělá na námahu:
vůdci Teukrů první, vybraná mládež,
rozhodovali o nejvyšších věcech říše,
co dělat, nebo kdo bude posel k Aeneovi.
Stojí opření o dlouhé oštěpy, drží štíty,
uprostřed tábora a pole. Pak Nisus a spolu
Euryalos ihned prosí, aby je přijali:
že věc je veliká, bude stát za zdržení. První Iulus
přijme třesoucí se, Nisovi mluvit poručí.
Pak takto Hyrtakův syn: „Slyšte s klidnými myslemi,
Aenejádové, ať nejsou souzeny podle našich let,
co přinášíme. Rutulové, spánkem a vínem rozpuštění,

ztichli. Místo pro léčku jsme sami viděli,
které leží na křižovatce brány nejbližší pontu.
Přerušené ohně, černý dým ke hvězdám
stoupá. Pokud dovolíte užít štěstěny
k nalezení Aenea a Pallantejských hradeb,
brzy se vrátíme, uvidíte nás tu s kořistí
po obrovské vraždě. Ani nás cesta ne-oklame:
v temných údolích město jsme nejprve viděli
při neustálých lovech, celou řeku poznali."
Zde letitý a duchem zralý Aletes:
„Bozi otcovští, pod jejichž vůlí vždy je Trója,
přec se nechystáte Teukry úplně smazat,
když takovou duši mladíků a tak pevnou
hruď jste snesli." Takto připomínal, ramena
a pravice obou držel, tvář slzami a ústa smáčel.
„Jaká vám, mužové, hodná za takové chvály
odměna může být dána? Nejkrásnější první
bohové a vaše mravy dají: potom ostatní vrátí
hned zbožný Aeneas a Askanius, ne-dotčený věkem,
tak velikého zasloužení nikdy neznalý."
„Já naopak vám, komu je jediná spása v návratu rodiče,"
podává Askanius, „při velkých penátech,
Nise, při laru Assarakově a šedivé Vestě svatyni
vzývám, cokoli mám štěstí a víry,
dávám do vašich klínů. Zavolejte otce,
vraťte mi pohled; nic není smutné s ním přijatým.
Dám dva poháry stříbrné, pracně vyrobené,
které otec vzal z poraženého Arisby,
dva trojnožky, dva veliké talenty zlata,
starodávný kráter, který dala sidonská Didó.
A pokud se nám podaří vzít Itálii, žezly ji podmanit,

jako vítězi losovat kořist,
viděls, jakým koněm Turnus jel, jak byl zlatý
v zbraních; samotného, štít a chocholy rudé
vyjmu z losu, teď už tvoje odměny, Nise.
Mimoto dvanáct otec z nejvybranějších matek
těl a zajatců dá, s vlastními každému zbraněmi,
nad to z polí to, co má sám král Latinus.
Ale tebe, kterého mé věk prostory bližšími
následuje, úctyhodný chlapče, už celou hrudí
tě přijímám, společníka ve všech pádech objímám.
Žádná sláva v mých věcech bez tebe nebude vyhledána:
ať mír, ať války povedu, tobě největší věcí
a slov víra." Proti tomu takto říká
Euryalos: „Mě žádný den tak statečným odvahám
nepodobným nebude: pokud jen Fortuna příznivá,
ne nepříznivá, padne. Avšak nad všechny dary
jednu jedinou prosbu: matka z Priamova rodu dávného
mi je, kterou nebohou nezadržela ílijská země,
mnou odcházejícím, ani hradby krále Acesta.
Ji já teď neznalou tohoto, cokoli je, nebezpečí,
bez pozdravu opouštím – noc a tvá
pravice je svědkem – protože nedokážu snášet slzy rodiče.
Avšak ty, prosím, útěš chudou, pomoz opuštěné.
Tuhle naději v tebe dovol mi nést, odvážněji půjdu
do všech osudů." Zasažení v duchu Dardanovci
pustili slzy, nejvíc krásný Iulus,
duši mu stiskla obraz otcovské zbožnosti.
Pak takto říká:
„Zavaž se k všemu hodnému tvým velikým začátkům.
Vždyť ona bude mi matkou, jen jméno Kreusy
chybět bude; ani vděk za takový porod nezůstane

malý. Jaké budou osudy čin následovat,
při této hlavě přísahám, při níž otec dřív zvykl:
co ti slibuji vrátivšímu se, v šťastných věcech,
to tobě i matce i rodu zůstane."
Takto říká slzami; z ramene zároveň sejme meč
zlacený, který s podivuhodným uměním vyrobil Lykaón
Knosský, pochvou slonovinovou mu je přizpůsobil.
Mnestheus dává Nisovi kůži a ježaté lví
kořisti, helmu si vyměňuje věrný Aletes.
Hned vyráží ozbrojení; všechny jdoucí
ruka prvních k branám, mladíků i starých,
následuje sliby. I krásný Iulus,
před lety nesoucí ducha i starost mužnou,
mnoho otci vzkazů posílá; ale vánek
všechno trhá a mrakům bezúčinně dává.

Vyšli, překročili příkopy, v stínu noci
se stkají ke nepřátelskému táboru, mnoha z nich však
před svou zkázou. Všude po trávě spánkem a vínem
těla rozlitá vidí, vzpřímené vozy na břehu,
mezi lany a koly muže, zároveň zbraně ležet,
víno zároveň. První Hyrtakův syn tak promluvil:
„Euryale, odvážit se pravicí: teď sama volá věc.
Tudy je cesta. Ty, aby se žádná ruka nad námi
nemohla vztyčit zezadu, hlídej, se starej daleko;
já tyhle vypustošim a širokou cestou tě povedu."
Takto připomíná, hlas tlumí, zároveň mečem Rhamneta
pyšného napadá, který náhodou na vysokých kobercích
rozložen z celé hrudi oddechoval ve spánku,
sám král, Turnu králi nejmilejší věštec,
ale věštbou nemohl odvrátit pohromu.

Vedle tři sluhy, nedbale mezi zbraněmi ležící,
a Remova zbrojnoše tlačí a vozataje pod samými
koňmi zastihne, železem seká visící krky.
Pak hlavu samotnému domu vezme, trup zanechá
krví vrávorající; černou krví zpařená
zem i lehátka vlhne. I Lamyra a Lamuse,
mladíka Serrana, který nejvíc tu noc
hrál, slavný tváří, s mnohým ležel
údem bohem poražen – šťastný, kdyby hned onu
hru rovnou noci do světla rozvinul:
jako hladový lev plný ovčín rozvracející
– žene totiž šílený hlad – kousá a vleče
jemné stádo, oněmělé strachem, hřmí krvavými ústy.
Ne menší vraždění Euryala; zapálen i sám
zuří a mnohé bezejmenné lidi uprostřed,
Fada a Herbesa, Rhoeta a Abarise
nevědomé; Rhoeta bdělého a vše vidícího,
ale strachu plný za obrovským kráterem se skrýval.
Do protějších prsou mu celý meč z blízka
vrazil vstávajícímu, mnoho smrti přijal.
Vylije purpurovou duši, s krví smíšenou
víno vrací umíraje, on, lstí vroucí, naléhá.
Už k Messapovým společníkům směřoval; tam oheň
poslední dohořívá, viděl po právu uvázané
koně se pást; krátce pak Nisus
– poznal totiž, že se v příliš velké vraždě a touze železa –
„Ustupme," řekl, „nepřátelské světlo se blíží.
Dost trestů je vyčerpáno, cesta skrze nepřátele vyrobena."
Mnohé muže v tuhém stříbře vyrobené zanechávají
zbraně, kratéry a krásné koberce.
Euryalos faléry Rhamnetovy a zlatý s puklicemi

pás, které Tiburtskému Remulovi kdysi bohatý
dal darem Caedicus, když se spojovali pohostinstvím vzdáleně;
ten, umíraje, dal mít vnukovi;
po smrti ve válce ho Rutulové získali:
tyto chvátí, k silným ramenům marně připne.
Pak helmu Messapovu, pohyblivou a chochol zdobící,
nasadí. Odejdou z tábora a berou bezpečná.

Mezitím vyslaní jezdci z latinského města,
zatímco zbytek legie v polích ustavená otálí,
šli, králi Turnovi odpovědi nesli,
tři sta, všichni se štíty, Volcens v čele.
A už se přiblížili k táboru a stěnám přistupovali,
když zdáli je vidí levou cestou se stáčet,
a helma Euryala ve slabě osvětleném nočním stínu
prozradila ho zapomnětlivého, odrážela paprsky.
Ne bezúčelně bylo vidět. Volcens ze šiku zavolá:
„Stůjte, muži. Jaká příčina cesty? Kdo jste ve zbraních?
Kam vedete cestu?" Nic oni proti nemluví,
spěchají v útěku do lesů, důvěřují noci.
Jezdci se nabídnou k známým křižovatkám
odtud i odtud, celou přístupovou cestu obklopí stráží.
Les byl široký s křovím a černým dubem
drsný, který husté houštiny všude naplnily;
řídkou stezkou se mezi skrytými cestami svítilo.
Euryala brzdí temnoty větví a tíživá kořist,
klame ho strach v krajině cest.
Nisus odchází; už prošel neopatrně nepřátele
a místa, která později od Alby jménem albánská
se nazvala – tenkrát král Latinus měl vysoké stáje,
jak stál a nadarmo ohlédl se po nepřítomném příteli:

„Euryale nešťastný, v které krajině jsem tě zanechal?
Nebo kudy mám jít?" Znovu, zmatenou cestu celou
otáčeje lstivého lesa, zároveň i stopy zpět
pozorované čte, pod tichými křovisky bloudí.
Slyší koně, slyší šum a znaky následovníků;
ani dlouhý ne čas uprostřed, když křik k uším
dojde, vidí Euryala, kterého už všechen houf,
lstí místa a noci, náhle rozrušené v zmatku,
zajal, vlekou ho, mnoho marně se bránícího.
Co dělat? Jakou silou mladíka, jakými zbraněmi
by se odvážil ho vyrvat? Nebo se vrhnout, umírající, do mečů
a krásnou smrt urychlit skrze rány?
Rychle hodil kopí, paži stáhl zpět,
vzhlédl na vysokou Lunu a hlasem se modlí:
„Ty, bohyně, ty přítomná pomoz naší námaze,
hvězd ozdobo a hájů Latonia strážkyně.
Jestli jsem někdy pro mě otec Hyrtakus na tvých oltářích
dary nesl, jestli jsem já sám svými lovy přidal
nebo tholu zavěsil, nebo k posvátným vrcholkům přibil,
dovol mi tenhle shluk rozházet, veď šípy vzduchem."
Řekl, celým tělem opíraje železo,
hodí. Oštěp letí, rozetíná noční stíny,
dojde do zad odvráceného Sulmo tam
se láme, puklým dřevem prochází vnitřnosti.
Válí se, vylévaje teplý proud z hrudi,
mrzne, dlouhými vzlyky bok bije.
Rozcházejí se, rozhlížejí. Tím prudší tentýž,
hle, jiný oštěp od vrcholu ucha vyvažoval.
Zatímco se třesou, letí kopí Tagovi skrze oba
spánky, svištivé, zabořené do mozku zapařilo.
Zuří divoký Volcens, nikde nevidí

původce oštěpu, ani kam by se zuřící vrhnout mohl.
„Ale ty mi mezitím teplou krví trestu
obou zaplatíš," řekl; zároveň s odkrytým mečem
šel na Euryala. Teď teprve zděšený, šílený,
zavolá Nisus, nemohl se skrýt v temnotách
dál ani tak velkou bolest snášet:
„Mě, mě, jsem tu, který jsem to udělal, na mě obraťte železo,
Rutulové! Má je všechna lest, nic ten se neodvážil,
ani nemohl; nebe tohle a vědomé hvězdy beru za svědky;
jen příliš miloval nešťastný přítel."
Taková slova dával, ale silou meč zabořen
projíždí žebra, bílá hruď se rozlomí.
Válí se Euryalos smrtí, přes krásné údy
jde krev, na ramena šíje zhroucená spadá:
jako když purpurový květ srpem podsečený
umírá slábnoucí, nebo máky s pomdlenou šíjí
svěsily hlavu, když je náhodou tíží lijavec.
Avšak Nisus se vrhá doprostřed a jediného, přes všechny,
Volcenta hledá, u jediného Volcenta otálí.
Kolem něj se shromážděnými nepřáteli odtud i odtud
jsou vytahováni. On ne jinak otáčí mečem
bleskovým, dokud volajícímu v ústech Rutulovi
nezabořil přední stranou, umíraje duši vzal nepříteli.
Pak nad bezduchým přítelem se sám vrhl,
proboden, klidnou tam konečně smrtí odpočinul.

Oba šťastní! Pokud mé verše něco mohou,
žádný den vás nikdy nevyjme z paměti věků,
dokud dům Aeneův nehybnou skálu Kapitolu
obývá, otec Římský říši drží.

Vítězové Rutulové, kořist a výzbroj získavše,
Volcenta bezdušného, plačící, do tábora nesli.
Nemenší v táboře žal, Rhamneta nalezeného
bezkrvého a prvních tolika v jedné vraždě zahubených,
Serrana a Numu. Obrovský sběh k samotným
tělům a polomrtvým mužům, čerstvé krvi
místo a plné pěnivých krví potoky.
Poznávají mezi sebou kořist, lesklou helmu
Messapovu a mnoha potu získané faléry.

A už první zasévalo nové světlo země,
Tithonovo šafránové lože Aurora opouští.
Už po vylití slunce, už když věci byly odhaleny světlem,
Turnus muže do zbraní, sám zbraněmi opásaný,
budí: bronzové šiky do bitev shromažďují,
každý svoje, rozmanitými pověstmi hněv dráždí.
A dokonce vztyčeně na oštěpy – ubohý pohled –
nasadili hlavy a s velkým křikem je nesou
Euryala a Nisa.

Aenejádové tvrdí v levé části zdí
postavili šik, neboť pravá je opásaná řekou,
veliké drží příkopy a na vysokých věžích
stojí smutní; zároveň hýbaly jimi tváře mužů nasazené,
známé příliš nebohým, tekoucí černým hnisem.

Mezitím ohromená, letící pernatým městem
poselkyně Fáma vletí k uším matky
Euryalovy. Avšak náhlé teplo jí kosti opustilo,
vyraženy z rukou vřetena, roztočená vlákna.
Vyletí nešťastná, ženským vytím
roztrhávajíc vlas, hradby a šiky

nejpřední hledá v běhu, ne tahle muže, ne tahle nebezpečí
ani oštěpů pamětliva, nebe pak stěžováním plní:
„Tebe teda, Euryale, vidím? Ty jsi mi, té stáří pozdní
klid, mohl mě nechat samotnou, krutý?
Ani se mi, nebohé matce, nebylo dáno naposled k tobě,
poslanému do tak velikých nebezpečí, promluvit?
Běda, v neznámé zemi psům za kořist Latinským
a ptactvu ležíš! Ani tvá matka tě k pohřbu
nevyvedla, ani jsem oči nestiskla, ani jsem rány neomyla,
rouchem tě zahalující, které v noci spěchavá
dokončovala, osnovou útěchy stařecké jsem si lehčila.
Kam následovat? Nebo která teď kraj má údy
a trhané části a mrzný pohřeb? Tohle mi od tebe,
synu, vracíš? Tohle jsem po zemi i moři následovala?
Prostřel te mě, pokud je nějaká zbožnost, mnou všechny oštěpy
veďte, Rutulové, mě první železem usmrťte;
nebo ty, veliký otče bohů, slituj se, tvým
ohavnou tuto hlavu srazit do Tartaru oštěpem,
protože jinak nemohu krutý život přerušit."
Tímto pláčem otřeseny duše, smutný všemi
jde ston, oslabené síly k bojům mdlou.
Ji, zapalující smutek, Idaeus a Aktór
na pokyn Ilionea a mnoho plačícího Iula
chápou, mezi rukama pod střechy přenášejí.

Avšak trubka strašnými zvuky bronzem zpěvným
zdáli zazvonila, následuje křik, nebe duní.
Spěchají, konáno zároveň s želvoukryly, Volskové
a chystají se naplnit příkopy a strhnout val;
hledají přístup, žebříky vylézt na hradby,
kde řídký šik a prosvítá koruna

ne tak hustá muži. Oštěpy proti nim rozlévat
všeho druhu Teukrové a tvrdými tyčemi dolů srážet,
zvyklí dlouhou válkou hradby bránit.
Balvany také tvrdou vahou valili, pokud by
mohli proniknout kryté šiky, přesto přes vše
baví snášet pod hustou želvou pády.
Ani už nestačí. Neboť kde se hromadí ohromná skupina,
Teukrové obrovskou hmotu valí a vrhají,
které široko porazila Rutuly, zbraní rozkolísala
kryty. Ani se nestarají slepým Martem více
vzdorovat odvážní Rutulové, ale z valu
střelami odstrkat se snaží.

Jinde strašný na pohled třásl etruskou
borovicí a dýmavé ohně vnáší Mezentius;
avšak Messapus, krotitel koní, Neptunův potomek,
sekal val, žebříky na hradby žádal.

Vás, Kalliopo, prosím, oslavte zpívající,
jaké tam železem porážky, jaké pohřby Turnus
vydal, jakého muže poslal k Orku,
se mnou obrovské lemy války rozviňte.

Byla věž s obrovským vysokým pohledem a vysokými mosty,
příhodně v místě, kterou všemi silami všichni
Italové dobýt a největší silou síly převrátit
závodili, Trójané naproti bránit kameny
a přes duté okna husté oštěpy házeli.
První mrštil planoucí pochodeň Turnus
a plamen připnul k boku, který s mnohým větrem
chvátil trámy a vrat uschlých lpěl.
Vyděšení se chvěli uvnitř, nadarmo si zla

chtěli útěku. Zatímco se hromadí a zpět usedají
v tu část, která nákazy chybí, pak vahou se věž
náhle zhroutila, nebe všechno hřmí lomozem.
Polomrtví k zemi obrovskou hmotou následováni
a probodnuti vlastními oštěpy, i hruď tvrdým
dřevem procházeny jsou. Sotva jeden Helenor
a Lycus unikli; z nichž mladistvý Helenor,
kterého maionskému králi otrokyně Lycymnia tajně
porodila a do Tróje poslala v zakázaných zbraních,
s mečem nahým a lehkým štítem bezslavným bílým.
Když se mezi tisíci Turna uviděl,
odtud šiky i odtud šiky latinské stojí,
jako divoká zvěř, kterou korunou lovců hustá
proti oštěpům zuří, nevědomá o smrti,
vrhá se, přes oštěpy skokem se nese –
ne jinak mladík mezi nepřátele umírat vrhá
a kde vidí oštěpy nejhustší, směřuje.
Avšak Lykos, lepší nohama, mezi nepřáteli
a mezi zbraněmi útěkem hradeb drží, usiluje
vysoké střechy chytit rukou a dotknout se pravic společníků.
Toho Turnus zároveň během a oštěpem sledoval,
kárá vítěz: „Doufals, bezhlavý, že z našich rukou
unikneš?" Zároveň chápe ho samého
visícího a s velkou částí hradby trhá:
jako když buď zajíce nebo bělotělého labutě
chytil vzestupující vysoké nohama Jovův zbrojnoš drápy,
hledaného, nebo matce s mnohým bečením jehně
Martský z chlévů urval vlk. Odevšad křik
se zdvihá: útočí, příkopy naplňují hromadou,
ohnivé pochodně jiní na vrcholky hází.
Ilioneus kamenem a obrovským úlomkem hory

Lucetia, přistupujícího k bráně a oheň nesoucího,
Emathiona Liger, Korynaia Asilas,
tenhle oštěpem, tenhle daleko klamavým šípem,
Ortygia Caeneus, vítěze Caenea Turnus,
Turnus Itya a Klonia, Dioxippa a Promola
a Sagara a stojícího ve prvních věžích Ida,
Priverna Capys. Toho první lehký oštěp Themillův
škrtl, ten rukou odhoděným krytem šílený
k ráně dotkl; tedy letící šíp přišel
a hluboko zarazil se do levého boku, uvnitř skryto
životní dech smrtelnou ranou prolomil.
Stál v nádherných zbraních Arcentův syn,
jehlou vyšívaný plášť a železem zářivý španělský,
slavný tváří, jehož otec Arcens poslal,
vychován v Martsovu háji kolem symaethijských
řek, kde pole tučné a milostivý oltář Palikův:
syčící praky Mezentius oštěpy odloženými
sám třikrát táhlou pláštěnkou kolem hlavy vedl,
středem protivníka olovem roztopeným spánků
rozetnul a mnoho písku natáhl.

Pak poprvé ve válce rychlý šíp napnout
se říká, předtím zvyklý jen plašit prchavou zvěř,
Askanius, i statečného rukou Numanuse srazil,
jemuž bylo přízvisko Remulus, Turnovy mladší
sestry nedávno svatbou spojené mel.
Před prvním šikem, hodné i nehodné říci
křičíc, zdmutý v hrudi novým královstvím,
šel a obrovského sebe křikem nesl:
„Nestydíte se podruhé oblehánim a valem být držen,
dvakrát zajatí Frygové, hradby vystavit smrti?

Hle, kdo si naše sňatky si válkou žádá!
Který bůh vás do Itálie, které šílenství vás přivedlo?
Nejsou tu Atrídové, ani lhář vymýšlející Ulixes:
tvrdý z kořene rod syny do řek první
vrháme a krutým mrazem a vlnami tvrdíme;
lovem bdí chlapci a lesy unavují,
ohýbat je hra koně, napínat šípy rohem.
A trpělivá k pracím mládež zvyklá na málo
buď hráběmi zem krotí, nebo tluče města válkou.
Celý věk je železem tráven, obrácenými zádmi býků
pícháme oštěpem, ani pozdní stáří
neoslabuje sílu ducha, nemění vigor:
šeď helmou tiskneme, vždy čerstvou
svažet si libujeme kořist, žít z loupeže.
Vám barvou šafránu a lesklým šarlatem šat,
k lenosti leží srdce, baví se těšit s tanečníky,
rukávy tunik a stuhy mitry mají.
Ó pravé Frygyně, ne vskutku Frygové, jděte po vysokém
Dindymu, kde dvojí zvuk dvourohá flétna navyklá dává.
Tympány vás a buxus Berekyntské Matky
Ídské volá; nechte zbraně mužům, ustupte železu."

Takto chlubícího se slovy a strašné zpívajícího
nestrpěl Askanius, obrátil se k tětivě koňské
a napjal šíp, k různým směrům ramena vedl,
stanul, před Jovem prosebně v slibech modlil:
„Jupitere všemohoucí, odvážným začátkům pokývni.
Já sám ti k tvým chrámům přinesu výroční dary,
postavím před oltáře se zlaceným čelem telata
bělotělá, zároveň nesoucí hlavu s matkou,
už rohem napadá a nohama rozsype písek."

Slyšel ho a nebe otec z klidné části
zahřměl vlevo, zároveň zazní osudonosný luk.
Prchne hrozně svištící stažený šíp
a přes hlavu Remulovu přejde, duté spánky železem
protne. „Jdi, slovy pyšnými se posmívej statečnosti!
Dvakrát zajatí Frygové posílají Rutulům tyto odpovědi":
tolik Askanius. Teukrové křikem následují,
radostí hřmějí, duchy k hvězdám zdvihají.

V éterickém kraji náhodou vlasatý Apollo
shora ausonské šiky a město viděl,
na mraku seděl, a vítěznému Iulovi takto říká:
„Chvála pro novou statečnost, chlapče, tak se jde k hvězdám,
bohy zrozený, i budoucí plod bohů. Právem všechny války
pod rodem Assarakovým osudem budoucí odpočinou,
ani tě Trója nedrží." Jak to řekl, z vysokého
éteru se posílá, dechotvorné vzduchy posune
a hledá Askania; pak forma tváře se obrátí
v starého Buta. Ten dardanskému Anchísovi
zbrojnoš byl, věrný strážce u prahu;
pak otec přidal za společníka Askaniovi. Šel Apollo
ve všem podobný dlouhověkému, i hlasem a barvou,
bílými vlasy, i krutými zvonivými zbraněmi,
a horoucímu Iulovi tak mluví:
„Buď dost, Aenejovci, že šípy beztrestně Numanus
padl pro tvoje. První tuhle pochvalu ti veliký Apollo
dopřává, ani se o rovné zbraně nezávidí;
na ostatní, chlapče, od války ustaň." Takto Apollo začal,
smrtelnému pohledu uprostřed slov opustil,
v dálce v jemný vzduch z očí zmizel.
Poznali boha a božské oštěpy Dardanovci

předáci a tulec v útěku slyšeli zvonící.
Tedy Askania, žádostivého boje, slovy a vůlí Foibovou
brání, sami do závodů znovu
nastupují, duše do otevřených nebezpečí posílají.
Jde křik po všech obranách zdí,
napínají prudké luky, oštěpy otáčejí.
Padá celá země od oštěpů, pak štíty a duté
dávají zvuk nárazem helem, boj drsný vzniká:
jak veliký přicházející od západu v dešťových Kozlech
bije déšť zem, jak mnohý krupobitím mraky
na hladiny padají, kdy Jupiter strašný Austry
otáčí vodnatou zimou, nebe duté mraky trhá.

Pandarus a Bitias, synové ídského Alcanora,
které v háji Jova lesnatá Iaera vychovala
jedlemi otcovskými a horami rovné mladíky,
bránu, která vůdcem svěřená, otevřou,
spoléhají na zbraně, sami zvou do hradeb nepřítele.
Sami uvnitř vpravo a vlevo před věžemi stojí
ozbrojeni železem, s chochoy vysoké hlavy se třpytí:
jako vzdušné tekoucí řeky kolem
nebo na pademu padské břehy Athesi nebo poblíž krásného
dvě vznešené duby a neholené k nebi
hlavy pozdvihují, vznešeným vrcholem kývají.
Vrazí Rutulové k přístupům, jak viděli otevřeným:
hned Quercens a krásný Aquiculus zbraněmi
a bezhlavý v duchu Tmarus a Mavortský Haemon
s celými šiky buď dali záda,
nebo na samém prahu brány položili život.
Pak víc rostou hněvy v nesvorných duších,

už shromážděni Teukrové se hromadí tam stejně
a odvažují se střetnout ruku, vyběhnout dále.

Vůdci Turnu v jiné části šílejícímu
a zmatenému muži se oznamuje: nepřítel
vře novou vraždou a brány otevřené poskytuje.
Opouští počaté a obrovským hněvem vzbuzený
hrne se k dardanské bráně a k pyšným bratrům.
Nejdřív Antifata – ten sám se první zjevil,
z Thébské matky levoboček vysokého Sarpedona,
hozeným oštěpem srazí: letí italská cornus
jemným vzduchem, do žaludku se zabořilo,
hluboké hrudi odchází; vrací jáma temné rány vlnu
pěnivou, zabodne železo v plíci se zahřívá.
Pak Meropa a Erymanta rukou, pak srazí Afidna,
pak Bitiase, planoucího očima, duší hřmějícího,
ne oštěpem – neboť oštěpem by on život nevydal,
ale velikou skřípající točenou falaricu přichází,
hnanou jako blesk, kterou ani dvě hovězí hřbety
ani dvojitou šupinou věrná pancíř a zlatem
nezdržela; sražené hroutí se obrovské údy,
dává zemi ston a štít shora hřmí obrovský.
Takový na euboiském pobřeží Baiské kdysi
kamenný sloup padá, který velkými hmotami předtím
postavený do moře hodili, tak on zříceninu
natáhne, vrhá se do mělčin,
mísí se moře a černé písky zdvíhají,
pak zvukem Prochyta hluboká se třese, tvrdé lože
Inarime, kolébka Typhoeova z nebe uložená.

Zde Mars zbrojnosilný ducha a sílu Latinům
přidal, bodce prudké v hrudi obracel,
poslal Útěk Teukrům, i temný Strach.
Odevšad se sbíhají, protože dána možnost boje,
válečný bůh v duši vletěl.

Pandarus, jak vidí roz litého bratra tělo
a v jakém je stavu Fortuna, který pád žene věci,
bránu silou točí, otáčeným stěžejem,
opíraje se o široká ramena, mnohé z svých
v hradbách zavřených v tvrdém zápase opouští;
avšak jiné se sebou zavírá, přijímá vrhající se,
bezhlavý, který Rutula uprostřed šiku krále
neviděl vcházet, sám ho uzavřel do města,
jako obrovského tygra uprostřed stád línových.
Hned nové světlo očím zazářilo, zbraně
strašně zazněly, třesou se na vrcholu chocholy
krvavé, štítem svítící blesky vysílá.
Poznají tvář nenávistnou, obrovské údy
zmateně náhle Aenejádové. Pak Pandarus veliký
vyskočí, bratrovy smrti vroucím hněvem
mluví: „Toto není dotální síň Amaty,
nedrží Turna uprostřed Ardea pod otcovskými zdmi.
Nepřátelský tábor vidíš, žádná moc odtud vyjít.”
Jemu usmívající se, s uklidněnou hrudí, Turnus:
„Začni, pokud je nějaká statečnost v duchu, a spoj pravici,
tady i Priamovi řekneš, že jsi našel Achilla.”
Řekl. On hrubý uzly a surovou kůrou
otočený, nejvyššími silami opřený oštěp;
chytily vzduchy, ránu Saturnia Juno
odvrátila přicházející, bráně se zabořil oštěp.

„Ale ne tenhle oštěp, který silou pravice má otáčí,
unikneš, vždyť není on autor oštěpu ani rány":
tak řekl, vysoko zvedl se za meč
a prostřední mezi dvojí spánky čelo
rozdělí železem, nedospělých strašnou ranou tváří.
Vzniká zvuk, obrovskou tíhou otřesená je země;
zhroucené údy, zbraně krví mozku
leží na zem umírající, a jemu na stejné části
sem hlava a tam z ramen z obou visela.

Rozprchnou se v bázlivém strachu Trójané,
a kdyby vítěze hned tahle starost napadla,
rozbít zámky rukou, společníky vpustit do bran,
tento by byl poslední den válce a rodu.
Ale šílenství, hořícího vraždy šílená touha
hnala do protějších.
Nejdřív Phalera a podsekaným lýtkem Gyga
dostane, odtud chyceným oštěpem na prchající nese
na záda, Juno síly i duši podává.
Přidá Halya za společníka, probodeného Phegea štítem,
pak nevědomé na hradbách Marta budící
Alcandra, Halia, Noemona i Prytanise.
Lyncea napínajícího se naproti a společníky volajícího
třepetajícím mečem opřený z náspu pravý
dohoní, tomu jedním úderem shora skácenou
s helmou daleko hlava padla. Odtud zvěři
pustošitele Amyka, nad něhož ne šťastnější druhý
mastit oštěpy rukou, železo zbrojit jedem,
a Clytia Aiolovce a milého Kréa Múzám,
Kréa, společníka Múz, kterému zpěvy vždy

a kithar leželo v srdci, i počty napínat na struny,
vždy koně a zbraně mužů a boje zpíval.

Nakonec, slyšíce vraždění svých,
vůdci Teukrů se scházejí, Mnestheus a prudký Serestus,
vidí rozlitky společníků a nepřítele přijatého.
A Mnestheus: „Kam potom útěk, kam míříte?" řekl.
„Jaké jiné hradby, jaké dále máte, občané?
Jediný muž, vašimi odevšad opásán valy,
takové porážky beztrestně v městě vydal?
Prvních mladíků tolik k Orku poslal?
Nad nešťastnou vlastí a starými bohy
a velikým Aeneou, líní, se nelituje a nestydíte?"
Takovými rozpálení pevní jsou, a hustým šikem
stojí. Turnus postupně ustupuje z boje,
řeku hledá, část obklopenou vlnou.
Prudčeji tedy Teukrové s velkým křikem naléhají
a shromažďují ruku, jako hustý lev dav
s oštěpy nepřátelskými tlačí; a vyděšený
drsný, hořce hledící, zpět couvá, ani záda
dát hněv a statečnost nedovoluje, ani se neklást
proti, ten přes přání, přes oštěpy a muže, nedokáže.
Ne jinak zpět pochybný stopy Turnus
nespěšné vrací a mysl mu plane hněvem.
Ještě dvakrát doprostřed vrazil nepřátele,
dvakrát zmatené útěkem šiky přes hradby obrátil;
ale ruka z tábora spěšně se shromažďuje v jedno,
ani naproti síly se neodváží Saturnia Juno
dodat; neboť vzdušnou Iris z nebe Jupiter
poslal, sestře ne jemné rozkazy nesoucí,
pokud Turnus neustoupí z vysokých hradeb Teukrů.

Tedy ani štítem mladík se udržet tolik
ani pravicí nemůže, tak odevšad vrhanými oštěpy
je zavalen. Zní neustálým zvonivým třas kolem
dutých spánků helma, kameny tuhý bronz praská,
rozbité chocholy, hlavě nestačí vyvýšenina
nárazy; zdvojují oštěpy Trójané i sám
bleskový Mnestheus. Pak celým tělem pot
teče a smolnou – ani respirace moci –
řeku žene, unavené údy třese nemocný dech.
Pak teprve střemhlav skokem se se všemi zbraněmi
do řeky dal. Ona svým žlutým proudem
přijala přicházejícího a jemnými vlnami vyzvedla,
veselého přátelům s omytou vraždou vrátila.

Kniha desátá.

Mezitím se otevírá dům všemohoucího Olympu
a radu bohů volá otec a král lidí
v hvězdné sídlo, odkud strmě všechny země
i tábory Dardanovců shlíží, i lid latinský.
Usedají v síních dvojbrannými vraty, sám počíná:
„Nebešťané velicí, proč je názor váš
obrácen zpět, s tak nerovnými dušemi se hádáte?
Zabránil jsem Itálii, aby válkou se střetla s Teukry.
Jaká proti zákazu nesvárnosť? Jaký strach buď tyhle,
buď ony vedl ke zbraním a dráždit se železem?
Přijde spravedlivý čas boje – nevyvolávejte ho dřív –
až divoké Kartágo římským pevnostem kdysi
velkou zkázu přinese, otevřené Alpy pošle:
tenkrát si bude dovoleno zápasit nenávistmi, loupit.
Teď přestaňte, s radostí uzavřete smlouvu smířlivou."

Jupiter to krátce; avšak Venuše zlatá naproti
pár slov odpovídá:
„Ó otče, lidí i věcí věčná moci –
vždyť co jiného je, co bychom teď mohli prosit –
vidíš, jak si posmívají Rutulové, Turnus jak jede
středem skvoucí na koních, zdut příznivým Martem
žene se? Nekryjí už zavřené hradby Teukry;
dokonce uvnitř bran a na samých zemních

valech hradeb boje mísí, krví se plní příkopy.
Aeneas, neznalý, chybí. Nedovolíš, aby byl obléhání
někdy ulevený? Zdím druhý nepřítel hrozí
rodící se Tróje, i další vojsko,
znovu proti Teukrům z aitólské Arpi vstává
Tydeův syn. Já věřím, že mé rány zbývají,
tvoje potomstvo zdržuje smrtelné zbraně.
Jestli bez tvého míru a proti vůli božství Trójané
dohnali Itálii, ať pykají za hříchy a jim
nepomáhej; jestli však tolik odpovědí následovali,
které shůry a mánové dávali, proč teď někdo
může obracet tvoje rozkazy, nebo zakládat nové osudy?
Co připomínat spálené na erycínském břehu flotily,
co krále bouří a vichry zuřící
v Aiolii vzbuzené, nebo Iris mezi mraky hnanou?
Teď dokonce i mány – ten úděl ještě netknutý
zbýval – pohne, náhle nad nebeské poslaná
Allektó uprostřed italských měst zaplesala.
Nic už mě na říši nehýbe. Doufali jsme v to,
dokud trvala štěstěna. Ať vítězí, kdo chceš, aby vítězili.
Jestliže není oblast Teukrům, kterou by dala tvoje tvrdá
manželka, prosím, otče, při kouřících rozvratech
Tróje, nechť je mi dovoleno propustit ze zbraní
nedotčeného Askania, nechť vnuk přežije.
Ať je Aeneas vskutku zmítán v neznámých vlnách
a kudykoli mu Fortuna cestu dá, ať následuje:
toho krýt a hrozný boj z něj vyvést mohu.
Mám Amathus, mám vznešenou Pafos, Kythery
a Idalské domy: ať tam, zbraně odloživ, nic neslavný
tráví věk. Velkou mocí poruč,
ať Kartágo tlačí Ausonii; nic nebude bránit

tyrským městům. Co pomohlo uniknout nákaze války,
prostředkem argejských ohňů prchat
a tolika mořských i širokých nebezpečí země,
dokud Latium Teukrové a znovuvzniklé Pergamy hledají?
Nebylo by lépe se posadit do posledního popela vlasti
a půdy, kde Trója byla? Xanthus a Simoentos
vrať, prosím, ubohým, ještě jednou prožít osudy
dej, otče, iliadské Teukrům." Pak královská Juno,
hnána těžkým zuřením: „Co mě hluboké mlčení nutíš
přerušit, zahalenou slovy bolest zveřejnit?
Který z lidí nebo bohů donutil Aenea
války sledovat, nebo za nepřítele vnutit se králi Latinovi?
Hledal Italii, osudy jako autory – budiž –
Kassandřinými šílenstvími hnán: snad jsme ho pobízeli
opustit tábor, nebo svěřit život větrům?
Snad chlapci vrchol války, snad hradbám svěřit,
a tyrrhénskou věrnost, nebo rody klidné dráždit?
Který bůh ho ke zradě, jaká tvrdá moc naše
hnala? Kde tu Juno, nebo z mraků spuštěná Iris?
Nedůstojné je, že Italové obklopí Tróju plameny
rodící se, a že na otcovské zemi Turnus stojí,
komu Pilumnus děd, komu bohyně Venilia matka:
co s hrozným ohněm Trójané nést násilí na Latiny,
pole cizí pod jho uvést a odnášet kořisti?
Co tcheny vybírat, uneseným klínům snoubenky
rukou mír prosit, nad záděmi věšet zbraně?
Ty můžeš Aenea rukám Řeků vyvést
a místo muže mlhu a vzduchy prázdné předstírat,
můžeš flotilu v tolik nymf proměnit:
nám něco Rutulům oproti pomoci je nevýslovné?
„Aeneas neznalý chybí": neznalý ať chybí.

Máš Paphos, Idalion, máš vysoké Kythery:
proč těžkou válkami město a tvrdá srdce dráždíš?
Jestli snad my frygské kolísavé věci převrátit
pokoušíme? My? Nebo ten, kdo nebohé Trójany Řekům
vrhl? Jaká byla příčina povstat ve zbrani
Evropě i Asii, a smlouvy rozvázat lstí?
Pod mým vedením dardanský cizoložník Spartu dobyl,
nebo já jsem oštěpy dávala, nebo Amorem jsem živila války?
Tenkrát bylo třeba se bát za svoje: teď pozdě ne-spravedlivě
stěžováním vstáváš, bezúčinné hádky vyhazuješ."

Takto prosila Juno, všichni hřměli
nebešťané s rozmanitou shodou, jako první vánky
zachycené v lesích hřmějí a slepé šelesty
přinášejí plavcům, znamenají budoucí větry.
Pak otec všemohoucí, komu první moc nad věcmi,
začíná – za jeho řeči dům bohů vysoko mlčí,
otřesená pevnina kyvá, mlčí strmý éter,
pak Zefyry se uklidnily, moře tlačí klidné hladiny:
„Přijměte to v duších, moje slova si zapiš te.
Když se Ausonce nedovoluje spojit smlouvou s Teukry,
a vaše nesvárnost nebere konec,
jaká dnes každému je štěstěna, jakou kdo seká naději,
Trójan nebo Rutul, bez rozdílu budu brát,
ať tábor Italů z osudu je obléhán,
nebo špatným omylem Tróje a zlými pokyny.
Ani Rutuly nepropouštím. Svoje každému počaté
dílo přinese osud. Jupiter král všem stejný.
Osudy najdou cestu." Při řekách bratra stygského,
při smolou vroucích a černou propastí březí
pokývl, celým pokynem otřásl Olymp.

Zde konec mluvení. Z zlatého trůnu pak Jupiter
vstává, nebešťané ho uprostřed k prahům vedou.

Mezitím Rutulové kolem všech bran naléhají,
smrtí porážet muže, hradby plameny opásat.
A legie Aeneových v valech obléhána zůstává,
žádná naděje úniku. Nebozí stojí na vysokých věžích
nadarmo, řídkou korunou opásali hradby,
Asios Imbrasovec a Hikaetónovec Thymoetes,
dva Assarakové a starší s Kastorem Thymbris,
první šik; za nimi dva Sarpedónovi bratři,
Clarus a Thaemon, z vysoké Lykie je doprovázejí.
Nese obrovský balvan opírající se celým tělem,
ne malou část hory, Acmon z Lyrnesia,
ne menší než otec Clytius ani než bratr Menestheus.
Tito oštěpy, oni kameny závodně brání,
razí oheň, strunou šípy napínají.
Sám uprostřed, Venušina nejspravedlivější starost,
Dardanský chlapec, hle, odkryl ušlechtilou hlavu,
jakou drahokam září, který dělí žluté zlato,
nebo ozdoba kolem krku, nebo na hlavě, nebo jako skrze
umění zasazená do buxusu nebo oriské tereblintiny
slonovina svítí; mléčná šíje jemné vlasy
přijímá, kruh je spíná jemným zlatem.
Tebe také, Ismare, velikodušné národy viděly
rány vést a šípy jedem zbrojit,
z maiónského domu urozený, kde tučná pole
cvičí muži a Paktolus se zlatem zavlažuje.
Byl tu i Mnestheus, kterého dávná sláva vyhnaného Turna
z hradeb vysoko zdvíhá,
a Kapys: odtud jméno Campanského města se bere.

Oni mezi sebou tvrdé zápasy války
svedli: Aeneas uprostřed noci sekal moře.
Když od Evandra, vcházeje do etruských táborů,
krále navštíví a králi jmenuje jméno i rod,
co hledá, co sám nese, Mezentius zbraně
jaké si proti němu smlouvá, i prudkou hruď Turna
vyloží, co je lidských věcí důvěra,
upomíná, mísí prosby, bez prodlení Tarchón
spojí síly, uzavře smlouvu; pak svoboden osudu
na flotilu vstupuje lydský rod, rozkazy bohů
cizímu vůdci svěřený. Aeneova příď
je první, se zobcem spojené frygské lvy nese,
nad nimi se tyčí Ida, uprchlíkům Teukrům nejmilejší.
Zde veliký sedí Aeneas, sám se sebou obrací
rozmanité události války, Pallas na levý
bok přibitý teď zkoumá hvězdy, cestu temné
noci, teď jaké na zemi i moři trpěl.

Otevřete nyní Helikón, bohyně, zpěvy pohněte,
jaká ruka mezitím od tuských břehů doprovází
Aenea a loďstvo zbrojí, po moři se nese.
Massicus první seká bronzovým zobcem hladiny Tigrou,
pod ním tisíc rukou mladíků, kteří hradby Klusia
a kteří město Kosy opustili, jejichž oštěpy, šípy,
tulce lehké na ramenou, luk smrtonosný.
S ním drsný Abas: tomu celý šik ve slavných
zbraních a zlatým Apollem záď blyštěla.
Šest set mu dala Populonia matka,
mladíky v boji zkušené, ostrov Ilva tři sta,
nevyčerpaným bohatstvím chalybských kovů urozená.
Třetí ten, prostředník lidí a bohů, Asilas,

komu žíly dobytka, komu hvězdy nebe a jazyky
ptáků, a předpovědní ohně blesku poslušné,
tisíc hustých vrhá do šiku s ježatými oštěpy.
Těm vládnou od alfejského původu Pisy,
etruské město na půdě. Následuje nejkrásnější Astyr,
Astyr důvěřující koni a různobarevným zbraním.
Tři sta přidávají, mysl u všech jedna následovat,
kteří z Caerete domova, kteří v polích Minionu,
staré Pyrgi i nevhodné Graviscy.

Ne tebe, Ligurů nejsilnější vůdce ve válce,
Cunare, bych přešel, i tebe s nemnohými Cupavonu,
od jehož temene vyvstávají labutí pera
– vaše vina, Amore – i otcovského vzhledu slavnost.
Pověst praví, že Cyknos smutkem po milovaném Phaethonu,
mezi topolovými listy a stínem sester,
dokud zpívá a smutnou lásku útěchou Múzy,
zpěvem v jemném peří dovedl ke stáří,
opouštěl země, hvězdy hlasem následoval.
Syn, stejnověký, flotilou doprovázel čety,
obrovský vesly Centauru posouvá: ten
se tlačí k vodě a hroznou skálu vlnami hrozí
strmě, dlouhým kýlem brázdí hluboká moře.
I ten Ocnus od otcovských břehů šik vede,
syn věštkyně Manto a tuského proudu,
který ti dal hradby a matky jméno, Mantuo,
Mantuo bohatá dědy, ale ne rod všem jeden:
rod jí trojí, pod rodem lid čtveralný,
sama hlava národům, z tuské krve síly.
Odtud i pět set proti sobě Mezentius ozbrojí,
které od otce Benakuše zahalené šedým rákosem

Mincius vedl na nepřátelské hladiny borovicí.
Jde těžký Aulestes, stem stromů proud
bije, zdvíhaje se; pění brody obracenou mramorem.
Nese ho obrovský Triton, modrou lasturou
děsící moře, komu po bocích ježatá, plavoucí,
tvář člověka vpředu, v mořskou obludu končí břicho,
pěnivá polotělí hruď pod sebou šeptá vlna.

Tolik vybraných vůdců na třiceti lodích šlo
na pomoc Tróje, pole slaná bronzem rozetínali.
Už den z nebe ustoupil a živodárná vozem
noc-putující Foibé střední Olymp bila:
Aeneas – vždyť starost ne odpočinek dává údům –
sám sedě páku řídí, plachty obstarává.
A hle, jemu uprostřed cesty, hle, chor jeho vlastních
společnic napadne: nymfy, které milostivá Kybelé
mít božství moře a nymfy být z lodí
nařídila, plouvaly spolu, hladiny protínaly,
kolik dřív bronzových přídí stálo u břehů.
Zpovzdálí poznávají krále, choroy ho obvývají;
z nichž nejzkušenější v mluvě Kymodokea
zezadu následuje, pravicí drží záď, sama hřbetem
vyčnívá, levicí tichými vlnami vesluje.
Pak takto neznalému mluví: „Bdíš, bohů rode,
Aenee? Bdi, uvolni plachty do napětí.
My jsme borovice z posvátného vrcholu Idy,
teď nymfy moře, tvá flotila. Zrádný jak nás
Rutulus střemhlav železem a plamenem tlačil,
roztrhli jsme nechtíc tvoje pouta, přes hladinu
tě hledáme. Matka slitovala se, tuhle tvář obnovila,
dala být bohyněmi, žít pod vlnami věk.

Avšak chlapec Askanius uvnitř hradeb a příkopů je držen
uprostřed oštěpů, ježatými Martem Latinů.
Už místa rozkazuje drží statnému Etruskovi smíšený
Arkad jezdec; prostřední turmy proti nim postavit,
aby se tábora nespojili, pevný je plán Turna.
Vstaň, vzhůru, se vzcházející Aurorou společníky
první do zbraní zavolat poruč, i štít chop, který dal sám
nepremožený ohnimocný, lemy ze zlata ovinul.
Zítřejší světlo, pokud má slova za neprázdná,
obrovské hromady rutulského zabíjení uvidí."
Řekla a pravicí při odchodu postrčila vysoký
– ne nevědomá způsobu – kýl: letí on po vlnách
rychlejší, než oštěp a šíp vyrovnávající větry.
Odtud ostatní zrychlují kurs. Zarazí se neznalý sám
trojský Anchísovec, přesto duchy znamením zdvihá.
Pak krátce vzhůru klenby éteru se modlí:
„Milostivá matko bohů z Idy, které Dindymos v srdci,
věžovatá města a dvojí lvi k uzdám,
ty mi teď boje první, ty věštbu po právu
přibliž, Frygům buď s příznivým krokem, bohyně."
Jen to řekl, mezitím se otáčelo, uplynul již
zralým světlem den a noc zahnalo;
nejdřív druhům přikáže znaky následovat,
mysl zbraněm přizpůsobit, k bojům se připravit.

A už v dohledu má Teukry i svůj tábor,
stoje na vysoké záďi, štítem zleva potom
pozvedl planoucí. Křik ke hvězdám zdvíhají
Dardanovci ze zdí, naděje přidaná vzbudí hněv,
oštěpy rukou hází, jakoby pod černými mraky
strymonské dávají znaky jeřáby, přes éter plují

se zvukem, prchají Noty s příznivým křikem.
Avšak Rutulovu králi a ausonským vůdcům ty věci
divné vidět, dokud k břehům obracené zádi
nehledí, celou hladinu obhlédnou flotilou.
Hoří vrchol na hlavě, chochol z temene plamen
chrlí, obrovský zlatý štít chrlí ohně:
ne jinak než když v jasné noci komety
krvavé smutně rudí, nebo Síriovský žár,
nesoucí žízeň a nemoci smrtelným nemocným,
vzniká, zarmoutí levými světly nebe.

Přesto Turnu smělému důvěra neustoupila,
předběhnout břehy a odrážet přicházející ze země.
„Co jste si slibovali, je zde, prolomit pravicí.
V rukou je sám Mars mužům. Teď manželky každý
své a střechy pamětliv buď, teď veliká
jednání vzpomínejte, otcovské chvály. Vyjděme vstříc k vlně,
dokud třesoucí se mají první stopy nejisté.
Odvážným Fortuna přeje."
Toto řekl, a sám se sebou obrací, které povést proti,
nebo kterým obléhané hradby mohl svěřit.

Mezitím Aeneas společníky z vysokých zádí
mosty vysazuje. Mnozí si všímají ústupů
chabého moře, do mělkých skokem důvěřují,
po veslech jiní. Prozkoumal břehy Tarchón,
kde hlubin nedoufá ani zlomená nehřmí vlna,
ale moře nedotčené roste rostoucím přílivem,
obrátí náhle přídě, společníkům se modlí:
„Teď, výběrová ruko, se mocnými vesly opřete;
zvedněte lodě, neste je, nepřátelskou protni te zobci

tuto zem, brázdu si samu loď přitlač.
Lámat ani v takovém zakotvení záď neodmítám,
jednou pevnou zemi uchopivše." Když to takto
Tarchón řekl, společníci se zdvihli ke veslům,
pěnivé lodě na latinská pole vnesli,
dokud zobce drží sucho a usedly kýly
všechny neporušené. Ale ne tvá záď, Tarchóne:
neboť vrzaná do mělčin, zatímco na nerovném hřbetě
visí dvojaká dlouho a vlny unavuje,
rozlomí se a muže uprostřed vln vysadí,
které úlomky vesel a plovoucí lavice
brzdí, zpět je stahuje zároveň vlna stékající.

Ani Turna nedrží líné zpoždění, ale prudce chvátá
celou šik na Teukry, naproti postaví na pobřeží.
Trubky zní. První šiky venkovanů napadne
Aeneas, znamení boje, srazí Latiny,
zabil Thérona, muže, který jako největší sám
Aenea napadl. Tomu mečem skrze bronzová spojení,
skrze tuniku zlatem lemovanou otevřený bok vzal.
Pak Lichase bije, vyříznutého z mrtvé matky,
tobě, Foibe, zasvěceného: pády uniknout železu,
komu z malého bylo dovoleno? Nedaleko Cissea tvrdého
a obrovského Gyase, srážející šiky palicí,
pošle k smrti; nic jim Herkulovy zbraně
nepomohly, ani silné ruce, ani otec Melampus,
Alkidův společník, pokud mu země tvrdé úkoly
nabízela. Hle, Fharovi, zatímco hlasy chvástá líné,
otáčeje oštěp, křičícímu ve ústech jej zasadil.
I ty, žlutými s první pýrkou tváří,
zatímco následuješ Clytia nešťastný, nové radosti, Cydone,

dardanskou pravicí sraženém, bezpečný o lásky
mladíků, které ti vždy byly, politováníhodný bys ležel,
nebýt obklopené čety bratrů proti sobě,
Phorka potomků, sedm v počtu, sedm oštěpů
hodí; část z helmy a štítu odskočí
bezúčinná, část, dotýkající se těla, odvede
živodárná Venuše. Věrnému Achatovi Aeneas říká:
„Podej mi oštěpy, žádný má pravice neposlala marně
proti Rutulům, které vrazila do těla Řeků
na iliadských polích." Pak velký oštěp chvátá
a hází: on letící Maeonův štít provrtá bronzem
a pancíř zároveň s hrudí rozdrtí.
K tomu bratr přijde Alkanor, bratra vrhajícího
podpírá pravicí: přes paži poslaný,
hned oštěp uprchne, pokračuje v tahu krvavým,
pravice z ramene nervy umírající visela.
Pak Numitor, chytiv oštěp z bratrova těla,
na Aenea šel: ale ne zasáhnout proti
mu bylo dovoleno, bok velkého Achata jen škrtl.
Zde z Kury důvěřující v mladické tělo Clausus
přišel a pevným oštěpem bije Dryopa z dálky,
pod bradu, těžce stisknut, zároveň mluvícímu
hlas i duši bere protknutým hrdlem; on
čelem bije zem, hustou krev chrlí ústy.
Tři také Thráky z Boreova nejvyššího rodu
a tři, které otec Idas a vlast Ismara posílá,
různými pády sráží. Přibíhá Halaesus
a aurunské šiky, přistupuje i Neptunův potomek,
slavný Messapus koňmi. Vytlačit se snaží
hned ti, hned oni: zápasí se na samém prahu
Ausonie. Jako velké v éteru různo-směrné větry

boje zvedají s duchy a silami rovnými;
ani oni mezi sebou, ani mraky, ani moře neustupuje;
dvojaký boj dlouho, stojí vzpřímené vše proti sobě:
ne jinak trojské šiky a šiky latinské
se srazily, drží noha nohu, hustý muž muže.

Avšak z jiné části, kde široko balvany valící
proud nese stromy stržené z břehů,
Arkady, nezvyklé pěším šikem útok vést,
jak viděl Pallas Latiu pronásledujícímu dávat záda,
drsnou povahou místa vodami kdy sestoupit
koně nebylo radno – jediné, co v chudých věcech zbývá –
teď prosbou, teď hořkými slovy statečnost zapaluje:
„Kam prcháte, společníci? Při vás a statečných činech,
při jménu vůdce Evandra a přemožených válkách,
mé naději, která teď vstává do konkurence otcovské chvále,
nedůvěřujte nohama. Železem je třeba prolomit přes nepřítele
cestu. Kde ten shluk mužů nejhustěji tlačí,
tam i Pallanta jako vůdce otcovská vysoká volá.
Žádná božstva netlačí, smrtelným nepřítelem jsme tlačeni
smrtelníci; tolik duší i rukou máme.
Hle, moře veliké uzavírá nás překážkou pontem,
chybí už země pro útěk: moře, nebo Tróju si zvolíme?"
Toto říká, vrazí uprostřed do hustých nepřátel.

Oproti němu nejprve osudem nespravedlivě hnán
nabídne se Lagus. Toho, dokud rve velkou vahou kámen,
otočeným oštěpem probodá, kde rozdíly v žebrech
páteř uprostřed dávala, zpět bere oštěp
vrytý do kostí. Toho zpoza nenapadne Hisbo,
sám sice to doufá; neboť Pallas před vrhnoucím,

zatímco zuří, nedbalého, krutou smrtí druha
dostihne, meč do nadmuté plíce zabořil.
Odtud Sthenia hledá a z dávného rodu Rhoeta
Anchemola, který se odvážil zneuctít macechy loubí.
I vy, dvojčata, na rutulských polích jste padli,
Daukovci, Larida a Thymbra, nejpodobnější potomci,
nerozeznatelní pro své, vítaný omyl rodičů;
ale teď tvrdé rozdíly Pallas dal.
Tobě, Thymbře, hlavu Evandrovský odnesl meč;
tebe, Larido, odseknutá pravice tvá hledá,
polomrtvé svítí prsty, chápou železo.

Arkady, rozpálené napomenutím a slavné sledující
činy muže, smíšená bolest a stud zbrojí proti nepřátelům.

Pak Pallas Rhoetea, prchajícího dvojspřežím mimo,
probodne. Tolik prostoru a zdržení bylo Ilovi;
Ilovi, neboť zdáli statný oštěp vrhl,
který uprostřed Rhoeteus zachytí, nejlepší Teuthro,
tebe prchaje i bratra Tyra; z vozu smýknut
seká polomrtvý paty Rutulů ve polích.
A jako když vytoužené větry léta rozvíří,
rozptýlené pastýř vysílá do lesů požáry,
uprostřed vzňatými najednou v jednu rozprostírá se
hroznou po širokých polích Vulkánova linie,
on vítěz sedí, plameny plesající pozoruje:
ne jinak společníků statečnost shromažďuje se v jeden
a tebe raduje, Palle. Ale ve válce prudký Halaesus
proti sobě směřuje, do svých zbraní se sbírá.
Ten zabije Ladona, Phereta, Démodoka,
Strymoniovi pravici lesklým mečem urval,

pozvednutou k hrdlu, kamenem bije tvář Thoantě,
rozsypal kosti smíchané s krvavým mozkem.
Osudy zpívající v lesích rodič skryl Halaesa;
jak starší smrtí zavřel se brtvící oči,
vložily ruku Parky, zbraním ho zasvětily
Evandrovým. Pallas tak hledá, dříve se modlil:
„Dej teď, otče Tibere, železu, které jako střelu vyvažuji,
štěstí a cestu skrze hruď tvrdého Halaesa.
Tyto zbraně a kořisti muže tvůj dub mít bude."
Vyslyšel ho bůh; zatímco Halaesus kryje Imaonu,
arkadskému nešťastný oštěpu podává neozbrojená hruď.

Avšak Lausus, veliká část války, nedovolí šikům
být tak velkou vraždou muže vyděšeným: první Abanta
proti sobě postaveného sráží, uzel i brzdu boje.
Padá potomstvo Arkadie, padají Etruskové
i vy, Řekům nezničená těla, Teukři.
Šiky se srazí s vůdci i silami vyrovnanými;
nejzadnější vyhoušťují šiky, ani zástup pohnout
oštěpy a rukama nedovolí. Odtud Pallas naléhá a tlačí,
odtud proti Lausus, ani se neliší věkem,
oba výborní tvarem, ale komu Fortuna odepřela
návrat do vlasti. Dovolit, aby se oni střetli,
přesto velký vládce Olympu nedovolil mezi sebou;
brzy je jejich osudy čekají pod větším nepřítelem.

Mezitím sestra živodárná napomíná Turna, aby přišel k Lausovi,
který letícím vozem rozděluje střední šik.
Jak uviděl společníky: „Čas ustat z boje;
sám jdu na Pallanta, jedinému mi Pallas
je dlužen; chtěl bych, aby sám otec jako divák byl zde."

To řekl, společníci se stáhli z pole, jak nařízeno.
Avšak při ústupu Rutulů mladík pak rozkazy pyšné
podiveni, žasne nad Turnem, přes obrovské tělo
oči otočil, zdáli hroznou tváří všechno obešel,
takovými slovy proti slovům tyrana:
„Buď kořistí teď bohatých bohatě chválen budu,
nebo smrtí slavnou: otec je k oběma losům rovný.
Odhoď hrozby." Řekl, k středu pole vyšel;
chladná krev Arkadům zalila předsrdečí.

Seskočil Turnus z dvojspřeží, pěšky se chystá jít
nablízko; jak lev, když ze stráže z vysoké spatřil
stát daleko v polích přemítajícího do bojů býka,
přilétá – ne jinak je obraz přicházejícího Turna.
Toho, až blízkou pro vrhnutí oštěpu věřil mít,
jít první Pallas, jestli jemu nějaké štěstí pomůže
na nerovné síly, veliké tak k éteru hovoří:
„Při otcovském pohostinství a stolech, k nimž jako cizinec jsi přišel,
tě prosím, Alkide, při obrovských začátcích buď tu.
Ať polomrtvý vidí mě, jak mu beru krvavé zbraně,
jako vítěze ať nesou umírající oči Turnovy."
Vyslyšel Alkides mladíka, veliký z nejhlubšího
srdce potlačil sten, slzy prolévá marné.
Pak otec synovi říká přátelskými slovy:
„Stojí svůj den každému, krátký a nenapravitelný čas
pro všechny je života; ale slávu rozšířit činy,
to je dílo statečnosti. Pod vysokými hradbami Tróje
tolik synů bohů padlo, i padl zároveň
Sarpédon, můj potomek; i svoje Turna

osudy volají, i on k mezím daného věku dospěl.”
Tak řekl, od rutulských polí oči odvrátil.

Avšak Pallas s velkou silou vrhne oštěp,
z dutého pouzdra vytahuje planoucí meč.
On letící, kde se zdvíhá kryt vrchního ramene,
dopadne, cestu přes okraje štítu si razí,
nakonec i velkému Turnovu tělu škrtl bok.
Zde Turnus železem na konci opatřený dub ostrým
na Pallanta dlouho vyvažuje, hodí a takto říká:
„Hleď, zda náhodou nebude naše střela pronikavější.”
Řekl; a štít, tolik vrstev železa, tolik bronzu,
který kůže volu tolikrát obchází ovinutá,
chvějící se hrot uprostřed zasáhne úderem,
zdržení pancíře, hruď velkou provrtá.
Ten vytáhne horkou střelu z rány marně:
jednou a týmž cestou krev i duše následují.
Padne do rány – zvuk nad zbraněmi dávají –
a nepřátelskou zem umírající hledá ústy krvavými.
Nad ním se Turnus postaví:
„Arkadové, tahle slova pamětliví přinesete
Evandrovi: jaký si zasloužil, Pallanta mu vracím.
Jaká čest mohyly, jaká útěcha pochování,
dávám. Nestane se mu lacino pohostinství Aeneovo.”
A levou nohou šlápl, takhle řekl,
bezdušného sval obrovskou tíhu balsa
a vyražený zločin: v jedinou svatební noc
pobitá ruka mladíků ohavně a loubí krvavá,
které Clónus Eurytovec mnohým vytepal zlatem;
to teď Turnus plesá, raduje se, že získal.
Nevědoucí mysl lidí osud a los budoucí

a držet míru ve věcech vyvýšených příznivými!
Turnovi bude čas, kdy si bude přát za drahou cenu koupeného
nedotčeného Pallanta, a kdy tu kořist a den
bude nenávidět. Avšak společníci, mnohým sténáním a slzami,
nesou Pallanta položeného na štítě hustě.
Ó bolesti i slávo veliká, mající se vrátit rodiči,
tento tě první den vlálce dal, tentýž odnáší,
ačkoli obrovské Rutulů zanecháváš hromady!

Ani už pověst tak velikého zla, ale jistější posel
přilétá k Aeneovi: tenkým rozdílem smrti
jsou jeho, čas pomoci převráceným Teukrům.
Nejbližší kosí mečem a širokou řadu
jak oheň vede železem, tebe, Turne, pyšný
novou vraždou, hledá. Pallas, Evandrus, v samých
oči jsou, stoly, k nimž jako cizinec první
tenkrát přistoupil, pravice dané. Ze Sulmony zrozené
čtyři mladíky, tolik, které vychoval Ufens,
živé chvátá, oběti stínům aby obětoval,
krví zajatců aby smočil plameny hranice.
Pak proti Magovi daleko odhodil nepřátelský oštěp:
on lstí uhne, chvějící se oštěp přeletí,
objímá kolena, promlouvá takto prosebně:
„Při otcovských mánech a nadějích vznikajícího Iula
tě prosím, tuto duši zachovej synu i otci.
Je vysoký dům, leží hluboko zakopané talenty
řezaného stříbra, jsou poklady zlata vyrobeného
i surového mi. Nestoji na mně vítězství Teukrů
ani jedna duše nedá tak velké rozdíly.”
Řekl. Aeneas na to takhle vrátí:
„Stříbra a zlata, kterého mnoho talentů připomínáš,

synům svým ušetři. Takové obchody války Turnus
zrušil už tenkrát, jak byl Pallas zabit.
Toto cítí mány otce Anchíse, toto Iulus."
Tak řekl, levicí drží helmu, zahrdlenému
krk s rukojetí přitlačil meč prosícímu.
Nedaleko Haemonidés, Foibův a Trivie kněz,
komu posvátná stuha ovinovala spánky,
celý zářivý rouchem a bílými odznaky.
Setkav se s ním, žene ho po poli, padlému se postaví,
obětuje, obrovským stínem kryje, zbraně Serestus
vybrané vrací na ramena tobě, králi Gradive, trofej.

Obnovují šiky z Vulkánova kořene zrozený
Caeculus a z marských hor přicházející Umbro.
Dardanovec proti nim zuří: Anxurovi mečem levici
a celý kruh štítu železem srazil
– řekl ten něco velkého, silu mít v slově
věřil, k nebi mysl snad nesl,
šediny si i dlouhá léta slíbil –;
Tarquitus plesající naproti lesklými zbraněmi,
jehož z lesního Fauna nymfa Dryope zrodila,
sám se postavil hořícímu v cestě. On stažený
zbroj a obrovské břemeno štítu brzdí oštěpem,
pak hlavu prosícího marně, hodně chystajícího
říci, srazí na zem, trup teplý
válí a nad ním z nepřátelské hrudi mluví:
„Teď, obávaný, lež. Ne tě dobrá matka
schová do země, otcovským neobtíží hrobem údy:
zvěři ptáčí tě nechám, nebo ponořeného do propasti
vlna ponese, pstruhy nenasycené rány olížou."
Hned Antaea a Lucase, první šiky Turnovy,

pronásleduje, i statného Numu, žlutého Camerta,
velkodušného Volcenta zrozence, nejbohatšího polí
Ausonitů, který vládl v tiché Amyklě.
Jako Aegaion, kterému říkají, že sto paží
a sto rukou měl, padesáti ústy oheň
a hrudmi hořel, kdy proti Jovovým bleskům
tolika stejnými štíty hřměl, tolika meči tasil:
tak po celé pláni Aeneas zuří vítěz,
jen jednou se zahřál ostřím. Dokonce hle, Nifajovi
na čtyřspřeží proti koním a hruď proti protichůdným směřuje.
A oni, zdáli kráčejícího a strašně hřmícího
jak uviděli, strachem obrácení, zpět utíkající,
vyvrhnou vůdce, vozy k břehům ženou.

Mezitím na dvojspřeží vrhne se Lucagus bílých
doprostřed, bratr Liger; ale bratr otěžemi
ohýbá koně, taseným točí prudký Lucagus mečem.
Nesnesl Aeneas tak vroucím zuřícím zuřit;
vrhá se, naproti obrovský se zjeví s oštěpem.
Jemu Liger: „Nevidíš koně Diomédovy nebo vůz
Achillův nebo frygská pole: teď konec války i věku
těmto zemím bude dán.” Divokému takto široko
slova letí Ligerovi. Ale ne trojský hrdina
slova chystá naproti, oštěp vrhá na nepřítele.
Lucagus, jak náklonný visící, oštěpem k ránám
dvojspřeží napomenul, vyraženou levou nohou
připravuje se k boji, přichází okraje oštěp pod spodní
blyštící se štít, pak levou slabinu provrtá;
smýknut z vozu umírající válí se po polích.
Jemu zbožný Aeneas hořkými slovy říká:
„Lucage, žádný útěk pomalých koní tvůj vůz

nezradil, ani prázdné stíny neobracely nepřítele:
sám skákaje s kol opouštíš jho.” Takto řekl,
chápe dvojspřeží; bratr natahoval líně
nešťastný dlaně, z téhož vozu smýknut:
„Při tobě, při těch, kdo tě takového zplodili rodičích,
trojský muži, nech tuhle duši, slituj se nad prosícím.”
Proti prosícímu více Aeneas: „Taková dřív
slova jsi nedával. Zemři, bratra bratr neopouštěj.”
Pak skrýše duše hrotem meče hrudi otevírá.
Taková po polích pohřby vydával vůdce
dardanský jako vroucí vody nebo temného víru
způsob zuřící. Konečně vybuchnou a tábor opouštějí
Askanius, chlapec, i nadarmo obklíčená mládež.

Junonu mezitím Jupiter sám osloví:
„Ó sestro mi, zároveň nejmilejší manželko,
jak jsi se domnívala, Venuše – ani tě nezrazuje úsudek –
pomáhá trojské síle, ne živá válkou
pravice mužům ani duch odvážný, snášející nebezpečí.”
Jemu Juno pokorně: „Co, nejkrásnější manžele,
trápíš nemocnou a tvá smutná slova se bojící?
Kdyby mi byla, jaká kdysi byla a jaká se slušelo,
síla v lásce, nebylo by mi to teď odepřeno,
všemohoucí: bych i z boje mohla vyvést Turna
a Daunovi otci bezpečně zachránit.
Teď ať zahyne, Teukrům zbožnou krví pokutu dá.
On však z našeho rodu bere jméno,
Pilumnus jemu čtvrtý otec, tvoje štědrou
často rukou mnohými dary ovenčil prahy.”
Jemu král éterického Olympu krátce tak řekl:
„Pokud je zdržení přítomné smrti a čas pro padajícího

mladíka žádán, a ty cítíš, že to tak povoluji,
vezmi útěkem Turna a hrozícím vyrvi osudům:
tak daleko si možno dovolit. Pokud však hlubší pod těmito
prosbami nějaká milost se skrývá, celou se chceš
hýbat či změnit válku, živíš prázdné naděje."
A Juno s pláčem: „Co kdyby, co hlasem odmítáš,
myslí dávals, i tenhle život Turnovi pevný zůstal?
Teď nevinného čeká těžký konec, nebo já jsem o pravdě
klamně nesena. Kéž raději falešným strachem
jsem oklamávána, a v lepším ty, který můžeš, počaté věci obrátíš!"

Když to řekla, z nebe se vysokého hned
pouští, nese bouři, mrakem opásaná vzduchy,
iliadský šik a laurentský tábor hledá.
Pak bohyně v duté mlze slabý bez sil stín
v tvář Aenea – zázrak na pohled –
dardanskými zbrojí oštěpy, štít i chochol
božské hlavy napodobuje, prázdná dává slova,
dává bez mysli zvuk, kroky chodících tvaruje,
jaké po smrti, prý, poletují postavy
nebo jaké uspané smysly klamou sny.
Avšak před prvními šiky vesele skáče obraz,
dráždí muže oštěpy, hlasem dráždí.
Vrhá se k němu Turnus, zasvištěný zdáli oštěp
hodí; obraz, ukázav zády, obrátí stopy.
Pak teprve, jak odvracejícího se Aenea Turnus
věřil, že ustupuje, a v duchu zmatený prázdnou nadějí nabral:
„Kam prcháš, Aenee? Neopouštěj smluvené loubí;
touto pravicí ti bude dána vyhledaná zemí přes vlny."
Takové věci vykřikujíc, následuje, taseným točí
hrotem, nevidí, že vlny mají jeho radosti.

Náhodou loď s krajem vysoké skály spojená
stála s vysazenými žebříky a mostem připraveným,
kterou přijel král Osinius z klusenských břehů.
Sem se vrhá bázlivý uprchlíka Aenea obraz
do úkrytu, ani Turnus ne pomalejší neležel,
překoná překážky, přeskočí vysoké mosty.
Sotva se příďi dotkl, utne Saturnia lano,
odtržnu loď chvátá v obrácených po vlnách.
Pak lehký obraz už další úkryty nehledá,
ale vysoko letící do temného mraku se smísil,
jeho však Aenea v nepřítomnosti do bojů vyzývá.
Protichůdná těla mužů posílá ke smrti,
když Turna uprostřed hladiny unáší vír.
Rozhlíží se, neznalý věcí a nevděčný záchraně,
obě dlaně s hlasem ke hvězdám natahuje:
„Všemohoucí otče, tolik mě vinný jsi
viděl a takový trest žádal odpykat?
Kam jsem se dostal? Odkud jsem vyšel? Jaký útěk a kam mě vrací?
Laurentské opět hradby, nebo tábor uvidím?
Co ta ruka mužů, kteří mě i mé zbraně následovali?
Které všechny – nevýslovné – v neslovné smrti jsem opustil?
A teď je vidím rozprchlé, ston padajících
přijímám? Co dělám? Nebo jaká dost hluboká se mi otevře
země? Vy spíše slitujte se, větry;
do útesů, do balvanů – vás Turnus vzývám ochotně –
neste loď, do krutých mělčin do Syrt pošlete,
kam ani Rutulové, ani vědomá sláva mě nebude následovat.”
Takto přemítaje duchem teď sem, teď tam kolísá,
zda se do hrotu meče, kvůli tak velké hanbě, šílený
vrhne a surový přes žebra prostrčí meč,
nebo zda do vln uprostřed se hodí, k břehům plováním

zahnutým zamíří a Teukrů znovu dá do zbraní.
Třikrát se pokusil o obě cesty, třikrát největší Juno
zastavila, nad mladíkem v duši slitována ho odstrčila.
Klouže hluboko, sekaje vlnami a přílivem příznivým,
k dávnému otcovu Daunovu městu je unesen.

Avšak podle Jovových rozkazů Mezentius hořký
nastupuje do boje, Teukry plesající napadne.
Srazí se tyrrhénské šiky a všichni jediného,
jediného muže nenávistmi a oštěpy hustými napadnou.
On – jak útes, který se vrhá v pustou hladinu,
vystavený zuřením větrů, odkrytý pontem,
veškerou sílu a hrozby snáší, nebe i moře,
sám nehybný stojí – potomka Dolichaonova Hebra
položí na zem, s nímž Latagusa a Palma prchavého,
ale Latagusa kamenem a obrovským úlomkem hory
chytí v ústa i tvář oproti, Palma s podsekaným
lýtkem válet líně nechá, zbraně Lausovi
dá nést na ramenou a chocholy na temeni vztyčit.
Nemenší Euanthe Frygského a Mimanta, Paridova
stejnověkého společníka, s nímž v jedné noci Theano
mu dala světlo z otce Amyka, i pochodní těhotná
královna Cisseovna Parida; Paris v otcovském městě
leží, nevědomý Mimas leží na laurentských březích.
A jako ten z vysokých hor zuby psů
hnaný kanec, kterého mnoho let Vesulus borovicovitý
chránil, mnoho laurentská bažina lesem
pastvila rákosnatým, až se mezi sítěmi octne,
zastaví, zahřmí divoce, zježí plec,
nikdo se neodvažuje hněvat ani přistoupit blíž,
ale šipkami bezpečnými zdáli a hlasitým křikem naléhají;

on však neohrožený na obě strany otálí,
zuby skřípaje, hřbetem oštěpy odráží:
ne jinak ti, kterým je k Mezentiovi spravedlivý hněv,
nikomu není v duchu srazit se taseným železem,
střelbami daleko a obrovským křikem dráždí.

Přišel ze starodávných hranic Korythu Acrón,
řecký muž, nedokončené sňatky prchavě opustivší.
Toho, jak uprostřed šiku zdáli viděl,
purpurem s pery slíbené manželky nápadného,
hladový vysoké chlévy lev jak často obchází
– žene totiž šílený hlad – pokud náhodou prchavou
spatří laň nebo jelena, vstávajícího do rohů,
raduje se, otevírá hroznou tlamu, hřívy vztyčí a lne
vnitřnostem, nad nimi lehne; myje nestoudnou tvář
pekelná krev –
tak se vrhá do hustých prudký Mezentius nepřátel.
Padá nešťastný Acrón, patama černou
zemi tluče vydýchávaje, zlomené oštěpy krví kropí.
A i prchajícího Orodeho se nehodnotil k sražení,
ani vrženým oštěpem slepou dát ránu;
proti sobě naproti vyběhne, muž muže si vybere,
ne lstí lepší, ale pevnými zbraněmi.
Pak nad poraženým postavil nohu, opřený oštěpem:
„Část války ne-pohrdná, muži, leží vysoký Orodes."
Volají společníci, veselý paean následují;
on však vydýchávaje: „Ne mnou, kdokoli jsi, nepomstěn,
vítězi, ani ne dlouho se budeš radovat; tebe také osudy
vyhlížejí stejné, krátce i tyto pole budeš držet."
Jemu usmívající se mezi hněvem Mezentius:
„Teď umři. Ale o mně otec bohů a král lidí

rozhodne.” To říkaje, vytáhl z těla oštěp.
Jemu tvrdý odpočinek oči a železný tiskne
spánek, do věčné noci se zavírají světla.

Caedicus Alkathoa sráží, Sacrator Hydaspa,
Rapo Parthenia a tvrdého silami Orsa,
Messapus Klonia a lykaonského Erichaeta,
jednoho z neomezitelného koně klouzáním na zem spadlého,
tohoto pěšky. Pěšky i lykajský pokročil Agis,
kterého přesto, ne neznalý statečnosti předků, Valerus
sráží; avšak Thronia Salius a Salia Nealkes
lstí, oštěpem a daleko klamným šípem.

Už těžké vyrovnával smutek a navzájem Mavors
pohřby; řezali stejně, stejně padali
vítězové i poražení, neznali útěku ani ti, ani oni.
Bohové v Jovových střechách hněv prázdný litují
obou a tolik útrap pro smrtelníky;
odtud Venuše, odtud proti dívá se Saturnia Juno.
Bledá Tisifone uprostřed tisíců zuří.

Avšak obrovský třesoucí oštěpem Mezentius
zmateně vstoupí na pole. Jak velký Orion,
když pěšky kráčí uprostřed Nereových největších
tůní, cestu si razí ramenem převyšuje vlny,
nebo s nejvyšších hor donesen letitý jasan,
vchází po zemi, hlavu mezi oblaka ponořuje,
takový se obrovský Mezentius ve zbraních nese.
Jemu proti Aeneas spatřil v dlouhém šiku,
chystá se jít. Zůstává nepřestrašený on,
na velkodušného nepřítele čeká, svou hmotou stojí;
očima vymezil prostor, kolik stačí oštěpu:

„Pravice má, bože, a oštěpu, který jako střelu vyvažuji,
teď buďte u mne! Slibuji, z těla lupiče uloupené
oblečeného kořistmi, samého tebe, Lause, trofej
Aeneovy.“ Řekl, zasvištěný zdáli oštěp
hodil. Ten letící z štítu je odražen a daleko
vznešeného Antora bok mezi slabinami zasahuje,
Herkulova společníka Antora, kterého, vyslaného z Argu,
osud připoutal k Evandrovi, v italském městě usadil.
Padá nešťastný cizí ránou, nebi
hledí a sladký umírající vzpomíná Argos.
Pak zbožný Aeneas hodí oštěp; ten přes kruh
bronzovou trojí vrstvou, přes lněné dolní
prošel plátno, trojím býkem tkané dílo, nakonec se usadil
v spodní slabině, ale sílu úplně neudržel. Rychleji meč
Aeneas, při pohledu na krev Tyrrheňana radostný,
vytáhne od boku, prudký na třesoucího se naléhá.
Zasténal pro milovaného otce milostí těžce,
jak uviděl, Lausus, slzy po tváři valily –
tu smrti tvrdé pád a tvoje nejlepší skutky,
pokud nějaká dávnost víru tak velkému dílu dá,
ani tebe, mládenče hodný vzpomínky, neumlčím –
on, nazad nožku kladoucí, s odstoupilým po štítu
nepřátelským oštěpem táhne.
Mladík se vrhl, do zbraní vmísil,
už vstavajícího pravicí a ránu nesoucího
Aenea se dostal pod meč, i jeho samého zdržením
podržel; společníci s velkým křikem následují,
dokud otec, chráněný štítem syna, neodejde,
oštěpy házejí, zdáli nepřítele zmatkem obklopují
střelbami. Zuří Aeneas, krytý, drží se.
Jako když rozlitým krupobitím mraky

srazí, všichni po polích rozprchnou se oráči
i rolníci, cestovatel skryt v bezpečné pevnosti
nebo řeky na břehu nebo pod skalní klenbou,
dokud prší na zemi, aby mohli vráceným sluncem
dělat den: tak zavalen odevšad oštěpy
Aeneas mrak války, dokud nedudrní celý,
drží se, Lausa plísní a hrozí Lausovi:
„Kam, umírající, se ženeš, odvažuješ nad sílu?
Mýlí tě tvoje zbožnost, neopatrného." Nic méně on
plesá šílený, přudčí už dávněji hněvy
dardanskému vzrůstá vůdci, poslední Lausovi
nitky Parky vybírají. Statný meč zabořil
Aeneas skrze mladíka a celý skryl;
projel i štítem hrot, lehké zbraně hrozícího,
i tuniku, kterou mu matka utkala jemným zlatem,
naplnil lůno krev; pak život přes vzduchy
smutný k Mánům odešel, tělo opustil.

Avšak jak uviděl tvář umírajícího a ústa,
ústa bledá podivným způsobem Anchísovec,
zasténal, slitovaný, těžce, podal pravici,
na mysl mu padl obraz otcovské zbožnosti.
„Co ti nyní, nebohý chlapče, za tyto chvály
dá zbožný Aeneas tak velikému nadání hodného?
Zbraně, kterými jsi plesal, měj svoje; i tebe rodičovým
mánům a popelu, pokud je ta starost, vracím.
Tohle však, nešťastný, ti ulehčí smutnou smrt:
pod pravicí Aenea velkého padáš." Mezi sebou plísní
otálející společníky, ze země ho zvedá,
krví špinícího zdobené po zvyku vlasy.

Mezitím otec u vlny tiberinského proudu
sušil rány vodou a tělo si odpočíval,
opřený o kmen stromu. V dálce z větví visí
bronzová helma, i těžké zbraně v trávě odpočívají.
Stojí kolem vybraní mladíci; sám nemocný, dušný,
krk hřeje, rozlité po hrudi vousy češe;
mnoho o Lausovi se ptá, mnoho posílá
tam, kdo mu zavolají, kdo přinesou vzkazy smutného rodiče.

Avšak Lausus společníci bezdušného, přes zbraně nesli
plakající, obrovského obrovskou ranou poraženého.
Zpovzdálí poznal sten tušící zlo mysl.
Šediny si mnohým prachem špiní, obě
ruce k nebi vzpíná, k tělu lne:
„Takovou mě držela, synu, touha po životě,
abych pro mě nepřátelské nechal se k pravici,
koho jsem zrodil? Tvými já se, otec, ranami
zachraňuji, žijící tvojí smrtí? Běda, teď nebohému mi
konec, nešťastný, teď hluboko ránu nastavil!
Já sám, synu, tvé jméno jsem zločinem špinil,
vyhnán kvůli závisti z trůnu a žezel otcovských.
Měl jsem vlasti dluhu zaplatit, nenávistem svých:
všemi smrtmi vinnou duši sám bych dal!
Teď žiju, nehnu se dosud od lidí, nenechávám světlo.
Ale opustím.“ Zároveň toto říkaje, zvedne se na nemocný
bok, i když mu síla z hluboké rány brzdí,
ne shazen, koně vést poroučí. Toto jeho ozdoba,
tahle útěcha byla, s touto vítěz odcházel
ze všech válek. Osloví truchlícího a tak začne:
„Rhaebe, dlouho, pokud je dlouho smrtelníkům nějaká věc,
jsme žili. Buď dnes jako vítěz kořisti ony krvavé

a hlavu Aeneovu přineseš, mstitel Lausových bolestí
budeš se mnou, anebo, pokud neotevře cestu žádná síla,
padneš stejně; vždyť ne, nejsilnější, věřím,
že cizí rozkazy přijmeš, pány si za hodné budeš Teukry považovat."
Řekl, přijatý hřbetem usadil obvyklé údy,
obě ruce ostrými oštěpy obtížil,
bronzem hlavu lesknoucí, chocholem koňskou hřívou drsný.
Takto hbitý běh doprostřed dal. Vře obrovský
v jednom srdci stud, i šílenství smíšené se smutkem.
A zde Aenea velkým hlasem třikrát zavolal.
Poznal Aeneas, i s radostí se modlí:
„Takhle ať otec bohů učiní, takhle vysoký Apollo!
Začínej střet rukou."
Jen řekl, s hostilitou oštěpem naproti jde.
On však: „Co, mi zabraný syn, nejkrutější,
ty mě děsíš? Tahle byla jediná cesta, kudy jsi mohl zabít:
ani smrti nehrozíme, ani bohům nešetříme nikomu.
Přestaň, neboť přicházím umírající, tyhle ti dřív
dary nesu." Řekl, oštěp vrhl na nepřítele;
pak jiný nad to a jiný bodá a letí
obrovským kruhem, ale drží zlatý štít.
Třikrát kolem stojícího vlevo kroužil, kruhy
oštěpy rukou hoze, třikrát se sebou trojský hrdina
obrovský nese kolem svého bronzového krytu les.
Pak když ho omrzí tolik zdržení, tolik oštěpů
trhat, i tlačí ho nerovný boj svedený,
mnoho obraceje v duchu, konečně vybouchne, a mezi
bojovného koně duté spánky vrhá oštěp.
Zvedne se vzpřímený čtyřnohý, paty do vzduchů
tluče, vyvrženého jezdce sám následoval,
spletl, vyhozenou lopatkou se naklání šikmo.

Křikem zapalují nebe Trójané i Latini.
Přilétá Aeneas, z pochvy vytáhne meč
a nad toho: „Kde teď Mezentius prudký, ona
divoká síla ducha?" Proti Tyrrhén, jak vzduchy
hledě vdechl nebe a získal zpět mysl:
„Nepříteli hořký, co pleníš a smrtí hrozíš?
Žádné ve vraždě nevýslovné, ani jsem tak nepřišel na boje,
ani se mnou můj Lausus mi tyto smlouvy neuzavřel.
Jedno jen, pokud je nějaké odpuštění poraženým nepřátelům,
prosím:
tělo ať zem je kryto. Vím, že hořké mých
kolem stojí nenávisti: proti tomu, prosím, mě braň zuřením,
mě jako společníka syna dovoli k hrobu."
Toto říká, do hrdla ne nevědomý přijímá meč,
vlnící se duši vylije do zbraní krví.

Kniha jedenáctá.

Mezitím vstávající Aurora opustila Oceán:
Aeneas, ačkoli ho k pohřbu společníků
žene starost a smrtí je mysl otřesena,
jako vítěz plnil sliby bohům při prvním východu.
Obrovský dub, s větvemi odseknutými všude,
postaví na mohyle, lesknoucí se zbraně obleče –
kořisti vůdce Mezentia, tobě trofej, veliký
válkomocný bohu; připevní chocholy, rosící se krví,
oštěpy zlomené muže, pancíř na dvanácti místech
proražený a probodnutý, štít z bronzu k levici
upevní, meč slonovinový zavěsí na krk.
Pak společníky – vždyť všechen houf vůdců ho obklopoval –
pobízí plesající a začíná:
„Největší věc vykonána, muži; strach ať jde pryč,
co zbývá; tohle jsou kořisti, prvotiny z pyšného krále,
mým rukám je Mezentius tento.
Teď cesta nám ke králi a latinským zdím.
Zbraně připravte, duchy a nadějí předpojměte válku,
ať žádné zdržení nevědomé – až nejdřív pokyvem
nebeských bude dovoleno vytáhnout znamení a mládež
vyvést z tábora – nebrzdí, ani ne zbabělý strachu úsudek
nezpomalí.
Zatím druhy, nepohřbená těla, zemi
odevzdejme, což je jediná pocta pod hlubokým Acheronem.

Jděte," řekl, „vzácné duše, které krví pro nás
tuto vlast rodily, zdobte posledními
dary, k smutnému Evandrovu městu první
ať je poslán Pallas, kterého, ne nedostatečného statečnosti,
odnesl černý den, pohřeb pohltil hořký."

Takto se slzami řekl, k prahům krok obrátil,
kde bezduché tělo Pallantovo položil Akoitos,
starší, který Parrhasiovskému Evandrovi zbrojnoš
dříve byl, ale ne stejně šťastnými pak jako společník
věštbami drahému chovanci dán šel.
Kolem všichni, družba sluhů i trojský dav
a smutné Trójanky s rozpuštěným vlasem po zvyku.
Když ale Aeneas se do vysokých vrat vnesl,
obrovský sten do hvězd vyráží bitou
hrudí, smutnou žal domu zvoní.
Sám hlavu podloženou bílého Pallanta a tvář
jak uviděl, i otevřenou v jemné hrudi ránu
hrotu Ausonie, slzami takto říká zrosen:
„Tebe, nebohý chlapče, kdy šťastná přišla,
mi Fortuna záviděla, abys naše království neviděl,
jako vítěz k otcovským sídlům nebyl odvezen?
Ne tato jsem Evandrovi o tobě rodiči
odcházeje slíbil, když mě, obejmoutý, odcházejícího
posílal do velké vlády a boje maje strach radil,
že jsou prudcí muži, s tvrdým rodem bitvy.
A teď on, prázdnou nadějí mnoho zajat,
dělá sliby a snad obtíží oltáře dary,
my mladíka bezduchého, nic už nebeským
dlužícího, prázdnou poctou doprovázíme smutní.
Nešťastný, synův pohřeb krutý uvidíš!

Tyto naše návraty a očekávané triumfy?
Taková moje veliká věrnost? Avšak ne, Evandře, ranami
hanebnými zasaženého uvidíš, ani si při živém
synovi hrozný pohřeb otec přát nebudeš. Běda mi,
jak velkou ochranu, Ausonie, a jak velkou ty ztrácíš, Iule!"

Toto když oplakal, přikáže zvednout nebohé tělo,
z celého šiku vyvolil, posílá tisíc mužů,
aby doprovodili poslední poctu, byli u slz otce,
útěcha žalu nepatrná pro obrovský, ale ubohému
otci dlužná. Ne líně ostatní pletou nosítka,
jemné lehátko z arbutových větví a dubového proutí,
na postavená lůžka vrhnou stín závojem listí.
Zde mladíka vysoko kladou na venkovskou slámu:
jak květ, panenským prstem usečený,
buď jemné fialky nebo chřadnoucího hyacinta,
jemuž ještě lesk ani vlastní krása neustoupila,
jen už matka země neživí, sílu nedává.
Pak dvojí roucho, zlatem a purpurem ztuhlé,
vynesl Aeneas, které mu veselá v pracích
sama svýma rukama kdysi sidonská Didó
udělala, jemné osnovy rozdělila zlatem.
Z nich jedno mladíkovi jako nejvyšší poctu, smutný,
obléká, zahalí budoucí spálení vlasy pláštěm,
mnoho mimoto laurentských cen boje
hromadí, poroučí vést dlouhou řadou kořist;
přidá koně a oštěpy, kterými oloupil nepřítele.
Svázal za zády ruce těm, které poslal stínům
jako obětiny, zabité krví měl zkropit plameny;
oblečené v nepřátelské zbroje kmeny
sami nést vůdcové, i nepřátelská jména připevnit.

Veden je nešťastný věkem vyčerpaný Akoitos,
hruď pěstmi špiní, teď nehty tvář,
padá a po celém těle vrhá se na zem;
vedou i vozy, polité rutulskou krví.
Pak válečník kůň Aithón, s odloženými ozdobami,
jde plačící, kapkami velikými si tvář smáčí.
Oštěp jiní a helmu nesou, neboť ostatní Turnus,
vítěz, má. Pak smutná falanga a Teukři následují,
Tyrrhéňané všichni, Arkadové s obrácenými zbraněmi.

Když celá dlouhá řada společníků dávno předešla,
zastavil se Aeneas, hlubokým vzdechem toto přidal:
„Nás jiným odtud slzám tytéž hrozné války
osudy volají: buď zdráv věčně mi, největší Pallante,
věčně buď zdráv.“ Nic víc neřekl, k vysokým
hradbám táhl, krok do tábora nesl.

A už poslové byli tu z latinského města,
ověnčeni ratolestmi olivy, žádajíce milost:
těla, jež po polích železem padlá ležela,
nechať vrátí, dovolí pochovat do země;
žádný s poraženými zápas, s zbavenými vzduchu;
ať šetří hosty kdysi, i tcheny volané.
Je dobrý Aeneas, ne hodné pohrdání prosící
provází milostí, slovy toto dále přidá:
„Jaká vás, Latini, nedůstojná osudem taková velká
válka obklopila, že nás přátele prcháte?
O mír mě pro bezduché a Martovou losem zabité
prosíte? Já jen bych živým chtěl ustoupit.
Ani jsem nepřišel, ne-li by osudy daly místo i sídlo,
ani válku s národem nevedu: král naše

pohostinství opustil, Turnovým raději se zbraním svěřil.
Spravedlivěji by měl Turnus proti té smrti se postavit.
Jestli válku skončit rukou, jestli vyhnat Teukry
chystá, mi hodilo by se těmito oštěpy střetnout:
žil by, komu by život dal bůh, nebo jeho pravice.
Nyní jděte a nebohým občanům zapalte oheň."
Řekl Aeneas. Oni zůstali oněmělí mlčky,
obrácené oči mezi sebou a tváře drželi.

Pak starší, vždy nenávistmi a obviňováním Drances
nepřátelský mladému Turnovi, takto ústy postupně
odpověď podává: „Ó pověstí velký, zbraněmi větší,
trojský muži, jakými k nebi tě chválami vyrovnám?
Mám se dřív podivit spravedlnosti, nebo námahám války?
My věru tyto věci k vlasti vděčně do města vrátíme
a tebe, pokud nám Fortuna dá cestu, s Latinem
spojíme králem. Ať si hledá smlouvy Turnus.
Dokonce i osudem určenou zdí hmotu zvednout
a kameny trójské do ramen bavit nás."
Řekl, všichni jedněmi ústy totéž hřměli.
Dvanáct dní pevně sjednali, s mírem jako sprostředníkem
Teukři smísení s Latiny beztrestně v lesích
bloudili po hřebenech. Železem zní vysoký
jasan dvojitou sekerou, převracejí borovice vedené k hvězdám,
duby klíny a vonný cedr štípat,
jasany na dvojkolé vozy vézt neustávají.

A už Fáma letící, předpovědní tak velkého smutku,
Evandra a Evandrův dům i hradby plní,
která právě vítězem v Latiu Pallanta nesla.
Arkadové k branám se vrhají, podle starého zvyku

chytají pohřební pochodně; cesta svítí v dlouhé
řadě plamenů, široko označuje pole.
Proti nim dav Frygů přicházející, mají plačící šiky
spojené. Když matky viděly pochod docházet k střechám,
smutné zapalují křikem město.
Avšak Evandra žádná síla nemůže zadržet,
ale přichází doprostřed. Nosítka s Pallantem položeným
leží na nich, lne a slzí a sténá,
a cesta hlasu stěží konečně bolestí povolila:
„Ne toto, Pallante, jsi slíbil otci,
že by sis chtěl opatrněji svěřit krutému Martu.
Ne nevědom jsem byl, kolik nová sláva ve zbraních
a předsladká čest v prvním závodě může.
Prvotiny mladíka nebohého, blízké války
tvrdé zkoušky, u žádných neslyšené z bohů
sliby a modlitby moje! A ty, nejsvětší manželko,
šťastná svou smrtí, ani k této bolesti nezachována!
Oproti tomu já jsem životem překonal své osudy,
abych přežil jako otec. Trójských spojené zbraně následovavšího
nechť zavalili by Rutulové oštěpy! Duši sám bych dal
a tahle slavnost dům mě, ne Pallanta, by vrátila!
Ani vám neyčítám, Teukři, ani smluv, ani kterých
jsme spojili pohostinstvím pravic: ten los stáří
dlužný byl našemu. Ale pokud nezralá čekala
smrt syna, zabitých Volsků tisíce před
tím, vedl v Latium Teukry padnout, bude mi radostné.
Nemohu tě, Pallante, jiným pohřbem důstojnit,
než zbožný Aeneas a než velicí Frygové, a než
Tyrrhéňané vůdcové, Tyrrhénské vojsko celé.
Veliká tropeia nesou, které dala tvá pravice smrti;
ty by i teď jsi stál ohromný kmen v polích,

kdyby věk byl rovný a stejná síla z let,
Turne. Ale co bědný Teukry zdržuji ve zbrani?
Jděte a tyto rozkazy přinesete pamětliví králi:
že zdržuji nenáviděný život, když Pallas padl,
tvá pravice je příčinou, Turna, kterého synovi i otci
dlužit vidíš. Zasluhám místo jen tenhle
a štěstěny. Ne radosti života hledám,
ani ne-slušné, ale synovi mány donést pod nejhlubší."

Aurora mezitím nebohým smrtelným milostivé
světlo přinesla, dílo i námahy vracející:
už otec Aeneas, už na křivém břehu Tarchón
hranice postavili. Sem těla každý svých
po otcovském zvyku snášeli, pod ně hodí temné ohně,
pokryje se do stínů vysoké kolem mlhy nebe.
Třikrát kolem zapálených, opásáni svítícími zbraněmi,
hranic běželi, třikrát smutný pohřební oheň
procestovali na koních, výtky ústy dali.
Zrosen i země slzami, zrošeny i zbraně,
jde do nebe křik mužů i třesk trubek.
Zde jiní kořisti, zabitým Latinům sejmuté,
hází do ohně, přilby, meče zdobené,
uzdy, žhoucí kola; část známých darů,
jejich vlastní štíty, ne-šťastné zbraně.
Mnoho býků kolem je obětováno Smrti,
štětinaté svině a stáda uloupená ze všech polí
v plamen zahrdlují. Pak po celém pobřeží
hořící pozorují společníky, poloshořené
hranice chrání, nedávají se vytrhnout, dokud vlhká noc
nepřevrátí nebe hvězdami hořícími.

Nemenší i nebozí v jiné části Latinové
nespočetné hranice stavěli, těla zčásti
mnohá mužů do země zakopávají, odvezená zčásti
do sousedních polí nesou, do města vracejí.
Ostatní smíchaných obrovskou vraždu hromady
ani počtem ani ctí nespálí; tehdy odevšad
pustá závodně se zapaluje častými ohni pole.

Třetí světlo chladný z nebe stín vyhnalo:
truchlící vysoký popel a smíchané vymetali
kosti z ohnišť, teplým zasypávali náspem země.
Avšak už v střechách přebohatého Latinova města
hlavní lomoz, dlouhého smutku největší část.
Zde matky nebohé a snachy, zde drahé sester
truchlíc hrudi, chlapci rodičů osiřelí
proklínají strašnou válku i Turnovy sňatky;
sám ve zbrani ať se, sám železem rozhodne,
kdo říši Itálie a první si pocty žádá.
Zdůrazňuje tyto věci divoký Drances a svědčí,
že jediný je volán, jediný žádán do zápasu Turnus.
Mnoho zároveň proti rozmanitými názory
pro Turna, i veliké jméno královny stíní,
mnoho muže zaslouženými trofejemi podporuje sláva.

Mezi tyto pohyby, prostřed vzkypělého zmatku,
hle, nad to smutní z města velikého Diomeda
poslové vracejí odpovědi: nic na všechny tak velké
vynaložené prostředky, nic dary ani zlato,
ani veliké prosby nezmohlo, jiné zbraně Latinům
hledat je třeba, nebo mír od trojského krále prosit.
Padá obrovským žalem král sám Latinus:

že osudový Aeneas je zjevně vůlí božstva nesen,
upomínají hněv bohů a mohyly čerstvé před očima.
Tedy radu velikou, první ze svých,
poroučením zavolané, uvnitř vysokých prahů svolává.
Oni se sešli, plouvá k královským plným
střechám cestami. Sedí uprostřed, největší věkem
a první v žezlech, ne radostným čelem Latinus.
A zde posly z aetolského města vrácené,
co přinesli, mluvit poroučí, odpovědi žádá
po pořadu všechny. Pak ztichly jazyky,
a Venulus poslušen slov takto začíná:

„Viděli jsme, občané, Diomeda a argejský tábor,
cestu vyměřivše, všechny pády jsme překonali,
dotkli jsme se ruky, kterou padla ílijská země.
On město Argyripu, jmen otcovského rodu po Garganu
jako vítěz zakládal v iapyžských polích.
Když jsme vešli a bylo nám dáno před ním mluvit,
dary neseme napřed, jméno a vlast ukážeme,
kteří přinesli válku, jaká příčina přitáhla do Arp.
Vyslechl nás, klidnými ústy toto takto vrátil:

‚Ó šťastné rody, saturnská království,
starodávní Ausoňané, jaká vás štěstěna klidných
dráždí, nabádá k vyvolání neznámých válek?
Kdokoli jsme železem porušili iliadská pole
– mlčím o těch, co byli pod vysokými zdmi vyčerpáni,
které muže Simois tiskne – nevýslovné po světě
tresty a za zločiny pokání jsme všichni odpykali,
dokonce i Priamovi politováníhodná ruka; zná smutnou
Minervu hvězdu i euboiské útesy, i mstitele Caphereu.

Z toho válčení k různým břehům hnáni
Átrejův syn Menelaus až k sloupům Protea
vyhnán, Aitnských Kyklopů viděl Ulixes.
Mám připomínat říše Neoptolemovy, obrácené penáty
Idomeneovy? Nebo Lokrů obývajících libyjské pobřeží?
Sám Mykénský vůdce velikých Achaiů
pravicí nestoudné manželky mezi prvními prahy
padl, poražená Asie poražena cizoložníkem.
Záviděli bozi, aby vrácen k otcovským oltářům
viděl vytoužený sňatek a krásnou Kalydónu?
Teď dokonce hrozným pohledem zrůdy pronásledují
a ztracení společníci dosáhli vzduchu peřím
a po řekách bloudí jako ptáci – ach, hrozné mých
trestů – a útesy slzavými hlasy plní.
Toto měl jsem já od chvíle doufat,
kdy jsem železem na nebeská těla šílený
útočil, ranou pravici Venuše porušil.
Ne, ne mě k takovým bojům popoháníte.
Ani s Teukry žádná po zbořeném Pergamu válka,
ani starých neposlouchám bědných, ani se nemím.
Dary, které z otcovských břehů ke mně nesete,
obraťte k Aeneovi. Postavili jsme se proti drsným oštěpům,
spojili jsme ruce: experimentem věřte, jak veliký
na štít vstává, jakou bouří otáčí oštěpem.
Kdyby mimoto dva takové ídská
země přinesla muže, sám by Dardanos přišel k inachským
městům, i s obrácenými osudy by truchlilo Řecko.
Co u tvrdých hradeb Tróje bylo zdrženo,
Hektorovou a Aeneovou rukou vítězství Řeků
váhalo, do desátého roku kroky vrátilo.
Oba duchy, oba vynikajícími zbraněmi slavní,

tenhle zbožností přední. Pravice ať se spojí v smlouvy,
kde možno; ale proti zbraním ať se zbraně nestřetnou, chraňte se.'

A odpovědi zároveň jaké jsou, nejlepší králi, krále
jsi slyšel, i jaký je úsudek o velké válce."

Sotva to posel řekl, rozmanitý přes tváře
Ausonitů proběhl zmatený hluk, jak balvany zdržují
rychlé řeky, vzniká v zavřeném víru šum
a sousední břehy hřmí praskajícími vlnami.
Jak nejdřív se uklidnili duchové a bázlivá ústa ztichla,
otec, prohlašuje bohy, král z vysokého trůnu začíná:

„Dříve, Latini, o nejvyšší věci rozhodnout
bych chtěl, a bylo by lepší, ne v takovém čase
svolat radu, když u hradeb sedí nepřítel.
Nevhodnou válku, občané, s rodem bohů
a nepremoženými muži vedeme, které žádné boje
nevyčerpávají, poražení nemohou od železa upustit.
Naději, jestli jste nějakou v povolaných aitolských zbraních měli,
odložte. Naděje je každému sobě; ale jak úzká ji vidíte.
Ostatní jakou rozvratem věci padly,
před očima a mezi rukama máte všechno vaše.
Ani nikoho nenavalím: co nejvíc statečnosti mohlo
být, bylo; celým tělem říše se bojovalo.
Teď, co je o pochybné mysli úsudek,
vyložím a krátce – pozornost – naučím.
Je starodávné pole mi blízké tuské řece,
dlouhé na západ, až přes sikanské hranice;
Aurunci a Rutulové tam sejí, radlicí tvrdé
oráží pahorky, nejdrsnější jejich pasou.
Celá tato oblast a vznešená hornatá borovicová pláň

ať ustoupí přátelství Teukrů, a smlouvy rovné
zákony stanovíme, jako spojence do říše je povoláme:
ať se usídlí, pokud taková láska, ať hradby staví.
Pokud jiné hranice a jiný národ chytit
mysl mají, mohou-li z naší půdy odejít,
dvakrát desítku italských dubových lodí utkáme;
pokud víc naplnit zvládnou, leží u vlny všechen
materiál: sami počet i počet kýlů
nechť předepíšou, my bronz, ruce, loděnice dáme.
Mimoto, kteří by slova nesli, smlouvy posílili,
sto poslů z prvního latinského rodu
nechť jde, rukou nabízí míru ratolesti,
nesou dary – zlata i slonoviny talenty,
židli naší říše, trabea i odznaky.
Rozhodněte ve prospěch středu, pomozte unaveným věcem."

Pak Drances, tentýž nepřátelský, kterého Turnovu slávu
křivou závistí a hořkými bodci dráždila,
hojný bohatstvím, jazykem lepší, ale chladný ve válce
pravicí, v radách považován za ne-malicherného autora,
mocný ve vzpouře – rod mu matčina mu dávala
pyšnou šlechtictví, nejisté o otci nese –
vstává, těmito slovy obtěžuje, nahromadí hněvy:
„Věc nikomu neznámou ani našeho hlasu potřebnou
se radíš, dobrý králi: všichni se znalí přiznávají,
co fortuna lidu nese, ale říci se neodváží.
Dej mi svobodu mluvení, foukání ať utiší,
pod jehož nešťastnou věštbou a drsnými mravy
– řeknu věru, i když mi zbraně a smrti hrozí –
tolik očí viděli jsme padnout vůdců, celé
usednout město ve smutku, zatímco Trója pokouší

tábor, útěku věřící, nebe strašit zbraněmi.
Jedno ještě k těm darům, které v množství poslat
Dardanovcům poroučíš, jediné, nejlepší z králů,
přidej, nikdo tě násilím nepřemoze
než abys dceři vznešenému zeti a hodným svatbám
dal, otec, a mír tenhle věčnou smlouvou spojil.
Pokud však tak velký strach drží mysli a hrudi,
samotného zapřisáhneme, od samého milost prosíme:
ať ustoupí, vrátí vlastní právo králi a vlasti.
Co bídné tolikrát do otevřených nebezpečí občany
vrháš, hlavo těchto zlu Latiu a jejich příčino?
Žádná spása ve válce, mír tě žádáme všichni,
Turne, zároveň míru jediný neporušitelný záruku.
První já, kterého nenávistný si tvoříš – i je
mi to jedno – hle, prosebně přicházím. Slituj se nad svými,
odlož duchy a jako pokážený odejdi. Dost pohřbů rozlitých
jsme viděli obrovských, i opustili jsme pole.
Nebo, pokud sláva hýbe, pokud hrudí tak sílu
pojímáš a tak-li věnná síň leží v srdci,
odvaž se, s důvěrou nes hruď proti nepříteli.
Aby jen Turnovi připadla královská manželka,
my, duše levné, nepohřbený neoplakaný dav,
budeme padat v polích. Ty také, pokud máš nějakou sílu,
pokud něco otcovského Marta máš, ho pohlédni naproti,
který volá."

Takovými slovy vzplanula urpuilá Turnova síla.
Dává vzdech, prolomí z hluboké hrudi tyto hlasy:
„Hojná vždy, Drance, tobě množství mluvení
tenkrát, když války ruce žádají, otců povolaných
první jsi tu. Ale ne naplnit kurii slovy,

které bezpečně tobě veliké létají, dokud brání nepřítele
val hradeb, krev neplní příkopy.
Pročež hřmi výmluvností, obvyklé pro tebe, mě ze strachu
obviň, Drance, když tolik hromad vraždy
Teukrů tvoje pravice dala, všude trofejemi
slavná pole. Co může živá statečnost,
abys ověřil, dovoli, ani ne daleko věru nepřátelé
hledat musíme; obklopují odevšad hradby.
Jdeme do protivných – co otálíš? Snad tobě Mavors
na větrném jazyku a pohyblivých nohou těch
vždy bude?
Pokážený já? Nebo kdo zaslouženě, nejhanebnější, pokáženého
obvinit, iliadskou vzdutou roštit Tiber
krví a Evandrovu celou s kořenem viděl
spadnout dům, Arkady svlečené ze zbroje?
Ne tak mě zažili Bitiás a Pandarus ohromný
a koho jsem tisíc za den jako vítěz pod Tartarus
poslal, uzavřen v hradbách, nepřátelským valem obklopen.
Žádná spása ve válce? Hlavě zpívej taková slova, bezhlavý,
dardanské, i tvým věcem. Pročež všechno velkým
strachem nepřestávej zmatek, nepovyšuj síly
rodu dvakrát poraženého, naopak zatlač zbraně Latina.
Teď i myrmidonští vůdcové se třesou frygských zbraní,
teď i Tydeův syn a Larišský Achilles,
řeka Aufidus prchá zpět adriatickými vlnami.
Nebo když se bázlivý proti mým hádkám předstírá,
umělec zločinu, strachem obvinění hoří.
Nikdy duši takovou touhle pravicí – přestaň se třásti –
neztratíš: ať se usídlí s tebou, ať je v tvé hrudi.
Teď k tobě a tvým velikým, otče, radám se vracím.
Pokud žádnou v našich zbraních naději dál nekladeš,

pokud jsme tak opuštění a jednou se obrátivším šikem
jsme padli, ani se Fortuna nevrací,
prosme mír, pravice vztahujme nehybné.
Ačkoli, kdyby jen trochu obvyklé statečnosti bylo!
On mi před jinými šťastný námah
a vzácný duší, který, aby takové nic neviděl,
padl umíraje, zem jednou ústy zakousl.
Pokud však nám i síly a dosud netknutá mládež,
na pomoc jsou italská města a lidé navíc,
pokud i Trójanům s velkou slávou přišla
krví – jsou jim své pohřby, stejná přes všechny
bouře – proč nedůstojně na prvním prahu
padáme? Proč před trubkou třas chytá údy?
Mnoho dní a rozmanitá námaha proměnlivého věku
vrátila do lepšího, mnohé střídajíc Fortuna
oklamala a v pevném znovu usadila.
Nebude nám k pomoci Aitólec a Arpi:
ale Messapus bude, šťastný Tolumnius a koho
tolik národů poslalo vůdců, ani ne malou následuje
slávou vybrané z Latia a laurentských polí.
Je i z Volského urozeného rodu Camilla,
vede šik jezdců, čety kvetoucí v bronzu.
Pokud mě samotného Teukrové do závodů žádají,
to se mi líbí a tolik stojím v cestě společnému dobru,
ne tak nenávistně od těchto rukou Vítězství prchá,
abych tak velkou naději pro nic zkusit odmítl.
Půjdu duchem proti, i když velkého Achilla by předvedl,
ruce Vulkánova dílo stejné zbraně oblékl
on. Vám duši svou a tchánovi Latinovi
Turnus já, ne nikomu z dávných statečností druhý,
zasvětil jsem. Jediného Aeneas volá? Ať volá, prosím;

ani Drances raději, pokud je to hněv bohů,
smrtí ať zaplatí, pokud je statečnost a sláva, ať bere."

Oni mezi sebou tyto o pochybných věcech jednali
závodě: tábor Aeneas a šik hýbal.
Posel obrovským po královských střechách zmatkem,
hle, vrhá se, město velkými hrůzami naplní:
že do šiku připraveni od tiberinské řeky Teukrové
a tyrrhenská ruka po všech polích sestupují.
Hned se zmátly duše, otřeseny jsou lidu
hrudě, probudily se bodci ne-měkkými hněvy.
Zbraně rukou bázliví žádají, zbraně hřmí mládež,
plačou smutní, šeptají otcové. Zde odevšad křik
různým nesouhlasem veliký se zdvíhá do vzduchů,
ne jinak než když ve vysokém háji náhodou čety
usedly ptáků, nebo v rybnaté řece Padusy
dávají zvuk chraplaví přes bažiny slovné labutě.
„Spíš," řekl, „občané," chytivši čas Turnus,
„svolejte radu, mír chvalte seďe;
oni ozbrojeni do říše se ženou." Nic víc neřekl,
vzchopil se, z vysokých střech rychle vyšel.
„Ty, Volusi, poruč zbrojit volským oddílům,
veď," řekl, „a Rutuly. Jezdce Messapus ve zbrani,
s bratrem Koras, rozlijte do širokých polí.
Část přístupy města ať posílí, věže uchopí;
ostatní, kam poručím, se mnou ruka vnese zbraně."

Hned po celém městě na hradby se rozprchnou.
Radu sám otec a velké začátky Latinus
opouští, otřesen smutným časem odkládá,
mnoho se obviňuje, že nepřijal sám

dardanského Aenea za zetě městu.
Předhlubují jiní brány, nebo kameny a kůly
dovážejí. Válce dává znamení chraplavá krvavá
polnice. Pak zdi rozmanitou korunou obklopily
matrony a chlapci, poslední práce všechny volá.
Rovněž k chrámu a k nejvyšším vrcholům Pallady
nese se s velikým matek doprovodem královna,
nese dary, vedle společnice Lavinie panna,
příčina tak velkého zla, oči skloněné krásné.
Vcházejí matky, chrám kadidlem napouštějí,
smutné hlasy z vysokého prahu vylévají:
„Zbrojomocná, předsedkyně války, Tritonia panno,
zlom rukou oštěp frygského lupiče, jeho samého
nakloň, polož na zem, pod vysokými branami vyvrhni."

Zběsilý se opásá Turnus, závodně do bitev.
A už rutilantní pancíř oblečený bronzovými
ježáky šupinatými, lýtka zavřené zlatem,
spánky obnažené dosud, k boku připnul meč,
leskl se, strmě sestupující ze zlatého hradu,
plesá v duchu, nadějí už předjímá nepřítele:
jako když pouta přetrhav, útěk ze stáje
konečně svobodný kůň, pole otevřené dobyl,
buď na pastviny a stáda klisen míří,
nebo zvyklý ve známé řece se v proudu máčet,
vyskočí a vztyčenou šíjí hřmí vysoko,
luxuruje, hříva mu hraje po krku, po lopatkách.

Jemu v cestě s volským šikem jako doprovodem Camilla
přibíhá, u samých bran z koně královna
seskočila, kterou celý houf napodobil, opuštěnými

koňmi na zem seskočil; pak takto říká:
„Turne, pokud je jisté nějaká statečnému věřit,
odvažuji se, slibuji vyjít proti aenejádské turmě,
sama proti tyrrhénským jezdcům jít vstříc.
Nech mě první rukou zkusit nebezpečí války,
ty pěšky u zdí zůstaň a hradby chraň."
Turnus na to oči v hrozné pannu upřené:
„Ozdobo Itálie, panno, jaké díky dát
nebo splatit mám? Ale teď, všechno protože
ten tvůj duch přesahuje, se mnou práci rozděl.
Aeneas, jak sláva potvrzuje, i vyslaní zpět
průzkumníci nesou, lehce zbroj jezdců zločinný
poslal napřed, aby zbili pole; sám strmé horské
pustiny přes hřeben překonávaje přichází k městu.
Chystám lsti války na křivé stezce lesa,
abych na dvojcest ozbrojenými vojáky obsadil ústí.
Ty tyrrhenské jezdce chytíš proti vložíce znaky;
s tebou prudký Messapus bude a turmy latinské
a tiburská ruka, i ty si vem starost vůdce."
Tak řekl, i stejnými slovy Messapa do bojů
pobízí, společníky vůdce, i jde proti nepříteli.

Je v křivém zahnutí údolí, vhodné lsti
a úskokům zbraní, kterou hustým listím černý
tiskne z obou stran bok lesa, úzkou kudy stezka
vede, úzké ústí nesou, přístupy maligní.
Nad ní v stráži v nejvyšším vrcholu hory
plocha neznámá leží, bezpečné ústupy,
buď chceš vpravo i vlevo vyjít k boji,
nebo nalehnout na hřebeny a hromadit obrovské kameny.

Sem mladík známou krajinou cest se nese,
chytil místo, usadil se v nerovných lesích.

Rychlonohou mezitím ve vysokých sídlech Opis,
jednu z panen společnic a posvátné čety,
oslovovala, tyto smutné Latonia slova
ústy dávala: „Jde ke kruté válce Camilla,
panno, nadarmo se opásá našimi zbraněmi,
mi drahá přede všemi. Vždyť ne nová ta Diany
láska přišla a náhlou duši sladkostí pohnula.
Vyhnán kvůli závisti z království a sil pyšných
Metabus, když ze starodávného města Priverna odcházel,
dítě prchaje uprostřed bitev války
nesl do vyhnanství společnicí, a matky jméno
Casmilly obrácené v část Camilly.
Sám v záňadří nesouce před sebou hledal dlouhé hřebeny
samotných hájů; oštěpy odevšad kruté tlačily,
a kolem rozlití létali Volskové vojákem.
Hle, uprostřed útěku Amasenos nejvyšší
pěnil, břehy přesahoval, tak velký z mraků liják
pukl. On, chystaje se plavat láskou k dítěti,
zpomaluje, drahého břemene bojí se. Vše sám se sebou
obraceje, náhle sotva tato myšlenka usadila:
oštěp obrovský rukou silnou, co náhodou nesl
válečník, pevný uzlemi a dubem vařeným,
tomu dceru v lýku a lesním korku zavřenou
připne a pohyblivou kolem střední tyče obváže;
kterou pravicí obrovskou vyvažujíc takto k éteru řekne:
„Milostivá, tobě tuto, pěstounka hájů, Latonia panno,
sám otec jako otrokyni slibuji; tvé první přes vzduchy
zbraně drže prosebně od nepřítele prchá. Přijmi, beru

svědky, bohyně, svou, která se nyní pochybným vzduchům
svěřuje."
Řekl, pravicí přitaženou roztočený oštěp
hodí: zazvonily vlny, nad rychlou řekou
nešťastná letěla ve svištivém oštěpu Camilla.
A Metabus, s velikou blíž tisknoucí se četou,
dává se řece, oštěp s pannou vítěz
z travnaté louky, dar Trivie, vyrvě.
Jeho střechy žádné, města žádnými hradbami
nepřijaly – ani sám rukám z divokosti by nevydal –,
pastýřů a samotných hor věk tráví.
Zde dceru v křoví a mezi ježatými doupaty
koně stádního mlékem a divokým mlékem
živil, k něžným rtům doje vemena.
Jak nejdřív první stopy nohama dítě
položilo, oštěpem ostrým ozbrojil dlaně
a šípy z ramen malé zavěsil, i luk.
Místo vlasového zlata, místo dlouhé pokrývky pláštěm
tygří kořisti po zádech od temene visí.
Oštěpy rukou už tenkrát něžnou chlapecké třepala,
prak klouzavým kolem hlavy vedl bičíkem,
strymonského jeřába nebo bílou skaula srazila.
Mnohé ji nadarmo po tyrrhenských městech matky
toužily za snachu; sama spokojená s Dianou
věčnou zbraní a panenství láskou
neporušena pěstuje. Chtěla bych ji, kdyby takovou
vojnou se nedala napadenou vyvolat Teukry:
drahá by mi byla, z mých společnic jediná.
Pravdou vzhůru, protože hořkými osudy je tlačena,
sejdi, nymfo, z pólu, latinské hranice navštiv,
kde smutná při nešťastné věštbě začíná bitva.

Vem toto, mstivý z tulce šíp vyndej:
tím, kdokoli porušil svaté tělo ranou,
Trójan nebo Ital, mi stejně krví pokutu dá.
Pak já v duté mlze nebohé tělo a zbraně
nedotčené vynesu do mohyly, vlasti vrátím."
Řekla, a ona ze vzduchu nebeské lehká slouzla,
zazněla, černým vírem kolem těla opásaná.

Avšak zatím ruka trojská se blíží k hradbám,
etruští vůdci a vojska jezdců všeho
sestavená v počet do turm. Řve přes celé pole
plesající kůň, se staženými uzdami bojuje,
otočí se tam a tam; pak široko železný oštěpy
drsní polí, pole slavnými zbraněmi vznešenými hoří.
A naproti Messapus, i rychlí Latinové,
s bratrem Koras i křídlo panny Camilly
proti polem se objevují, oštěpy staženými pravicemi
daleko nabídnou, i hroty se chvějí,
příchod mužů i dusot koní žhne.
A už ve dohledu střely postoupil každý,
zastavil se: náhle vybouchnou s křikem, zuřící
pobídnou koně, rozlévají zároveň odevšad oštěpy
hustě na způsob sněhu, nebe se zahaluje stínem.
Hned proti sobě tyrrhenský a prudký Aconteus,
opření, srazí se oštěpy, první ránu
dávají obrovským zvukem, srazí čtyřnohých
hrudi s hrudmi; vyrvá Aconteus
jak blesk, nebo jako střeleno z pracovního tlaku,
daleko řítí a život rozsype do vzduchu.

Hned se zmátly šiky, obrácení Latinové
odhazují štíty, obracejí koně ke hradbám;
Trójané ženou, první turmy vede Asilas.
A už se blížili k branám, znovu Latinové
křik zdvíhají, jemné krky obracejí;
tihle prchají, hluboko s danými ohýbají uzdy.
Jak když střídavým vířením mořský pont
hned se vrhá k zemi, útesy přes vlnu
pěnivě přetéká, konec zálivu písek smáčí,
hned prudce zpět, přílivem točené pohlcuje
balvany prchá, břeh ustupující vlnou opouští:
dvakrát Tuští Rutuly ke hradbám hnali obrácené,
dvakrát odražení ohlížejí se zbroji, kryjící záda.
Třetí však, jak se střetli v bitvy a celé
zahalili mezi sebou šiky, muž vybral muže,
teď teprve i sten umírajících, i v hluboké krvi
zbraně i těla i smíšeni vraždou muže
polomrtví koně se válí, boj drsný stoupá.

Orsilochos Remula, protože samotného se bál se přiblížit,
oštěp otočil o koně, železo pod uchem zanechal;
tím úderem kůň zuří, strmě hází
rány netrpěl, s vystrčenou hrudí, kopyta,
vyvržen padá rozkutálený na zem. Katillus Iolla,
Herminium obrovského duchem, obrovského tělem a zbraněmi,
sráží; jemu, s obnaženým temenem, žluté
vlasy a nahá ramena, ani rány neděsí;
tak velký ve zbrani se otevírá. Jemu oštěp přes široká ramena
hoze se chvěje, dvojí muže probodnutého bolestí.
Všude teče temná krev; dávají pohřby železem
závodě, krásnou smrt hledají skrze rány.

A uprostřed vražd plesá Amazonka,
jedno obnažené pro boj, Camilla s tulcem,
hned pomalými rukou vrhá oštěpy hustě,
hned statný pravicí chytá nezlomná dvoubřit;
zlatý z ramene zní luk, zbraně Diany.
Ona také, jestli kdy do zad odvrácená ustoupila,
šipky prchající vysílá otočeným lukem.
A kolem vybrané družky, Larina panna,
Tulla a bronzovou třesoucí Tarpejskou sekerou,
Italky, které sama ozdoba bohyně Camilla
vybrala, dobré v míru i válce služebnice:
jaké thrácké Thermodontu říky
bijí a v malovaných zbraních válčí Amazonky,
buď kolem Hippolyty, buď když se Martia vozem
Penthesilea vrací, s velkým vytím zmatku
ženské plesají s měsícovitými štítky šiky.

Koho první oštěpem, koho posledního, drsná panno,
srazíš? Nebo kolik na zem umírajících těl vrhneš?
Eunaea, Clytiova otce, prvního, jemuž otevřenou
odpřidá dlouhou jedlí hruď protchne.
Krve on vylévaje potoky padne, krvavou
žvýká zemi, umíraje v své ráně se obrací.
Pak Lirise a Pagasuse nad to, z nichž jeden otěže,
podřezaným koněm padlý, zatímco je sbírá, druhý,
zatímco přistupuje a pravici klouzajícímu podává neozbrojenou,
oba padli stejně. K těm přidá Amastra,
Hippotova syna, následuje opíraje se daleko oštěpem
Terea, Harpalyka, Démofóna a Chromise;
kolik vyslaných rukou otočila oštěpů panna,
tolik frygských padlo mužů. Z dálky Ornytus v zbroji

cizí, i na koni iapyžském, lovec se nese,
komu kůže široká ramena stažená z telete
bojovníka kryje, hlavu obrovský úzpech úst
a čelisti vlka s bílými zuby,
venkovskou ruku zbrojí lovecký oštěp; sám uprostřed
mezi šiky se obrací, celou hlavou je nad všemi.
Toho ona chytila – vždyť ne námaha v obráceném šiku –
probodne, nad to z nepřátelské hrudi říká:
„V lesích ty, Tyrhéne, divoké jsi myslel honit?
Přišel ten váš den, aby ženskými zbraněmi
odpovědi vyvrátil. Jméno přesto ne malé otců
mánům tohle přineseš, žes padl Camillinou střelou."
Hned Orsilocha a Buta, dvě obrovská těla
Teukrů, ale Buta odvráceného hrotem přibila
pancíř a helmu mezi, kde sedícímu krky
svítí, i z levé lopatky visí štít;
Orsilocha prchajíc, i velkým honěna obloukem,
oklame vnitřkem kruhu, následuje následujícího;
pak statnou sekerou skrze zbraně a kosti muže
vyšší vstavajíc, prosícímu, i mnoho modlícímu,
zdvojuje; horkým mozkem rána mu zalévá tvář.

Narazil na ni, náhlým pohledem ustrašen uvázl
Apenninského obyvatele válečník, syn Auna,
ne poslední z Ligurů, dokud osudy klamat dovolovaly.
On, jak už žádnou cestou nemohl z boje
uniknout, ani přibližující se královnu odvrátit nevidí,
rozhodnutím obracet lsti nasadil, chytře
začíná: „Co tak vznešeného, pokud žena silnému
koni důvěřuješ? Odhoď útěk a nablízko stejné
se mnou věř zemi a opásej se pěšky bojem:

hned poznáš, komu větrná sláva nese lest.”
Řekl, ale ona šílená, prudkou bolestí zapálena,
kone předává společnici, odolává ve stejných zbraních,
mečem pěšky, nahým, čistým štítem nebojácná.
Avšak mladík, pokládaje za vítězství lstí, odletí sám
– bez prodlení – otočenými uzdami prchavý unáší se,
čtyřnohého rychlého železnou patou unavuje.
„Prázdný Ligure, nadarmo duší pyšný povznešený,
nadarmo jsi se otcovských kluzkých umění pokusil,
ani lest ti živého Aunovi lstivému nedoručí.”
To řekla panna, i rychlými ohnivými patami
předběhne koně během, otěžemi naproti chycenýma
se střetne a trest z nepřátelské krve bere:
jak snadno sokol z vysokého útesu, posvátný pták,
dohoní peřím vysoko v mraku holubici
a chycenou drží, a nohama háky vyvrhuje:
pak krev i vytržená pera padají z éteru.

Avšak toto, s lidí ani s bohů ne-nekovatel,
pozorný očima na vysokém sedí Olympu.
Tyrhenského otec Tarchóna k bitvě hroznému
budí, bodci ne-měkkými vrhá hněvy.
Tedy mezi vraždami a ustupujícími šiky Tarchón
se nese koněm, rozmanitými hlasy popohání křídla,
jménem každého volá, obnovuje v bitvy sražené.
„Jaký strach, nikdy nebudete bolestnými, vždy pomalí
Tyrhenci, jaká tak veliká zbabělost přišla na duše?
Žena vás rozprostírá a tyto šiky obrací!
Co železo a co tyhle neseme oštěpy marné v pravicích?
Avšak ne na Venuši líní, ne na noční bitvy,
nebo kde křivá dvoutónová píšťala Bakchových chorů.

Očekávejte hostiny a poháry plného stolu
– to je láska, to je úsilí – dokud posvátné druhý haruspex
nehlásí, dokud nevzývá do hájů vysokých tučnou oběť.”
Toto když řekl, koně doprostřed, umírající i sám,
pobídne, naproti Venulovi, zmateně se vrhá,
staženého s koně pravicí obejme nepřítele
a před svým lůnem silou mnohou unese.
Zdvihá se do nebe křik, všichni Latinové
obrátili oči. Letí ohnivý po pláni Tarchón
zbraně a muže nesouce; pak z vrcholu oštěpu samého
lámá železo, otevřené části šťourá,
kde ránu smrti nese; proti němu bojující
on drží od hrdla pravici, silou sílám uniká.
Jako když letí vysoko strženého hada žlutý
nese orel, nohy obvinul, drápy držel,
raněný had točí zakřivenými závity,
vzpřímenými ježí šupinami, sykem ústy
vysoko se zdvíhá, on jemu neméně tiskne hákem
bojujícím zobcem, zároveň éter bije křídly:
ne jinak kořist z tiburského šiku Tarchón
nese plesající. Vzorem vůdce a výsledkem následovaní
Maionovci vrhají se. Pak osudům dlužný Arrúns
rychlou oštěpem, s mnohým dřív uměním, Camillu
obchází, zkouší, jaká by byla nejsnadnější štěstěna.
Kudy šílená uprostřed šiku se dávala panna,
tudy Arrúns za ní jde, tiše stopy obhlíží;
kudy vítězná se vrací, nohu z nepřítele vrací,
tudy mladík tajně otáčí rychlé uzdy.
Tyto přístupy a tyto přístupy a všechen kolem
obvod procestoval, nelítostný třese pevným oštěpem.

Náhodou svatý Kybelmu Chloreus, kdysi kněz,
slavný dalece v frygských zbrani se blyštěl,
pěnivého popoháněl koně, jemuž kůže bronzovými
pery šupinami, zlatem spojená, kryla.
Sám cizím purpurem jasný a šarlatem
šipky otáčel lykijským luk gortynským;
zlatý z ramen byl luk, zlatá věštci
přilba; pak šafránový plášť, i záňadří praskající
plátno v uzlu žlutým se shromažďovalo zlatem,
vyšívané jehlou tuniky, i barbarská krytí lýtek.
Toho panna – buď aby chrámům přibila zbroj
trojskou, buď aby se nesla v zajatém zlatě
jako lovkyně – jediného ze všech závodů boje
slepě sledovala, celým šikem neopatrně
ženskou láskou po kořisti a kořisti pálila,
oštěp ze léček konečně vybral čas
pouští, nebeské Arrúns tak hlasem prosí:
„Nejvyšší z bohů, strážce svatého Soracta, Apollo,
kterého první ctíme, komu borová žáha hromadě
se pastvoje, uprostřed věrni zbožnosti přes oheň
ctitelé mnoho tiskneme stop na uhlík,
dej, otče, aby tahle hanba našimi zbraněmi byla smazána,
všemohoucí. Ne kořisti, ani přemožené trofej
panny, ani kořisti žádné nehledám, mi ostatní chválu
činy přinesou; tahle hrozná jen mou ranou nákaza
zahnaná padne, nesla vou se do otcovských měst.”
Slyšel to a Foibos jedinou část slibu
myslí svolil, druhou část do letících větrů rozptýlil:
aby srazil náhlou smrtí zmatenou Camillu,
pokývl prosícímu; aby se vracející do otcovské vysoké viděl,
nedovolil, a v Noty obrátily hlas bouře.

Tedy jak vyslaný rukou dal zvuk oštěp přes vzduchy,
obrátili prudké duchy a oči nesli
všichni ke královně Volskové. Nic sama ne vzduchů,
ne zvuku pamětliva, ani přicházející z éteru střely,
oštěp pod vystrčený prs až doletěl,
uvázl, panensky hluboko se napil krve zahnaný.
Běží bázlivé družky, padající paní
chytají. Prchá přede všemi vyděšený Arrúns,
radostí smíšenou strachem, ani už dále oštěpu
věřit, ani vstříc střelám panny se neodváží.
A jako ten, než ho stihnou nepřátelské oštěpy,
hned do hor pryč z cesty se vysoko schová
po zabitém pastýři vlk nebo velkém mládě,
vědomí odvážného činu, ocas spustí,
pod břicho stažený bázlivý vzal, lesy hledal:
ne jinak z očí zmateně odnesl se Arrúns
a spokojen útěkem uprostřed zbraní smísil.

Ona rukou umírajíc oštěp táhne, ale kosti mezi
železný u žeber hluboko stojí ranou hrot.
Padá bez krve, chladné padají smrtí
oči, purpurová kdysi barva opustila tváře.
Pak takto umírajíc Akku, jednu ze stejnoletých,
oslovuje, věrnou nad ostatní, která sama Camille
starosti sdílela, a toto takto říká:
„Do té chvíle, Akko sestro, jsem mohla: teď rána hořká
dokončuje, temnotami černá všechno kolem.
Prchni a tyto Turnovi poslední vzkazy přenes:
ať vstoupí do boje, Trójany ať od města brání.
A sbohem.“ Zároveň s těmi slovy opustila otěže,
na zem bez vůle plouvajíc. Pak chladná celá

poznenáhlu se oddělila od těla, poddajná krk
a chycenou smrtí položila hlavu, zbraně opustila,
život se vzdechem prchl nespokojeně pod stíny.

Pak nesmírný vstávající křik bije zlaté
hvězdy: sražením se zhoršuje boj Camilly;
najednou se vrhá všechen zástup Teukrů,
tyrrhenští vůdci, evandrovská křídla Arkadů.

Avšak Triviina strážkyně dávno v horách Opis
vysoko sedí v nejvyšších, hledí nebojácně na bitvy.
Jak zdáli uprostřed křiku mladíků zuřících
spatřila smutnou smrtí srazitou Camillu,
zasténala a dala tyto hlasy z nejhlubší hrudi:
„Běda, panno, příliš krutý trest jsi platila,
že jsi Teukry pokusila vyvolat ve válce!
Ani ti ne-opuštěné v křoví uctívat Dianu
pomohlo, ani naše na rameni nosit tulce.
Ne přesto ti bez cti královna opustila
ani v smrti konečné, ani tahle smrt bez jména
po rodech nebude, ani neutrpíš slávu nepomstěnou.
Neboť kdokoli porušil rani tvoje tělo,
smrtí splatí zaslouženou.“ Byla pod horou vysokou
krále Dercenna z náspu země hrob
starého laurenta, obklopený tmavým dubem;
zde bohyně se nejdřív prudkou snahou krásná
staví, Arrúnta z vysoké mohyly spatří.
Jak uviděla jasnou zbrojí a prázdně se nadýmajícího,
„Proč,“ řekla, „různě odcházíš? Sem obrať krok,
sem umírat přijď, abys zasloužené Camilly
odměny obdržel. I ty zbraněmi Diany zemřeš?“

Řekla, zlatý thraský šíp letící
vyňala z tulce, luk nepřátelský napjala,
dlouho vedla, dokud se zahnuté nespojily
mezi sebou hlavy, i rukama stejnými se dotýkaly:
levou ostrost železa, pravou s tětivou prs.
Hned svist oštěpu a vzduchů znějících
slyšel zároveň Arrúns, uvázla v těle zbraň.
Jeho vydýchávajícího společníci a poslední sténajícího
zapomnělí v neznámém prachu polí opouštějí.
Opis se do éterického Olympu peřím nese.

První prchá, s ztrátou paní, lehké křídlo Camilly,
zmateně prchají Rutulové, prchá prudký Atinas,
rozprchnutí vůdcové, opuštěné oddíly
hledají bezpečí, koňmi odvrácení ke hradbám táhnou.
Ani nikdo naléhající Teukry a smrt nesoucí
nemůže šípy udržet, ani se nemůže postavit proti,
ale spuštěné luky s rameny chabými vrací,
čtyřnohých kopytem po polích v běhu suchá země duní.
Valí se k hradbám temnou mlhou zmatený
prach, i z vyhlídek bité hrudě matky
ženský křik ke hvězdám nebe zdvíhají.
Kdo v útěku do bran první vlétli, otevienych,
na ty nepřátelský shora smíšeným šikem dav tlačí,
ani nebohé nemohou uniknout smrti, ale na samém prahu,
ve hradbách otcovských a mezi bezpečími domů
probodnutí vydýchávají duše. Část zavírá brány,
ani společníkům otevřít cestu, ani v hradbách
přijmout prosící se neodvažují, vzniká nejbědnější vraždění
bránicích zbraněmi přístupy a vrhajících se do zbraní.
Vyloučeni před očima a tvářemi plačících rodičů

část do strmých příkopů v naléhající zříceníně
válí se, část s puštěnými slepými a smatkem bičovaní uzdami
beranidlem útočí do bran, do tvrdých závorou veřejí.
Samotné matky z hradeb v nejvyšším závodě
– ukazuje láska pravdivá k vlasti, jak viděly Camillu –
oštěpy rukou bázlivé házejí, dubovými tvrdými
kůly železo i sudlice ohořelými napodobují
střemhlav, první umírat pro hradby planoucí.

Mezitím Turna v lesích nejkrutější naplní
posel, mladíkovi obrovský nese Akka zmatek:
že porážené Volského šiky, Camilla padlá,
že útočí nepřátelsky nepřátelé, s Martem příznivým
všechno uchvátili, strach už k hradbám nesen.
On šílený – a kruté Jovovy vůle tak žádají –
opouští obléhané pahorky, drsné háje opouští.
Sotva z dohledu vyšel a pole držel,
když otec Aeneas, vstoupivší do otevřených klií,
překročí hřeben, z temného lesa vychází.
Tak oba k hradbám prudcí, celým šikem
se nesou, ne dlouhými mezi sebou kroky od sebe;
a zároveň jak Aeneas prašné pole kouřící
spatřil daleko a laurentské šiky uviděl,
krutého Aenea poznal Turnus ve zbrani,
příchod nohou a dech koní uslyšel.
Hned by uzavřeli boje a svedli bitvy,
nebýt toho, že růžový, unavené v iberském proudu Foibos
ponořil koně, noc, den klesající, vrátil.
Usedají v tábořě před městem a hradby opásají.

Kniha dvanáctá.

Turnus, jak zlomené Marsem Latiny vidí
ztrácet sílu, že jeho sliby se žádají,
že se k němu obracejí oči, sám neúprosně hoří,
pozdvihuje mysl. Jako lev v punských polích,
raněný do hrudi těžkou ranou lovců,
teprve pak s radostí zbraně hýbá, otřásá hřívu
na šíji, pevně stojí, zabodnutou lupičovu
střelu nebojácně láme a hřmí krvavou tlamou:
ne jinak se Turnovi, zapálenému, vzmáhá násilnost.
Pak takto oslovuje krále, zmateně začíná:
„Žádné zdržení v Turnu; nic není, co by Aenejádové
líní nemuseli vzít zpět, ani čím smluvili, odmítnout:
Jdu do boje. Nes posvátné, otče, uzavři smlouvu.
Buď touhle rukou dardanského uvrhnu do Tartaru,
dezertéra Asie – ať sedí a dívají se Latini –,
sám železem společnou vinu vyvrátím,
nebo ať má přemožené, Lavinie ať ustoupí jako manželka."

Jemu uklidněný v srdci odpovídá Latinus:
„Vznešený v duchu mladíku, kolik ty sám divokou
statečností přesahuješ, tím víc je mi vhodnější
poradit, ustrašenému zvážit všechny pády.
Máš říše otce Dauna, máš dobytá
mnohá města rukou, a Latinus má i zlato i statečnost;

jsou jiné neprovdané v Latiu a laurentských polích,
ne nedůstojné rodem. Dovol mi tyto ne-měkké vyslovit
věci, bez lstí otevřít, zároveň pochop v duchu:
mi dceru žádnému z dávných ženichů spojit
nebylo dovoleno, všichni bozi i lidé to zpívali.
Přemožen láskou k tobě, přemožen příbuznou krví
manželky a slzami smutné, všechna pouta jsem zpřetrhal;
slíbenou jsem vytrhl zeti, nespravedlivé zbraně vzal.
Od té chvíle vidíš, jaké pády, jaké, Turne,
následují války, jaké první ty snášíš útrapy.
Dvakrát velikým bojem poraženi stěží v městě chráníme
italské naděje; dosud teplé jsou tiberinské vody
naší krví, obrovská pole kosti bělí.
Kam se tolikrát obracím? Jaká pošetilost mění mysl?
Jestliže po Turnově smrti jsem připraven přijmout spojence,
proč bezpečného raději nevyvolím ze závodů?
Co příbuzní Rutulové, co ostatní řekne
Itálie, kdybych tě ke smrti – ať tomu brání osud –
vydal, dcery a sňatků našich žádajícího?
Dívej se na proměnlivé věci války, slituj se nad rodičem
dlouhověkým, kterého teď smutného vlast Ardea daleko
odděluje.“ Násilnost Turnu žádnými slovy
se neohýbá; více roste a hojením se zhoršuje.
Jak nejdřív mohl promluvit, takto ústy začal:
„Jakou máš o mě starost, tu si, prosím, nejlepší,
pro mě odlož, dovol smrt za chválu smluvit.
I my oštěpy, otče, i železo ne-slabé pravicí
rozsypáváme, krev naše z rány teče.
Daleko mu bude bohyně matka, která v mraku prchavého
ženským kryla a prázdnými stíny ho skryla.“

Avšak královna, novou osudem boje zděšena,
plakala, planoucího zetě umírající držela:
„Turne, při těchto slzách, pokud nějaká Amatu
čest se duše dotýká: ty jsi teď jediná naděje, stáří
mi ubohému klid, čest a vláda Latina
při tobě, do tebe celý nahnutý dům padá.
Jedno prosím: nespojuj ruku s Teukry.
Jaké tě v tomhle sporu padnou pády,
i mě, Turne, čekají; zároveň tyto nenáviděné opustím
světlo, zet jak zetě Aenea zajatá neuvidím."
Přijala slova slzami Lavinie matky
planoucími tváře zalité, které obrovský oheň
rumeň vyvolal, horké po tváři proběhl.
Jako indickou slonovinu krvavým purpurem by někdo
porušil, nebo smíšené rudly ,kde lilie mnohé
bílé růží,takové dívka ústy barvy dávala.
Lásku zdvihá víc, upřeně pannu hledí;
plane více do zbraní, Amatu v pár slovech osloví:
„Nekliň, prosím, nekliň mě slzami, ne věštbou tak velkou
provázej do závodů tvrdého Marta vcházejícího,
matko; neboť pro Turna není svobodné zdržení smrti.
Posle, Idmone, mé rozkazy frygskému tyranu,
ne vítané vrať. Jak první zítra z nebe
v purpurových kolech Aurora zarudne,
ať nežene Teukry proti Rutulům, ať zbraně Teukrů utichnou
i Rutulů; naší krví ukončíme válku,
na tom poli ať se hledá manželka Lavinie."

Když to řekl, rychle do střech odstoupil,
žádá si koně, raduje se, hledě na hřmící před tváří,
které Pilumnovi sama jako ozdobu dala Orithyia,

které v bělosti předbíhají sníh, v běhu větry.
Obklopují ho spěšní vozatajové, rukama drždí
dlaněmi dutými hrudi, hřívy češou krky.
Sám potom zlatem lesknoucí a bílým orichalkem
pancíř kolem ramen připne, zároveň upraví k držení
meč, štít a červeného chocholu rohy,
meč, který ohňomocný bůh sám Daunovi otci
vyrobil, stygskou vlnou do bílé smočený.
Odtud, který byl opřený o obrovský sloup
uprostřed komnat, silou mohutnou chytá oštěp,
kořist Aktora Aurunského, i třese chvějícím
křičíc: „Teď, oštěpe, nikdy nezrazený na má volání,
teď je čas: tebe největší Aktor,
tebe teď Turnova pravice drží; dej srazit tělo,
pancíř rukou silnou rozsekat, utržený
polomuže Fryga, i zneuctit v prachu kudrny
natáčené horkým železem, myrou nasáklé.”
Takovou šílenstvím je hnán, z celého planoucího obličeje
jiskry odstupují, očima mihotají ohnivá světla,
jako řvoucí býk, když první do boje
hrozný znít uvede, nebo se chystá hněv do rohů
opřený o kmen stromu, větry dráždí
údery, nebo rozprášeným na boj hraje pískem.

Nic méně mezitím ve zbrani matky krutý
Aeneas Marta brousí, hněvem se vzbuzuje,
raduje se, že nabídnutou smlouvou se válka složí.
Pak společníky a strach smutného Iula utiší,
osudy vysvětluje, posílá muže, aby králi
Latinovi vrátili jisté odpovědi, zákony míru řekli.

Následující den sotva vrcholky hor světlem
rozlila ranní, kdy nejdřív z hlubokých tůní
Sluneční koně se zdvíhají, světlo zdviženými nozdrami vdechují:
pole k závodu pod hradbami velikého města
vyměřené Rutulové a Teukrové chystali
a uprostřed krby i společným bohům oltáře
travnaté. Jiní pramen i oheň přinášeli,
zahalení plátnem a verbenou spánky opásáni.
Vychází legie Ausoňanů, oštěpy obtížené šiky
se rozlévají z plných bran. Odtud trojské celé
a tyrrhénské vojsko se žene různými zbraněmi,
ne jinak připraveno železem, než kdyby drsná Marta
bitva volala. Dokonce uprostřed tisíců sami
vůdci v zlatě a purpuru lítají pyšní,
i rod Assarakův Mnestheus a statečný Asilas,
a Messapus krotitel koní, Neptunův potomek;
jak při znamení každý se do své dráhy stáhl,
zabodnou do země oštěpy, štíty opřou.
Pak s nadšením vylité matky a dav neozbrojený,
slabí stařci věže a střechy domů
obklopili, jiní u vysokých bran stojí.

Avšak Juno z vrcholu (který nyní za Albánský má);
tenkrát ani jméno nebylo, ani čest ani sláva hoře)
hledě z mohyly na pole, obě hleděla,
Laurentských i Trójanů šiky, i město Latina.
Hned Turnovu takto oslovila sestru
bohyně bohyni, která nad bažinami a hlučnými řekami
vládne – tu jemu král éteru vysoký Jupiter
po vytržené panenství cti zasvětil:
„Nymfo, ozdobo řek, duši nejmilejší naší,

víš, jak tě ze všech jedinou, ať které latinské
velikého Jova nemilé vstoupily do lože,
jsem předpočla, i v části nebe ráda jsem usadila:
poznej svou, abys mě neobviňovala, Iuturno, bolest.
Dokud se zdálo, že fortuna snáší, Parky dovolovaly
ustupovat věcem v Latiu, Turna a tvoje hradby jsem kryla;
teď mladíka nerovnými vidím se střetnout osudy,
Parkami den a nepřátelská síla se blíží.
Nemohu bitvu touto očima vidět, ani smlouvy.
Ty za bratra, pokud něco jsi odvážlivější přítomná,
pokračuj; sluší se. Snad nebohým lepší bude následovat."
Sotva to, když slzami oči Iuturny vylije
a třikrát i čtyřikrát rukou bila ušlechtilou hruď.
„Ne slzám tenhle čas," řekla Saturnia Juno:
„Zrychli, a bratra, pokud je nějaký způsob, vyrvi smrti;
nebo ty války vzbuď a smluvenou smlouvu zruš.
Autor já odvážného činu." Takto nabádala, zanechala
nejistou, smutnou ranou v mysli otřesenou.

Mezitím králové obrovskou mocí Latinus
na čtyřspřeží veze se vozem, komu kolem spánků
zlacené dvanáct paprsků lesknoucí opásá,
Slunce děda vzor; na dvojspřeží jde Turnus v bílých,
dvě rukou široká železem špičatá kopí držící.
Odtud otec Aeneas, římského rodu původ,
hvězdným planoucí štítem a nebeskými zbraněmi,
vedle Askanius, druhá naděje velké Říma,
vycházejí z tábora, v čistém oděvu kněz
štětinatou plod sviní, neholenou ovci
přinesl, přistavil dobytek k planoucím oltářům.
Oni ke vstávajícímu slunci obrácení očima

dávají plodiny rukama slané, spánky železem
nejvyšší označují ovcí, i patery u oltáře libují.

Pak zbožný Aeneas s nahým mečem takto se modlí:
„Buď teď Slunce svědkem a tahle mi zem volajícímu,
pro kterou jsem mohl tak veliké útrapy snášet,
otče všemohoucí, a ty Saturnia manželko
– už lepší teď, bohyně, prosím – i ty slavný Mavorte,
který, otče, všechny války pod svou vůli otáčíš;
prameny a řeky volám, co je vysokého éteru
pobožnost, i které jsou v modrém pontu božství:
ustoupí-li náhodou ausonskému Turnovi vítězství,
dohodnuto bude, že poražení Evandrovci odejdou do města,
ustoupí Iulus z polí, ani po tom žádné zbraně rebely
Aenejádové nevrátí, ani železem tuhle říši nebudou dráždit.
Pokud však vítězství našemu Martu kývne
– doufám raději, i raději ať bohové božstvem potvrdí –,
nebudu ne-já Teukrům Italy poslušné dělat,
ne mi říše žádám: rovnými zákony oba
nepremožené národy do věčných smluv ať se zavážou.
Posvátné a bohy dám; tchán ať zbraně Latin má,
vládu slavnostní tchán; mi hradby Teukrové
postaví, Lavinie dá městu jméno.”

Takto první Aeneas, následuje potom Latinus
hledě na nebe, k hvězdám pravici napínaje:
„Taková, Aenee, zemi, moře, hvězdy, přísahám
i Latonin rod dvojí, Iana dvojobličejového,
sílu bohů infernálních a svatyně tvrdého Dita;
ať to slyší otec, který smlouvy bleskem posvěcuje.
Dotýkám se oltářů, uprostřed ohňů a božstev beru za svědky:

žádný den tenhle mír Italům ani smlouvy nezlomí,
jakkoli věci padnou; ani mě žádná síla chtějícího
neodvrátí, ne, kdyby pevninu vylil do vln
potopou mísící a nebe do Tartaru rozvázal,
jako tenhle žezlo – pravicí žezlo náhodou nesl –
nikdy nevydá listí lehké, keře ani stíny,
když jednou v lesích z nejhlubšího kořene stat
od matky odloučen, položil listy a větve železem,
kdysi strom, nyní řemeslníkova ruka bronzem zdobným
sevřela, otcům k nošení Latinským dala."

Takovými slovy mezi sebou utvrzovali smlouvy
v pohledu uprostřed vznešených. Pak po právu posvěcené
do plamene zahrdlují ovce, vnitřnosti živým
vytrhávají, obtíží oltáře zatíženými talíři.

Avšak Rutulům nerovný ten boj se zdál
již dávno, rozmanitým pohybem se mísila srdce,
tím víc, jak blíž vidí, že nejsou silami rovní.
Pomohl tichým vstupem postupující, oltář
pokorně uctívající se spuštěným zrakem Turnus,
mladické tváře, bledost v mladickém těle.
Toho jak Iuturna sestra viděla hustnout
řeč, kolísavá srdce lidu se obracet,
doprostřed šiků, v postavu Kamerta napodobena,
komu rod prapředků veliký, jasné otcovské
jméno statečnosti, i sám nejprudší ve zbrani,
doprostřed šiků se dává, ne nevědomá věcí,
rozmanité pověsti rozsévá a takto říká:
„Ne stydno, Rutulové, za všechny takové jedinou
nabídnout duši? Počtem či silami nerovní

nejsme? Hle, všichni, i Teukrové a Arkadové, jsou,
i osudem určená ruka, nepřátelská Etrurie Turnu:
sotva nepřítele, pokud bychom střídavě se střetli, máme.
On vskutku k nebeským, jejichž oltářům se zasvěcuje,
vzestoupí slávou, živý na ústech bude nesen;
my, vlast ztracená, pánům poslušní pyšným
budeme nuceni, kteří teď lenivě sedíme v polích."

Takovými slovy je zapáleno smýšlení mladíků
víc a víc, plouvá přes šiky šelest:
sami Laurentové proměněni, sami Latinové.
Kdo si už klid od boje a věcem záchranu
doufali, teď zbraně chtějí, i smlouvu žádají
nekonanou, Turnův los nespravedlivý litují.

K tomu jiné větší Iuturna přidá, i z vysokého
nebe dává znamení, než které žádné nenamístě
nerozrušilo mysl italskou, zrůdou neoklamalo.
Letící totiž rudý v nachovém éteru Jovův pták
pobřežní plašil ptáky, hlučný dav
šiku okřídlených, náhle když klouzající k vlnám
labuť vznešenou nohama uchvátil nestoudnými drápy.
Vzchopili se Italové, všichni ptáci
obracejí křikem útěk – podivuhodné na pohled –
éter zahalují peřím, nepřítele přes vzduchy
utvořeným mrakem tlačí, dokud silou poražen i sám
váhou neklesl, kořist z drápů pták
pustil do řeky, hluboko do mraků prchl.
Pak Rutulové volání vítají s křikem,
chápou se rukou, první věštec Tolumnius:
„To bylo, to," řekl, „co jsem slibům často žádal.

Přijímám, poznávám bohy; mě, mě vedoucím železo
chápte, nebozí, které cizinec nestoudný ve válce
děsí jako slabé ptáky, pobřeží vaše
silou pustoší. Hledat útěk, hluboko do moře
plachty dá. Vy jednodušně shrňte čety
a krále svého, bojem vyrvaného, braňte."
Řekl, oštěp vrhl do protějších nepřátel
předběhlý; zvuk dává svištivá dřínka, vzduch
protne jistě. Zároveň toto, zároveň obrovský křik, všichni
zmatené šiky, zahřáté zmatkem srdce.
Oštěp letící, jak náhodou devět nejkrásnějších bratrů
těl stálo proti, které věrná zrodila
jedna tolik v arkadském manželi tyrrhenská Gylippovi,
z nich jednomu uprostřed, kde šitý se ode břicha otírá
pás, i spoje boků spona hryže,
mladíka vznešeného postavou a lesklými zbraněmi,
projíždí žebra, do žlutého vrhá písku.
Avšak bratři, odvážlivá falanga, zapálená smutkem,
část meče tasí rukama, část střelného železa
chápe, slepě se vrhají. Proti nim šiky Laurentských
vybíhají, odtud zase hustě plují
Trójané, Agyllinci i Arkadové v malovaných zbraních:
tak všechny jedna láska drží – rozhodnout železem.
Drancují oltáře, jde celým zmateným nebem
bouře oštěpů, železný liják valí,
krátery a krby nesou. Prchá sám Latinus,
nese zpět poražené s nedokonanou smlouvou bohy.
Uzdy spojují jiní vozy, nebo těla skokem
vrhají na koně, s taseným mečem nastupují.

Messapus krále a znak krále nesoucího,
Tyrrhéňana Aulesta, dychtivý narušit smlouvu,
koněm proti vrhne; ten padá couvaje,
nebohý nastavenými zády k oltářům se válí
hlavou a rameny. A rozpálený přilétá oštěpem
Messapus, oštěpem prosícího mnoho trámovým
shora, vysoký z koně, těžce bije a takto říká:
„Má toho, tahle lepší velkým bohům obět dána."
Sbíhají se Italové, loupí teplé údy.

Protichůdně ohořelý polen Korynaios od oltáře
chytá a Ebysovi přicházejícímu, přinášejícímu ránu,
chytí tvář plameny: jemu obrovský vous se vznítil,
dýmil, pálením. Nad to sám následuje,
kudrny levicí zmateného chytá nepřítele,
tiskne-li si kolenem na zem, dolů tiskne;
tak tuhým mečem bok bije. Podalirius Alsa,
pastýře a v první šiku skrze oštěpy ženoucího se,
sledující mečem nahým vysoko stojí; on sekerou
protějšího čelo prostřední a bradu staženou
sekne a rozstříknutou široko smáčí zbraně krví.
Jemu tvrdý odpočinek oči a železný tiskne
spánek, do věčné noci se zavírají světla.

Avšak zbožný Aeneas pravici natahoval neozbrojenou,
nahou hlavou, hlasem své volal:
„Kam se ženete? Jaká tahle náhlá nesvárnost vzniká?
Krotit hněv! Smlouva je už uzavřena a všechny
složeny zákony. Mám já jediný právo střetnout se;
nechte mě, zažeňte strach. Já pevně smlouvy
rukou upevním; Turna mi tyhle obřady dluží."

Mezi tyto hlasy, uprostřed takových slov,
hle, muži svištivý křídly přiletěvší šíp,
nejisté, kterou puštěno rukou, jakou bouří hnané,
kdo tak velkou Rutulům chválu, náhoda nebo bůh,
přinesl: stlačena byla slavná sláva činu,
nikdo se Aeneovou ranou nechlubil.

Turnus, jak Aenea ustupujícího z šiku viděl
a zmatené vůdce, náhlou nadějí hoří horký;
žádá si koně a zbraně zároveň, skokem pyšný
vyskočí do vozu, rukama drží otěže.
Mnoho mužů ve letu dává statečná těla smrti,
polomrtvé válí mnohé; buď šiky vozem
drtí, nebo chycené prchajícím vráží oštěpy do zad.
Jak u chladných řek Hebru rozdrážděný
krvavý Mavors štítem bije, zuřící
válkami puštěné koně žene, oni po otevřené pláni
před Noty a Zefyrem letí, hřmí nejzadnější dupotem
Thrákie, kolem černé Hrůzy tváře,
Hněvy i Léčky, bohovo doprovod, jedou:
takové koně živý uprostřed boje Turnus
dýmající potem třese, nebohý se posmívá
zabitým nepřátelům; rozsypávají rychlá kopyta rosu
krvavou, smíšenou krev kopytem šlapaného písku.
Už smrti Sthenela, Thamyra a Phola dal,
s tím blízkým setkáním, tím z dálky; z dálky oba
Imbrasovce, Glauka i Lada, které sám Imbrasus
chovil v Lykii, stejnými zbraněmi ozdobil
buď se střetnout rukou, nebo koněm předhonit větry.

Z jiné strany Eumedes do boje jde
starý potomek Dolóna, válkou proslulý,
jménem dědu, duchem a rukou otce odkazuje,
který kdysi, do tábora Danajců jako průzkumník přišel,
odvážil se za cenu žádat Peleovce vůz;
jemu Tydeovec za takovou odvahu jinou
cenu dal, nedosahuje Achillových koní.
Toho z dálky jak Turnus na otevřeném poli uviděl,
dříve lehkým oštěpem skrze dlouhé prázdno sledoval,
staví koně dvojspřeží, z vozu seskočí,
polomrtvého, poklesléhо, dostihne, nohou krk
stiskne, pravici hrot vytáhne, hluboko
lesknoucí ponořil do hrdla, k tomu přidá:
„Hle pole, co jsi, trójský, válkou hledal, Hesperii
leže změř: taková vyznamenání, kdo mě
železem odvážili zkoušet, nesou, tak hradby zakládají.”
Jemu společníka Asbytu hozeným hrotem posílá,
i Chlorea, Sybarise, Daretea a Thersilocha,
Thymoeta vrženého z vratícího se koně krkem.
A jako když edonský Borea dech ve vysokém
Egejském znít a vlny ke břehům nese,
kudy větry nalehly, útěk mraky nebi dávají:
tak Turnu, kudykoli cestu seká, šiky ustupují
a obrácené se vrhají; nese ho sám úskok,
chochol v protichůdném voze třese vzduch letící.

Nesnesl naléhajícího Phegeus, duchem hřmějícího,
nabídl se ve vozu, zpěněné uzdami
tlamy nabírajících pravicí odtáhl koňským.
Zatímco je tažen, visí na jhu, toho širokým odkrytým
oštěpem následuje, prolomí zabořená dvojitý

pancíř a vrchní pokouší se ranou tělem.
On přesto štítem postaveným proti otočený k nepříteli
šel, pomoc taseným mečem hledal,
když kolo střemhlav a náhlým během poháněná osa
pohnula, vrhlo na zem, Turnus následovaný
mezi nejzazší helmu, horní pancíř, lemy
odnesl mečem hlavu, trup zanechal v písku.

A zatímco po polích vítěz dává pohřby Turnus,
mezitím Aenea Mnestheus a věrný Achates
Askanius jako společník v táboře postavili krvavého,
střídavě dlouhým opíraného oštěpem kroky.
Zuří, zlomenou prolomí střelu
chce vytáhnout a pomoc cestou, která nejbližší, žádá:
ať sečou mečem širokým ránu, úkryt střely
vyřízli hluboko, pošlou ho zpět do války.
A už tu byl před jinými Foibovi milý Iapyx
Iasovec, prudkou kdysi kterého láskou zajat
sám své umění, své dary, radostný Apollo,
věštbu a kitharu dával, i rychlé šípy.
On, aby prodloužil osudy položeného rodiče,
poznat síly bylin, úkol léčení,
raději a nemé pěstovat umění bezslávné volil.
Stál drsný hřmící o veliký opřený oštěp
Aeneas s velikým mladíků a smutného Iula
sběhem, slzami nehybný. On otočený
peonicky zahalený starší zahrnutým pláštěm,
mnoho lékařskou rukou a Foibovými mocnými bylinami
nadarmo se třese, nadarmo šípy pravicí
dráždí, chápe pevnými kleštěmi železo.
Žádnou cestu Fortuna neřídí, nic autor Apollo

nepomáhá, kruté polem víc a víc hrůza
houstne, blíž je zlo. Už je prachem nebe
viděno stát: přistupují jezdci, i šípy do tábora
hustě padají prostřed. Jde smutný do éteru křik
válčících mladíků a padajících pod tvrdým Martem.

Zde Venuše, nedůstojnou syna otřesena bolestí,
diktamnum rodička z krétské Idy trhá,
s mladickými listy stvol a květem kvetoucí
purpurový; ne ta divokým neznámá kozám
bylina, kdy jim ve hřbetě utkví okřídlené šípy.
Toto Venuše, obklopená temným mrakem, tváří,
přinesla, toto rozlitému v lesklých nádobách prameni
tajně míchá, léčí, přidá zdravé
ambrozie šťávy a vonnou panaceu.
Ohřál tou vodou ránu dlouhověký Iapyx
neznalý, náhle všechna z těla prchá
bolest, všechna krev se zastavila v hluboké ráně.
A už následujíce ruku bez jakéhokoli nutícího šíp
vypadl, nové síly se vrátily k dřívější.
„Zbraně rychle muži spěchejte! Co stojíte?" Iapyx
volá, první vzbuzuje duše proti nepříteli.
„Ne tyto z lidských prostředků, ne uměním mistrovským
nastávají, ani tě, Aenee, moje pravice nespasí:
větší jedná bůh, k větším dílům vrací."
On, žádostivý boje, lýtka zavřel zlatem
odtud i odtud, nenávidí zdržení, oštěpem třepe.
Když vhodný štít na boku je, pancíř na zádech,
Askania zabraným ozbrojenými pažemi objímá,
přes helmu lehký polibek na vrcholku dávaje říká:
„Pouč se, chlapče, statečnost ode mne, pravou námahu,

štěstěnu z jiných. Teď tě má pravice ve válce
ochráněného dá, mezi velké odměny vede.
Ty udělej, až brzy zralý věk nastoupí,
abys byl pamětliv, abys sám sebe v duchu, hledě na příklady svých,
otec Aeneas a strýc Hektor vzbudil."
Když to řekl, z bran se vysunul obrovský
oštěp obrovský rukou třásť; zároveň hustým šikem
Anteus a Mnestheus se vrhají, všechen z opuštěného
tábora dav plouvá. Pak slepým prachem pole
se mísí, bitím nohou se třese probuzená země.
Viděl z protějšího náspu přicházejícího Turnus,
viděli Ausonci, chladná přes dno kostí
proběhla třes; první přede všemi Iuturna Latinů
slyšela a poznala zvuk, otřesená uprchla.

On letí, polem černý nese šik otevřeným.
Jako když, utržené hvězdy, přes moře uprostřed
jde mrak – nebohým, běda, předvídající dlouho
chvějí se srdce rolníkům: ten dá zříceniny
stromům, porážku setbám, zbije všechno široko –,
před ním letí a zvuk nesou k břehům větry:
takový na proti nepřátelům vůdce rhoeteiovský
šik vede, hustí v klínech se každý shromážděných
spojují. Bije mečem těžkého Osiria Thymbraeus,
Arketia Mnestheus, Epulona sráží Achates
Ufenta Gyas; padá sám Tolumnius věštec,
první, kdo oštěp vrhl na nepřítele.
Zdvíhá se do nebe křik, obrácení naproti
prašným útěkem Rutulové dávají záda přes pole.
Sám ani odvrácené nehodnotí srazit smrti,
ani ty, kdo se setkají stejnou nohou, ani ty, co nesou oštěpy,

nepronásleduje: jediného v husté mlze Turna
hledá sledovaně, jediného do závodu vzývá.

Tím otřesena strachem v mysli Iuturna statečná
vozataje Turnova uprostřed otěží Metisca
vyrazí, daleko odpadlého z oje nechá;
sama nastupuje, rukama vlnící otěže řídí,
všechno nesouc, hlas i tělo a zbraně Metiska.
Jako černá, když veliké pánova bohatého síně
proletuje, pery vysoké atria obhlíží, vlaštovka,
krmivo malé bere, žvatlajícím hnízdům jídlo,
hned sloupořadími prázdnými, hned kolem vlhkých
jezírek zní: podobně uprostřed nepřátel Iuturna
nese se koňmi, rychlým letící vozem obchází všechno,
hned sem, hned tam bratra ukazuje plesajícího,
ani se nenechá střetnout rukou, letí daleko bezcestím.
Ne méně Aeneas kroucené sleduje v cestě okruhy,
hledá muže, přes rozprchlé šiky velkým
hlasem volá. Kolikrát oči upřel na nepřítele
a běh křídlonohých koní v závodě pokusil,
odvrácené vozy Iuturna tolikrát otáčela.
Běda, co má dělat? Rozmanitým zmaruje přílivem,
různě ho volají starosti v protichůdná.
Jemu Messapus, jak levicí dva náhodou nesl
poddajné, lehké v běhu, hroty železem,
z nich jedno jistým točí úderem.
Zastavil se Aeneas, sebral se do zbroje,
pod lýtkem si usadil; vrcholek přesto rychlý
oštěp odnesl, nejvyšší vyrazil chochol z temena.
Pak teprve stoupají hněvy, úskoky donucen,
jak ucítil obrácené koně, vůz zpět nést,

mnohokrát Jova a oltáře porušené smlouvy
jako svědky prohlašujíc, konečně vrazí doprostřed, s Martem příznivým
hrozný krutou bez rozdílu vraždu
vzbudí, všech hněvů uvolní otěže.

Který mi teď bůh tolik hořkostí, který v písni
rozmanité vraždy, i smrt vůdců, které po celé pláni
střídavě hned Turnus, hned trójský hrdina
vysvětlí? Takovým tak velkým se zalíbilo rozpoutáním
střetnout, Jupitere, národy, co budou věčně v míru?

Aeneas Rutula Sukrona – ten první v místě vrhajících se
Teukrů bitvu zdržel – ne příliš zdržujícího
chytí do boku, kde osudy nejrychlejší, krutý
projíždí žebra a koš hrudi mečem.
Turnus z koně svrženého Amyka a bratra Diora,
pěšky setkav, tomu přicházejícímu dlouhým hrotem,
tomuto mečem bije, i vozu dvě odseknuté
pověsí hlavy, krví rosící nese.
On Talona, Tanaise k smrti, i statečného Cethega,
tři jedním setkáním, i smutného pošle Onita,
jméno Echionovské, matky rod z Peridie;
tenhle bratry z Lykie poslané a z Apollonových polí,
mladíka nenávistného marně války Menoeta,
Arkada, komu u rybnatých řek Lerny
řemeslo bylo, chudý dům, žádné pánům známé
dary, otec na pronajaté zemi sel.
A jako puštěné z různých stran ohně
do vyprahlého lesa a křoví vonícího vavřínem,
nebo kdy při rychlém sestupu z vysokých hor

dávají zvuk pěnivé řeky, do hladin běží,
každá svou cestu pustošíc: ne pomaleji oba
Aeneas i Turnus se ženou boji; teď, teď
plápolá hněv uvnitř, se zlomením nelze zvítězit
hrudi, teď celými silami na rány se jde.

Murrana zde, předky a jmen dávných
jmen krále přes krále vede Latiny
rod přes všechny jmenujícího, srazí z vozu balvan,
obrovským vírem kamene vyvrže, vyvrací na zem;
jeho pod otěžemi a jhem převrátila kola,
nad ním častým dupotem kopyta
divoká, ani vlastníka pamětlivá, pošlapou koně.
On vzrůstajícího Hyllose, duchy strašně hrozícího,
napadne, oštěp k lesknoucím spánkům otočí:
jemu přes helmu zabořený do mozku stál oštěp.
Nikdy tě pravicí tvá, Řeků nejsilnější Krétee,
nevyrvala Turnu, ani bozi nekryli Kupenca
proti Aeneovi přicházejícímu: dal naproti železu
hruď, ani nebohému bronzového štítu zpoždění nepomohlo.
Tebe také, Aiole, laurentská viděla pole
padnout, široko země pokrýt zády.
Padáš, kterého argejské falangy nemohly
srazit, ani Priamovy říše zhoubce Achilles;
zde ti byly meze smrti, dům vysoký pod Idou,
Lyrneský dům vysoký, laurentské země hrob.

Všechny obrácené šiky, všichni Latinové,
všichni Dardanovci, Mnestheus a prudký Serestus
a Messapus krotitel koní, i statný Asilas,
tuských falanga, Arkadové Evandrova křídla,

každý za sebe muži nejvyšší silou síly se opírají;
žádné zdržení, žádný odpočinek, obrovským závodem táhnou.

Zde v mysli Aeneovi matka nejkrásnější vložila,
aby šel ke hradbám, k městu obrátil šik
rychleji, náhlou zkázou zmátl Latiny.
On, hledaje přes různé šiky Turna,
sem a tam oči kolem obracel, uvidí město
nedotčené tak velkou válkou, beztrestně klidné.
Hned bitvy většího obraz zapaluje:
Mnesthea, Sergesta volá a statečného Seresta,
vůdce, i vrch nabírá, kam ostatní Teukrů
legie se sbíhá, ani štíty ani oštěpy hustí
neskládají. Z vysokého náspu stoje uprostřed říká:
„Žádné mým slovům ať nebude zdržení, Jupiter stojí při nich,
nikdo ať kvůli započatému náhlému pomaleji nejde.
Město dnes, příčinu války, i říše samu Latina,
pokud nepřijmou uzdu a poražení poslušní se nepřiznají,
vyvrátím, s rovinou země dýmající štíty srovnám.
Snad bych měl čekat, dokud se Turnu nelíbí bitvy
naše snášet, znovu se střetnout chtít poražen?
Toto je hlava, občané, tahle válka nevýslovná.
Neste pochodně rychle, žádejte zpět smlouvu plameny.”
Řekl, duchy stejně závodě všichni
dávají klín, hustou k hradbám hmotou se nesou;
žebříky nečekaně, náhlý se objevil oheň.
Rozbíhají se jiní k branám, první zabíjejí,
železo jiní vrhají, oblohu zahalují oštěpy.
Sám mezi prvními pravici pod hradby natahuje
Aeneas, velikým obviňuje hlasem Latina
a bere bohy za svědky, že se znovu k bojům je nucen,

dvakrát už Italové nepřátelé, že druhá smlouva se trhá.
Vzniká mezi třesoucími se občany nesvárnost:
jedni poroučejí otevřít město, rozestoupit brány
Dardanům a samotného vlečou do hradeb krále;
zbraně jiní nesou, pokračují v obraně zdí,
jako když zavřené v skryté skále pastýř
vysledoval včely a kouřem hořkým naplnil;
ony uvnitř, bázlivé věcí, po voskových táborech
rozbíhají se, velkými zvuky dráždí hněv;
valí se temný zápach ve střechách, pak s slepým šelestem
uvnitř skály zní, k prázdným vzduchům dým vychází.

Přišla ta ještě osud unaveným Latinům,
který celé smutkem otřásl město od základů.
Královna, jak ze střech viděla přicházejícího nepřítele,
útok na hradby, oheň létat ke střechám,
nikde šik proti rutulský, žádné šiky Turnu,
nebohá v boji mladíka v závodě věří
zahynulého, náhlou v mysli bolestí otřesená
sebe příčinou volá, zločinem, hlavou zla,
mnoho přes smutek šílený mluvíc
umírat chystajíc rukou roztrhá purpurové
pláště a smyčku beztvarou smrtelnou z trámu vysokého
připne. Když tuhle zkázu nebohé zjistily Latinky,
dcera první ruční žluté Lavinie vlasy
a růžové tváře roztrhala, pak ostatní kolem
dav zuří, znějí široko lkáním síně.
Odtud celým nešťastně se šíří pověst městem:
klesají mysli, jde rozdrcený oděvem Latinus,
ohromen manželky osudem i zříceninou města,
šeď špínou pokrytou prachem špiní.

Mezitím na krajní pláni válečník Turnus
rozprchnuté sleduje jen pár, už línější a
teď méně a méně úspěchem šťastný koní.
Přinesl mu, se slepými strachy, vzduch
smíšený křik, do uší jemu vzpřímených zasáhl
zmatek města zvuk, i smutný šelest.
„Běda mi! Co tak velký smutek otřásá hradbami?
Nebo odkud se valí tak velký křik z různých míst města?"
Tak řekl, uzdy stažené, šílený, zastaví.

K tomu, v obličej sestra proměněná Metiska
vozataje, i vůz a koně a otěže řídila,
takovými slovy přistoupí: „Tudy, Turne, pronásledujme
Trojorozence, kudy vítězství první otvírá cestu;
jsou jiní, co by mohli střechy rukou bránit.
Vrhá se Aeneas na Italy, bitvy mísí,
i my krutou rukou pošleme pohřby Teukrům.
Ani počtem nižší v boji, ani ctí neustoupíš."
Turnus na to:
„Sestro, i dávno jsem poznal, kdy jsi první uměním
smlouvu zmátla a sebe do těchto válek dala,
teď nadarmo klameš, bohyně. Ale kdo z Olympu
poslanou tě tak velké vedl snášet námahy?
Snad abys hroznou smrt nebohého bratra viděla?
Co dělám? Nebo jaká už slibuje Fortuna záchranu?
Viděl jsem před svýma očima mě hlasem volajícího
Murrana, nad něhož mi není milejší jiný,
padnout obrovského, obrovskou ranou poraženého.
Padl nešťastný Ufens, aby naši hanbu
neviděl; Teukrové mají tělo a zbraně.
Snášet, aby domy byly zbořeny – jen to v mých věcech chybělo –

mám pravicí Drancova slova nevyvracet?
Dám záda, uvidí tahle země Turna prchajícího?
Tak smrt je nebohá? Vy mi, Mánové,
buďte dobří, protože nebeských odvrácená je vůle.
Svatá k vám duše a neznalá té viny
sestoupím, nikdy nedůstojný velikých předků."

Sotva to řekl: hle, uprostřed nepřátel letí
nesen zpěněným koněm Sakes, protější šípem
ranění tváře, vrhá se, vzývá jménem Turna:
„Turne, v tebe nejvyšší spása, slituj se nad svými.
Blyská Aeneas zbraněmi, nejvyšší hrozí
srazit pevnosti italské, dát na zkázu,
už pochodně ke střechám létají. Tváře Latinů k tobě,
oči se k tobě obracejí; mumlá král sám Latinus,
které zeti volat, k jakým se smlouvám obrátit.
Kromě toho královna, nejvěrnější tobě, pravicí
padla svou, zděšena světlo opustila.
Jediní před branami Messapus a prudký Atinas
drží šiky. Kolem těchto na obě strany falangy
stojí husté, tasenými meči se ježí osení
železné; ty vůz v opuštěné trávě obracíš."

Zarazil se rozmanitým obrazem věcí zmatený
Turnus, mlčícím zrakem stál; vře obrovský
v jednom srdci stud, smíšené šílenství se smutkem,
láska bičovaná Fúriemi, vědomá statečnost.
Jak nejdřív stíny byly odehnány, mysl získala světlo,
planoucí koule očí ke hradbám otočil
zmateně, z kol veliké město spatřil.

A hle, přes patra plameny valící se
k nebi vlnil se vír, i věž držel,
věž ze spojených trámů, kterou vytáhl on sám,
podstavil kola, vysoké mosty rozestřel.
„Už, už osudy, sestro, vítězí, přestaň otálet;
kam bůh a kam tvrdá Fortuna volá, následujme.
Stojí se střetnout rukou s Aeneou, stojí, co je hořkého,
smrtí trpět, ani mě ne-důstojným, sestro, neuvidíš
víc. Nech mě, prosím, dřív ještě to šílenství zuřit."
Řekl, z vozu skok dal rychleji na pole,
přes nepřátele, přes oštěpy vrhá se, smutnou sestru
opouští, rychlým během uprostřed šiky prolamuje.
A jako když balvan z vrcholu hory střemhlav
se vrhne, utržený větrem, nebo zmatený liják
rozmočí, nebo roky uvolněná spadne stáří;
nese se do propasti velikou hora nestoudná činem,
plesá na zemi, lesy, dobytek i muže
obalila s sebou: přes rozprchlé šiky Turnus
tak k hradbám města se vrhá, kde nejvíc rozlitou
krví zem je zalitá a syčí oštěpy vzduch,
ukazuje rukou, velkým zároveň začíná ústy:
„Nechte už, Rutulové, i vy, Latinové, zdržte oštěpy.
Jaká je fortuna, moje je; mě spravedlivěji jediného
za vás smlouvu vyplatit, rozhodnout železem."
Odešli všichni prostřední, dali prostor.

Avšak otec Aeneas, slyšev jméno Turna,
opouští i hradby, opouští i nejvyšší pevnosti,
odhání všechna zdržení, všechna díla láme
radostí plesá, strašně hřmí ve zbraních:
tak velký jako Athos, nebo veliký Eryx, nebo sám třpytivě

hřmící dubem, veliký, raduje se se sněhovým
vrcholem, zvedaje se, otec Apennin do vzduchu.
Teď už Rutulové závodě i Trójané, všichni
Italové obrátili oči, i kteří vysoké drželi
hradby, kteří nejspodnější bili beranidlem zdi,
zbraně složili na ramena. Žasne sám Latinus
nad obrovskými, zrozenými v různých částech světa,
že se mezi sebou střetnou muži, rozhodnou železem.

A oni, jak se jim otevřela prázdná pole,
rychlým během hozenými zdáli oštěpy
vrhají se na Marta štíty a bronzem zvonivým.
Dává sten země; pak časté meči údery
zdvojují, osud a statečnost se mísí v jedno.
A jako na velké Sile, nebo nejvyšším Taburnu,
když dva nepřátelské do bitev býci čely
narazí, bázlivé pastuchové ustoupí,
stojí stádo všechno strachem němé, mumlají jalovice,
kdo lesu bude vládnout, koho všechna stáda budou následovat;
oni mezi sebou s velkou silou rány mísí,
rohy opírají o rohy, krví hojnou
krky a lopatky si myjí, sténáním celý háj hřmí:
ne jinak Trójan Aeneas, Daunův hrdina
sráží štíty, obrovský praskot éter naplní.

Jupiter sám dvě misky vyrovnané na vahách
drží, oba osudy klade,
koho zatíží námaha, kam váhou klesne smrt.

Vyskočí tu, mysle, že beztrestně, celým tělem
vysoko zvednutým Turnus vstává do meče
a bije; vykřiknou Trójané i vyděšení Latinové,

vzpřímené oba šiky. Ale zrádný meč
láme uprostřed, planoucího v úderu zanechává,
nebrání-li útěk v pomoci. Prchá rychleji než Euros,
jak rukojeť neznámou a pravici zahlédl neozbrojenou.
Pověst praví, že střemhlav, kdy k prvním bitvám spojené
nastupoval koně, otcovský meč zanechav,
zatímco se třásl, meč vozataje Metisca schvátil;
to dlouho, dokud záda dávali rozprchlí Teukrové,
stačilo; po tom, co se dostal k zbroji boha, Vulkanem
vyrobené, smrtelný meč jak křehký led úderem
rozpuklý, žluté se blyští úlomky v písku.

Tedy šílený prchá, hledá v různých útěk Turnus,
hned sem, tam nejisté splétá kruhy;
odevšad totiž hustou Teukrové uzavřeli korunou,
odtud veliká bažina, odtud strmé hradby obkládají.

Nic méně Aeneas, ačkoli zpomalené šípem
občas kolena brzdí, zpomalují běh,
sleduje, i třesoucího nohou k noze horký tiskne:
jako uzavřeného, když řekou zastižen,
jelena, nebo červeným strachem zavřeného peřím
pes stopa během a štěkáním naléhá;
on však léčkami i strmým břehem zastrašený
prchá a znovu prchá tisíc cest, ale živý Umbr
visí u něho, už zuby skřípe, podobný držícímu,
narazil tlamou, prázdným kousnutím oklamán;
pak teprve stoupá křik, i břehy jezera
odpovídají kolem, nebe duní všechno zmatkem.
On zároveň prchá, Rutuly zároveň pozdvihuje všechny,
jménem každého volá, žádá známý meč.

Aeneas smrt oproti a přítomnou hrozí
zkázou, pokud by kdo přistoupil, děsí třesoucí se,
sraženit město hroze, raněný naléhá.
Pět kruhů doplňují během, tolik vracejí
sem a tam; neboť ne lehké nebo prázdné žádají se
odměny, ale o Turnův život a krev se hádají.

Náhodou posvátný Faunu, hořkými listy olivovník,
tu stál, plavcům kdysi uctěné dřevo,
zachráněni z vln kde přibíjet dary byli zvyklí
laurentskému bohu, zavěšovat slíbené šaty;
ale posvátný kmen Teukrové bez rozdílu
vytrhli, aby mohli ne na čistém poli se střetnout.
Zde oštěp Aeneův stál, sem jej úder
unesl zabořený, pevným kořenem držel.
Nalehl, chvátí rukou vytáhnout železo
Dardanovec, oštěpem sledovat toho, koho během
nemohl chytit. Pak teprve šílený strachem Turnus:
„Faune, prosím, slituj se," řekl, „a ty nejlepší železo
Zemi drž, pokud jsem vždy pěstoval vaše pocty,
které naopak Aenejádové ve válce učinili znesvěcenými."
Řekl, pomoc boha ne-marně do slibů vzýval.
Neboť dlouho zápasící, pevným kořenem drženém,
žádnými silami nemohl rozpojit stisk
dubu Aeneas. Zatímco se opírá ostrý a naléhá,
znovu v tvář vozataje Metisca proměněna
vybíhá, meč bratrovi bohyně dauniská vrátí.
Nad tím Venuše se rozhořčila, že odvážlivé nymfě dovoleno,
přistoupila, oštěp z hlubokého kořene vytrhla.
Oni vznešení zbraněmi i duchy obnovení,

tento mečem důvěřující, tento prudký a strmý oštěpem,
staví se proti závodům Marsových udýchaných.

Juno zatím král všemohoucího Olympu
oslovuje, na žluté z mraku bitvy hledící:
„Jaký již bude konec, manželko? Co ještě zbývá?
Indigeta Aenea víš sama a znalá přiznáváš,
že se dluží nebi, osudem do hvězd má být povýšen.
Co stavíš? Nebo jakou nadějí v chladných mracích lpíš?
Smrtelným ranou je dovoleno porušit boha?
Nebo meč – co by přec bez tebe Iuturna zmohla –
vyrvaný vrátit Turnu, sílu rostoucí poraženým?
Přestaň už konečně, nakloň se našim prosbám,
aby tě tak veliká bolest nehlodala mlčící, mi starosti
často z tvých sladkých úst smutných se nevracely.
Došlo k nejvyššímu. Zem obtěžovat, nebo vlnami
Trojany jsi mohla, nevýslovnou roznést válku,
znehodnotit dům, zmíchat svatby smutkem:
dál pokoušet zakazuji.“ Tak Jupiter začal;
tak bohyně sklopeným proti Saturnia obličejem:
„Vskutku, protože mi je známa tvá, veliký, vůle,
Jupitere, i Turna a země nerad jsem opustila;
ani bys mě ve vzdušném sídle nyní nehleděl
důstojně nedůstojné trpět, ale plameny opásána pod samou
bitvou bych stála, Teukry do nepřátelských bitev vlekla.
Iuturně nebohému, přiznávám, bratrovi pomoci
jsem navedla, i za život větší se odvážit schválila,
ne přesto oštěpy, ne přesto, aby napínala luk;
beru za svědky stygské nenaklonitelné hlavy pramene,
jediná pobožnost, která je dána nebeským bohům.
I nyní ustupuji, bitvy nenávidíc opouštím.

To tě – žádným zákonem osudu to není drženo –
pro Latium zapřisáhám, pro majestát svých:
až už sňatkem šťastným mír – budiž tak –
sestaví, až už zákony a smlouvy spojí,
ať starodávné jméno nerozkazuj domorodé Latiny
měnit, ani ne Tróju ať se nestanou, Teukry ať se nenazývají,
ani hlas muži ať nemění, ani oděv neobrací.
Nechť je Latium, nechť jsou po staletí králové Albánští,
nechť je Římský rod mocný italskou statečností:
padlo, kéž padlo, s jménem Tróju dovolíš."

Jí usmívající se objevitel lidí i věcí:
„Jsi sestra Jova a Saturnova druhá dcera,
hněvu tak velké valy pod hrudí točíš.
Pravdou vzhůru, nadarmo počaté sniž šílenství:
dávám, co chceš, i poražen rád se vracím.
Řeč ausonskou otcovskou i mravy udrží,
jak je jméno, tak bude; smíšení s tělem jen
osadí Teukrové. Zvyk a obřady svatostí
přidám, všechny jedněmi ústy učiním Latiny.
Odtud pokolení ausonskou smíšené krví, které vzejde,
nad lidi, nad bohy jít zbožností uvidíš,
žádný rod rovně jako tvoje slaví tvoje pocty."
Pokývla tomu Juno, mysl potěšenou obrátila;
mezitím vychází z nebe, mrak opouští.

Takto učinivše, jinou věc otec sám sebou obrací:
Iuturnu chystá odvést od bratrových zbraní.
Dvě vznešené nákazy se jmenují Fúrie,
které i tartarskou Megaeru noc nevhodná
jedním a týmž porodem porodila, i stejnými svázala

hadů kruhy, přidala větrná křídla.
Ty u trůnu Jova, u prahu krutého krále
se zjevují, bodí strach smrtelným nebohým,
pokud kdy strašnou smrt a nemoci bohů král
chystá, nebo zasloužených válkou straší měst.
Z nich jednu rychlou poslal z nejvyššího éteru
Jupiter, pro věštbu Iuturně v cestě poručil se postavit:
ona letí, rychlým k zemi vírem nesena.
Ne jinak než strunou přes mrak hnaný šíp,
ozbrojený krutého Parth zraje jedem žluče,
Parth nebo Cydon, zbraní nezhojitelnou, otočí,
syčící a rychlé neznámé přes stíny vletí:
taková, zrozena z Noci, se nesla, země hledala.
Jak uviděla šiky iliadské i šiky Turnu,
do malého ptáka náhle svinutá tvaru,
jaká kdysi na mohylách nebo opuštěných vrcholech
noc sedě pozdě zpívá nevhodně přes stíny –
takovou v tvář obrácena Turnovi se nákaza před tvář
nese a nese, znějíc, štít bije křídly.
Mu nový strach rozpouští údy ztrnutím,
vzpřímené hrůzou vlasy, hlas uvázl v hrdle.

Avšak zdáli, jak Iuturna svist poznala a křídla
Dirae, nešťastná vlasy sestra trhá rozpuštěné,
nehty tvář špiníc, pěstmi hruď:
„Co ti teď, Turne, může tvoje sestra pomoct?
Nebo co ještě z tvrdé zbývá mi? Jakým ti světlo
uměním prodlím? Snad takovému monstru mohu se postavit?
Už, už opouštím šiky. Nestrašte mě bojácnou,
nečisté ptactvo: údery křídel znám
i smrtelný zvuk, ani neklamu pyšné rozkazy

velkodušného Jova. Toto za panenství vrací?
Proč mi dal věčný život? Proč smrti vyňata
podmínka? Mohla bych tolik bolestí ukončit
teď jistě, k nebohému bratrovi společnicí jít přes stíny!
Nesmrtelná já? Nebo něco mi sladké ze svých
bez tebe, bratře, bude? Ó, která se dost hluboko otevře
zem mi, Mány bohyni poslat k nejhlubším?"
Jen řekla, hlavu šedým pláštěm zahalila
mnoho sténajíc, do řeky bohyně se do hluboké ponořila.

Aeneas naléhá naproti, oštěp třepe
obrovský stromovitý, krutými ústy takto říká:
„Jaké teď potom zdržení? Nebo co, Turne, otáleš?
Ne během, krutými je nutno zápasit zblízka zbraněmi.
Obrať se do všech tváří, shrň cokoli
duší nebo uměním zmůžeš; žádej strmé perem
hvězdy následovat, nebo zavřený do duté zemi se skrýt."
On, hlavu třásť: „Mě tvoje vroucí nestraší
slova, divoký; bozi mě straší a Jupiter nepřítel."
Nic víc neřekl, kámen obrovský rozhlíží,
kámen starodávný obrovský, na poli, který náhodou ležel,
hranice v poli položená, aby spor rozhodla v polích.
Sotva by jej dvanáct vybraných na krk vzalo
takoví, jaká teď lidí přináší těla země;
on rukou chvátl, točil s roztřesením v nepřítele
výše vstavaje a během pobuzený hrdina.
Ale ani běžícím sebe nepoznává, ani jdoucím,
ani zdvihajícím rukou nebo balvan obrovský pohybujícím;
kolena klesají, chladná ztuhla studem krev.
Pak kámen sám muže přes prázdné válený
ani prostor nevylé tě všechen, ani neslňoval úder.

A jako v snech, oči kdy chabou noční
tiskne ticho, nadarmo žádostivé roztáhnout běhy
chceme se zdáme, uprostřed snahy nemocní
padáme; ne jazyk zmůže, ne tělu známé
nestačí síly, ani hlas, ani slova neznásledují:
tak Turnu, kudykoli statečností cestu hledal,
úspěch bohyně hrozná odpírá. Pak smyslem v hrudi
otáčí rozmanité; Rutuly hledí a město,
váhá strachem, chvěje se, že smrt naléhá,
ani kam by se vysmekl, ani kam s silou se vrhl na nepřítele,
ani vůz nikde nevidí, ani vozataje sestru.

Váhajícímu oštěp Aeneas osudový točí,
losovav fortunu očima, celým tělem
zdáli vrhá. Nikdy zdola zední tak
balistou kameny nehřmí, ani bleskem tolik
nerozletí praskotu. Letí jako temného víru
zkázu hroznou nesouce kopí, lemy otevírá
pancíře a štítu nejzadnější sedmerých kruhů;
přes prostřední sykaje projíždí stehno. Padá úderem
obrovský na zem s dvojnásobným kolenem Turnus.
Vstávají stenem Rutulové, hora všechna hřmí
kolem, hlas široko hluboké lesy vracejí.

On pokorný prosící oči i prosící pravici
natahuje: „Vskutku jsem si zasloužil, ani se nebráním," řekl,
„užij si svého losu. Nebohého, pokud nějaká o rodiči
dotknout tě starost může, prosím – byl i tobě takový
Anchíses otcem – slituj se nad stářím Dauna
a mně, nebo chceš-li tělo zbavené světla,
vrať mým. Zvítězil jsi, i poraženého natahovat dlaně

Ausonce viděli; tvá je Lavinie manželka,
dál nevztahuj nenávistmi.” Stál prudký v zbrani
Aeneas, oči převrací, pravici zdržel;
a už už víc otálejícího ohnout řeč
začínala, když nešťastný na rameni se objevil
pás, známými zazářily opasky bulami
Pallanta chlapce, poraženého, kterého ranou Turnus
porazil, nepřátelský odznak na ramenou nesl.
On, oči když kruté památky bolesti
a kořisti vdechl, Fúriemi zapálen a hněvem
hrozný: „Ty mi odtud, kořistmi oblečený mých,
mi vymykneš? Pallas tě touto ranou, Pallas
obětuje, trest z zločinné krve bere.”
Toto říkaje, železo pod protějším tiskne hruď
vroucí; a jemu se rozpadají mrazem údy,
život se stěnáním prchá rozhořčený pod stíny.

Vergilius: Aeneis

Překlad: Audioknihy CZ. Nový český překlad z originálu, který vznikl pro tento projekt a prošel nezávislou korekturou.

Originální text je volné dílo. Překlad a vydání: Audioknihy CZ, licence CC BY 4.0. Můžete jej sdílet a dál používat, pokud uvedete zdroj (Audioknihy CZ, audioknihycz.cz/kniha/vergilius-aeneis/).

Audioknihu připravujeme. Další knihy a audioknihy zdarma najdete na audioknihycz.cz/kniha/vergilius-aeneis/.